

T.C
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EGİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM BİLİM DALI
EĞİTİMİN SOSYAL VE TARİHİ TEMELLERİ BİLİM DALI

1960 ASKERİ DARBESİNİN ÜNİVERSİTELERE MÜDAHALESİ
VE 147'LER TASFİYESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Derya KAYACAN

ANKARA
Ocak,2013

T.C
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EGİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM BİLİM DALI
EĞİTİMİN SOSYAL VE TARİHİ TEMELLERİ BİLİM DALI

1960 ASKERİ DARBESİNİN ÜNİVERSİTELERE MÜDAHALESİ
VE 147'LER TASFİYESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
Derya KAYACAN

DANIŞMAN
Prof.Dr. M. Çağatay ÖZDEMİR

ANKARA
Ocak,2013

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Derya KAYACAN'ın “**1960 Askeri Darbesinin Üniversitelere Müdahalesi ve 147'ler Tasfiyesi**” başlıklı tezi..... tarihinde, jürimiz tarafından Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitimin Sosyal ve Tarihi Temelleri Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Üye : Prof.Dr.M.Çağatay ÖZDEMİR (DANIŞMAN)

Üye : Prof.Dr. Kemal GÖRMEZ

Üye : Doç.Dr. Serdar SAĞLAM

ÖNSÖZ

Üniversiteler, bilimsel bilginin üretildiği, yorumlandığı, eleştirildiği, aktarıldığı, bilimsel ve akademik özerkliğe sahip kurumlardır. Üniversiteler durağan yapılar değildir ve her zaman gelişmeyi ve yeniliği de bünyelerinde barındırırlar. Bu açıdan tarih boyunca kendi düzenlerinin devamlılığını isteyen yönetici sınıflar gelişmeyi, değişmeyi ve yeniliği bünyesinden barındıran üniversiteleri kendileri için bir tehlike olarak görmüşlerdir. Bununla birlikte bilimsel bilgi önemli bir güçtür ve bilimsel bilginin üretildiği alanlar olması gereken üniversiteler, tarih boyunca bilgi gibi önemli bir gücü elinde bulundurması bakımından doğrudan ya da dolaylı müdahalelerle yönetici sınıfların baskısı ve kontrolü altında tutulmaya çalışılmıştır.

Bu çalışmanın hazırlanmasında büyük emekleri olan, öğrencisi olmaktan onur duyduğum, sayın hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. M.Çağatay ÖZDEMİR'e, yüksek lisans eğitimim boyunca gelişmemde emeği geçen, bilgi ve birikimleriyle bana yol gösteren hocalarım Prof. Dr. Tayyip DUMAN, Prof. Dr. Ülker AKKUTAY, Prof. Dr. Yücel GELİŞLİ'ye sonsuz teşekkürü bir borç bilirim. Bunun yanı sıra doğduğum günden bugüne her zaman yanımda olan ve beni destekleyen aileme ve çalışmamı hazırlamamda bana manevi destekte bulunan arkadaşlarıma da teşekkür ederim.

Derya KAYACAN

ÖZET

1960 ASKERİ DARBESİNİN ÜNİVERSİTELERE MÜDAHALESİ VE 147'LER TASFİYESİ

KAYACAN, Derya

Yüksek Lisans, Eğitimin Sosyal ve Tarihi Temelleri Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. M.Çağatay ÖZDEMİR

Ocak, 2013, sayfa sayısı:236

Bu çalışmada, 27 Mayıs 1960 darbesi sonrası oluşan Milli Birlik Komitesi tarafından çıkartılan 114 sayılı kanunla üniversitelerdeki görevlerinden affedilen 147 öğretim üyesinin kimler olduğu, uzaklaştırılma nedenleri, o dönem yaşanan gelişmeler ve yaşanan bu olaya kamuoyunun tepkisi incelenmiştir. Dünyada ve Türkiye’de üniversiteler tarihleri boyunca yaşanan siyasi gelişmelerden en çok etkilenen kurumların başında gelmişlerdir. Her siyasi iktidar üniversiteleri kendi himayesi altında tutmanın peşine düşmüş doğrudan ya da dolaylı olarak üniversitelere müdahalelerde bulunmuştur. Belirtilen nedenlerle, araştırmanın kavramsal çerçevesinde dönemin siyasi gelişmelerinin yanı sıra, üniversite ve özerklik kavramları da incelenerek siyaset - üniversite ilişkisi de ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Araştırmada; tarihi araştırma metodu kullanılarak ilgili belgeler taranmak suretiyle verilere ulaşılmıştır. Elde edilen verilerde; Türkiye’nin siyasi yapısı, 27 Mayıs 1960 darbesi ve sonrası yaşanan gelişmeler, üniversiteler tarihi, 114 sayılı kanunla üniversitelerde yaşanan tasfiye hareketi ve tasfiye edilenlerin kimler olduğu incelenmiştir. Ayrıca, 114 sayılı kanunun çıktığı 28 Ekim 1960 tarihinden itibaren Milliyet, Vatan, Tercüman ve Cumhuriyet Gazeteleri’nin arşivleri taranmış, İstanbul Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi ve Ankara Üniversiteleri’nden gerekli izinler alınarak arşivlerdeki 147 öğretim görevlisiyle ilgili bilgilere ulaşılmaya çalışılmıştır. Ancak İstanbul ve Ankara Üniversiteleri araştırma için gerekli izni vermemiştir.

114 sayılı kanunla 147 öğretim üyesinin somut delillere dayandırılmadan ve kendilerine savunma hakkı verilmeden bir daha dönmemek üzere üniversitelerden tasfiye edilmiş olmaları nedeniyle araştırmada bu tasfiye süreci ve üniversite - siyaset ilişkisi de incelenmiştir.

ABSTRACT**INTERVENTION TO UNIVERSITIES OF 1960 COUP D'ETAT
AND DISCHARGING OF 147 ACADEMICIANS**

KAYACAN, Derya

Post Degree, Division of Social History and Foundations of Education

Thesis Advisor: Prof. Dr. M. Çağatay Özdemir

January, 2013, 236 pages

In this study, it was examined who 147 academicians that were discharged in accordance with the law no.114 that was enacted by Committee of National Unity constituted by post 27 May 1960 coup, reasons for this removal, emerging developments at this period and reaction of public opinion to these developments.

Universities are amenable to political events in Turkey also in the world throughout history. Any political powers have aimed to patronise universities and interfere them directly or indirectly. It has been tried to put forth relations between universities and politics by analysing academic autonomy as well as the political developments of the period at the conceptual framework of the research depending on mentioned reasons.

It was reached the information by means of scanning corresponding documents by being used historical research method in this research. It has been analysed that political structure of Turkey, the emerging developments post 1960 coup, history of universities, discharging movements in accordance with the law no.114, and who these discharged academicians were. In addition to these; Milliyet, Vatan, Tercüman, Cumhuriyet newspapers' archives were scanned since issue date of the law of 114 and it has been tried to reach information related to 147 academicians by being taken

necessary permissions from Istanbul Technical University, Ankara University, İstanbul University.

It has also been researched discharging from universities for good of 147 academicians in accordance with the law no.114 without being based upon tangible evidence and being given right of defence and in this context, relations between universities and politics have been a subject for this research.

İÇİNDEKİLER

İÇ KAPAK.....	i
JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	1
1.GİRİŞ.....	3
1.1.Problem Durumu	3
1.2.Araştırmanın Amacı	7
1.3.Araştırmanın Önemi	7
1.4.Sınırlılıklar.....	8
1.5.Sayıtlar	8
1.6.Tanımlar.....	9
1.7.Kısaltmalar.....	9
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	11
2.1. Üniversiteler Tarihi ve Özgürlük Kavramı.....	11
2.1.1. Akademik Özgürlük ve Üniversite Özerkliği.....	11
2.1.2. Dünya Üniversite Tarihi.....	15
2.1.3. Dünya Üniversitelerinde Özerkliğe Müdahale Örnekleri.....	18
2.1.4.Osmanlı Döneminde Yükseköğretim ve Üniversitelerin Gelişimi.....	21
2.1.5. Cumhuriyet Döneminde Yükseköğretim Kurumları ve Üniversiteler...23	23
2.2. Askeri Darbeler ve 1950-1960 Türkiye’de Siyasi Durum.....	31
2.2.1. Askeri Darbe Kavramı.....	31
2.2.2. Askeri Darbelerin Nedenleri.....	32
2.2.3. Türkiye’de Askeri Darbeler.....	33
2.3. 27 Mayıs’a Giden Süreçte Türkiye’de Siyasi Durum.....	33
2.3.1.27 Mayıs Askeri Darbesi.....	40
2.3.2.Milli Birlik Komitesi’nin Oluşumu.....	43
2.4. İlgili Araştırmalar	45
3. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ	47
3.1.Araştırmanın Modeli	47

3.2. Verilerin Toplanması ve Analizi.....	47
4. BULGULAR VE YORUM.....	49
4.1. Milli Birlik Komitesinin Üniversitelere Müdahalesi ve 147'ler Olayı.....	49
4.1.1. 147 Öğretim Üyesinin Üniversitelerden Tasfiyesi.....	49
4.1.2. 115 S. Kanunla Üniversitelerin Yeniden Yapılandırılması.....	53
4.2. 114 Sayılı Kanunun Kamuoyunda Yarattığı Tepkiler.....	54
4.2.1. Üniversitelerin Karara İlişkin İlk Tepkileri.....	54
4.2.2. Rektörlerin Yeniden Seçilmesi.....	57
4.2.3. MBK'nin Tasfiyeye İlişkin Açıklamaları.....	59
4.2.4. Üniversite Öğretim Üyelerinin Karara Tepkileri.....	66
4.2.5. 147 Öğretim Üyesinin Tasfiyeye İlişkin Açıklamaları.....	72
4.2.6. Aydınların Tasfiyeye Bakışı.....	80
4.2.7. 114 Sayılı Kanunu Destekleyenlerin Görüşleri.....	83
4.2.8. Dönemin Tanıklarının Tasfiyeye İlişkin Anıları.....	84
4.3. 147'liklerin Üniversitelere Geri Dönüş Mücadelesi.....	92
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	125
5.1. Sonuçlar.....	125
5.2. Öneriler.....	130
KAYNAKÇA	131
EKLER	
Ek-1. 147 Öğretim Üyesinin Biyografisi.....	152
Ek-2. 114 ve 115 Sayılı Kanunlar.....	226
Ek-3. 43 Sayılı Kanun.....	233
Ek-4. Ankara Üniversitesi'nin Olumsuz Cevabı.....	235
Ek-5. İstanbul Üniversitesi'nin Olumsuz Cevabı.....	236

BÖLÜM 1

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Yükseköğretim kurumları ve özellikle üniversiteler tarih boyunca bilginin üretildiği, yorumlandığı, zenginleştirildiği, eleştirildiği ve aktarıldığı kurumlar olagelmıştır. Bu açıdan bakıldığında yükseköğretim kurumu olan üniversiteler, bilgi üretme ve aktarma, yenilikçi ve eleştirel bakış açısını yayma ve kaliteli insan gücü yetiştirme gibi özellikleri ile toplumun geleceğini derinden etkileme potansiyeline sahip aktörlerdir (Küçükcan ve Gür, 2009:33).

Üniversite kelimesini kavram olarak incelediğimizde, Türk Dil Kurumu'nun sözlüğünde üniversite; bilimsel özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğine sahip, yüksek düzeyde eğitim, öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapan fakülte, enstitü, yüksekokul ve benzeri kuruluş ve birimlerden oluşan bir öğretim kurumu olarak tanımlanmaktadır (TDK Türkçe Sözlük, 2008). Üniversite kavramının kökenine baktığımızda ise; Latince'de "universitas" kelimesinin karşılığı olan lonca'nın anlamı "bağımsız ve tüzel kişiliğe sahip ve ortak çıkarları olan kişiler topluluğu" ile başlayan ve insanların bir araya gelerek konuştukları (beyin fırtınası yaptıkları) alanların sistematik olarak bilginin ve düşüncenin serbest açıklandığı alanlardır (Ortaş, 2004:122).

Bugünkü anlamda çağdaş üniversitenin temelleri, Ortaçağ'da ortaya çıkan üniversite kurumlarına dayanmaktadır. Çavdar (1994:7), Çağdaş üniversite kavramını, "Üst düzeyde bilimsel araştırma yapan, bilim üreten ve bunu serbestçe yayabilen, keza üst düzeyde eğitim ve öğretim yapan, bilim aynı zamanda eğitim kurumları" olarak tanımlamaktadır. Ozankaya (1999:4) ise; Yükseköğretim kurumlarının görevinin sadece öğrencilere hazır bilgi vermek değil, aynı zamanda onları ülkenin sorunlarını bilimsel

yöntemlerle çözümlenecek, araştırmacı, topluma önderlik edecek, ülkesinin ihtiyaçlarına ve çağa uygun biçimde yetiştirmek olduğunu söylemektedir.

Yükseköğretim kurumları toplumun ihtiyaç duyduğu nitelikli insan gücünü yetiştirme, bilim ve tekniğin ilerlemesini sağlama yanında ülke sorunlarına çözüm yolları önerme ile de yükümlü kurumlardır. Bu kurumlar temel işlevlerini yerine getirirken eğitim sisteminin bir parçası olarak toplumların ekonomik ve sosyal sistemleri ile etkileşim halindedirler (Korkut, 1984:23).

Gelişmiş ülkelerde yükseköğretim ve özellikle üniversiteler, özerkliğe ve akademik özgürlüğe sahip “bilgi ve hizmet üreten fabrikalar” olarak tanımlanmaktadır. Üniversiteler özgür düşünen, duyarlı, öğrenen, üreten, değişme ve gelişmelere açık, uygar ve demokrat bireylerin ve meslek adamlarının yetiştirilmesini sağlamak durumundadır (Çavdar, 1994:8). Üniversite denildiğinde bu kavramın ayrılmaz parçaları; akademik özgürlük, özerklik ve demokratik yönetim ilkeleridir. Demokratik yönetim “Akademik topluluğun bütün üyelerinin, akademik ve yönetsel işlerin yürütülmesinde ayırım yapılmaksızın yer alma hakkına ve olanağına sahip olması ve üniversite ve fakültelerin bütün karar ve yönetim organlarının akademik topluluğun bütün kesimlerini içerecek biçimde özgürce seçilmesi” olarak tanımlanmaktadır (Lima Bildirgesi, 2003).

İnsan Hakları Beyannamesinin 40. yıldönümünde 6-10 Eylül 2003 tarihlerinde Lima’da bir araya gelen Dünya Üniversiteler Servisi 68. Genel Kurulu’nun yayınladığı Lima Bildirgesi’nde Akademik Özgürlük şöyle tanımlanmaktadır: “Akademik topluluk üyelerinin araştırma, inceleme, tartışma, belgeleme, üretme, yaratma, öğretme, anlatma ve yazma yollarıyla bireysel ya da topluca bilgi edinme, geliştirme ve iletme özgürlüğüdür”. Bildirgede ayrıca akademik özgürlük üniversitelerin ve diğer yüksek öğretim kurumlarının üstlendikleri eğitim, araştırma, yönetim ve hizmet işlevleri için vazgeçilmez bir ön koşul olarak belirtilmiştir. “Akademik çevrenin tüm üyeleri herhangi bir ayırım yapılmaksızın ve devletten ya da herhangi bir başka kaynaktan gelebilecek müdahale veya baskı endişesini taşımadan işlevlerini yerine getirme hakkına sahiptir” denilen bildirgede, devletlerin, yükseköğretim kurumlarının özerkliğine müdahale etmemekle ve toplumdaki diğer güçlerin müdahalelerini de önlemekle yükümlü oldukları vurgulanmıştır (Lima Bildirgesi, 2003).

Bu nedenle Günay (2004:7)'a göre, akademik özgürlük bilimsel özgürlükten daha geniş bir kavram olup hem araştırma hem de eğitim alanlarında hem bilim adamının hem de tüzel kişilik olarak yükseköğretim kurumunun özgürlüğünü kapsamaktadır. Akademik dünyanın, üniversitenin ve öğretim elemanlarının, araştırma ve düşüncelerini açıklamada herhangi bir engelle karşılaşmamaları serbestliğidir. Özgürlük, akademik faaliyetin çıktılarının ne ölçüde dile getirileceğinin önünde bir engel olmamasıdır. İfade hürriyetidir. Fikir hürriyetidir. Akademik özgürlük, akademisyenin düşüncelerini, doğruluğu ve akademik kaygılar dışında başkaca bir endişe taşımaksızın dile getirebilmesidir (Günay, 2004:7).

Bütün dünyada kayıtlı ve kayıtsız üniversite tarihlerine baktığımızda bilginin, bir gücün kontrol altında tutulması hep resmi otorite (ki en ilerici devlet veya yönetici bu bağlamda statükocu) ile dinamik güçler arasında geçmiştir. Bilimin özgür olarak yapılması ve resmi otoritenin etkisinden kurtulması için verilen üniversiteleşme süreci bilim lehine kazanılmış görünse de yine resmi otorite bilimi bir şekilde kontrol etmeyi elden bırakmamıştır (Ortaş, 2004). Akademik özgürlük, doğası gereği değişimi içinde barındırdığından her türden iktidar sahibi için bir tehdit oluşturur. Üniversite mensuplarının tasfiyeleri veya iktidarı kızdıran öğretim üyelerinin şu veya bu şekilde cezalandırılması veya çeşitli haklardan mahrum bırakılması sadece gelişmekte olan ülkelere mahsus bir uygulama değildir. Örneğin; Mccarthciliğin Amerikan fikir âlemine bir kâbus gibi çöktüğü 1950'lerin başlarında California Üniversitesi bütün çalışanlarına komünizme karşı olduklarını belirten bir bağlılık yemin belgesi imzalamaları için baskı yapmış, imzalamayı reddeden birkaç profesörü işten atmıştır (Rokovsky, 1994:169).

Türkiye'de de üniversiteler ve öğretim görevlileri özellikle toplumsal değişim dönemlerinde siyasi otoritelerin hedefi haline gelmiştir. Cumhuriyet Tarihi'nde üniversitelere ilk müdahalede, 1933'de gerçekleştirilen yeniden yapılandırma ile birlikte, Darülfünun'un 151 öğretim üyesinden 92'si tasfiye edilip yerlerine resmi ideolojiyi benimseyen öğretim üyeleri alınmıştır. 1933 tasfiyesinin üzerinden çok geçmeden, 1946 yılında çıkartılan 4936 sayılı üniversiteler kanunuyla üniversite özerkliği bir kez daha gündeme gelmiş, ancak bu dönemde de öğretim görevlileri hedefe konularak, tasfiyeler gerçekleşmiştir. 1946 sonrası 27 Mayıs 1960 askeri müdahalesinde üniversiteler bir kez daha müdahaleyle yüz yüze gelmiş, Milli Birlik Komitesi hiçbir sebep göstermeden 147 öğretim elemanını görevlerinden uzaklaştırmıştır. "147'ler

Olayı” şeklinde anılan bu tasfiyeyle üniversitelerde önemli bir öğretim üyesi açığı meydana gelmiş, üniversitelerde öğrenciler ve öğretim görevlilerinin büyük bir çoğunluğu da yaşanan tasfiyeden memnun olmamıştır. 1980 askeri müdahalesinde de 1402 sayılı sıkıyönetim kanunu ile birçok üniversite mensubu üniversitelerinden uzaklaştırılmış ve hapse mahkûm edilmişlerdir.

Ülkemizde üniversitelerin tarihi kendi kendilerinin tarihi olmasının ötesinde, devletin kesin çizgilerle belirlediği bir tarihtir. Üniversiteler, ülkemizde her on yılda bir karşılaştığı doğrudan müdahalelerden daha fazla müdahale ile karşılaşmıştır. Bu anlamda üniversitelerin kendilerini tanımlayan en önemli tarihsel özelliği üniversitelerin tarihinin müdahaleler tarihi olmasıdır. Tarihsel olarak özellikle üniversitelere yapılan 1940, 1950, 1960, 1970 ve nihayet 1980 müdahaleleri, üniversite kadrolarının büyük bir kısmının üniversitelerden uzaklaştırılmasına ve kadro sorununa sebep olmuştur (Ercan, 1999:79).

Bugünkü hiyerarşik yapı içinde, özgür öğretim üyesi olmanın birinci koşulu akademik aşamanın yetkili kişilerin iki dudağının arasında değil, bilimsel ortak doğrulara göre yapılmasının sağlanmasıyla gerçekleşebilir. Özgür olunmayan ortamlarda bilimsel üretim beklenemeyeceği gibi özgür bireyler de yetiştirilmesi beklenilmemelidir. Bugün üniversitelilerin, öncelikli olarak, özgür düşünmenin yaratıcılık üzerine olan etkilerini zihinlerinde anlamaları gerekir (Ortaş, 2004:123).

Özgür ve özerk bir yapıya sahip olması ve siyasi baskı ve müdahalelerden soyutlanmış bir ortamda çalışmalarını yürütmesi gereken üniversiteler ve öğretim üyeleri Cumhuriyet Tarihi’nde birçok kez siyasi müdahalelere maruz kalmış ve üniversiteler ve bilim bu yaşananlardan olumsuz etkilenmiştir. Bu araştırmada Cumhuriyet Tarihi’nde siyasi otoritenin üniversitelere müdahalelerinden biri olan 27 Mayıs 1960 askeri darbesi döneminde Milli Birlik Komitesi tarafından çıkartılan “Üniversite Öğretim Üyelerinden Bazılarının Vazifelerinden Affına ve Bazılarının Diğer Fakülte ve Yüksekokullara Nakline Dair” 114 sayılı kanunla 147 öğretim görevlisinin üniversitelerden tasfiyesi olayı incelenmiş, bu olayın akademik hayata etkileri ve sonuçları ortaya konmaya çalışılmıştır.

1.2.Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, 27 Mayıs 1960 askeri darbesini gerçekleştiren MBK tarafından çıkartılan 114 sayılı kanunla üniversitelerden uzaklaştırılan 147 öğretim görevlisinin uzaklaştırılma nedenleri, kimler olduğu, tasfiyeden sonraki durumları, o dönem bu olayın ülkede ve akademik hayatta yarattığı gelişmeler ve bu olayın sonuçlarını ortaya koymaya çalışmaktır.

1.3.Araştırmanın Önemi

Çağdaş dünyada demokratik kültürün ve ortamın geliştirilmesinde ve bilimsel doğruların elde edilmesinde üniversiteler önemli kurumlardır. Üniversitede bilimsel araştırma ve öğretim, gerek ahlaki açıdan gerekse entelektüel yönden, her tür siyasi ve ekonomik etkiden bağımsız olmalıdır (Ortaş, 2004:123).

Ancak üniversiteler tarihsel gelişimi içerisinde iktidarlar tarafından her dönem kontrol altında tutulmaya çalışılmıştır. İktidarlar kontrol altına alamadıkları yerlerde tasfiyelerle, cezalandırmalarla üniversitelere müdahalede bulunmuştur. Özellikle toplumsal değişim dönemlerinde ilk müdahaleyle karşılaşan üniversiteler olmuştur. Oysaki üniversiteler bilim üreten ve bunu özgürce yayabilen kurumlar olmalıdır. Bunu yaparken de her türlü siyasi, ekonomik, dini baskılardan uzak tutulmalıdır. Hem dünyada hem de Türkiye’de üniversitelerin tarihi iktidarların müdahale örnekleriyle doludur.

Türkiye’de de üniversiteler gerek merkezi yönetim devrinde gerekse özerklik dönemlerinde siyasi iktidar, muhalefet baskı gurupları ve fikir adamları tarafından her dönem tartışma konusu yapılmıştır. Merkezi yönetim devirlerinde siyasi iktidarın her şeye müdahale ettiği ve üniversitelerin asli işlevlerinden uzaklaştırıldığı gündeme getirilmiştir. Muhtariyet dönemlerinde ise ülkedeki her müesseseye müdahaleyi hükümet etmenin bir özelliği olarak gören ve üniversite muhtariyetinin önemini kavrayamayan hükümetler, şuurlu veya şuursuz üniversitelere müdahaleye, onların etkinliğini sınırlamaya veya kendine aykırı davranışları dolayısıyla çeşitli yollarla cezalandırmaya çalışmıştır (Arslan, 2011:26).

Bu müdahalelerden biri olan 27 Mayıs 1960 askeri darbesinde üniversiteler büyük yara almıştır. 28 Ekim 1960 günü Milli Birlik Komitesi tarafından çıkartılan “Üniversite öğretim üyelerinden bazılarının vazifelerinden affına ve bazılarının diğer fakülte ve yüksekokullara nakline dair” 114 sayılı kanunla üniversitelerin önemli kadroları tasfiye edilmiş ve bir daha öğretim üyesi olma hakkından yoksun bırakılmıştır. 147 öğretim üyesine kendilerini savunma hakkı verilmemiş, tasfiyenin nedenleri açıklanmamış, birçok üniversitede kürsüler boş kalmıştır. Hür ve eleştirel düşüncenin gelişmesi gereken üniversitelerin siyasi müdahalelerle baskı ve kontrol altına alınmaya çalışılması ülkemizde bilimin özgürce gelişmesi açısından engelleyicidir. Üniversite siyaset ilişkisi açısından iktidarların üniversitelere müdahalelerinin örneklerinden biri olan 147 öğretim üyesinin üniversitelerden uzaklaştırılması olayının incelenmesi eğitim tarihi açısından önemlidir. Ayrıca bu çalışma günümüz iktidar üniversite ilişkisine de ışık tutacaktır.

1.4.Sınırlılıklar

Bu araştırma 27 Mayıs 1960 askeri darbesi döneminde MBK üyeleri tarafından üniversitelerden uzaklaştırılan öğretim görevlileriyle ve Milliyet, Vatan, Tercüman ve Cumhuriyet Gazeteleri'nin arşivleri ile sınırlıdır.

1.5.Sayıtlar

Bu çalışmada 1960 askeri darbesi döneminde üniversitelerden uzaklaştırılan 147 öğretim görevlisi ile ilgili ulaşılan bilgi ve belgelerin gerçeği yansıttığı varsayılmıştır.

1.6.Tanımlar

Cunta: Bir ÷lkede yönetime el koyan kimselerden oluşan kurul.

Darbe: Bir ÷lkede baskı kurarak, zor kullanarak veya demokratik yollardan yararlanarak hükümeti istifa ettirme veya rejimi değiştirmek biçimde yönetimi devirme işi.

Milli Birlik Komitesi: 27 Mayıs 1960 günü, Demokrat Parti hkmetini askeri darbe ile devirerek siyasi iktidarı ele alan Türk Silhl Kuvvetleri'ne mensup 38 kişilik bir cuntadır.

Özerklik: Bir topluluğun, bir kuruluşun ayrı bir yasaya bağlı olarak kendi kendini yönetme hakkı, muhtariyet.

Yksekretim: Ortaretimden geçenlere niversite, akademi, teknik ve meslek yüksekokulları vb. eğitim kurumları tarafından planlanıp uygulanan ğretim.

1.7.Kısaltmalar

AP : Adalet Partisi.

CHP : Cumhuriyet Halk Partisi

CKMP : Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi.

DTCF : Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi.

 : İstanbul niversitesi.

T : İstanbul Teknik Üniversitesi

MBK : Milli Birlik Komitesi.

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı.

ODTÜ : Ortadoğu Teknik Üniversitesi.

TÜBİTAK : Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu

BÖLÜM 2

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Üniversiteler Tarihi ve Özgürlük Kavramı

2.1.1. Akademik Özgürlük ve Üniversite Özerkliği

Üniversite kavramı incelendiğinde; akademik özgürlük ve üniversite özerkliği kavramları incelenmeden bu kavramın yeterince anlamlandırılması da mümkün olmayacaktır. Diğer yandan bu kavramlar bilimin yüzlerce yıllık özgürlük mücadelesinden galip gelerek bugün tartışılmaktadır. Bu açıdan bakıldığında Günay (2004:7)'a göre, akademik özgürlük, ifadesindeki, akademik terimi, araştırma alanı, eğitim alanı ile bilim adamları ve üniversiteyi birlikte kapsamaktadır. Bu nedenle akademik özgürlük, bilimsel özgürlükten daha geniş bir kavram olup, hem araştırma hem de eğitim alanlarında, hem bilim adamının (bilimsel/bireysel özgürlük) hem de tüzel kişilik olarak yükseköğretim kurumunun (üniversitenin) özgürlüğünü kapsamaktadır. İlk defa 1850'lerde Almanya'da kullanılan bu kavram akademik dünyanın, üniversitenin ve öğretim elemanlarının, araştırma ve düşüncelerini açıklamada herhangi bir engelle karşılaşmamaları serbestliğidir. Özgürlük, akademik faaliyetin çıktılarının ne ölçüde dile getirileceğinin önünde bir engel olmamasıdır. İfade hürriyetidir. Fikir hürriyetidir (Günay, 2004:7). Akademik özgürlük, bilim adamlarının çalışmalarında dışsal müdahaleye maruz kalmadan ve bunun endişesini taşımadan araştırmalarını yapabilmesi, bunları açıklayabilmesi ve çalışmalarının kontrolünün sadece bilim insanlarınca ve bilimsel ölçütler kullanılarak yapılması demektir.

Korkut'a göre (1993:119), üniversitenin temel işlevi özgürce bilim yapmaya yönelik olmalıdır. Özgürlük ise, demokrasi ile bir anlam ifade eder ve bilimin yerleşmesi özgürlük ve demokrasi ortamında olanaklıdır. Demokratik üniversite demek, çağdaş üniversite demektir ve üniversitenin demokratikleşmesi özerklikle sağlanır.

Üniversite denince, hemen akla gelen bir diğer önemli kavram ise özerkliktir. Akademik özgürlük ve özerklik kavramları bir yükseköğretim kurumunu üniversite yapan başlıca ölçütlerdir. Özerklik kelime olarak Türk Dil Kurumu'nun sözlüğünde "bir kuruluşun ayrı bir yasaya bağlı olarak kendini yönetme hakkı"dır (TDK Türkçe Sözlük, 2008). Özerklik sözcük anlamına göre, kendi kendini yönetmektir. Daha açık bir deyişle, üniversite mensuplarının kendi içlerinden seçtikleri kişilerden oluşan organlar aracılığı ile üniversiteyi yönetmeleridir. İnceleme-araştırma konularında önceliklerin saptanması, bilim adamı yetiştirme gereksinimlerinin belirlenip, bu konudaki programların geliştirilmesi, yayınların desteklenmesi, bilimsel denetim ve en yeni bilimsel bilgilerin öğrencilere aktarılmasındaki yöntemlerin tartışılarak yaşama geçirilmesi, bir üniversite yönetiminin belli başlı görev ve yetki alanını oluşturur. Burada bahsedilen özgül konularda bağlayıcı kararlar alma yeteneği ve yeterliği ise, kural olarak yalnızca üniversite mensuplarında bulunabilir. O nedenledir ki, özerklik bir heves, bir korunma içgüdüğü olmaktan çok, olur olmaz dahi çocuk karışmalarından kurtularak, bilimsel gereklere uygun bilgi üretimi, bilim adamı yetiştirme, iç denetim, yayın ve nitelikli bir eğitim gerçekleştirmek için zorunlu bir ön koşuldur (San, 1992:150).

Rosovsky'e göre; akademik özgürlük akademik yaşamın özüdür. Bir insanın kendisini sürekli yetiştirmesi için fırsat vermesi hatta istekte bulunmasıdır (Rosovsky, 1994). Özerklik kavramına baktığımızda ise, özerklik, seçme özgürlüğü veya irade özgürlüğü olarak dile getirilebilir. Seçme veya irade ortaya koymaya; karar verme ve uygulamaya ilişkin olup üniversite özerkliği, üniversitenin bir konuda karar vermede ya da verdiği kararı uygulamada bağımsız olmasını, dış baskılardan korunmasını ifade eder. Üniversite açısından (üniversite tüzel kişiliği açısından), akademik, idari ve mali alanlarda kendi tercih hakkına sahip olmasıdır. Seçme hürriyetidir. Üniversitenin akademik özerkliği, araştırma-geliştirme alanı, eğitim-öğretim yaptığı programların müfredatı ve ders içerikleri ile bilim adamlarını (öğretim elemanlarını) kendisinin seçebilmesi, kısacası neyi öğreteceğine ve neyi araştıracağına ve kimin tarafından araştırılıp-öğretileceğine kurumun kendisinin karar verebilmesi hakkıdır (Günay, 2004:8).

Hirsch'e göre bilim, ancak özgür ortamda yapılabilir. Düşünce özgürlüğü, sadece bağımsız düşünebilme yeteneği değil, aynı zamanda bağımsız düşünce birikimini başkalarıyla da paylaşabilmektir. Özgürce düşünebilmek için de, özerklik gereklidir. Özerklik, düşünce ve ruhta olur. Özerklik, siyasi iktidarların ideolojilerine, eğilimlerine karşı devletin üniversiteye tanıdığı bir güvencedir (Hirsch,1979:310).

Öğretim üyelerinin özgürlüğü ile ilgili olarak; İngiltere'de 1988'de çıkarılan "Eğitim Reformu Kanunu"nda şöyle denilmektedir: "Üniversite öğretim üyeleri, işlerini kaybetme tehlikesine maruz kalmaksızın, bilinenleri sorgulamak ve çelişkili görüşlere sahip olma hakkına sahiptir" (Günay, 2004:8).

Bilim insanlarının bilgi üretirken, bunu başkalarına aktarırken veya yayınlarken hiçbir kaygı duymaması gerekir. Akademisyenlerin bunu yapabilmesi, kişisel etik anlayışlarının yanında, kendilerine tanınmış bilimsel özgürlük güvencesine de bağlıdır. Akademik özgürlük, gerçek ve yeni bilgiyi araştırmayı gerektiren iklimin korunmasını garanti eder (UNESCO, 1992).

Özerklik, farklılığa izin veren bir kavramdır. Özerklik karar verme sürecinin bir özelliğidir. Bilim adamının (veya insanının) özerkliği, çalışmak istediği alan ya da alanları kendi özgür iradesi ile seçebilme serbestliği anlamındadır. Bilim adamının bilim dışı faaliyetleri veya görüşleri nedeniyle rahatsız edilmeden huzur içinde çalışabilmesidir. Toplumla, devlete ve rektöre aykırı düşmenin zararını görmeden konuşabilmesidir (Günay, 2004:9).

Uluslararası Üniversiteler Birliği'nin 31 Ağustos-06 Eylül 1965 tarihleri arasında Tokyo'da yapmış olduğu toplantıda, üniversitelerin özerkliğinden bahsedebilmek için özerklik kriterleri adı altında beş madde belirlenmiştir. Alınan bu karara göre üniversitelerin özerkliği şöyle tarif edilmektedir:

"Bir üniversite kendisini ilgilendiren bütün seçim ve atamaları bizzat kendisi yapmalıdır. Okutacağı öğrencilerin seçimi tümüyle bizzat kendisine ait olmalıdır. Eğitim programlarını bizzat kendisi hazırlayabilmeli, vereceği diploma ve belgelerin hangi düzeydeki bilgi ve maharet karşılığı verilmesi gerektiğini kendisi tayin etmelidir. Bunlar, kanun, tüzük ve yönetmeliklerle belirlenmiş olsa da, hazırlanmalarında temel

sorumluluk ilgili üniversiteye verilmiş olmalıdır. Araştırma programlarını istediği gibi düzenleyebilmelidir. Kendisi bütçesini geniş yetki sınırları içerisinde istediği gibi kullanabilmelidir”(Gökçe, 1990:97).

Akademisyenler Birliği (IAUPL) tarafından Mayıs 1982’de Sienne Bildirgesi adıyla yayımlanan “Akademik Özgürlüğe İlişkin Haklar ve Ödevler Belgesi”nde, üniversitenin işlevleri ve sorumlulukları belirtilerek; “...bu çabalar, ancak yüksek bir örgütlülük düzeyinde gerçekleştirilebilir” denilerek üniversitelerin siyasi iktidarlardan gelebilecek baskılara ancak üniversitelerin örgütlü yapılarını güçlendirmesiyle karşı koyulabileceğine dikkat çekilmektedir (Öztürk, 2006:47). Belgede üniversite olmanın koşulları konusunda da şu tespitlere yer verilmektedir:

“Üniversite kurumu, salt bilginin kuşaklara aktarılmasını ve sınırlarının genişletilmesini sağlamakla kalmaz, aynı zamanda sürekli değişmekte olan bir dünyada bilgilerin, felsefi düşüncelerin ve kuramların geliştirilmesine kaynaklık eden düşünsel yetenekleri ve özgürlükleri, birbirine koşut biçimde yüreklendirir. Toplumun ideolojilerden, yerleşik çıkarılardan, hükümetlerden ve siyasal partilerden bağımsız, eleştirel, kendini gerçeğin araştırılmasına adanmış, özgür üniversitelere gereksinimi yaşamsal bir olgudur. Özgür üniversiteler, beyinleri özgürleşmiş bireylerden oluşur. Burada dogmalara, bilim karşıtı düşüncelere, özel çıkar gruplarına yer yoktur. Akademik çevrenin boyun eğeceği tek ölçüt bilgi ve aydın olmanın kendisine yüklediği sorumluluktur” (Öztürk, 2006:47).

Devlet statükoyu korur, ancak bu durum üniversitelerin işleyişine ve amaçlarına terstir, çünkü üniversiteler gelişmeye, değişmeye ve üretmeye açık kurumlardır. Bunun sonucu olarak da üniversiteler devletin doğrudan, dolaylı veya nüfuz kullanma gibi farklı şekillerde müdahalesine maruz kalmaktadır. Öztürk (2006:120)’e göre; Devletin müdahalesi yetkiyi doğrudan kullanması bakımından çoğu zaman hükümetin müdahalesi olarak tezahür etmektedir. Bu müdahaleler çoğu zaman devletin üniversiteyi kontrol altında tutmak istemesi böylece kendi devamlılığını da garanti altına almak istemesinden kaynaklanmaktadır. Bu müdahale, devletin yönetim anlayışına, ülkedeki rejimin yapısına, o rejimdeki üniversite anlayışına ve üniversitelerden beklediği hizmetlere göre şekillenmektedir. Bu konuda yapılan araştırma sonuçlarına göre, devletin üniversiteye müdahalesinin üniversite yönetiminin çeşitli etkinliklerinde farklı düzeyde olduğu, müdahale düzeyinin ülkedeki rejimin yapısına göre değiştiği ve

ülkedeki demokrasinin düzeyi ile paralel bir ilişki gösterdiği, katı devletçi anlayışın hâkim olduğu ülkelerde ise üniversitenin bu müdahaleyi kendisinin gerekli gördüğü sonuçlarına ulaşmıştır.

2.1.2. Dünya Üniversite Tarihi

Üniversite ve üniversite kavramının tarihini incelediğimizde üniversitenin ilk ne zaman ve nerede başladığı ile ilgili farklı görüşler bulunmaktadır. Bu görüşlerden yola çıkarak yükseköğretimin köklerini Eflatun'un Academia'sına, Aristo'nun Lykeion'una ve İskenderiye Müzesi'ne (bilimsel araştırma merkezi olarak) (Gürüz, 2001:1) kadar götürmek mümkündür. Bunun yanı sıra bir başka görüşe göre üniversiteler MS. 2. ve 3. yüzyıllarda Roma'da hukuk öğretimi kurumlarında başladığını söylenmektedir. Ancak bugünkü modern üniversitenin temelleri Ortaçağ Avrupa'sında Bologna, Paris ve Oxford üniversitelerinin kuruluşuyla atılmıştır.

Tarihte ilk Yükseköğretim Kurumu olarak kabul edilen MÖ. 387 yılında Atina'da Platon (Eflatun) tarafından kurulan "Academia"dır. "Academia" ismi olarak, Yunan kahramanı Akademos'un adını taşıyan Platon'un kendisine miras kalan parayla üçbin drahmeye satın aldığı, Akademos bahçesinde kurulmasından gelmektedir. Akademia'da belirlenmiş bir tedrisat çizelgesine uygun şekilde, Eflatun'un yanı sıra başka birçok hoca ders okutmuş, Akademia'nın kurucu müdürü Eflatun, sıkça uzun yolculuklara çıktığından müdürlük hususunda kendisine vekalet edilmiştir. MS. 529 yılında Justinyen tarafından kapatılınca kadar 916 yıl ömür süren Akademia'da sınıflar, talebe yatakhaneleri, aşlık, müze ve Eflatun'un kendisinin dahi bolca yararlanmış olduğu zengin bir kütüphaneye sahiptir. Akademia'dan sonra Atina'da Aristoteles MÖ. 334'lü yılların başlarında ondan hiç de aşağı kalmayacak olan Lykeion yüksekokulu'nu kurmuştur (Bu ad Aristoteles'in kiraladığı Apollon'a adanmış Lykeion korusunda kurulmuş olmasından gelmektedir). Aristoteles, Makedonya'da Stageira vatandaşı olarak Atina'da gayrimenkul satın alması yasak olduğundan, gezinerek ders verdiği için Aristoteles felsefesi ve onu izleyenler için "Peripotos" yani "gezici" lakabı uygun görülmüştür. Lykeion'da doğa bilimi, mantık, siyaset ve ahlak bilgileri, tarih, coğrafya, hava, gök, yer bilimleri tarihte ilk kez belirlenip tedris olunmuştur. Aristoteles'in günlük ders okutmaları iki bölümden oluşur; "sabahları Lykeion

mensupları erken saatlerin sağladığı dinç kafayla konuları uzmanca öğrenme, tartışma, akşamları ise halktan ilgilenenlere konuşma yapılması” (Günay ve Aydemir, 1997:106).

10. yüzyıl Ortaçağ Avrupa’sında meslek eğitimi vermek için kurulmaya başlayan üniversitelere baktığımızda ise, bu üniversitelerin bir özelliği ise buldukları kentin adıyla kurulmuş olmalarıdır. Günümüz üniversitelerinin ilk örneklerini oluşturan bu üniversitelerin kuruluş tarihlerini söylemek pek mümkün olmasa da Bologna, Paris ve Oxford ilk kurulan üniversitelerdir. İlk hukuk okulları olarak 11. yüzyılın sonundan başlayarak Kuzey İtalya’da özellikle Bologna’da kurulan hukuk okulları öncü sayılmaktadır. En eski tıp okullarıysa Güney İtalya’da Salerno’daki okullardır. 12. yüzyılın başlarında Paris’te özgür sanat dersi veren hocalar örgütlenmeye başlamıştır. Yine benzer zamanlarda Oxford’da ilk hocalar birliği 1200’lü yıllarda kurulmuştur. 1200’lü yıllarda başlayan bu hareketlenmede Aristoteles’in etkisinin yanı sıra İbni Sina, İbni Rüşd gibi bilim adamlarının yorumlarının da desteği olmuştur (Charle ve Verger, 2005:13). Bugünkü üniversitelerin temellerini oluşturan bu üniversite kurumlarının kurulduğu dönem Ortaçağ Avrupa’sına baktığımızda iki büyük güç odağı vardır. Bunlar, papalık, “din otoritesinin temsili” ve kutsal Roma imparatorluğu “sivil otorite temsili”dir ki, Ortaçağ Üniversiteleri işte bu iki güç odağının ortasında filizlenmiştir.

12-15. yüzyıllarda kilise merkezli olan üniversiteler, öğrenci ya da öğretmen loncaları olarak biçimlenmiş, bu kurumlarda belirlenmiş olan bir programa göre eğitim yapılmış ve bilimsel, siyasal ve teolojik bilgiler aktarılmıştır. Ortaçağ döneminin ilk üniversite örnekleri olarak kabul edilen Bologna ve Paris Üniversiteleri öncüleri olmakla beraber yönetim modelleri birbirinden farklıdır. Bologna üniversitesi, öğrenci loncasıdır. Eğitimcilerin ücreti öğrenciler tarafından karşılanmış, eğitimciler öğrenciler tarafından denetlenmiş ve üniversite yine bir öğrenci tarafından yönetilmiştir. Paris Üniversitesi ise kuramsal bir yapıya sahiptir. Ana öğretim alanı teolojidir ve papalığın onayına tabi olarak öğretim programlanmaktadır. Üniversite nüfusunun çoğunluğunu kilise mensubu eğitimciler ve öğrenciler oluşturmaktadır; bu sebeple krallıkça kendilerine verilen özel haklara ve bazı imtiyazlara sahiptirler (Charlie ve Verger, 2005:25).

Bir yandan dini otoriteyi temsil eden Papalık, diğer yandan sivil otoriteyi temsil eden Kutsal Roma İmparatorluğu olmak üzere, iki güç odağının etkisi altındaki bir

ortamda Bologna ve Paris'te doğduğu belirtilen üniversitenin üzerindeki kilise etkisi 16. yüzyılda Rönesans'ın etkisiyle birlikte azalarak yerini devletin etkisine bırakmaya başlamıştır. Hazırlanan programlar ruhban sınıfını eğitmekten çok, kamu yöneticilerini yetiştirmeye yönelik olarak düzenlenmeye başlamış (Gürüz, 1994:58) öğretim programlarının kilisenin ve din adamlarının etkisi altından çıkması uzun mücadeleler sonucu elde edilmiştir.

17. yüzyıl Avrupa'sına gelindiğinde, üniversite öğrenciliği neredeyse asillerin ve zenginlerin çocuklarına has bir ayrıcalık haline gelmiştir. Üniversitenin toplumun her kesimine açılarak, kişilerin yeteneklerine göre toplumda yükselmelerinin aracı haline gelmesinin felsefi temelleri ise, 19. yüzyıl başlarında atılmıştır (Gürüz, 2001:77). 18. yüzyıl sonları ve 19. yüzyıl başlarında birçok Kıta Avrupası üniversitesi, Napoleon tarafından kapatılmıştır. Kapatılmayan üniversiteler ise yeni yapılandırılmayla din etkisinden çıkarılmıştır. 19. yüzyılda Sanayi devriminin de etkisiyle üniversitelerde yeni öğretim düzenlemeleri yapılmış, Sanayi devrimi, teknoloji ve bilimin ilerlemesine sebep olmuş, bu dönemde fen ve mühendislik bilimleri, üniversitelerin öğretim programında yer almıştır. Bunun öncülüğünü ise Fransa'da yeni kurulan 'Ecole Normale Superiure Polytechnique' üniversitesi yapmıştır. Bu girişimi ile Fransa 19. yüzyılın başlarında dünyanın bilim merkezliği vazifesini yapmıştır. Fransız üniversiteleri devletin bir organı haline getirilmiş ve üniversitelerin amacı, merkezi hükümetin ideolojisi doğrultusunda elit kadrolar yetiştirmek olarak tanımlanmıştır. Böylece, Avrupa'nın üniversite sistemi, ülkelerin milli yükseköğretim sistemleri olarak biçimlenmeye başlamıştır. Ancak, zamanla Fransa'nın etkisindeki bu gelişmeye karşı, Prusya Kralı 3. Frederick William'ın, Von Humbolt'u, eğitim sistemini yeniden düzenlemek üzere Prusya Eğitim Dairesi Başkanlığı'na atmasıyla üniversitelerde yeni bir dönem açılmıştır. Humbolt, bu görevi yerine getirirken, aynı zamanda Berlin Üniversitesi'nin (günümüzdeki Humboldt Üniversitesi) kurulması çalışmalarını yürütmüştür. Humbolt daha sonra kendi adıyla anılacak olan bir sistemi yerleştirmiş olup bilimsel bilgi üretimini, ücretsiz ve evrensel eğitim ilkesini merkeze alan bu üniversite tipi, modern üniversitenin kaynağı olarak değerlendirilmektedir (Timur, 2000:64-66). Humbolt'a göre üniversitelerin temel işlevi; tüm bilim alanındaki eğitim ve öğretimin, araştırma faaliyetleri ile birlikte ve bütünlük içerisinde yürütüldüğü bir kurumdur. Üniversiteler, mesleki, teknik yüksekokullardan farklıdır, temel işlevi herhangi bir mesleğe yönelik olmaksızın eğitim, öğretim ve araştırma yapmaktır. Üniversitelerin sahibi devlet değil, millettir; devletin görevi

öğretim üyelerini atamak, maaşlarını ödemek ve çalışmalarını için gerekli özgürlük ortamını hazırlamaktır (Gürüz, 2001:79).

2.1.3. Dünya Üniversitelerinde Bilimin Özerkliğine Müdahale Örnekleri

Dünya üniversitelerinin tarihi, yönetenlerin üniversiteleri kendi istekleri doğrultusunda şekillendirmek için gerçekleştirdiği müdahalelerle doludur. Buna kimi zaman üniversiteler güçlü örgütlü yapılarıyla cevap verebilirken, kimi zamanda bu baskılara boyun eğmek zorunda kalmıştır. Üstelik bu müdahaleler sadece üçüncü dünya ülkelerinde veya baskı dönemlerinde görülmemiş, gelişmiş ülkelerdeki birçok üniversite de siyasi gücün üniversiteyi kontrol edebilme arzusundan nasibini almıştır. Ancak gelişmiş ülkelerde ve bilimsel özerkliği güçlendirecek yapılarını kurmuş olan üniversitelerde siyasi iktidarların bilimi denetim altına alma çabaları geri püskürtülebilmştir.

Örneğin, 1980’li yılların sonlarında İngiltere’de Teatcher hükümetinde Milli Eğitim Bakanı olan Baker, üniversiteleri uyararak devletin gereksinim duyduğu nicelik ve nitelikte insan gücü yetiştirilmesini istemiştir. Yine 1851 yılında F.D. Maurice adlı bir Profesör Hristiyan sosyalist hareketine katıldığı için kamuoyu profesör ve üniversiteye saldırmıştır. Yaşanan gelişmelerden rahatsız olan üniversite yönetimi ise bir bilim adamının düşünce özgürlüğüne yönelik müdahaleyi şu bildiriye yanıtlayarak cevaplamıştır. “Eğer bir üniversite, hocasının sözlerini sansür etmeye kalkarsa, izin verdiği sözlerin sorumluluğunu da yüklenmiş olur. Bir bilim kurumundan böyle bir sorumluluğu istemek doğru bir hareket olmaz” (Hirsch, 1979:8).

Almanya’da faşizmin hüküm sürdüğü Hitler Döneminde Stuttgart’da, Kaiser Wilhelm Metal Enstitüsü’nün açılışına Kaiser Wilhelm Gesellschaft’ın Başkanı olarak gelen kuramsal fizikte çığır açan bilim adamlarından Max Planck’ın içine düştüğü durum siyasi bir iktidar karşısında bir bilim adamının çaresizliğini göstermesi açısından ilginç bir olaydır. Çünkü Planck’ın konuşmasına başlamak için Hitler’i “Heil Hitler” diyerek selamlaması gerekmiştir. Fizikçi P.P.Ewald o gün yaşanan olayı şöyle anlatmıştır; “1934 yılı içindeydik. Hepimiz Planck’a bakıyor, açılışta ne yapacağımızı görmek istiyorduk. Çünkü o sıralarda bu tür açılışlara, “Heil Hitler” ile başlamak resmi

bir tutum haline getirilmişti. Planck kürsüde ayakta duruyordu. Elini yarım yukarı kaldırdı ve sonra indirdi. Bunu ikinci bir kez daha yaptı. Sonra, nihayet eli tamamen kalktı ve “Heil Hitler” dediği duyuldu” (Beyerschen, 1985:11). Ne acıdır ki insanlığa büyük hizmetleri olmuş bir bilim adamı milyonlarca insanın ölümüne sebep olmuş bir siyasi güç karşısında selam durmak zorunda kalmıştır. Yine Kral II. Friedrich Wilhelm tarafından “Kutsal Kitabın ve Hristiyanlığın öğretilerini” çarpıtmakla suçlanan ve üstü kapalı olarak tehdit edilen, Aydınlanma’nın temel şiarı olarak “aklını kullanma cesaretini göster” diyen İmmanuel Kant, kralın tehditleri sonrası gönderdiği cevabında “majestelerinin en sadık kulu olarak kamuya açık konuşmalarım, üniversitedeki derslerimde ve yazılarımda, dine ilişkin konulardan sakınacağımı açıklamak isterim” demiştir (Kula, 1999;44). Kant da maalesef o dönemin siyasi gücü Krallık karşısında, bilim adamının aklını özgürce kullanabilmesi cesaretini gösterememiş ve siyasi irade böylece Aydınlanmanın büyük düşünürü Kant’ın bir bilim adamı olarak sınırlarını belirlemiştir. Yine Einstein, Almanya’da Kaiser Wilhelm Enstitüsü’ne Planck tarafından çağırıldığı dönemde, buradaki çalışmalarını tamamlamak üzereyken üniversitedeki diğer bilim adamları tarafından zehirli bir gaz bulunmuş ve bu gazın savaşta İngilizlere uygulanması sonucu binlerce İngiliz ölmüştür. Bunu duyduğunda üniversitedeki diğer bilim adamlarını eleştirmiş olan, I. Dünya Savaşı’nda tarafsız kaldığı bilinen Einstein, bu Alman karşıtı sözleri yüzünden üniversiteden atılmıştır. Öyle ki askerler çalışma notlarını almak için üniversiteye girmesine bile izin vermemiştir(<http://www.dipnot.tv/3540/Bilimsel-ozgurluk-ve-Einstein-ile-Eddingtonun-Hikayesi.aspx>).

Amerika Birleşik Devletleri’nde de durum aslında çok farklı değildir. Burada da bilim yeri geldiğinde siyasi olayların etkisinde kalmıştır. Örneğin, New York’ta Columbia Üniversitesi öğretim üyelerinden Edward Said; İsrail sınırında İsrail’e taş atarken görüntülenmiş ve fotoğrafın medyada yayımlanmasından sonra Columbia Üniversitesi Öğrenci Konseyi Edward Said’in üniversiteden kovulması için üniversite yönetimine karşı yoğun bir kampanya başlatmıştır. Bunun üzerine üniversite yönetimi protestolara cevap vererek, Edward Said’in akademik özgürlük sınırları içinde kaldığını, bu yüzden işinden atılmasına gerek görülmediğini kamuoyuna açıklamıştır. Columbia Üniversitesi bu karara gerekçe olarak da üniversite yönetmeliğinin 70. maddesini göstermiştir: “Akademik özgürlükten kasıt, bütün öğretim elemanlarının sınıflarında konularını tartışırken özgür olmalarıdır; bu özgürlük, araştırma ve bu araştırma

sonuçlarını yayımlama özgürlüğünü de içerir. Öğretim elemanları düşüncelerini ifade etmelerinden veya özel ya da kamusal alanda kurdukları ilişkilerden dolayı üniversite tarafından cezalandırılmaz, ancak akademik konularından kaynaklanan özel yükümlülükleri olduğunu da anımsamalıdır” (Radikal, 29 Eylül 2005). Ancak aynı üniversite benzer başka bir olayda farklı bir tutum almıştır. Ortadoğu çalışmaları merkezinde çalışan Profesör Massad, İsrail’in Filistin politikalarını açıkça eleştirdiği için çalıştığı bölüm, “İsrail karşıtlığını desteklediği, İsrail’e yönelik nefreti desteklediği ve İsrail’i Siyonizm’in tüm kötülüklerinin merkezi olarak” tanımladığı suçlamaları ile Massad’ı işten atmıştır. Benzer şekilde Amerika’nın Somali politikalarına yönelik eleştirel bir tutum sergileyen Latin dilleri bölümünde çalışan Nicholas de Geneva da üniversiteden kovulmuştur (Çelik ve Gür, 2012:29). Tarihçi Howard Zinn de siyasi iktidarın bilime müdahalesini yaşamış bilim adamlarındandır. Zinn, 1972’de Boston Üniversitesi’nin rektörünü Vietnam savaşı için gönüllü toplaması için deniz piyadelerini kampüse davet etmesi, ardından da bunu protesto edenleri tutuklatmak için polis çağırması nedeniyle kınayınca boy hedefi haline gelmiştir; maaşı düşük tutulmuş, Paris Üniversitesi’nden bir dönem hocalık için davet aldığında gitmesine izin verilmemiştir (Zinn, 1998:85).

McCarthyiliğin Amerikan fikir âleminde bir kâbus gibi çöktüğü 1950’lerin başlarında California Üniversitesi, bütün çalışanlarına komünizme karşı olduklarını belirten bir bağlılık yemini belgesi imzalamaları için baskı yapmış, imzalamayı reddeden birkaç profesörü işten atmıştır (Rokovsky, 1994:169).

Örneklerde de görüldüğü gibi, üniversiteler ve öğretim üyeleri özelinde bilime yönelik baskılar ve müdahaleler hemen her ülkede benzer örnekleriyle karşımıza çıkmaktadır. Bu müdahalelere güçlü yapılarıyla direnenler olduğu gibi maalesef siyasi iktidarlar ve dışsal baskılara boyun eğenler büyük çoğunluktadır. Sadece üçüncü dünya ülkelerindeki üniversiteler değil, kendini “modern ve gelişmiş” olarak tanımlayan ülkelerde de bilim ve bilim adamlarının henüz gerçek anlamda özgürlüğünden bahsetmek şu an için mümkün gözükmemektedir. Bilimin siyasi iktidarlar ve diğer güçler karşısında özgürlük ve özerklik mücadelesi tüm dünyada devam etmektedir.

2.1.4. Osmanlı İmparatorluğu Döneminde Yükseköğretim ve Üniversitelerin Gelişimi

Osmanlı Devleti'nde üniversitelerin gelişimine bakılacak olursa, üniversiteler başlangıçta sınırlı bir kesime hitap eden ve dini ilimlere dayalı öğrenci yetiştiren medreselerden ve Enderun mektebinden oluşmaktadır (Yıldırım, 2010:40). 10. yüzyılda İslam dini esaslarına uygun bilgilerin öğretilmesi için devletin önde gelenlerinin kurdukları, gelişimlerini vakıf kurumları olarak sürdüren, üniversitelerin oluşmasında da temel teşkil eden medreseler kurulmuştur. Medreselerde standart ve sistematik öğretim uygulanmıştır. Osmanlı İmparatorluğu döneminde İslam dini ve hukuku ve Arap Dili ve Edebiyatı'nın öğretildiği medreselerin yanı sıra meslek ve ihtisas medreseleri de vardır. Bunlar, Darühadisler, (hadis biliminin daha geniş okutulması ve tefsir gibi bazı dini bilimleri okutulmuştur) darüül-tıplar (uygulamalı tıp biliminin okutulduğu yerlerdir), Darülmecnebler (Mevlana Celaleddin Rumi'nin mesnevisinin okutulup öğretildiği yerler), Darülkurrarlar (Kari ve Kur'an ezberleyen, tecvid usulüne göre okuyan hafızlar yetiştirirdi)'dir. Medreselerde Ulema sınıfı, Şeyhülislam, Müderris, Sıbyan Mektebi hocası, İmam, Vaiz, Devlet Memurları yetiştirilmiştir. İstanbul'un alınışı medrese yapımının hızlanmasına sebep olmuş, Fatih ve Süleymaniye Medreseleri Osmanlı Devleti'nin eğitim tarihinde önemli yer tutmuştur. Fatih Sultan Mehmet döneminde gelişen Enderun Mektebi'nde Türkçe, Arapça, Farsça, Edebiyat, Tarih, İslami Bilimler ve Matematik dersleri okutulmuştur. Ancak 16. yüzyılda, yeni bilimlerin "matematik, felsefe, fizik, kimya, tıp" okutulduğu medreselerin müfredatlarının değiştirilmesi ve dini bilimlere ağırlık verilmeye başlanması, siyasetin ve dinin bilim anlayışını baskı altında ve dar kalıplar içinde tutmaya başlamasıyla medreseler birer dini öğrenim kurumu haline dönüştürülmüştür. Bu değişim medreselerde bozulma ve gerilemeye sebep olmuş, 16. yüzyılın ortalarına gelindiğinde, yeni bilimlerin öğretimindeki boşluğu doldurmak ve devletin ihtiyaç duyduğu elemanları yetiştirmek amacıyla yeni eğitim kurumları oluşturma çabasına girilmiştir (Akyüz, 2009:66-80).

Osmanlı Dönemi'nde yenileşme hareketleriyle birlikte 18. yüzyıldan itibaren batı kültüründe, medreseden farklı olarak farklı eğitim kurumları açılmaya başlanmıştır. Bugünkü üniversiteler içinde en uzun geçmişe sahip olan İstanbul Teknik Üniversitesi'nin (İTÜ) tarihi 1773'de açılan Mühendishane-i Bahr-i Hümayun'a

dayanmaktadır. Mühendishane-i Bahr-i Hümayun'un açılış öyküsü, yükseköğretim tarihimiz açısından ilginç ipuçları taşır. "1768'de başlayan Osmanlı-Rus savaşı Osmanlılar'ın mağlubiyeti ile sonuçlanınca Rusların Baltık filosunun Akdeniz'e geçmesinin mümkün olamayacağı Osmanlı Sarayı'nda tartışılmış, Fransız Seferi Comte de Saint-Priest Rus donanmasının Baltık'tan Akdeniz'e doğru yola çıktığı konusunda Bab-ı Ali'yi ikaz etmişse de, böyle bir ihtimal kabul edilmediğinden herhangi bir tedbir almamıştır. 24 parçalı Rus Çarlığı Baltık donanması Akdeniz'e geçerek Osmanlı filosu ile çatışmaya girişmişse de kesin sonuç elde edememiştir. Bu olay sırasında Osmanlı kumandanları ve özellikle genç Amiral Cezayirli Gazi Hasan Paşa büyük kahramanlıklar göstermiştir, ancak 6 Temmuz 1770 Cuma gününü cumartesiye bağlayan gece Çeşme koyunda sıkışık bir şekilde demirlenmiş bulunan 20-25 kadar gemiden oluşan Osmanlı filosu içeri giren düşman gemisinin attığı ateşlerle yanarak tamamen imha olmuştur" (Günay ve Aydemir, 1997:107). Bu büyük "Çeşme Felaketi"nin ardından, Osmanlı'nın deniz gücünün artırılması amacıyla 1773'de Mühendishane-i Bahr-ı Hümayun (Mühendishane) açılmıştır. Osmanlı Devleti'nin yükseköğretimde modernleşme dönemi boyunca, yükseköğretim sistemindeki gelişmelere pratik ihtiyaçlar (askeri, idari ve tıbbi ihtiyaçlar) kılavuzluk etmiş ve bu ihtiyaçlar doğrultusunda 19. yy da, 1827'de Askeri Tıphane, 1859'da Mekteb-i Mülkiye, 1847'de Darülmualim açılmıştır (Akyüz, 2009:207-222). 17. yüzyıldan sonra Osmanlı, Tanzimat, Meşrutiyet ve Cumhuriyet dönemi boyunca aynı tutum devam etmiştir.

Bugünkü anlamda üniversitelerin tarihi Tanzimat ile başlar ve üniversiteleri batıda olduğu gibi ilk, orta ve yükseköğretim olmak üzere kapsamını da gözeterek bugünkü dilde "Darülfünun" kelimesi "Bilim yurdu" ile karşılamak daha uygun görülmüştür. Darülfünun anlam olarak, o dönemde pozitivizmin etkisiyle, fen bilimlerinin (pozitif bilimlerin) revaçta olduğuna ve onlara vurgu yapıldığına işaret etmiştir. Tanzimat'ta bugün kullanılan üniversite sözcüğüne karşılık olarak Osmanlıca (Türkçe) Darülfünun terimi kullanılmışsa da Darülfunun içerik olarak batı tipi yani modern üniversiteyi benimsemiştir (Günay ve Aydemir, 1997:109).

19. yüzyıl sonlarına gelindiğinde kurulan pek çok üniversite bugünkü Boğaziçi, İTÜ ve Mimar Sinan Üniversitesi gibi bazı üniversitelerin temelini oluşturmuştur. Batıdaki üniversitelere benzer bir kurumun oluşturulması ilk kez 1846'da

kararlaştırılmış, ancak Darülfünun 1863 başında açılabilmiştir. 1863 yılında eğitim vermeye başlayan Darülfünun-ı Osmaniye'nin açılmasıyla birlikte modern tarzda eğitim yapmaya başlayan üniversiteler Alman Humboldt geleneği etkisinde bilgi üretimine katkıda bulunmayı hedeflemiştir (Yıldırım, 2010:40).

Ancak Medreselerin yoğun eleştirisine uğrayan Darülfünun, 4000 kitabıyla birlikte binası da yanınca 1865 yılına dek ortadan kalkıvermiştir (Akyüz, 2009:168). 1870'de yeniden açılan Darülfünun, doğa bilimleri deneylerinin dine aykırı olduğu suçlamaları sonucunda 1871'de yeniden kapatılmış, 1874'de Darülfünun-u Sultani (III. Darülfünun), 1 Eylül 1900'de Darülfünun-u şahane (IV, Darülfünun) ve 1908'de Darülfünun'u Osman-i (V. Darülfünun) adlarıyla tekrar açılmıştır. 20 Nisan 1912'de Darülfünun Nizamnamesi yayımlanarak adı İstanbul Darülfünun'una çevrilmiş, 11 Ekim 1919'da Darülfünun Nizamnamesi yeniden düzenlenerek bilimsel özerklik verilmiştir. 3 Mart 1924 tarih ve 430 sayılı Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile bütün mektep ve medreselerle birlikte Darülfünun Maarif Vekaleti'ne bağlanmıştır. 21 Nisan 1924 tarih ve 493 sayılı kanun ile İstanbul Darülfünun'unun talimatnameleri yayımlanmış ve bilimsel ve idari özerklik verilmiştir (Günay ve Aydemir, 1997:109). Anadolu'da başta Ankara olmak üzere yükseköğretim yayılmaya başlatılmış, birçok alanda bugünkü üniversitelerin de temellerini teşkil eden okullar açılmıştır. 1925'te Leyli Hukuk Mektebi (Ankara Hukuk Fakültesi), 1924 yılında Musiki Muallim Mektebi (Ankara Devlet Konservatuvarı) ve 1926'da "Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü (Gazi Eğitim Enstitüsü) kurulmuştur.

2.1.5. Cumhuriyet Döneminde Yükseköğretim Kurumları ve Üniversiteler

Türkiye'de modern üniversitelerin tarihi 19. yüzyıl ortalarına uzanmakla birlikte bir üniversite politikasını biçimlendirme girişimleri, Cumhuriyet'in ilk on yılına denk düşmektedir. İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun 1919 yılında Osmanlı yükseköğrenim sistemine eleştirilerine baktığımızda aslında aradan 100 yıl geçmiş olmasına rağmen hala aynı yakıcı sorunların geçerliliğini koruduğunu görmek çok acıdır. Baltacıoğlu o dönem (Demirer ve Özbudun, 1999:150) Osmanlı yükseköğretimini şu şekilde eleşirmiştir:

“Bilimin konusu hakikattir. Hakikat bütün dış kavramlar gibi tarafsızdır. Bilim müstakildir ve istiklal ile yaşayabilir. Düşüncenin bağımsızlığını kabul etmeyen, içtihatın meşruiyetini onaylamayan bir memlekette bilime saygı yoktur. Onun için Darülfunun sorunu, her şeyden önce bilimin ve bilim adamlarının bağımsızlığı sorunudur. Biz Türkler, henüz tümüyle çağdaş bir toplum bünyesine ulaşamadığımızdan dinimiz, ahlakımız, zevkimiz; hükümetin denetimi, polisin nezreti altındadır. Bilimimiz de tabiyete memurdur. Bu ulusun vicdanında düşünce özgürlüğü ve tartışma özgürlüğü henüz yer tutamamıştır. Darülfunun’un şimdiye dek bağımsız olamaması bundandır. Bilimin esaretindeki neden, salt bir toplum ve dayanabilme sorunu değil, aynı zamanda bir örgüt sorunudur. Biz de Darülfunun hocalarının büyük bir kısmı memurdur. Memur da olmasalar atanmaları ve görevden alınmaları hükümete ait olan hocalardır. Yönetim tarafından böylesine kolay bir biçimde etkilenebilen kimselerde düşünce bağımsızlığı, meslek mefrükesi güç yaşayabilir. Bunun için Darülfunun sorunu bilimsel özerklik sorunu demektir. Darülfunun heyeti bağımsız, hükümetten ve siyasetten etkilenmeyen bir bilim ve kültür sınıfı biçimine dönüşmedikçe, Darülfunun doğal bir yaşama ulaşamayacaktır”.

Cumhuriyet’in kurulmasıyla birlikte İsmail Hakkı Baltacıoğlu kurucu kadrolarca Darülfunun Emmini olarak atanmış ve 1 Nisan 1925 tarihli yasa ile Darülfunun’a tüzel kişilik ve katma bütçe ile yönetme hakkı verilerek biçimsel olarak Milli Eğitim Bakanlığı’ndan ayrılmasında katkısı olmuştur. Bu gelişme üniversite çevrelerince “Türkiye’de ilk üniversite özerkliği” olarak kabul edilmektedir. Ancak bu özerklik deneyimi fazla sürmemiştir. Darülfunun yönetim ve ilkelere ayak uyduramadığı belirtilerek, 1933’de 2252 sayılı yasayla kapatılmış ve yerine Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı İstanbul Üniversitesi kurulmuştur (Tanilli, 1991:379).

Reform öncesi Darülfunun’a yöneltilen eleştirilerin mahiyeti hakkında fikir vermesi bakımından reformu gerçekleştirenlerden dönemin Maarif Vekili Dr. Reşit Galip Bey’in Cumhuriyet’in 10. yılında Meclis kürsüsünde yaptığı konuşma dikkat çekicidir. Bu konuşmada Reşit Galip Bey Darülfunun’u şu sözlerle suçlamaktadır. "Memlekette siyasi, içtimai büyük inkılaplar oldu. Darülfunun bunlara karşı bitaraf bir müşahit kaldı. İktisadi sahada esaslı hareketler oldu. Darülfunun bunlarda habersiz göründü, Hukukta radikal değişiklikler oldu. Darülfunun yalnız yeni kanunları tedrisat programına almakla iktifa etti. Harf İnkılabı oldu, Darülfunun hiç tınmadı” (Akt.,Hatipoğlu, 1998:100).

Maarif Vekilinin açıklamasından da anlaşıldığı gibi suçlamaların odağını, Darülfünunun devrimler karşısında bir taraf kalması ve (inkılap ve yapılan hareketleri) tınmaması bulunmaktadır. Yapılması düşünülen değişiklikler için İsviçre hükümetinden Darülfünun hakkında inceleme yapmak üzere “üniversite mütehasısı” istenmiş, Cenevre Üniversitesi Pedagoji Profesörü, Albert Malche 1932 Ocak ortalarında Ankara’ya gelmiş, Başbakan ve Milli Eğitim Bakanı tarafından kabul edilmiştir. Daha sonra 24 Ocak 1932’de İstanbul’da Darülfünun’da kendisine ayrılan odada 4.5 ayda raporunu bitirmiş ve 1 Haziran 1932’de hazırladığı raporu MEB’na vermiştir. Raporu verdikten bir hafta sonra Türkiye’den ayrılan Malche, bir yıl sonra yine gelmiş ve “Darülfünunun İslahat Komitesi”nde danışman olarak çalışmış ve İstanbul Üniversitesi’nin kuruluş süresinde (2 Mayıs 1933-4 Nisan 1934) Türkiye’de kalmıştır (<http://atam.gov.tr/?p=349>).

Profesör Malche’in raporu incelendiğinde öne sürdüğü, “Alakadarlar (profesörler) fena hakimlerdir. Onların görüşleri alınmalı, fakat karar başka makamlarca verilmelidir” görüşü, Özbudun ve Demirer (1999:153)’e göre, üniversiteyi “zapt-ü rapt” altına almak isteyenlerin çok işine yaramıştır. Malche bu görüşünü üniversite profesörlerinin atanması bağlamında ortaya koymuşsa da hem 1933 reformu hem de ileriki yıllarda gerçekleştirilecek olan 1981 darbesinde bu görüş üniversite yönetiminin organizasyonunda temel bir ilke olarak işletilmiş ve reformlara kılavuzluk etmiştir. Bu ilke üniversite özgürlük ve özerkliğini kaldırma, üniversite üzerinde egemenlik kuran uygulamaları meşrulaştırılma ve üniversite öğretim üyelerini karar verme mekanizmalarında etkisizleştirme aracı olarak kullanılmıştır (Özbudun ve Demirer, 1999:153).

1933 yılında yapılan yeni eğitim yasası uyarınca; özerklik kaldırılmış ve Darülfünun hocaları arasında geniş çaplı bir tasfiye yapılmıştır. 151 hocadan ancak 59’u görevlerinde kalabilmiştir. Diğer yandan üniversite, fakülte, rektör, dekan vb. kavramlar ilk kez kullanıma girmiş ve ders programları ayrıntılı biçimde yeniden düzenlenerek, sıkı bir denetim altına alınmıştır. Eski Darülfünun Emni Baltacıoğlu “Meşrutiyetin verdiğini Cumhuriyet alamaz” diyerek uygulamaya karşı çıkmışsa da 1933 sonrası kendisi de devre dışı bırakılmış ve üniversiteler yollarına “yeni rejimin partizanlarıyla” devam etmek durumunda kalmıştır (Demirer ve Özbudun, 1999:154). Üniversitelerde

meydana gelen kadro boşluğu, 1933 Almanya'sında Hitler'in baskısından kaçarak Türkiye'ye gelen bilim adamlarıyla (Velidedeoğlu, 1990:13) karşılanmıştır.

Darülfunun'un kapatılmasının ardından İstanbul Üniversite 9 aylık bir boşluktan sonra 1934'de çıkarılan İstanbul Üniversitesi talimatnamesinde belirlenen yeni esaslara göre düzenlenmiştir. Rektör, Millî Eğitim Bakanı'nın önerisi üzerine Cumhurbaşkanı'nın onayı ile Dekanlar da Rektörün önerisi üzerine Milli Eğitim Bakanınca atanmaya başlamıştır. Böylece üniversite yönetiminde kararların başka makamlarca verilmesi ilkesi işlemeye başlamıştır. 1933 reformunun başlıca nitelikleri şöyle sıralanabilir. “Bu reformla birlikte üniversiteden esas itibariyle rejimi desteklemesi beklenmiştir”. Bu durum Metin Heper tarafından şöyle dile getirilmektedir. “Cumhuriyet döneminde ilk on yıllarda biraz da zaruret icabı, devlet için üniversite bilgi üretmesi gereken değil fakat rejimi desteklemesi gereken bir kurumdur”. Reformun ikinci niteliği ise, “üniversitenin siyasi iradeye tabi kılınması” olmuştur. Böylece Üniversitelerin siyasi iradeye bağımlılığı rejimi desteklemesi talebiyle birleşince, üniversitede ideolojikleşme ve siyasallaşmanın tohumu bizatihi devlet eliyle ekilmiş, bundan sonra üniversitenin içerden siyasallaşması kaçınılmaz hale gelmiştir (Günay ve Aydemir, 1997:111). Üniversite siyasi irade tarafından kuşatılınca her siyasi sarsıntı üniversitede de etkisini göstermiş ve 1933'ü izleyen yıllarda her siyasi kırılma noktasını üniversitede düzenleme izlemiştir. 1946 (18.6.1946 tarih ve 4936 sayılı kanun), 1961 (61 anayasası madde 120 ve 115 sayılı kanun) 1973 (7.7.1973 tarih ve 1750 sayılı kanun), 1981 (6.11.1981 tarih ve 2547 sayılı kanun) de olmak üzere 5 defa düzenlenme yapılmıştır.

Böylece üniversitelerde siyasi iktidarlar tarafından yapılan düzenlemeler devletçi denetim mekanizmaları kurmuş ve üniversitelerin özerk bir biçimde örgütlenmelerinin önü tıkanmıştır. Türkiye'de 1933 üniversite reformunu izleyen ilk yasal düzenlemeler 1946'da çıkarılan üniversiteler için reform yasasıyla üniversitelerin özerkliği konusu tekrar gündeme gelmiş ve üniversitelerin akademik ve yönetsel özgürlüğü ve yöneticilerini kendi seçmeleri gerektiği konusu vurgulanmıştır (Yıldırım, 2010:39). 1945-1950 tarihleri arası, ülke tarihi açısından çok partili yaşama geçişin yaşandığı bir dönemdir. Bu dönemde MEB, Sıddık Sami Onar'ın da içinde bulunduğu öğretim üyelerinden oluşturulan bir karma komisyona kanun taslağı hazırlatmış, ancak “üniversitelerin işlev ve görevlerinin tanımlanmamış” olduğu ifade edilen tasarımı

bakanlık beğenmemiş, bunun üzerine Talim ve Terbiye Dairesi'ne hazırlattığı tasarı 1946 yılında yasalaşmıştır (İnan, 1989:27).

Üniversitelere ilişkin ikinci köklü değişiklik olan 1946 tarihli 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu'nda üniversiteler “Yüksek araştırma ve öğretim birlikleri” olarak tanımlanmıştır. Bu yasa ile üniversitelerin bilimsel ve yönetsel anlamda özerkliği yeniden getirilmiş, tüzel kişiliği tanınmıştır. Ancak tam bir yönetsel özerklik söz konusu olmamıştır. Örneğin, 1947 yılında komünist temayülü olduğu ileri sürülen bir öğrenci derneği kurulmuştur. Bu derneğin üyelerinin bilhassa Ankara DTCF'den bazı öğretim üyelerinden teşvik gördüğü iddia edilmiştir. 1948 yılında bu kabil hareketlerin gelişmesi üzerine Ankara Üniversitesi öğrencileri büyük bir protesto mitingi düzenlemiştir. Bu hareketin sonunda Rektör istifaya mecbur edilmiş ve bazı öğretim üyelerinin görevlerine son verilmiştir. Böylece 1946 yasasıyla birlikte, yasanın 46/d maddesine dayandırılarak Prof.Dr. Naili Boratav, Doç.Dr. Niyazi Berkes ve Doç.Dr. Behice Boran Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi'nden ihraç edilmiştir. Ankara Üniversitesi Senato üyesi Prof.Dr. Nüzhet Şakir Dirisu, Prof.Hirsch'in “bu kişiler dinlendi mi” sorusuna “Buna hacet yok. Hepimiz onların komünist olduğunu biliyoruz” diyerek yanıt vermiştir (Demirer ve Özbudun, 1999:155). 1946 müdahalesi sonradan sosyal psikolojinin kurucuları arasındaki yerini alan Muzaffer Şerif Başoğlu, ayrıca Niyazi Berkes, Ekrem Karpat gibi değerlerin, Amerika'nın ünlü Yale ve Harvard Üniversiteleri'ne, Pertev Naili Boratav'ın da Fransa'ya kaptırılmasına neden olmaktan başka bir işe yaramamıştır (San, 1992:152).

Demirer ve Özbudun'a göre; 1950 seçimleriyle birlikte DP iktidara gelir gelmez muhalefetteyken soyunduğu “özerklik savunuculuğu”ndan büyük bir hızla “özerklik düşmanlığı”na yönelmiştir (Demirer ve Özbudun,1999:156). 1953 tarihli 6185 sayılı yasayla “siyasi yayınlarda ve beyanlarda bulunmak” öğretim mesleğinden çıkarma gerektiren suç sayılmış, bir yıl sonra 1954'te çıkarılan Milli Eğitim Bakanı'na öğretim üyelerinin re'sen Bakanlık emrine alınması ve görevinden uzaklaştırılması yetkisi veren 6435 sayılı yasa çıkartılmıştır. 1957'den sonra, hoş gitmeyen öğretim üyelerinin Bakanlık emrine alınması ise moda olmuştur. Örneğin, Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekanı Fevzioğlu açılış töreninde yaptığı konuşma üzerine Bakanlık emrine alınmasını öğrenciler derslere girmeme kararıyla, birçok üniversite hocası da istifa ederek protesto etmiştir. 27 Mayıs 1960 darbesinden sonra çıkartılan 115 sayılı kanunla Milli Eğitim

Bakanlığı'nın yetkileri Üniversitelerarası kurula devredilmiş, öğrenci ve asistan temsilcilerinin Yönetim Kurulu'nda görüşlerinin alınması olanağı getirilmiş, “Kürsü Kurulları” adı altında bir kürsüye bağlı tüm öğretim elemanlarının katıldığı danışma organları oluşturulmuştur. Üniversite özerkliği ilk kez anayasaya girmiştir (Demirer ve Özbudun,1999:156). Üniversite özerkliği anayasa ile güvence altına alınmış, üniversite özerkliği konusunda büyük adımlar atılmış olsa da 114 sayılı kanunla Cumhuriyet tarihinin bir başka tasfiye hareketi, üniversite dışından bir müdahaleyle bu sefer askerler tarafından gerçekleştirilmiştir. Üniversitenin açık desteği ile yapılan 27 Mayıs 1960 darbesinin ilk hedef aldığı kitlelerden birini oluşturan, aralarında bu ülkenin yetiştirdiği yetkin bilim adamlarının da bulunduğu 147 öğretim üyesi ve yardımcısı kapı önüne konuvermiştir.

1971 darbesiyle birlikte Üniversitelerin baskı altına alınma süreci yeniden hız kazanmıştır. Üniversitelere ilişkin olarak anayasanın 120. maddesine “özerklik üniversite binalarında ve eklerinde suçların ve suçluların kovuşturulmasına engel olamaz” hükmünün yanı sıra üniversitenin işlevleri konusunda “devletin denetimi ve gözetimi altında...” (Demirer ve Özbudun, 1999:157) hükmü getirilerek akademisyenlerin siyasete girmesi yasaklanmış, devletin denetimci mekanizmaları daha güçlü bir şekilde oluşturulmuştur (Yıldırım, 2010:40).

1973 yılında çıkarılan 1750 sayılı Üniversiteler Kanunu ile üniversite tanımında ağırlık öğretime, öğretimin hedefi de “milli” değerlere yönelmeye başlamıştır. Yasanın denetim işlevini ise radikal bir yenilik olan Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) ile ilgili hükümler oluşturmuştur (Timur, 2000:291). 1750 sayılı Yasa'nın önemli bir özelliği, yeni üniversite ve fakültelerin kurulmasına ilişkin düzenleme yapılmış olmasıdır. Yasanın üzerinde denetimi sağlamak üzere ayrıca Üniversite Denetleme Kurulu (ÜDK), kurulmuştur. Üniversitelerin özerkliğinin zedelendiği (Tanilli, 1991:380) bu düzenleme Anayasa Mahkemesinden dönmüştür.

Ülkemizde yaklaşık her on yılda bir düzenlenen Üniversiteler Kanunu, 1973 sonrası bir müdahaleyi de 12 Eylül 1980 darbesiyle Yüksek Öğretim Kurulu'nun kurulmasıyla birlikte yaşamış ve üniversitelerin özerkliğine son verilmiştir. 1981'de çıkarılan kanunla, ülkenin içinde bulunduğu toplumsal, ekonomik ve siyasal olayların birinci sorumlusu üniversiteler görülmüş, yükseköğretimin yeniden şekillendiren,

özerklik ve özgürlüğünü ellerinden alan 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu ile ülkemizdeki tüm üniversitelerin özerklikleri kaldırılarak, Yükseköğretim Kurulu “YÖK” adı altında toplanmıştır.

12 Eylül anayasasının yükseköğretimle ilgili 130. maddesine baktığımızda “Üniversiteler ile öğretim üyeleri ve yardımcıları serbestçe her türlü bilimsel araştırma ve yayında bulunabilirler. Ancak bu yetki, Devletin varlığı ve bağımsızlığı ve milletin ve ülkenin bütünlüğü ve bölünmezliği aleyhinde faaliyette bulunma serbesti vermez. Üniversiteler ve bunlara bağlı birimler, devletin gözetimi ve denetimi altında olup, güvenlik hizmetleri devletçe sağlanır” hükmünün yanı sıra 131. maddesinde “Yükseköğretim kurumlarının öğretimini planlamak, düzenlemek, yönetmek, denetlemek, yükseköğretim kurumlarındaki eğitim, öğretim ve bilimsel araştırma faaliyetlerini yönlendirmek, bu kurumların kanunda belirtilen amaç ve ilkeleri doğrultusunda kurulmasını sağlamak ve yükseköğretim elemanlarının yetiştirilmesi için planlama yapmak maksadıyla Yükseköğretim Kurulu (YÖK) kurulur. Yükseköğretim Kurulu, Üniversiteler, Bakanlar Kurulu ve Genelkurmay Başkanlığı’na seçilen ve sayıları, nitelikleri ve seçilme usulleri kanunla belirlenen adaylar arasından rektörlük ve öğretim üyeliğinde başarılı hizmet yapmış profesörlere öncelik vermek suretiyle Cumhurbaşkanı’nca doğrudan doğruya seçilen üyelerden kurulur” hükmüyle (Demirer ve Özbudun, 1999:159-160) üniversitelerin özerkliğini tümünden kaldırmıştır.

YÖK yasasının yürürlüğe girdiği 6 Kasım 1982 gününden itibaren darbe yönetiminin hedefinde yine üniversite hocaları yer almıştır. Kıyımdan nasibini alan üniversitelerden, 1402 uygulamalarıyla uzaklaştırılan öğretim üyeleri inanılmaz boyutlara ulaşmış, 1500 üniversite öğretim görevlisi uzaklaştırılmış, istifa ya da emekliliğe zorlanmıştır. 1981 darbesinin üniversitelerde yarattığı acı tabloya örnek olarak, 1982’de Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi’nde (SBF) öğretim kadrosu 1983 yılında yüzde 47’lik bir kan kaybına uğramıştır. Bu yüzde 47 rakamı içinde yalnızca iki kişi yaş haddinden emekli olmuş, gerisi ya YÖK ve 1402 tarafından atılmış, ya da “artık böyle bir üniversitede hocalık yapılamayacağı” gerekçesiyle istifa etmiştir. 1980-81 öğretim yılında SBF’de 147 öğretim üyesi ve yardımcısı ve 2245 öğrenci varken, YÖK ve 1402 uygulamalarıyla atılan ve istifa zorunda bırakılanlar nedeniyle, 1983-84 öğretim yılında öğretim üyesi sayısı 78’e düşmüş, yani yüzde 46,9 oranında azalmıştır. Bununla birlikte öğrenci sayısı ise aynı dönemde 3171’e çıkmıştır. Yani yüzde 41,2’lik

bir artış göstermiş, bu durumda öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısı 15'ten 40'a yükselmiştir (Oran,1990:374).

Türkiye’de üniversite yasalarının tarihi, darbeler tarihiyle paralel yürümüştür. Cumhuriyet’in ilanından itibaren üniversite yasası beş kez değiştirilmiştir. Türkiye’de Cumhuriyet dönemi boyunca, yükseköğretim alanındaki düzenlemeler, tek parti dönemi 1933, 1946’nın yanı sıra askeri müdahalelerin ardından 1960, 1973 ve 1981 yıllarında gerçekleştirilmiştir. Üniversitede gerçekleşen söz konusu düzenlemelerin hiçbirisi, maalesef üniversiteler kendi iç dinamiklerinden kaynaklanarak değil, tek parti dönemi siyasi otoritesi ya da askeri darbeler sonunda dışsal otoriteler tarafından gerçekleştirilmiştir.1933 yılından başlayan üniversitelerde otorite kurma arzusu giderek güçlendirilmiş, bürokratik- hiyerarşik bir otorite konisi inşa edilmiştir (Günay ve Aydemir, 1997:112).

Türkiye’deki sürece genel anlamıyla bakıldığında; 1933 eğitim yasasıyla hayata geçen “Humbolt Modelini “Girişimci Üniversite Modeli” izlemiştir. 1981 yılı sürecinin devamında “Girişimci üniversite”nin temel unsurlarından olan kitle eğitimini sağlamak amacıyla üniversite sayısı hızla artırılmıştır. Türkiye’de üniversite sisteminin ABD’dekine benzer biçimde “şirket” gibi çalışmasını, “modern işletmecilik teknikleri” ile yönetilmesini, yeni liberal anlayışı benimsenmesini isteyen çevrelerde üniversite reformunun ana eğilimi olarak özel girişimi ön plana alan, kamu müdahalesini kaynak sağlamak, kimi düşünceleri sınırlamak ve gerektiğinde tasfiye yapmakla sınırlayan Amerikan modelin Türkiye koşullarına aktarılması öne çıkarılmıştır (Timur, 2000:351-353). Tekeli (2003:132)’ye göre ise, girişimci üniversite kavramıyla araştırmanın ve eğitimin içeriği değişmiştir. “Bilim için bilim” değil, pratik sorunların çözümü için araştırma ve öğretim yapılması ön plana çıkartılmıştır (Tekeli, 2003:132).

1995-2003 yılları arasında 8 yıl boyunca YÖK Başkanlığı yapmış olan Kemal Gürüz de (2001:312); girişimcilik ve gelir kaynaklarının çeşitlendirilmesine dayalı “Girişimci Üniversite Modeli”ni şu şekilde açıklamaktadır:

“Günümüz üniversiteleri artık faaliyet alanlarını sadece kendi mensuplarının değer yargılarına göre tespit etmekten ziyade, faaliyetlerin türlerini ve alanlarını toplumun gereksinim ve beklentileri ile kendilerine tahsis edilen kaynaklara göre belirleyen kurumlardır. Dolayısıyla, çağdaş üniversite, toplumun her kesimi ile

bütünleşmiş, faaliyetleri bakımından topluma karşı olan sorumluluğunu ne ölçüde yerine getirdiği denetlenen ve faaliyetleri toplum tarafından yönlendirilen, sahip olduğu her türlü tesis, teçhizat, bilgi birikimi ve insan gücünü girişimci bir zihniyetle değerlendirerek ek mali kaynak yaratan, modern işletmecilik teknikleri ile yönetilen fevkalade karmaşık yapıya sahip bir kurumdur”

sözleriyle bu modelin her öğretim üyesinin gönlünde yatan model olduğunu belirtmiştir.

2.2. Askeri Darbeler ve (1950-1960) Türkiye’de Durum

2.2.1. Askeri Darbe Kavramı

Askeri darbeler, ordunun silah gücüyle baskı ve zor kullanıp, demokrasinin en temel ilkelerinden birini ihlal ederek sivil yönetimi devirmesi, siyasal iktidarı ele geçirmesi ve devlet yönetimine el koyması ile sonuçlanan, hukuk kurallarıyla bağdaşmayan siyasal olaylardır. Bu durumda; askeri otorite üzerindeki sivil kontrol ve denetimin zayıfladığı ya da tamamen ortadan kalktığı, dolayısıyla askerlerin siyasal yaşamda bağımsız bir siyasal aktör haline geldikleri ve siyasal yaşamda sivil aktörlerin bıraktıkları boşluğu doldurdıkları söylenebilir (Güler, 2006:24).

Türk Dil Kurumu Sözlüğünde ise darbe; “bir ülkede baskı kurarak, zor kullanarak veya demokratik yollardan yararlanarak hükümeti istifa ettirme veya rejimi değiştirecek biçimde yönetimi devirme işi” (TDK Türkçe Sözlük, 2008) olarak tanımlanmaktadır.

Darbenin akış ve gelişmelerinde, toplum yapısı, bütünü ve zaman içerisinde değişimi ifade etmektedir. Darbelerde hem kadro, hem de rejim, anayasa ve temel kanunlar, baştanbaşa değişebilmektedir. Toplumun yapısı, başka bir toplumun yapısına dönüşür. Hatta denilebilir ki darbeler başlar; ama bitmezler. Çünkü zaman içinde darbenin akışı, hatta ilk kadrolar toprağa karıştıktan sonra da pek çok zorlu aşamalardan geçer ve önceden her dönemi düşünülmeyen bir süreç içinde devam eder gider (Yılmaz, 2008:34).

2.2.2. Askeri Darbelerin Nedenleri

Askerlerin siyasete müdahale etme gerekçelerine baktığımızda aslında birçok ülkede gerçekleşen askeri darbelerde askerler müdahale gerekçelerini açıklarken benzer sebepler gösterdikleri gözlenmektedir. Bunların başında “siyasi erkin ülkeyi yönetemeyecek duruma gelmesinden kaynaklı halkın kaosa sürüklenmesi” neden olarak gösterilmektedir.

Askerlerin siyasete müdahale etmelerinin altında yatan nedenleri açıklamaya çalışan başlıca üç okul (düşünce ekolü) bulunmaktadır: Birinci okul, “organizasyon teorisi”ne bel bağlar ve askeri müdahalelerin/darbelerin nedenlerini askeri kurumlara atfedilen bazı spesifik özelliklerle (profesyonellik, ulusçuluk, merkezi emir, komuta, hiyerarşi, disiplin, sadakat vb.) açıklamaktadır. İkinci okul, topluma bir bütün olarak daha çok önem vermektedir. Bu yaklaşımın tipik örneklerini Finer ve Huntington’un bazı çalışmalarında görmek mümkündür. Finer, askeri müdahalelerin siyasal kültür düzeyi düşük toplumlarda görüldüğünü söylemektedir. Bir ülkede halkın sivil kurumlara olan bağlılık derecesi yani “siyasal kültür düzeyi” ne kadar yüksekse, ordunun siyasete karışma olasılığı o kadar düşük olmaktadır. Çünkü bu tip ülkelerde ordu bir şekilde siyasete bulaşsa da, ardında yeterli halk desteğini bulamamaktadır. Üçüncü okul ise, askeri hiyerarşinin iç dinamiği, ordu içindeki hizipler, ortak çıkarlar, kişisel hırs ve ihtiraslar ile bazı subayların mizaçları üzerinde durur ve ordunun siyasal tavrını bunlara göre açıklamaya çalışmaktadır. (Akt.,Tan, 2008:63)

Darbeler dünyada özellikle üçüncü dünya ülkelerinin tarihlerinde önemli yer eden siyasi olaylardır. Askeri müdahalelerin çok tekrarlanması siyasal kültürün niteliğiyle ve özellikle iktidarın gücü ile de ilgilidir. Siyasal kültürün çok gelişmiş bulunduğu toplumlarda meşruluk anlayışı güçlü olup, askeri darbelere karşı direnç vardır. Siyasal kültürün fazla olmadığı toplumlarda, uzlaşma ve meşruluk var olmakla beraber siyasal kararlılık yeterince değildir. Buralarda darbeler önemli dirençle karşılaşmamaktadır. Siyasal kültür düzeyinin çok düşük olduğu toplumlarda, meşruluk önemsizdir. Bu yüzden askeri darbelere karşı yeterince direnilememektedir (Tan, 2008:65).

2.2.3. Türkiye’de Askeri Darbeler

Türkiye Cumhuriyeti kurulduğu günden bugüne siyasi hayatı tek partili dönem dışında neredeyse her on yılda bir ordu tarafından müdahaleye maruz kalmıştır. İlki 27 Mayıs 1960’ta gerçekleşen darbeleri 12 Mart 1971, 12 Eylül 1980 yıllarında gerçekleşen müdahaleler izlemiştir. Ordu bütün müdahalelerinde Türk Silahlı Kuvvetlerinin iç hizmet kanunu yorumlayarak, Türkiye Cumhuriyeti’nin devamlılığını sağlama iddiasıyla yapmıştır.

27 Mayıs 1960 Darbesi; Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nde yirmi yıl sürecek, askeri darbeler dönemini başlatmıştır. 1960 Darbesi’nden sonra; TSK tarafından 12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980 Askeri Darbeleri yapılmıştır. 27 Mayıs Türkiye siyasetinde, milli irade dışındaki çözüm arayışlarını güçlendirmiştir. Yani ülke siyasetine hakim olan kargaşa ortamının düzeltilmesinde, demokrasinin gücüne değil de ordunun gücüne dayanılması fikrini doğurmuştur (Ateş, 1995:35).

Biz, çalışmamızın da konusu 147 öğretim görevlisinin üniversitelerden tasfiyesinin yaşandığı dönem olan 27 Mayıs Askeri Darbesinin gerekçelerini inceleyeceğiz.

2.3. 27 Mayıs’a Giden Süreçte Türkiye’de Siyasi Durum

Türkiye’nin demokrasi tarihinin önemli dönüm noktalarından birisi hiç kuşkusuz tek partili dönemden çok partili siyasal yaşama geçiş kararının alınmasıdır. Hiç kuşkusuz bu kararın alınmasının altında o dönem içerisinde bulunan siyasal ve toplumsal olayların büyük rolü vardır.

1945 yılının sonuna gelindiğinde, Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) iktidarı Cumhuriyet’in ilk on beş yılının siyasi ve ekonomik atılımlarla sağladığı meşruiyeti büyük ölçüde yitirmiştir. Türkiye toplumunun tüm sınıf ve katmanları, savaş sonunda değişiklik özlemi ve beklentisi içine girmişlerdir (Boratav, 1982:79). Güler’e göre; 1929 Ekonomik Buhranı ve ardından patlayan dünya savaşı yıllarında çıkarılan ‘Varlık Vergisi’ ile ‘Milli Korunma Kanunu’ ve uygulanan savaş ekonomisinin getirdiği karneli

dönemde; halk, parti-devleti ve dolayısıyla CHP'yi; ceberrut bir yönetim, ağır vergi yükü, sürekli askerlik, jandarma baskısı, açlık, yoksulluk ve sefalet kavramları ile özdeşleştirmiştir. Halkı düşmandan kurtaran kadroların partisi olan CHP; altı okunda halkçılığa yer vererek, herkesin kanun önünde eşit olduğu ve ayrıcalıklı hiçbir sınıfın bulunmadığı bir toplumsal düzenlemeyi arzulamış olmasına ve adında halk kelimesi bulunmasına rağmen, halkın partisi olamamıştır (Güler, 2006:60).

1950 yılına gelindiğinde toplumsal muhalefet patlamaya hazır hale gelmiştir. Çavdar (2008:17) o günün CHP iktidarının bu durumun farkında olmadığını hatta halkı yanına çekebilmek için bazı tavizler vererek durumunu güçlendirdiğini varsaydığını belirtmiştir. Örneğin Köy Enstitülerinin etkisiz hale getirilmesi, ilkokullara (seçmeli de olsa) din derslerinin konması; devletçilik ilkesinin göz ardı edildiğini gösteren bir dizi kararın alınması; Çalışma Bakanlığı, İşçi Sigortaları ile İş ve İşçi Bulma Kurumu'nun kurulması bunların bazı örnekleridir.

Çok partili sisteme geçilmesiyle birlikte, 14 Mayıs 1950 günü gerçekleşen seçimde, Demokrat Parti büyük bir sürprizle Cumhuriyet'in partisi CHP'yi geride bırakarak seçimlerden büyük bir zaferle çıkmıştır. Katılma oranının yüzde 80'i aştığı bu seçimlerde, DP, oyların yüzde 53.5'ini alarak Meclis'teki dört yüz seksen yedi üyelikten dört yüz sekizini kazanmış; CHP ise ancak altmış dokuz milletvekili çıkarabilmiştir (Timur, 2003:125). 1940'lı yılların sonuna dek gelen bu seçimlerde artık Cumhuriyet Halk Partisi, on iki yıllık iktidarını halkın iradesiyle rakiplerine işte bu şekilde bırakmak zorunda kalmıştır.

Sonuçta yirmi yedi yıl (1923'ten bu yana) tek başına iktidarda kalan CHP devrilmiş ve o günden sonra koalisyonlar ve milletvekili transferi dışında hiçbir zaman iktidara gelememiştir. Çavdar (2008:20); seçim gecesini şöyle anlatmaktadır: "Seçim gecesi Demokrat Parti genel merkezinin tüm odaları doluydu. Genel Merkeze tam bir bayram havası hakimdi. CHP kanadı ise suskundu. Milli Şef (İnönü) ve partinin ileri gelenleri seçim sonuçlarını izlemek için Çankaya'da Cumhurbaşkanlığı Köşkü'nde toplanmışlardı. Gecenin ilk saatlerinden itibaren yenilgi belli olmuştu. Bakanların, parti ileri gelenlerinin çoğu seçimi yitirmişlerdi. Salona tam bir matem havası egemendi. İçlerinde en sağlıklı düşüneni yine İnönü'ydü. Kendisi Ankara'da seçimi yitirmiş, fakat

Malatya’da kazanmıştı (O dönemde bir kişi birden fazla seçim bölgesinden aday olabiliyordu.)”.

Seçim sonuçlarının açıklanmasıyla birlikte Halk Partisi kadrosu, böyle bir iktidar değişikliğini beklemediği gibi aynı zamanda Demokrat Parti yöneticileri de, bir iktidar beklemiş olsalar bile, bunun böyle bir Meclis çoğunluğu ile geleceğini düşünmediklerinden 14 Mayıs’ı takip eden günlerde, iki tarafa da biraz şaşkınlık hakim olmuştur (Aydemir, 2007:221).

1950 seçimlerini izleyen yıllarda CHP’nin çok hırçın bir muhalefet sergilediği gözlenmiştir. Bu muhalefetin en kırıcı noktası CHP yöneticilerinin iktidardaki DP’yi küçümseyici tavırları olmuştur. Onlara göre DP’nin üst kadroları devlet yönetimini beceremeyecek nitelikte bilgisiz hatta yetenezsiz kişilerden oluşmaktadır. Muhalefetin bu tavrı DP iktidarını da kirpileştirmiş, sertlik yanlısı, baskıcı bir politikayı sergilemesine neden olmuştur. Bu baskı CHP’nin mal varlığına el koyacak noktaya kadar uzanmıştır (Çavdar, 2008:43).

Demokrat Parti’nin iktidara geldiği yılların ekonomik yapısına baktığımızda ise Çavdar (2008:46); Demokrat Parti’nin savaş yıllarının uygun ticari konjonktürünün sağladığı önemli döviz rezervine sahip bir merkez bankası bulduğunu belirtmiştir. Diğer yandan savaş sonrası yükselen tarım ürünleri ihracatından doğan getiride azımsanmayacak kadar çok olduğundan döviz rezervleri büyüyen ihracat gelirleri, dış yardımlar ve dış borç olanakları sonucunda tüketim malları ithalatını artmıştır. Bunun sonucunda alım gücü yükselen kesimler buzdolabı, çamaşır makinesi, elektrik süpürgesi gibi o güne değin sahip olamadıkları dayanıklı tüketim mallarını alma olanağına kavuşmuş ve zamanla bunların taksitli satışlarının başlaması da tüketimlerini yaygınlaştırmıştır. Bir anlamda yapay ve görece diyebileceğimiz bu refah halkı DP’ye daha da bağlamıştır.

CHP ise Çavdar (2008:47)’a göre tek parti dönemindeki olumsuz imajını değiştirmek için en küçük bir çaba dahi harcamamıştır. Başta İsmet İnönü olmak üzere, halka tepeden bakan, sert, başöğretmen edalı parti büyükleri gene ön safları tutmuştur. Halka yakın olma iddiasındaki, Amerikan benzeri propaganda yapma ustası Kasım

Gülek'in Genel Sekreterliği bile CHP'nin halk nezdinde izlenimini değiştirememiştir (Çavdar, 2008:47).

Ancak 1950'li yılların ortalarına gelindiğinde DP yönünde esen olumlu rüzgarlar tam tersine esmeye başlamıştır. 1954 sonundan başlayarak birkaç sene süren kuraklık, genel bir ekonomik krizi başlatmış elbetteki ilk kurban, Türkiye'de önemi bilinen tarım olmuştur. Sadece kuraklık değil, üç dört sene önce ithal edilmiş olan traktör ve makinelerin bakımsızlıktan yıpranması da tarım işlerini aksatır hale gelmiş, üstelik bu traktör ve makineler dışarıdan, bakım ve tamirleri için gerekli yedek parçalar hiç düşünülmeden ithal edilmiştir. Birkaç sene önce uygulamaya konulan liberal sistem yerini çarçabuk dengelemeye bırakmış, ithalat en gerekli maddelere indirilmiş ve iç piyasada ilaç gibi zorunlu maddeler bulunamaz hale gelmiştir. Durum Türkiye'nin son dünya savaşında yaşadığı o korkunç 1940 ila 1944 yılları arasındakinden bile vahim hale gelerek ülkenin taze ürünleri tüketmeye alışmış olan halkın büyük hayal kırıklığı içinde, ABD'den buğday ve dondurulmuş et, tavuk ithal edilmeye başlanmıştır (Başgil, 2008:97-98).

1954-1957 arası Demokrat Parti iktidarına baktığımızda Aydemir'e göre (2007:248); aldığı karar ve uygulamalarla yalnız tarafsız kamu efkârında değil, kendi taraftarları arasında da, güven ve itibar kaybediş devri olmuştur. 1957 sonrasına gelince bir taraftan hırçınlığın son haddine varışı, bir taraftan memleketin enflasyon ve iktisadi dar boğazlar içine sürülüşü ve Demokrat Parti'nin, sağduyulu halktan ve taraftarlarından da koparak, kalabalık içerisinde yalnızlığa gömülüşü devridir. Bir devre ki o yıllarda, partinin mi bir seçim kaybı ile iktidardan çekilmesinin, yoksa bir ihtilalin mi partiyi topyekün tasfiyeye sürüklemesinin daha yakın olduğu bahsi, aydınlar çevresinde, artık konuşulmaya başlanmıştır (Aydemir, 2007:248).

DP'nin antidemokratik yönetimi en açık biçimde, muhalefete ve siyasal iktidara getirilen engelleme ve kısıtlamalarda görülmüştür. Azınlık haklarını gözetmeyen, çoğulculuğu dışlayan siyasal ve parlamenter hayatın en somut belirtileri olarak "antidemokratik mevzuat" 1953 yılından başlayarak sürekli genişlemiştir (Akyaz, 2006:78).

Karpat'a göre; 27 Mayıs darbesine giden süreçte en sorunlu alan hiç kuşku yok ki iktidar muhalefet ilişkilerinde ortaya çıkmış ve bu ilişkilerin seyri darbe sürecine ciddi bir katkı sağlamıştır. DP iktidara gelmeden önce, yani muhalefette iken CHP'nin izlediği muhalefeti yok sayıcı, sindirici, gelişmesini önleyici ve ona tahammül edilemeyen politikanın bir benzeri DP tarafından CHP ve diğer muhalefetteki partilere uygulanmıştır. 10 yıllık DP iktidarının ordu açısından endişe yaratan ilk özelliği, 1954'ten itibaren muhalefet ile gittikçe artan kutuplaşma olmuştur (Karpat, 2010:169).

DP iktidarının antidemokratik uygulamaları sadece siyaset alanında değil basın özgürlüğü ile kamu görevlilerinin özlük hakları konusunda da görülmüştür. İktidarın Temmuz 1954'te Memurlar hakkında çıkardığı bir kanunu, Üniversiteye de kapsamış ve Aralık 1956'da, Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde Profesör ve Dekan olan o zaman, aydınlar arasında, tutum ve neşriyatı ile saygı toplamış bulunan Feyzioğlu'nun, öğrencilerine, ders yılının açılış nutkunda söylediği; "Nabza göre şerbet vermeyin" gibi nasihat yollu sözlerini iktidar, büyük bir suç gibi algılamıştır. "Tarafsız gerçekçi bir ilim adamı" olarak tanınan Feyzioğlu vekalet emrine alınmış, uğradığı muamele protesto edilmiş ve bu durum Doçent Muammer Aksoy, Münci Kapani, Aydın Yalçın, Asistan Coşkun Kırca ve Şerif Mardin'in de görevlerinden istifa etmeleriyle sonuçlanmıştır. Bütün bunlar Üniversitelerde, iktidar aleyhine bir hava yaratmıştır (Aydemir, 2007:251-252).

Çavdar (2008:71); Demokrat Parti ile üniversite arasındaki gerilen ilişkiyi şu şekilde anlatmıştır: "DP iktidarı basından sonra üniversiteyi de karşısına almıştı. Bugüne bakıldığında hiç de önemli sayılmayacak bir demeci yüzünden İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğretim üyesi Prof. Hüseyin Nail Kubalı vekalet emrine alındı. Bu olay öğrenciler arasında yaygın bir infial uyandırdı. Çeşitli gösteriler yapıldı. Bu arada üniversiteye yönelik değişik olumsuz demeçlerde veriliyordu. Olay kısa sürede ülkenin en önemli sorunu haline getirildi. Bir süre kamuoyunu meşgul etti. Rektör ve bazı profesörlerin Menderes'e bir anlamda teslim olmasıyla geçiştirildi. Fakat, Kubalı direnmesini her şeye karşın sürdürdü".

1957'ye gelindiğinde siyasal açıdan bir çözüme doğrultusunda yol alan DP, ekonomik yönden de kenara sıkışmıştır. Eldeki döviz kaynaklarının ve dış borçlanma olanaklarının 1950-1955 yılları arasında yaygın bir biçimde tüketilmesi iktidarı büyük

bir ekonomik bunalımla karşı karşıya bırakmış ve temelde bu durum iktidarı sarsmıştır. 1957 seçimlerine gelindiğinde seçimler Demokrat Parti'nin iktidarı altında gittikçe sertleşen siyasal bir ortamda yapılmıştır. 1950'de büyük çoğunlukla iktidarı alan DP bu kez muhalefet yıllarında çok yakındığı antidemokratik yollara kendisinin başvurduğu gözlenmiş, bir yandan kamu personeline özellikle yargıçlara ve üniversite öğretim üyelerine yönelik bir sindirme politikası yürütmeye çalışırken, bir yandan da basını, mevcut yasaları daha da ağırlaştırarak baskı altında tutmaya çalışmıştır. Resmi ilanların dağıtım biçimiyle bir kısım gazeteleri kayırıp, diğerlerini aynı ekonomik yöntemle sindirmeye gayret eden DP iktidarı, bu yöntemin yarar sağlamadığı durumlarda gazeteciler üzerinde "hapishane" olgusunu bir tazyik yolu olarak kullanmıştır (Çavdar, 2008:64).

27 Ekim 1957 seçimlerinin sonuçlarına göre; Menderes'in partisi, İnönü'nün partisinin yararına kayba uğramış, herkesi şaşkırtan bir sonuçla CHP, demokratların 404 sandalyesine karşılık 178 sandalye kazanmıştır. Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi de 4 milletvekili çıkarmıştır. Demokrat Parti iktidarının bu düşüşü yaptığı yanlışların bir delili olarak gösterilebilir (Başgil, 2008:105). 1957 seçimlerinden sonra ortam iyice karışmaya başlamıştır. Muhalefette olan herkes Demokrat Parti'nin hedefine yerleşmiş, birçok gazeteci ve yazar cezaevlerine girmiş, üniversitelere yönelik baskılar artmıştır. Yaşanan bu antidemokratik uygulamalar üniversite çevrelerinde protestoların yükselmesine sebep olmuştur.

İstanbul Üniversitesi Öğretim Görevlilerinden Ali Fuat Başgil de 28 Nisan 1960 günü İstanbul Üniversitesi Beyazıt Kampüsü'nde yaşanan olayları şu şekilde anlatmıştır:

Başlarında subayları olmak üzere süngü çekilmiş askerler, öğrencilerin sınıksız kalabalığı üzerine yürüdü. Bunun üzerine talebeler var güçleriyle ve ahenkli bir şekilde "Yaşasın Ordu, Yaşasın Kahraman Türk Askeri" diye bağırmağa başladılar. O anda itiraf edeyim ki, heyecandan nefesim kesildi. Bir yanda bu çılgınlıklar, diğer yanda uygun adım yürüyüş devam ederken iki taraf arasında artık birkaç adımlık mesafe kaldı. Aniden birlik durdu. Birkaç saniyelik duraklamanın hemen ardından subaylar, askerler ve öğrenciler birbirlerine sarılıp neredeyse gözleri yaşlı bir halde kucaklaşmaya başladılar. Kendi kendime "Menderes hükümetinin sonudur bu" dedim. "Çünkü harekete artık askerde katıldı" (Başgil, 2008:120).

Yaşanan gelişmeler ordu çevresinde kaygıyla izlenmiş, iktidarın “iktidar”, muhalefetin “muhalefet” anlayışı, genç subayların çoğunda “zaten çok kötü gelenekler üzerine kurulmuş” olduğuna inanılan çok partili yaşama ilişkin büyük bir inanç erozyonuna sebep olmuş, iktidar gittikçe siyasal gücünü artırmaya karşın, antidemokratik yönetimi, Atatürk devrimlerinden uzaklaşması, özellikle laiklik ilkesine karşı tavrı ve enflasyonist ekonomi politikası 1960’a gelindiğinde genel olarak aydınlarda olduğu gibi subaylar arasında da hoşnutsuzluk kaynağı olmuştur (Akyaz, 2006:77).

Aydemir’e (2007:252) göre; “Demokrat Parti Menderes ve arkadaşları durmadan zemin kaybediyorlardı. Altlarındaki toprak kayıyordu. Bu kayıpların, gelecek seçimlerde etkilerini göstermemesi kabil değildi. Nitekim öyle de olacaktı. Ancak, Adnan Menderes’e bakılırsa muhalefet de artık can çekişiyordu. İsmet Paşa yerlere serilmişti. Onlara radyoda söz hakkı bile tanımaya değmezdi. Halk kendisine tapıyordu. Ve bu yeterdi. Ve bu her şey demekti. Orduya gelince onu galiba düşünmüyordu. Ve bu ruh halini izah mümkündür. Bu yanlış hesaplara nefsinin inandırmak için kendine yaptığı telkinler, bu garip ruhun iç alemini göstermek bakımından, çok dikkati çekicidir” (Aydemir, 2007:210).

Başgil (2008:137) darbeye giden günlerde her geçen gün artan gerilimi şu şekilde aktarmıştır: “Her geçen gün durum daha kaygı verici bir hal alıyordu. Sıkıyönetim ilan edilmiş olmasına rağmen, eski başşehir İstanbul’da da, yeni başkent Ankara’da da talebe çevreleri fokur fokur kaynıyordu. Her Allah’ın günü Ankara’da, Kızılay Meydanı’nda az ya da çok önemli gösteriler oluyordu. İstanbul’da ise gençler ayaklanma günü öldürülen arkadaşlarının naşını istiyorlardı. Yüzlercesi tutuklanıyor, şehrin biraz dışındaki, eski tarihi kışla olan Davutpaşa’ya götürülüyordu”.

Meclis dışı olaylar her gün daha da keskinleşerek sürüp giderken sokaklar, üniversiteler artık gösterilerden geçilmez hale gelmişti. Bu arada üniversite gençliğinin ayaklanması komiteye bu yöndeki planını uygulamaya girişmek için eşsiz bir fırsat sunmuş, Mayıs ayının o kavgalı gürültülü günlerinde komitenin iki üyesinin durumu Cemal Gürsel’e açıklaması ve bu hareketin başına geçmesini teklif etmesiyle ok artık yaydan çıkmıştır (Başgil, 2008).

27 Mayıs İhtilalinden iki hafta kadar önce, Ege'deki bir kasaba pazarında toplanan kalabalık önünde Menderes'in Üniversite Hocalarını "Kara Cüppeliler" olarak ve garip bir hafiflikle teşhir eden sözleri, DP iktidarının yıpranmasında muhakkak ki etkili olmuş, (Aydemir, 2007:183) Üniversite gençliğinin içerisinde sürekli yaşanan ayaklanmalar, sokaklardaki gösteriler komitenin kafasındaki soru işaretlerini yok ederek, yapılacak hareket için büyük destek sağlamış ve komiteye de sadece darbenin yapılacağı tarihi belirlemek kalmıştır.

2.3.1. 27 Mayıs Askeri Darbesi

26 Mayıs'ı 27 Mayıs'a bağlayan gece için bütün hazırlıklar tamamlanmıştı. Sabahın dördünde hareket planı gereği PTT, Ankara Radyosu binalarını, ardından da bütün diğer belirlenen yerleri ele geçirmek üzere uyumakta olan şehre dalan tam donanımlı ve elleri silahlı Harp Okulu öğrencileri, sadece küçük bir direnişle karşılaşmıştır. Yalnız PTT işgali bir kişinin ölümüne mal olmuş, şehrin orasında burasında patlayan birkaç silah sesi, olayı halka duyurmaya yetmiştir. Gerçekten de yıldırım hızıyla gerçekleştirilen bu müdahale, planlara uygun olarak, bir buçuk saat içinde tamamlanmış, bütün kilit noktalar işgal edilmiştir. İlk önce Bakanlar Kurulu üyeleri ardından da Başkan Refik Koraltan dahil Büyük Millet Meclisi üyeleri yataklarından alınıp tutuklanmış, bir süreliğine toplama kampına çevrilmiş olan Harp Okulu'na götürülmüştür. Ankara Radyosu ise ülkeye iktidarın Silahlı Kuvvetler tarafından ele geçirildiği haberini duyurmuş, İstanbul'da her şey Ankara'yla aynı saatlerde ve aynı hızla gerçekleşmiştir (Başgil, 2008:158).

27 Mayıs sabahı iktidarı ele geçirmelerinden hemen sonra, Silahlı Kuvvetler Türk halkına aşağıdaki bildiriye duyurmuştur:

Muhterem Vatandaşlar! Bugün demokrasimizin içine düştüğü buhran ve son üzücü olaylar dolayısıyla ve kardeş kavgasına meydan vermemek amacıyla ile Türk Silahlı Kuvvetleri ülkenin yönetimini ele almıştır. Bu harekete silahlı kuvvetlerimiz, partileri içine düştükleri uzlaşmaz durumdan kurtarmak ve partiler üstü tarafsız bir idarenin gözetim ve hakemliği altında en kısa zamanda adil ve serbest seçimler yaptırarak idareyi hangi taraf olursa olsun seçimi kazanana devir ve teslim etmek üzere

girişmiş bulunmaktadır. Girişilmiş bulunulan bu teşebbüs hiçbir şahsa ve zümreye karşı değildir... Kim olursa olsun ve hangi partiye mensup olursa olsun her vatandaş kanunlar ve hukuk prensipleri esaslarına göre muamele görecektir. Bütün vatandaşların partilerin üstünde aynı milletin aynı soydan gelmiş evlatları olduklarını hatırlayarak ve kin gütmeden birbirlerine karşı hürmetle, anlayışla muamele etmeleri, ıstıraplarımızın dinmesi ve milli varlığımızın selameti için zaruri görülmektedir. Kabine üyelerinin Türk Silahlı Kuvvetleri'ne sığınmalarını rica ediyoruz. Şahsi emniyetleri kanun teminatı altındadır. Müttefiklerimize komşularımıza ve bütün dünyaya ilan ediyoruz ki, gayemiz Birleşmiş Milletler Anayasasına ve insan hakları ilkelerine tamamı ile uyulacaktır. Büyük Atatürk'ün “yurtta sulh cihanda sulh” prensibi bayrağımızdır. Bütün ittifaklarımıza ve taahhütlerimize sadıkız. NATO'ya ve CENTO'ya inanıyoruz ve bağlıyız. Türkiye dâhilinde bütün garnizonlardaki garnizon komutanları o yerin mülki ve askeri idaresine el koyacaklar ve vatandaşların her hususta emniyetini sağlayacaklardır (Cumhuriyet, 27 Mayıs 1960).

27 Mayıs günü akşama doğru sokağa çıkma yasağı kısa bir süre için kaldırılmış, bu sırada Kızılay Meydanı ile Atatürk Bulvarı'nı dolduran halk, asker lehine ve düşürülen iktidarın aleyhine sloganlarla sokakları inletmiştir. Basın üzerine konan yasakların kalkması üzerine bütün gazeteler akşam baskılarını büyük manşetlerle yayımlamış, o günlerin en önemli belgeleri olan “Ordu Gençlik El Ele” ya da “Ordu Millet El Ele” gazetelerin birinci sayfalarında yer almıştır (Çavdar, 2008:86).

Kabine, Gürsel'in Başkanı olduğu Milli Birlik Komitesi adına atanarak Komite'nin diğer üyelerinin kimler olduğu ve statüsünün ne olduğu bu evrede ilan edilmemiştir. 29 Mayıs'ta, darbeye katılan yaklaşık 50-60 kişilik bir subay grubu Ankara'daki Başbakanlık Binası'nda toplanıp ikinci bir “Komite” kurmuş ve kendileri hükümetmiş gibi kararlar yayınlamıştır. Alt rütbeli subaylar açıkça iktidar iddiasında bulunarak, üyelerinden biri olan Alparslan Türkeş'in Başbakan yetkisiyle Gürsel'in danışmanlığına atanması işlerini kolaylaştırmıştır. Gürsel ve generalleri, sorun yaratmadan alt rütbeli subayları birliklerine geri gönderemeyeceklerini ve ödün vermek zorunda olduklarını anladıklarında bunun gereği olarak, sekiz kişiden oluşan bir özel komisyon oluşturulmuş ve bu komisyon Gürsel'e bir isim listesi sunmuştur. Darbeden 15 gün sonra, 11 Haziran'da 38 kişilik bir liste üzerinde anlaşılmış ve Milli Birlik Komitesi (MBK) adıyla resmen ilan edilmiştir (Birand, Dündar, Çaplı, 1991:187).

Askeri müdahaleyi gerçekleştiren grup ilk bildirimlerini “Silahlı Kuvvetler” imzasıyla yayımlarken, daha sonra yayımlanan bildirimlerde “Milli Birlik Komitesi” imzası yer almaya başlamıştır. Ne var ki bu komitede kimlerin bulunduğu geçici anayasanın ilanına kadar gizli tutulmuştur. “Milli Birlik Komitesi” ilk olarak geçici anayasayı hazırlamak amacıyla bir profesörler gurubunu Ankara’ya çağırmıştır. Çağırılanlar şunlardır: “Sıdk Sami Onar, Naci Şensoy, Hüseyin Nail Kubalı, Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, Ragıp Sarıca, Tarık Zafer Tunaya, İsmet Giritli, Muammer Raşit Sevig”dir. Profesörler, Komite toplantılarının yapıldığı Askeri Şüra Salonu’na alındığında toplantıyı açan Cemal Gürsel şunları söylemiştir: (Çavdar, 2008:87-88).

“Biz üniversiteye inanıyoruz. Yalnız inanmıyoruz. İman ediyoruz. Sizi çağırmanın sebebi şudur: Bize derhal yeni bir anayasa yapın. Bunu en kısa zamanda başarmanızı bilhassa rica edeceğim. Zira biz üç ay içinde seçimlere gidip iktidarı sivil idareye bırakma kararındayız. (Bu temenni gerçekleşmemiştir) Hazırlayacağınız anayasanın muhtevası hususunda size hiçbir tesirde bulunmak istemiyoruz. Yalnız şu kadarını söylemek isterim. Öyle bir anayasa yapın ki, bir daha ihlali mümkün olmasın, dinin istismarına imkan bırakmasın. Şahsen ikinci bir meclisin bir Ayan Meclisi’nin kurulmasında da fayda görmekteyim”.

Komisyunun hazırladığı geçici anayasa 12 Haziran 1960’ta Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiş, daha sonra 12 Ağustos’ta kabul edilen 55 sayılı yasayla anayasadaki geçici sıfatı kaldırılmıştır. Geçici anayasa dört bölüm ve 27 maddeden oluşmuş, birinci bölüm genel hükümler, ikinci bölüm Milli Birlik Komitesi, üçüncü bölüm Devlet Başkanı, dördüncü bölüm Bakanlar Kurulunu tanımlayan görev ve yetkilerini belirleyen maddelerden meydana gelmiştir (Çavdar, 2008:90).

İki yazar ve gazeteci Ömer Sami Coşar ve Abdi İpekçi’nin Milliyet Gazetesinde 1961 yılında yayınlanan bir araştırma yazısında 1960 darbesinin arka planından şu şekilde bahsetmişlerdir: “1957 yılı başlarında gizli bir komite kurulmuştu. Bu komitede yüksek rütbeli bazı subaylar, bunlar arasında da Orhan Erkanlı, Orhan Kabibay, Ahmet Yıldız ve daha sonra da Alparslan Türkeş, Numan Esin ve daha birçok subaylarda bulunuyordu. Bu komite faaliyete geçer geçmez, görevli olarak buldukları Milli Savunma Bakanlığı’nı ana merkez haline getirdiler. Buradaki mevkilerinden yararlanarak, Ankara ile İstanbul arasında gidip geliyorlar ve İstanbul’da bulunan Harp

Akademileri subaylarını da kendi davalarına kazanmaya çabalıyorlardı” (Başgil, 2008:154).

2.3.2. Milli Birlik Komitesi'nin (MBK) Oluşumu

27 Mayıs'ın ikinci gününden itibaren müdahaleyi gerçekleştiren subaylar Başbakanlık binasında “Milli Birlik Komitesi” adı altında toplantılara başlamıştır. Müdahaleden 15 gün sonra açıklanan listenin oluşturulması için özel bir komisyon kurulmuş, isim tespitinden önce, örgütlenme sürecindeki ve hareket esnasındaki hizmeti ile kişisel değerleri dikkate alınarak 28, 34 ve 38 kişilik aday isimler tespit edilmiştir. İkinci aşamada karar Gürsel'e bırakılmış, ayrıca seçimi İstanbul gurubuna bırakılmak üzere kuvvet dengesini sağlamak için Havacılar (3), Denizciler (2) ve Jandarmalar için (1) kontenjan ayrılmıştır. Arkasında bir yığın küskün bırakan bu seçimden sonra Milli Birlik komitesi 38 kişiden oluşmuştur (Akyaz, 2006:136).

MBK'nin oluşumundan sonra 28 Mayıs 1960 tarihinde yeni hükümeti kurarak MBK Başkanı ve Devlet Başkanı Cemal Gürsel, Başbakanlığa getirilmiştir. Gürsel'den başka 37 kişiden oluşan komite, 12 Haziran 1960 günü 1. sayılı kanunla halka duyurulmuştur. Komitede yer alan isimler şöyledir:

Başkan Cemal Gürsel, üyeler ise Ekrem Acuner, Fazlı Akkoyunlu, Refet Aksoyoğlu, Mucip Ataklı, İrfan Baştuğ, Rıfat Baykal, Emanullah Çelebi, Ahmet Er, Orhan Erkanlı, Vehbi Ersü, Numan Esin, Suphi Gürsoytrak, Orhan Kabibay, Kadri Kaplan, Mustafa Kaplan, Suphi Karaman, Muzaffer Karan, Kamil Karavelioğlu, Osman Köksal, Münir Köseoğlu, Fikret Kuytak, Sami Küçük, Cemal Madanoğlu, Sezai Okan, Muzaffer Özdağ, Fahri Özdilek, Mehmet Özgüneş, Şükran Özkaya, Selahattin Özgür, İrfan Solmazer, Şefik Soyuyüce, Dünder Taşer, Haydar Tunçkanat, Alparslan Türkeş, Sıtkı Ulay, Ahmet Yıldız, Muzaffer Yurdakuler.

Ancak Milli Birlik Komitesi içerisinde de işler istendiği şekilde gitmemiş, çok farklı görüşlere sahip askerlerden oluşan komite de ilk çatlaklar darbenin hemen başlarında belirmiştir. Ve görüş ayrılıkları Milli Birlik Komitesinin yönetimde olduğu süreç boyunca kendini hep göstermiştir.

Milli Birlik Komitesi içindeki amaçlar ve yöntemler konusunda üyeler arasında örgütlenme aşamasında var olan farklılaşmayı komite aynen devralmıştır. Başlangıçtan itibaren MBK bazı endişe ve kargaşalıkların gölgesi altında kalmış, bunun en başta gelen nedenini liderlik sorunu ve müdahale sonrasına ilişkin düşünceler oluşturmuştur. Gürsel gibi üst rütbeli komutanlar için esas amaç ordunun siyasi rolünü en aza indirmek ve iktidarı olabildiğince çabuk, seçilmiş bir hükümete devretmek olsa da alt rütbedeki subayların çoğunluğu için; toplumsal, ekonomik ve siyasi reformları başlatmak gibi radikal amaçları için uzun sayılabilecek bir süre askeri yönetimin devamı gerekmektedir. Üstelik radikal fikirleri taşıyan genç subayların düşüncelerindeki belirsizlik bu çatışmayı daha keskin ve karmaşık hale getirmiştir (Akyaz, 2006:134).

İki grup arasındaki fikir ayrılıkları gün geçtikçe derinleşerek Milli Birlik Komitesi kurulduktan kısa bir süre sonra İlimliler ve Radikaller olmak üzere iki gruba ayrılmış, bu grupta Gürsel'in başında bulunduğu generaller gurubu ilimlileri, albay dâhil daha küçük rütbeli subaylar ise radikalleri oluşturmuştur (Akyaz, 2006:140).

Milli Birlik Komitesinin 1960 yazında aldığı iki karar büyük yankılar uyandırmıştır. Bu kararlardan ilki orduda yapılan geniş bir tasfiye hareketi olmuştur. Emekliye ayrılan 235 Generalin isimleri 3 Ağustos'ta açıklanmış, diğer kademelerde ise, albayların yüzde 80'i, yarbayların yüzde 50'si, binbaşlıların yüzde 10'u emekliye ayrılmıştır. Emekli Kanunu'nda yapılan bir değişiklikle tasfiye edilenlerin işlemleri hemen tamamlanarak, ikramiyeleri ödenmeye başlamıştır. Emekliye ayrılanların adları 25 Ağustos'ta açıklanarak, bir ay içerisinde 4 bini aşkın subay emekliye sevk edilmiştir. Bu tasfiye başarılı bir şekilde sonuçlandırılrsa da ne var ki olay uzun yıllar tartışılmış ve Emekliler "Eminsu" adıyla bir dernek kurarak savaşımalarını sürdürmüş, fakat hiçbir olumlu sonuca ulaşamamıştır. Diğer yandan 28 Ekim sabahı Resmi Gazete'de 147 öğretim üyesinin üniversitelerden uzaklaştırıldığı kararı yayımlanması kamuoyunda bir bomba etkisi yaratmıştır. Üniversite öğretim üyelerinden öğrencilere herkes infial içerisine girmiş, böyle bir tepkiyi beklemeyen komite, üyelerinden bazılarını, basını ve üniversiteyi teskin etmek için İstanbul'a göndermiştir. Fakat bir kere ok yaydan çıkmış, geriye dönüşü ise pek mümkün olmayan bir yola girilmiştir. Böylece Komite'de reformcular diye bilinen radikal grup ilk yarasını almıştır (Çavdar, 2008:92).

Bu arada ordu ve üniversite de tasfiyeler yapılmasındaki sorumluluk MBK'nin bütününe değil radikallere yüklenmiş, özellikle basın MBK'daki görüş farklılıklarını sürekli gündemde tutarak eleştiri oklarını radikallerle yöneltmiştir (Akyaz, 2006:143).

147'lerin üniversitelerden tasfiyesinin ardından MBK içerisindeki ayrılık derinleşmiş, kamuoyunda yürütülen tartışmalar neticesinde komitenin radikal kanadına mensup üyelerden Orhan Erkanlı 11 Kasım'da istifa ederek ardından İstanbul'a gitmiştir. Erkanlı'nın istifa ederek İstanbul'a gitmesi generalleri harekete geçirmiş, bunun bir darbenin başlangıcı olduğunu zanneden generaller, 13 Kasım'da aldıkları kararla 14 üyeyi komiteden uzaklaştırmışlardır. Devlet Başkanı Gürsel'in imzasıyla 14'lere gönderilen mektuplarda, MBK'nin fesh edildiği, kendilerinin silahlı kuvvetlerden emekli edildikleri ve başarmış oldukları yüksek hizmete layık bir şekilde verilecek dış görevi beklemeleri istenerek bu süre içerisinde dışarı çıkmaları, ziyaretçi kabul etmeleri yasaklanmıştır. Bir süre sonra da Milli Birlik Komitesi 23 üye ile yeniden oluşturulmuş ve diğer 14'ler dünyanın çeşitli yerlerindeki büyükelçiliklere müşavir olarak gönderilmiştir (Akyaz, 2006:145).

2.4. İlgili Araştırmalar

Kaynar (1963), hazırladığı “Üniversiteye Darbe-147'ler Mücadelesi” isimli kitabında 28 Ekim 1960 günü yayınlanan 114 sayılı kanun ile üniversitelerden 147 öğretim üyesinin tasfiyesi sonrası yaşanan gelişmeleri, MBK, üniversite öğretim görevlilerinin görüşleri ve o dönem basında çıkan yazılarla birlikte derleyerek bir çalışma oluşturmuştur. 114 sayılı kanun ile üniversitelere darbe yapıldığını savunan yazar, çalışmalarını sonucu 114 sayılı kanunun Anayasaya aykırı olduğu ve bundan sonra üniversitelere bu tür müdahalelerin olmaması için bu olaydan dersler çıkararak gelecek kuşakların zihinlerini uyanık tutmaları gerektiğini ifade etmektedir.

147'ler Derneği'nden bir komisyon (1962), tarafından hazırlanan “Beyaz Kitap” 28 Ekim 1960 tarihli ve 10641 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 114 sayılı kanunla 147 kişinin Üniversitelerdeki görevlerinden affına ilişkin olarak o dönem yaşanan gelişmeleri bir araya getiren bir çalışmadır. Çıkarılan kanunla ilgili akademik çevrelerin görüşleri, olayla ilgili MBK üyelerinin, Milli Eğitim Bakanlarının, Üniversite

Rektörlerinin, 147'lerin, Öğrenci Temsilcilerinin beyanları, konuyla ilgili bildirimler, üniversitelere geri dönüşleri ile ilgili yapılan teşebbüsler ve kamuoyunun tepkileri derlenerek hazırlanmıştır.

BÖLÜM 3

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

3.1.Araştırmanın Modeli

Geçmiş zaman içinde meydana gelmiş olay ve olguların araştırmasında ya da bir problemin geçmişle olan ilişkisi yönünden incelenmesinde kullanılan yönteme “tarihi yöntem” denir. Tarihi yöntem gerçeği bulmak, başka bir deyişle bilgi üretmek için geçmişin tenkidi bir gözle incelenmesi, analizi, sentezi ve rapor edilmesi sürecidir (Kaptan, 1998:53).

Bu araştırmada, 1960 askeri darbesinde üniversitelerden uzaklaştırılan öğretim görevlilerinin neden uzaklaştırıldığı, o dönem bu olayın ülkede ve akademik hayatta yarattığı tepkiler, sonuçları ve 147 öğretim görevlisinin durumları ilgili belgeler taranmak suretiyle ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu nedenle araştırmanın tarihi yöntemle yapılması uygun görülmüştür.

3.2.Verilerin Toplanması ve Analizi

28.10.1960 günü yayınlanan “Üniversite Öğretim üyelerinden bazılarının vazifelerinden affına ve bazılarının diğer fakülte ve yüksekokullara nakline dair” 114 sayılı kanun ile üniversitelerden uzaklaştırılan öğretim görevlilerinin uzaklaştırılma nedenleri, kimler olduğu, tasfiyeden sonraki durumları, bu olayın etkileri ve sonuçları ile ilgili bilgi ve belgeler incelenerek değerlendirilmiştir. 28 Ekim 1960 günü Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren 114 sayılı kanunun çıktığı gün itibariyle farklı görüşler taşımaları sebebiyle Milliyet, Vatan, Tercüman ve Cumhuriyet Gazetelerinin arşivleri taranmış ve sürece ilişkin haberler derlenmiştir. Ayrıca 147 öğretim üyesinin kimler olduğuna ilişkin bilgilere de ilgililere ait kaynakların taranması suretiyle ve

İstanbul Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Ankara Üniversitesinin arşivlerinden ulaşılmaya çalışılmıştır. Ancak sadece İstanbul Teknik Üniversitesi öğretim üeleriyle ilgili bilgilerin paylaşımını yapmış, İstanbul Üniversitesi ve Ankara Üniversitesi öğretim üyelerinin bilgilerine ulaşılma talebine olumsuz yanıt vermiştir. Ayrıca 147 öğretim üyesinin bilgilerine Sosyal Güvenlik Kurumu arşivlerinden ulaşılmaya çalışılmıştır.

Araştırmayla ilgili kaynak tarama sürecinde Milli Kütüphane, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kütüphanesi, Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi, Gazi ve Ankara Üniversitelerinin Kütüphaneleri, sahaflar ve kitapçılar kullanılmıştır. Ayrıca, bu araştırmaya konu bakımından yakın ve benzer olan araştırmalar incelemeye tabi tutulmuştur.

BÖLÜM 4

BULGULAR VE YORUM

4.1. Milli Birlik Komitesinin Üniversitelere Müdahalesi ve 147'ler Tasfiyesi

4.1.1. 147 Öğretim Görevlisinin Üniversitelerden Tasfiyesi

Milli Birlik Komitesi'nin en çok tartışılan ve tepki toplayan kararı belki de 147 öğretim üyesinin 114 sayılı kanunla üniversitelerden uzaklaştırılması olmuştur. Milli Birlik Komitesi tarafından 28 Ekim 1960 günü 28 Ekim 1960 tarih ve 10641 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 114 sayılı “Üniversite Öğretim üyelerinin bazılarının vazifelerinden affına ve bazılarının diğer fakülte ve yüksek okullara nakline dair” kanun metni şu şekildedir:

Madde 1: Ekli (1) sayılı cetvelde ad ve soyadlar ile kariyer ünvanları gösterilen Ankara, İstanbul, İzmir ve Atatürk Üniversiteleriyle İstanbul Teknik Üniversitesi mensupları, öğretim üyeliği veya yardımcılığı vazifelerinden affedilmiştir.

Madde 2: Ekli (2) sayılı cetvelde ad ve soyadları gösterilen öğretim üyeleri ile yardımcıları huzalarında gösterilen Üniversite, fakülte ve Yüksek Okullara naklen tayin olmuşlardır. Bu cetvelde gösterilenlerden yeni görevlerine bir ay içinde başlamayanlar hakkında birinci madde hükmü tatbik olunur.

Madde 3: Bu kanuna ekli (1) sayılı cetvelde ad ve soyadları gösterilenlerle 2. madde gereğince haklarında 1. madde hükmü uygulanacaklar için 3335 sayılı kanunla muaddel Memurin Kanununun 85. maddesi hükmü tatbik olunur.

Madde 4: Bu kanun hükmüne tabi Üniversite mensuplarından arzu edenler hemen, arzu izhar etmeyenlerde kanun mer'iyetinden itibaren geçecek altı ay içerisinde bir başka göreve tayin edilmezlerse haklarında 5434 sayılı kanun hükümleri gereğince emeklilik işlemi uygulanır.

Madde 5: İşbu kanunla görevlerinden affedilenler bir daha Üniversite Öğretim Üyeliği veya yardımcılığı vazifesi ile görevlendirilemezler.

Madde 6: Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 7: Bu kanunu Milli Eğitim Bakanı yürütür.

(1) SAYILI CETVEL

Ord. Prof.Dr. T. Remzi KAZACIGİL	Prof.Dr. Şinasi Hakkı EREL
Ord. Prof.Dr. Kazım İsmail GÜRKAN	Prof.Dr. Ömer ÖZEK
Ord. Prof.Dr. Fahri AREL	Prof.Dr. Ziya ÖKTEM
Ord. Prof.Dr. Naci BENGİSU	Prof.Dr. Necmettin POLVAN
Ord. Prof.Dr. Muzaffer ESAT	Prof.Dr. Hıfzı TİMUR
Ord. Prof.Dr. Ekrem Şerif EGELİ	Prof.Dr. Tarık Zafer TUNAYA
Ord. Prof.Dr. Naşit EREZ	Prof.Dr. Takiyettin MENGÜÇÖĞLU
Ord. Prof.Dr. İhsan Şükrü AKSEL	Prof.Dr. Afif ERZEN
Ord. Prof.Dr. Cevat Kerim İNCEDAYI	Prof.Dr. Mina IRGAT
Ord. Prof.Dr. O.Cevat ÇUBUKÇU	Prof.Dr. Fuat SEZGİN
Ord. Prof.Dr. Ekrem Behçet TEZEL	Prof.Dr. M.Sabahattin EYÜPOĞLU
Ord. Prof.Dr. Zeki ZEREN	Prof.Dr. Süheyla BAYRAV
Ord. Prof.Dr. Üveis MASKAR	Prof.Dr. Kudret MAVİTAN
Ord. Prof.Dr. A.Kemal YÖRÜK	Prof.Dr. Bekir DİZİOĞLU
Ord. Prof.Dr. Ali Fuat BAŞGİL	Prof.Dr. Orhan SAFA
Ord. Prof.Dr. F.Hakkı SAYMEN	Prof.Dr. Muhittin BİNAN
Ord. Prof.Dr. Kemalettin BİRSEN	Prof.Dr. Sabri ORAN
Ord. Prof.Dr. Halil ARSLANLI	Prof.Dr. Kemal Ahmet ARER
Ord. Prof.Dr. Mazhar Nedim GÖKNİL	Prof.Dr. Necati ENGEZ
Ord. Prof.Dr. Recai Galip OKANDAL	Prof.Dr. Necati ACUN
Ord. Prof.Dr. Mazhar Şevket İPŞİROĞLU	Prof.Dr. Yusuf BERDAN
Ord. Prof.Dr.Nurettin ÇUHADAR	Prof.Dr.Orhan ÜNSAÇ
Ord. Prof.Dr. Emin ONAT	Prof.Dr. Turgan SABİS
Ord. Prof.Dr. Feridun ARISAN	Prof.Dr. Reşat NALBANTOĞLU
Ord. Prof.Dr. Ratip BERKER	Prof.Dr. Yavuz ABADAN
Ord. Prof.Dr. Hilmi İLERİ	Prof.Dr. Bülent Nuri ESEN
Ord. Prof.Dr. Ahmet Tevfik BERKMAN	Prof.Dr. Rahmi ÖREN
Ord. Prof. Ali TANOĞLU	Prof.Dr. Fadıl Hakkı SUR
Prof.Dr. Kamil AKOL	Prof.Dr. Hamit Sadi SELEK
Prof.Dr. Şevket SOYSAL	Prof.Dr. Muhittin EREL
Prof.Dr. Kenan TÜKEL	Prof.Dr. İzzet BİRANT

Prof.Dr. Müfide KÜLEY	Prof.Dr. Aziz KÖKLÜ
Prof.Dr.Muhterem GÖKMEN	Doç.Dr.Alaattin ORHON
Prof.Dr.İsmail Hakkı KARAFAKI	Doç.Dr.Bülent KÖPRÜLÜ
Prof.Dr.Zehra Halet ÇAMBEL	Doç.Dr.Zahit İMRE
Prof.Dr.Hikmet BELBEZ	Doç.Dr.Halit Kemal ELBİR
Prof.Dr.Hasan EREN	Doç.Dr.Ferih TONGSİR
Prof.Emin BİLGİÇ	Doç.Dr.Necmettin BERKİN
Prof.Feridun Nafiz UZLUK	Doç.Dr.İsmet GİRİTLİ
Prof. Zafer PAYKOÇ	Doç.Dr.Münir AKTEPE
Prof.Hami KOCAŞ	Doç.Dr.Abdulkadir KARAHAN
Prof.Behçet KAMAY	Doç.Dr.Cevdet PERİN
Prof.Kazım ARAS	Doç.Dr.Adnan BENK
Prof.Vefik Vassaf AKAN	Doç.Dr.İsmail YALÇINLAR
Prof.İzzet KANTEMUR	Doç.Dr.Haldun TANER
Prof.Celal ERTUĞ	Doç.Dr.Aras ERSÜMER
Prof.Abdulbaki Nusret HIZIR	Doç.Dr.Eyüp KÖMÜRCÜOĞLU
Prof.İsmail Nafiz ALKAN	Doç.Dr.Orhan BOLAK
Prof.Selim PALAVAN	Doç.Dr.Necibe SARAÇOĞLU
Prof.Mustafa SANTUR	Doç.Dr.İsmail UTKULAR
Prof.Münir ÜLGÜR	Doç.Dr.Mehpare HEİLBRON
Prof.Enver BERKMEN	Doç.Dr.S.BAYRAMOĞLU
Prof.Celal SARAÇ	Doç.Dr.S.NİGAR
Doç.Dr.İbrahim BERKAN	Doç.Dr.Memduh YASA
Doç.Dr.Ziya ÜSTÜN	Doç.Dr.Mukbil ÖZYÖRÜK
Doç.Dr.Tahsin ARTUNKAL	Doç.Dr.Şerif BOŞTAV
Doç.Dr.Cihat GÜRSON	Doç.Dr.Enver BOSTANCI
Doç.Dr.Baha SEZER	Doç.Dr.Belma ÇOKMUR
Doç.Dr.Rauf SAYGIN	Doç.Dr.Necip BERKSAN
Doç.Dr.Ercüment BORA	Eylemsiz Doç.Dr.Servet GÜVENER
Doç.Dr.Merih OTMAN	Eylemsiz Doç.Dr.Yusuf KEÇECİ
Doç.Dr.Şinasi GÜÇHAN	Eylemsiz Doç.Dr.Arsen ZARFÇI
Doç.Dr.Ferhan BERKER	Başasist.Dr.İhsan ÜNLÜER
Doç.Dr.Türkan ERBENGİ	Başasist.Dr.Fikret AVUNDUK
Doç.Dr.Halit KAYALI	Başasist.Kemal AYDINOĞLU
Doç.Dr.Rana KARTAL	Başasist.Dr.Orhan TERNAR
Doç.Dr.Rahmi ÇOBANOĞLU	Başasist.Dr.Selim BARUH
Başasist.Dr.Mehmet DİNÇÖZ	Asist.Özer ÖZANKAYA

Asist.Dr.Yani STOMADİYADİS

Asist.Okan KANSU

Asist.Aristidi KARYOFİLİ

Asist.Dr.Ahmet AKDOĞAN

Asist.Ayhan ÖNDER

Asist.Dr.Şevkiye İNALCIK

Asist.Aydın AYDINER

Asist.Orhan DURU

Asist.Slayço

Asist.Atilla TOLUN

Öğretim Görevlisi Dr.Fikret OZANSOY

(2) SAYILI CETVEL

Ord. Prof.Hilmi Ziya ÜLGEN (İlahiyat Fakültesine Devir)

Prof.Süreyya TANAY (İzmir Tıp Fakültesine)

Doç.Dr. Ali Rıza ÖZBEK (Matematikçi, Zonguldak Maden Teknik Okuluna)

Doç.Celal ERKAN (Fizikçi, Zonguldak Maden Teknik Okuluna)

Milli Birlik Komitesinin 3 aylık çalışmaları sonucu, 28 Ekim 1960 tarihinde yayınladığı 114 sayılı kanunla, 147 üniversite öğretim üyesi üniversitelerden uzaklaştırılmıştır. Milli Eğitim Bakanı'nın bile basından öğrendiğini ifade ettiği ve herkes tarafından büyük bir şaşkınlıkla karşılanan bu karara göre “görevlerinden affedilen öğretim görevlileri bir daha üniversitelere dönemeyecektir”. Uzaklaştırılan öğretim üyeleri arasında MBK tarafından anayasa hazırlamakla görevlendirilen profesörler Tarık Zafer Tunaya ve İsmet Giritli de vardır. MBK üyesi Numan Esin, karar sonrası kıstasların tek tek olmayıp çeşitli ve objektif olduğunu açıklayarak “her müesseseyi yeni baştan kurarken revizyona tabi tutmak gerekir. Bizde oy, istikbal endişesi olmayan, memleket için hüsniyetle çalışanlar olduğumuzdan bunu yaptık” (Cumhuriyet, 30 Ekim 1960) diyerek, MBK'nin tasfiye nedenini açıklamıştır. Ancak MBK'nin bu kararda hangi kıstaslara göre isimleri belirlendiği ve 147 öğretim elemanının hangi sebeplerle üniversitelerden uzaklaştırıldıkları hiçbir zaman net ve somut delillere dayandırılarak açıklanmamış ve öğretim görevlilerine hiçbir zaman kendilerini savunma hakkı da verilmemiştir. Karar ilan edildiği andan itibaren toplumun hemen hemen bütün kesimlerinden tepkiler yükselirken, bu karar uzun süreler kamuoyunda büyük bir yer tutmuş ve tartışılmıştır.

4.1.2. 115 Sayılı Kanunla Üniversitelerin Yeniden Yapılandırılması

Milli Birlik Komitesinin 114 sayılı kanunla aynı gün çıkardığı ve 1946 yarasını geliştirerek Türkiye’de üniversite özerkliğini genişleten 115 sayılı kanun, 114 sayılı kanunla gerçekleşen öğretim üyelerinin tasfiyesinin gölgesinde kalmıştır. 115 sayılı kanunla 1946 yarasının 40 maddesi değiştirilmiştir. 115 sayılı kanunun üniversite özerkliğini genişleten en önemli maddelerinden biri Milli Eğitim Bakanlığı’nın üniversiteler üzerindeki otoritesi kalkmasıdır. Zira Milli Eğitim Bakanı bütün yetkilerini Üniversitelerarası Kurula devretmiş, 7. maddede yapılan değişiklikle öğretim yardımcıları ve öğrencileri ilgilendiren konuların görüşülmesinde Yönetim Kurulunda ikişer temsilci davet ederek bilgilerine başvurulacağı ve her ders yılı başında öğretim yardımcılarının temsilci seçimi ve öğrencilerin temsilci seçimi yapılacağı belirtilmiştir. Böylece öğrenci ve asistan temsilcilerinin Yönetim Kurulu’nda görüşlerinin alınması olanağı getirilmiştir. Üniversiteleri ilgilendiren yönetmelikler önceden Milli Eğitim Bakanı’nın onayına sunulduktan sonra yürürlüğe girerken, 10. maddedeki yeni düzenlemeyle Milli Eğitim Bakanı devreden çıkarılmış ve senato bu konuda yetkilendirilmiştir. 15. madde ile “Ordinaryüs Profesörlük” kaldırılmış, yine 28. maddede yapılan değişiklikle “Kürsü Kurulları” adı altında bir kürsüye bağlı tüm öğretim elemanlarının katıldığı bilimsel bir danışma organı oluşturulmuştur. Profesör Kurullarına 2 doçent temsilci olarak katılırken 115 sayılı kanunla profesör sayısının yarısı kadar doçente, kıdemlerine göre katılma hakkı verilmiştir. Yine, 5 kişiden oluşan fakülte kurullarında doçent yer almazken, 3 profesör ve 2 doçentin yer alması sağlanmıştır. Profesörler Kuruluna, aldıkları bütün kararları bütün öğretim üyelerine yazılı olarak bildirme zorunluluğu getirilmiş, Dekan ve Rektörlerin denetleme yetkisi genişletilmiş, öğrencilere alacakları disiplin cezalarına karşılık Senatolara başvurma hakkı verilmiştir. Ayrıca müddeti gelen ve ehliyeti tasdik olunan doçentlerin kadro bekleme süresi kaldırılmış ve maaşlarını doçentlik kadrosundan almak koşuluyla profesör ünvanını kullanma hakkı verilmiştir. Eskiden bir kürsüde profesör bulunmayıp yalnız doçent bulunduğu zamanlarda bir başka kürsüden profesör görevlendirilirken, yeni yasayla kürsünün yönetiminde kürsüdeki doçente görev verilmesi hakkı getirilmiştir (Resmi Gazete, 28 Ekim 1960).

4.2. 114 sayılı Kanunun Kamuoyunda Yarattığı Tepkiler

4.2.1. Üniversitelerin Karara İlişkin İlk Tepkileri

147 öğretim üyesinin üniversitelerden tasfiyesinin Resmi Gazetede yayımlanmasının ardından üniversitelerin karara ilişkin ilk tepkisi sert olmuştur. Zira İstanbul Üniversitesi Rektörü Sıddık Sami Onar, İstanbul Teknik Üniversitesi Rektörü Fikret Narter, Ankara Üniversitesi Rektörü Suut Kemal Yetkin, Ege Üniversitesi Rektörü Mustafa Uluöz ve Ankara Ortadoğu Üniversitesi Rektörü Turhan Feyzioğlu kararın ardından tepki olarak görevlerinden istifa etmişlerdir.

İstanbul Üniversitesi Rektörü Sıddık Sami Onar tasfiye kararına tepkisini şu sözlerle dile getirmiştir: “147 arkadaşımın ayrıldıktan sonra artık burada oturamam, onların itimatları, onların oyları ile bu göreve getirildim ve onlarla beraber mücadele ettim. Onlar ayrıldıktan sonra benim ödevimin manası kalmadı”. Onar, haberi gazetelerden öğrendiğini söyleyerek, üniversite teşkilat kanununun isimler üzerinden yapılmasını eleştirmiştir. Onar:

“Üniversite teşkilat kanununun değişmesini isterken isim üzerinde değil, sayı üzerinde durmuştuk. Sayının da azaltılmasını değil, çoğaltılmasını teklif etmiştik. Biz müteaddit defalar öğrenci sayısı ile öğretim üyesi sayısı arasında nispetin düzenlenmesi için kadronun genişletilmesi lüzumunu belirttik. Biz bazı laboratuvarlarda ihtisas kollarında öğretim üyesi sıkıntısı çekiyorduk. Yeni açılan bazı kollar da bu ihtiyaç hissediliyordu. Bütün fakültelerden öğretim üyesi kadrolarındaki noksanları bildirmelerini istemiştik. Henüz bunlar bize gelmemişti. Benim vazifem burada bitmiştir” (Milliyet, 29 Ekim 1960) demiştir.

İstanbul Üniversitesi Rektörü Sıddık Sami Onar tasfiyeye ilişkin açıklamalarını ileriki günlerde daha da sertleştirmiş ve tasfiyeyle üniversitelerin çöktüğünü belirtmiştir. Onar; “Üniversite denen bir müessese kalmamıştır; çökmüştür. Üniversite tamamen çökmüştür. Artık hayrını görsünler” diyerek, görevini Hukuk Fakültesi Dekanı Prof. Naci Şensoy’a devrettiğini açıklamıştır. Tasfiye hareketini tasvip etmesine asla imkan bulunmadığını söyleyen Onar, istifasının da bunun bir göstergesi olduğunu belirtmiştir. Onar, yeni anayasayı müesseselere dayanan bir sistem içerisinde hazırladıklarını ancak, müesseselerde şahsiyet bırakılmadığını vurgulamıştır. Onar, “Üniversite de

gençleştirme olmaz. Bu sakat bir düşüncedir. Üniversite muhtelif nesillerin elele vererek çalıştıkları bir müessesedir. İlimin timsali de, maatteessüf beyaz sakallı bir ihtiyardır” demiştir (Vatan 29 Ekim 1960).

Onar, tasfiyenin nedeninin açıklanmasını ve durumun bir açıklığa kavuşmasını isteyerek, MBK'den tasfiyeyi gerektiren durumların tek tek açıklanmasını istemiştir. Onar, “Demek ki onların müdafaalarından korkuyorlar. Bana sert konuşuyorsun diyorlar. Haksız mıyım? 30 yıllık hizmetin geçen bir müessese de bu kadar çatlaklıklar olursa bu tahammül edilebilir bir şey midir? Ben şahıslar hakkında konuşmuyorum. Üniversite meleklerle doludur demek de istemiyorum. İyisi de olur, kötüsü de olabilir.” (Vatan, 2 Kasım 1960) demiş ve İstanbul Üniversitesi Senatosundaki 20 kişiden 7 kişinin tasfiye edildiğini belirterek istifasını kesinlikle geri almayacağını bildirmiştir.

147 öğretim üyesinin üniversitelerden tasfiyesi kararı açıklanır açıklanmaz bir diğer istifa da Ankara Üniversitesi Rektörü Suud Kemal Yetkin'den gelmiştir. Yetkin istifası nedenini şu şekilde açıklamıştır; “Rektörlüğümüzün bilgisi dışında 114 numaralı kanunla bazı öğretim üyesinin vazifelerinin affedilmesi karşısında yerime hukuk fakültesi Dekanı Dr.Necip Bilge'ye bırakarak devamına artık imkân görmediğim Rektörlük görevinden çekiliyorum” (Milliyet, 29 Ekim 1960). Yetkin, taşkınlığın asil bir hareket olduğunu ancak karşılarında “iktidarın despotları”nın değil, memleketi kurtaran, yan yana yürüdükleri MBK olduğunu söyleyerek, bütün üniversite üyelerine itidal tavsiye etmiş ve yetkili mercilerin kararını beklemelerini istemiştir (Vatan, 30 Ekim 1960).

Ege Üniversitesi Rektörü Mustafa Uluöz de üniversitelerin öğretim kadrolarının azlığı sebebiyle kontenjanların hep kısıtlı olduğunu ifade etmiş ve tasfiyeye tepkisini şu sözlerle dile getirmiştir: “Lise mezunlarının üniversite tahsili baltalanmıştır. Yapılan bu tasfiye hareketi ise üniversiteyi işlemez hale getirecektir. Üniversite öğretim üyeleri arasında yapılan yüzde 20 tasfiye sonunda doldurulması uzun yıllar isteyen bazı büyük boşluklar açmıştır” şeklindeki sözleriyle ifade etmiştir (Tercüman, 29 Ekim 1960).

Ege Üniversitesi Rektörü Mustafa Uluöz istifa etmiş, ancak istifası Profesörler Kurulu tarafından kabul edilmemiştir. Kurulun ricası üzerine rektör istifasını geri almış ve Milli Birlik Komitesini yıpratmamak adına istifasını geri aldığını söylemiştir. Uluöz,

“Biz profesörler olarak başlangıçtan bugüne kadar Milli Birlik Komitesini destekledik ve desteklemeye devam edeceğiz. Üniversite kanununun tadili ve öğretim üyelerinin görevlerinden uzaklaştırılması ancak senatoları ilgilendiren bir meseledir. Milli Birlik Komitesinin bu hususta açıklama yapması şarttır” (Cumhuriyet, 31 Ekim 1960) diyerek Milli Birlik Komitesinin tasfiyenin nedenleri açıklamasını istemiştir.

Uluöz, istifasını geri çekmesinin, sebep gösterilmeden üniversitelerden uzaklaştırılan 147 öğretim üyesinin geri dönüşlerinin sağlanması mücadelesinden vazgeçtiği anlamına gelmeyeceğini şu sözleriyle açıklamıştır: “Haklı olduğumuz mücadelemize devam edeceğiz. Yalnız MBK’nin teşkil ettiği yeni hükümeti yıpratmamak gerekir. Üniversiteler MBK hareketlerini destekleyen müesseselerdir” (Milliyet, 31 Ekim 1960).

Prof. Uluöz, yaşanan gelişmeler sonrası 3 Kasım’da Cemal Gürsel ile bir görüşme gerçekleştirmiştir. Yarım saatten fazla süren görüşmesi sonrası Uluöz, Başkan Gürsel’e tasfiye kanunun hatalı yanlarını anlattığını söylemiştir. Cemal Gürsel’in büyük bir anlayış gösterdiğini belirten Uluöz, 114 numaralı tasfiye kanununun 5. maddesi değiştirileceğini açıklamıştır. 5. madde kaldırıldıktan sonra affedilen öğretim üyelerinin, tekrar vazife almak istemeleri halinde bir ay içinde fakültelere müracaat edebileceklerini söyleyen Uluöz “Fakülteler bu müracatı münasip görürse Senatolara, Senatolar uygun bulursa Bakanlar Kurulu’na intikal ettireceklerdir. Bakanlar Kurulunun kararı ile Üniversite öğretim üyelerinin tekrar tayinleri yapılabilecektir” demiştir (Milliyet, 4 Kasım 1960). Ancak Cemal Gürsel ne kadar Uluöz’e 5. maddenin değiştirilerek öğretim üyelerinin tekrar üniversitelere dönüşünün sağlanacağını da söylese bu işin gerçekleşmesi uzun zaman almıştır.

Ortadoğu Teknik Üniversitesi Rektörü Turhan Feyzioğlu da rektörlük görevinden istifa ederek mütevelli heyetini toplantıya çağırmıştır. Feyzioğlu yaptığı açıklamada “İstifam bir protesto değildir. Her türlü şahsi endişeden uzak olarak tam bir objektiflik ile görüşlerimi söyleyebilmek için resmi görevimden ayrılmayı zaruri gördüm” diyerek şu açıklamaları yapmıştır:

“Yapılan tasfiye usul bakımından hatalıdır. Listedeki tanıdıklarım arasında çok değerli ilim adamları vardır. Yapılan prensip hatasına mukabil aynı derecede açık olan bir gerçeği belirtmeyi vicdan borcu bilirim. Milli Birlik Komitesinin bu hareketi iyi

niyetle yaptığında, kararı usul ve muhteva bakımından en acı şekilde tenkid edenler bile müttefiktir. Kararın saiki, iyi niyet ve memleket sevgisidir. Kabul etmek lazımdır ki; Milli Birlik Komitesi kendilerini tenkid eden ilim adamlarını susturmak gibi şahsi duygularla hareket etmemiştir. Bu tedbir olsa olsa üniversite iç organlarının kendi kendini denetleme görevini gereği gibi yapıp yapmaması, yani iç kontrolün gereği gibi kurulamaması karşısında alınmış bir tedbirdir. Ancak gönül isterdi ki, bu hareket böyle bir usulle yapılmasın ve omuz omuza mücadele etmiş ülkücü kuvvetleri ayırmak isteyenler sevinmesin. Atılan adımdaki hatayı kabil olduğu kadar tamir edecek bir tedbire cesaretle ve açık yürekle gidilmelidir. Hata yapılmış olabildiğini kabul etmek nefse güven işaretidir” demiştir (Cumhuriyet, 1 Kasım 1960).

İstanbul Teknik Üniversitesi Rektörü Fikret Narter de istifa eden rektörlerin arasına katılarak tasfiyeye tepkisini: “Bu kanun, üniversitelerimizin ilmi hüviyetini zedelediği gibi fonksiyonlarını da ehemmiyetli surette aksatacak ve memleketin bugünkü ilim ve teknik personel ihtiyacını karşılamada üniversitemizi müşkül durumda bırakacak mahiyet arz etmektedir” diyerek, görevine devam etmenin çok zor olduğunu ve Rektörlük görevini vekâleten Mimarlık Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Sait Kuran’a vermek suretiyle görevinden ayrıldığını beyan etmiştir (Milliyet, 29 Ekim 1961).

4.2.2. Rektörlerin Yeniden Seçilmesi

147 öğretim üyesinin 114 sayılı kanunla üniversitelerden bir daha dönmek üzere, sebep gösterilmeden ve kendilerine müdafaa hakkı verilmeden uzaklaştırılmaları üzerine İstanbul Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Ankara Üniversitesi ve Ortadoğu Teknik Üniversitesi Rektörleri bu duruma istifalarıyla aslında tepki göstermiştir. Ülkelerin siyasi olarak çalkantılar yaşadığı dönemlerde yaşananlardan en çok etkilenen kurumların başında her zaman üniversiteler gelmiştir. Her ne kadar tasfiye ülkenin olağanüstü koşullar altında yaşadığı bir dönemde yapılmış olsa da üniversite yönetimlerinden habersiz alınmış bu karar her zaman askerinin yanında yer alan üniversiteler açısından büyük bir üzüntü yaratmıştır. İstifaların ardından boşalan rektörlükler için tekrar seçimlere gidilmiş, 4 Kasım 1960 tarihinde gerçekleşen seçimlerde eski Rektörler tekrar seçilerek aslında bir bakıma güven tazelemişlerdir. Rektörlerin tekrar seçilerek görevlerine dönmesi sonrası yaptıkları açıklamalarının ortak

noktaları ise, 147 öğretim üyesinin üniversitelerden affına ilişkin kanunun yeniden gözden geçirilmesine ve düzeltilmesine olan inançlarıdır. Rektörler açıklamalarında durumun düzeltilmesi için daha çok çalışacaklarını vurgulamışlardır.

Teknik Üniversite de Prof. Dr. Fikret Narter; ilk turda 64 ikinci turda 74 oy alarak tekrar göreve getirilmiştir. Narter göreve tekrar seçilmesinin ardından;

“İstanbul Teknik Üniversitesi itimatına mazhar olarıktan tekrar rektörlüğe seçilmiş bulunuyorum. Bu görevde en büyük desteğim, Sayın Devlet ve Hükümet Başkanının 114 ve 115 sayılı kanunların Üniversite zihniyeti ışığında tekrar gözden geçirileceği hakkındaki beyanları ile Sayın MBK ‘nin asla şüphe etmediğimiz iyi niyetidir. Bu itimat havası içinde görevime başlarken davamızda bizi candan desteklemiş olan Sayın Türk basınına ve mesuliyetine müdrik üniversite gençliğine, Üniversitemiz adına teşekkür ederim.” demiştir (Milliyet, 5 Kasım 1960).

Ankara Üniversitesi’nde seçimi kazanan Suud Kemal Yetkin ise “Beni tekrar seçmenize çok sevindim, istifa sebebim ortadan kalkmış bulunuyor. Durumun ümitsiz olmadığını, Milli Birlik Komitesinin iyi niyetle hareket etmiş olduğunu son senato toplantısında da söylemiştim. Hem Başkan Gürsel hem de MBK üyeleri işbirliği ile her şeyin düzeleceğini ifade ettiler. Bugünkü durum beni tatmin etmiş bulunuyor” demiştir (Milliyet, 5 Kasım 1960).

İstanbul Üniversitesi Rektörü Sıdık Sami Onar da, 178 öğretim görevlisinin 90’ının oyunu alarak tekrar Rektörlüğe getirilmiştir. Onar, Rektörlük görevini tekrar kabul etmesinde Milli Birlik Komitesinin isteği, basının desteği ve öğrencilerin arzusu olduğunu ifade etmiştir. İstemediği halde seçildiğini söyleyen Onar, bundan sonra görevlerinin daha büyük olduğunu söylemiştir. Onar,

“Her müessesede iyi ve fena kişiler bulunur. Yine herkes hakkında ve benim hakkımda isnatlarda bulunabilirler. Bu isnat için delille ispat lazımdır. İspat edilirse gereği yapılır ve şeriatın kestiği parmak acımaz. Şu veya bu sebeple itham edilen kimseler delilsiz görevlerinden affedilirse, orada müessese ruhu kalmaz. 25-30 yıl hocalık etmiş, nesiller yetiştirmiş bir insan için görevinden ayrılmak manevi idam kararıdır ve delille ispat edilmelidir. Elimizde delil olursa teşhisi koyar ve tedaviye başlarız. Zaten ben teşkilat kanununda değişiklik yapılmasını istiyordum. Bilhassa öğretim üyelerini görevlerine başlatacak bir formül arıyorduk. Ben siyasi faaliyetlerden hoşlanmam ve şimdiye kadar da katılmadım. Yarı siyasi bir faaliyet olan Anayasa

Komisyonunda 28 Nisan'dan beri samimiyet ve hüsnüniyetlerinden emin olduğum Sayın Devlet Reisi ve MBK üyeleri için çalışmışım. Şimdi de onların vaatleri üzerine bu görevi kabul ettim. Durumun düzelmesine çalışmak benim görevim olacaktır. Düzeleceğine eminim. İnanmasam bu görevi kabul etmezdim” demiştir (Milliyet, 5 Kasım 1960).

4.2.3. MBK'nin Tasfiyeye İlişkin Basına Yansıyan Görüşleri

147 öğretim üyesinin üniversitelerden tasfiyesinin ardından kamuoyu tasfiyeyi gerçekleştiren Milli Birlik Komitesinden tasfiyenin nedenlerine ilişkin bir açıklama beklentisine girmiştir. Aslında “Milli Birlik Komitesi'nin Oluşumu” başlığı altında belirttiğimiz “Milli Birlik Komitesinin farklı görüşlere sahip askerlerden oluşuyor” olması ve komite üyeleri arasındaki görüş ayrılıkları burada da kendini göstermiştir. Çünkü Milli Birlik Komitesi üyelerinin tasfiyeye ilişkin açıklamalarındaki farklılıklar görüş ayrılıklarını da gün yüzüne çıkarmıştır. Komite üyelerinden bir kısmı (Başkan Cemal Gürsel'inde aralarında bulunduğu) tasfiyede hata yapılmış olabileceğini ve kararın tekrar gözden geçirilebileceğini söylerken, diğer bir kısmı da tasfiyede kesinlikle hata olsa bile dönüşünün olmayacağını söyleyerek, sahip çıkmıştır.

Tasfiye hareketinin hemen ardından gelen günlerde MBK üyesi Binbaşı Orhan Erkanlı ve Yüzbaşı Numan Esin yaptıkları geniş kapsamlı açıklamada, tasfiyeyi savunmuşlardır. Numan ve Esin, üniversite kanununda yapılan tadilatın üniversiteye tam bir muhtariyet getirdiğini söyleyerek, hiçbir seçimin tesadüfi olmadığını ve tasfiyenin üyeler üzerinde 3 ay süren, tek tek yapılan inceleme neticesinde olduğunu bildirmişlerdir. MBK üyeleri, tasfiyedeki kıstasların çeşitli olduğunu ve herkes için sebebin ayrı bulunduğunu belirterek, şimdilik bir açıklama yapılmasına lüzum görmediklerini söylemiştir. Erkanlı ve Esin, affedilen üyelerin istemesi halinde açıklamanın kendilerine yapılacağını ve müsaadeleri alındıktan sonra da basına da intikal ettirileceğini bildirmiş, üniversite olayının iki yönden (Üniversite kanununda yapılan ve üniversiteye tam bir muhtariyet veren tadilat ve Üniversite öğretim üyeleri arasında yapılan tasfiye) incelenmesi gerektiğini söylemiştir (Milliyet, 30 Ekim 1960).

Üniversite kanununda yapılan tadilatın üniversiteye kendilerince verilen büyük ehemmiyetin bir ifadesi olduğunu belirten MBK üyeleri, tadilattan sonra da artık hiçbir kuvvetin üniversiteye dokunamayacağını ifade etmiştir. Erkanlı ve Esin tasfiye konusunda şunları söylemiştir:

“Öğretim üyeliğinden ayrılmış olan hocalarımızdan diğer memleket hizmetlerinde faydalanılacağı tabiidir. Başka sahalarda vatanımıza faydalı olmaktan kaçınmayacaklarını ümit ederiz. Üniversite kanununda yapılan tadilatın hazırlanması, muhtariyetin genişletilmesi, genç öğretim üyelerine daha geniş çalışma imkanları sağlanması hususunda İstanbul Üniversitesinde yapılmış olan ilmi anket neticelerinden geniş ölçüde faydalanıldığı gibi muhtelif üniversitelerimize mensup bazı öğretim üyelerinin mütalaalarına başvurulması da ihmal edilmemiştir. Fakat görevinden affedilenlerin tespitinde, hiç kimseden liste alınmadığı gibi, kimsenin tesiri altında kalınmamış ve kimsenin bu konuda tavsiye ve telkinleri vaki olmamıştır. Tasfiye hareketi rastgele değildir. Üç ay süren tetkikler neticesinde yapılmıştır. Bu tetkiklerde bütün öğretim üyeleri için rapor hazırlanmış ve bunlar titizlikle incelenmiştir. Kıstasların içerisinde ilmi yetersizliklerde vardır. Her affedilen üye için sebep ayrı ayrı olabilir. Bu sebepleri açıklamak onları çok müşkül durumda bırakabileceği gibi istikballerine de tesir edebilir. İلمي yetersizlik konusunda müracaat edilen yerler arasında talebeler, eserler, öğretim üyelerinin bizzat kendileri vardır. Tasfiye tamamen objektif kıstaslara dayanmaktadır” (Tercüman, 30 Ekim 1960).

MBK üyeleri Esin ve Erkanlı yaptıkları üniversite kanununa ve tasfiyeye sonuna kadar sahip çıktıkları açıklamada, üniversite kanununda şu yeniliklerin bulunduğunu ifade etmiştir.

- 1.Üniversite idaresine bundan böyle genç öğretim üyeleri hatta asistanlar iştirak edecektir.
- 2.Rektör ve dekanların selahiyetleri genişletilmiş, Milli Eğitim Bakanının üniversiteler arası kurula başkanlık etmesi kaldırılmıştır.
- 3.Öğrenciler de fakülteler yönetim kurullarına temsilcileri vasıtasıyla meselelerini bildireceklerdir.
- 4.Profesör ve doçentlere bütün disiplin kararlarına karşı Danıştay’a başvurma hakkı tanınmıştır. Öğrenciler de bu haklarını Senatoya başvurmak suretiyle kullanabileceklerdir.
- 5.Tazminatları artırılan öğretim üyeleri bu tazminatı almaktan vazgeçip, dışarıda da çalışmak istedikleri takdirde ancak iki saatlerini buna ayırabilecekler ve ünvanlarını bu işlerinde kullanamayacaklardır.

6.Ordinaryusluk ünvanı kaldırılmıştır. Kadroya bakılmadan ehliyeti ehliyeti jürilerce tasdik edilen Doçentler, Doçentlik kadrosunda maaşını almak suretiyle Profesörlük ünvanını kullanabileceklerdir. Böylece kadrosu müsait bir fakültede bir Doçent 5 yılda Profesör olurken diğeri de 15-20 sene beklemesi önlenmiş olacaktır.

7.Profesörlük olmayan kürsülerde idaresine başka bir Profesör değil, o kürsünün Doçenti getirilecektir (Tercüman, 30 Ekim 1960).

Tasfiye hareketine karşı kamuoyu tarafından gösterilen büyük tepkiyi beklemeyen MBK, ortamı yatıştırabilmek için üniversitelere bir heyet göndermiş ardından da 147 öğretim üyesinin tasfiyesine ilişkin 30 Ekim 1960 günü şu tebliği yayınlamıştır:

1. Üniversite öğretim heyetleri ile Reorganizasyon Kanunu, prensip itibariyle, Üniversite muhitinin uzun zamandır ihtiyaçları aynı zamanda inkılabımızın temel taşlarından birisini teşkil ettiğinden, MBK üniversiteye tam bir muhtariyet sağlayan ve öğretim üyeleri ile öğrencilerini maddi ve manevi huzur içerisinde çalıştıracak kanunun çıkarmış bulunmaktadır.
2. Üniversiteye yeni bir vechе veren kanun ile birlikte, bazı öğretim üyeleri, kürsülerinden affedilmişlerdir. Ayrıca diğеr bir listenin hazırlanacağı söylentileri duyulmakta ise de müteakıp bir listenin mevcudiyeti veya hazırlanacağı hakikatten tamamen uzak ve yeni kanunun ruhuna aykırıdır. Değeri Üniуersiteler ailesine ve Türk Milletine bu kanunun uğurlu, başarılı olmasını temenni ederiz. (Vatan, 1 Kasım 1960)

MBK üyelerinden diğeri bir isim Fazıl Akkoyunlu da ülkedeki bütün yaraları neşterleyeceklerini söyleyerek, “Milli menfaatler bunu icap ettiriyordu, yaptık. Hepsinin durumu birer birer tenkit edildi. Verilen karar yerindedir sanıyoruz. Lehte de çok şey söyleyenler oldu. İsayı darılttık, Musa ile arayı açtık. Karılarımız bile bir gün bize cephe alacak, aldırmiyoruz” diyerek tasfiyeden vazgeçilmeyeceği vurgusu yapmıştır. Suphi Gürsoytrak da bütün üniversite mensuplarının tek tek gözden geçirildiğini ve kendilerine yardım eden komisyonun bir sır olarak kalacağını ifade etmiştir (Tercüman, 29 Ekim 1960).

Milli Birlik Komitesi üyelerinin tasfiyeye ilişkin farklı tutumları açıklamalarında kendini göstermiş, bir kısım MBK üyeleri hata yapılmış olabileceğini ve

düzeltilebileceğini söylerken, diğer bir kısmı ise hata olmuşsa bile bunun tamirinin mümkün olmayacağına ısrar etmiştir. Tasfiyeden önce kamuoyunda üniversitelere ilişkin bir düzenlemenin gerekliliği her zaman tartışılmıştır. Ancak üniversitelerde bir düzenleme yapılırsa bile bunun üniversite senatoları tarafından, siyasi kıstaslar göz önüne alınarak değil, tam tersi akademik ve bilimsel kıstaslara göre belirlenmesi gerekliliği vurgulanmıştır. Tasfiyeyi savunan MBK de işte buradan yola çıkarak tasfiyeyi savunmuştur ve “Üniversitelerin bir düzenlemeye ihtiyacı vardı doğru da yanlış da olsa bunu biz yaptık oldubitti” diyerek, hata da yapılmış olsa tasfiyeden geri adım atmayacaklarını ve üniversitelerin buna ihtiyacı olduğunu savunmuştur.

147 öğretim üyesinin tasfiyesiyle üniversitelerde büyük bir kadro boşluğu olacağını ve üniversitelerin çökeceğini ifade edenlere karşı MBK üyelerinden Orhan Erkanlı, “Eğer üniversite onlarla ayakta duruyor idiyse zaten Türkiye’de üniversite yoktur” diyerek tasfiyeyi savunmuştur (Milliyet, 30 Ekim 1960).

MBK üyesi İrfan Solmazer de tasfiyeye sahip çıkarak, görevlerinden affedilen öğretim üyelerini kanıt göstermeden “yetersiz” ilan etmiştir. Tasfiyedeki ölçünün gençlere fırsat vermek olduğunu ifade eden Solmazer, hata olsa bile üç kişiden fazla olmayacağını söylemiştir. Solmazer;

“Hata yaptığımızı zannetmiyorum. Prensiplerde fedakârlık yok. Unutmayın ki bu kadar ince hesaplandığı halde roketlerde bile hata olmaktadır. Bu mesele de üçten fazla hata kabul etmemekteyim. Bunun da düzeltilmesi cihetine gidilmeyecektir zannediyorum. Biz bunu senatonun kendi kendine yapmasını bekledik, aradan beş ay geçmesine rağmen bu yapılmadı, biz de bu şekilde hareket ettik. Yapılan ankette de istifade ettik. Ankete verilen cevaplarda öğretim üyelerinin değiştirilmesini isteyenler yüzde 98’in üzerindeydi. Düşünün bir kere 25 senedir Profesörlük unvanı taşıyan bazı kimseler ne bir eser yazmışlardır ne de kendi yerlerine tek bir kişi yetiştirmişlerdir” (Milliyet, 1 Kasım 1960).

MBK üyelerinden Muzaffer Karan ise üniversitelerden uzaklaştırılan 147 öğretim üyesine ilişkin en sert açıklamalardan birini gerçekleştirmiştir. Karan, “Ahlaki, ilmi ideolojisinden yüz kızartıcı notlara sahip olan, bilhassa çoğu komünist, mason, kıyafetsiz, cinsi sapık, Kürt devleti kurmak isteyen, asistanlarını metres olarak kullanan, doçentin yazdığı kitaba imzasını koyan, sene de 3-5 kere fakülteye uğrayan üyeleri

affettik” diyerek o güne kadar binlerce genç yetiştirmiş öğretim üyelerine yönelik ciddi ithamlarda bulunmuştur (Vatan, 30 Ekim 1960).

Bir başka MBK üyesi Muzaffer Özdağ da üniversitelerde tasfiyenin gerekli olduğunu söyleyerek,

“Üniversite de reform gerekli idi. Bunu bütün Üniversite ve Türk aydınları bekliyordu, istiyordu. Bu operasyonu üniversite yapamazdı. Zira şimdiye kadar kendi kalbi ve beyni üzerinde operasyon yapan hasta görülmemiştir. Üniversite reformunu Milli Birlik Komitesinin yapması tabii ve zorunludur. Bu hareket tarihe 27 Mayıs devriminin en müspet eseri olarak geçecektir. Böylece üniversite sıhate kavuşmuştur. Atatürkçü bir üniversite kurmak konusunda kararlıyız. 29 Ekim’de Anıtkabir’de onun büyük huzurunda toplandığımız zaman, gözümüzde yaş ve kalbimizde bu karar ve iman vardı. Şu husus unutulmamalıdır. Ordu eserini muhafaza edecektir. 27 Mayıs ihtilali bitmemiştir. Atatürk’ün eserini tamamlamaya kararlıyız. Atatürkçü gençlik, hareketin nedenini anladığı zaman sevinç duyacaktır. Devrim meşalesini yüceltmelerini bekliyoruz” sözleriyle tasfiye hareketine sahip çıkmıştır (Tercüman, 29 Ekim 1960).

MBK üyesi Numan Esin de “Biz durup dururken bizi destekleyen üniversitemize neden tırpan atalım. Biz üniversite içinde olaydık, kliklere düşebilirdik. Ve hissi hareket edebilirdik. Üniversite dışında olduğumuz için objektif hareket ettik. Teşkilat olarak haber alma kaynaklarımız fazladır” (Cumhuriyet, 31 Ekim 1960) sözleriyle başkaca insanların telkinleriyle hareket ettiklerini kabul etmiştir. Esin, hata olmuş olsa da kararın sonuna kadar arkasında olduklarını,

“Üniversitelerin bu işi kendilerinin halletmelerine imkân olmayacağını düşündük ve biz hallettik. Bu bir ameliyattır. Hata olabilir. Aksini iddia etmiyoruz. Hatadan dönmenin de iyi bir şey olduğunu da bilmiyor değiliz. Fakat yapılan bir ameliyat hatalı olduğundan, hemen dikişleri söküp tashihi cihetine gidilebilir mi? Müsait şartların beklenmesi veya temin edilmiş olması gereklidir. Aynı şekilde bu ameliyatta da müsait şartların temin edilmesi gerekir. Tasfiye edilenler arasında bazı değerli öğretim üyeleri de olmuştur. Ordudaki gençleştirme sırasında da çok değerli generaller emekliye ayrılmıştı. O zaman da içimiz sızladı. Ne yapalım bu defa da aynı şey olmuştur” sözleriyle vurgulamıştır (Cumhuriyet, 31 Ekim 1960).

Kurmay Albay Alparslan Türkeş ve Sami Küçük de 147'liklere ilişkin tartışmanın fazlaca uzamasından rahatsız olmuş, 147 öğretim üyesi hakkında daha fazla konuşmanın gereksiz olduğunu ifade etmişlerdir.

“Üniversitelerimizle ilgili olarak çıkartılan iki kanun vardır. Bu kanunlardan biri Üniversitemizin hal ve istikbalini alakadar etmesi bakımından Batı, daha doğrusu medeniyet âlemindeki seviyeye ulaştıran, onu kelimenin tam manasıyla muhtar kılan Üniversiteler kanunu nedense, ikinci planda kalmış ve üzerine eğilmemiştir. Bir kısım öğretim üyelerinin vazifelerinden affedilmeleriyle alakalı kanun ise, unutmamalıyız ki, şahısları ilgilendiren bir kanundur ve bunun üzerinde fazlasıyla durulmuştur” (Milliyet, 31 Ekim 1960).

Diğer yandan tasfiyede hata yapılmış olabileceğini ve hatanın durumun tekrar gözden geçirilmesiyle düzeltilebileceğini bildiren MBK üyelerinden Albay Sami Küçük, “Eğer varitse ilk günden beri söylediğimiz gibi hatalar üzerinde ısrarla durmayız. Üniversitede ki tasfiye konusunda da bir hata tespit edilirse, elbette telafisine gideriz” sözleriyle tasfiyenin gözden geçirilebileceğini ve hata varsa telafi edilebileceğini söylemiştir (Milliyet, 31 Ekim 1960).

MBK üyesi Muzaffer Yurdakuler de yapılan tasfiyeyi savunsa da hatanın düzeltilebileceğini dile getirmiştir. Yurdakuler, “Çıkarılan bu kanunda hata yapıldığını zannetmiyorum. Eğer bir hata varsa tashihi cihetine gidilecek ve o öğretim üyesinden gereği gibi istifade edilmek üzere kendisine vazife verilecektir” demiştir (Tercüman, 30 Ekim 1960).

MBK üyesi Mehmet Özgüneş de orduyla üniversite arasında bir sorunun olmadığına işaret ederek, “Üniversite ile aramızda bir mesele yoktur. Sadece bir kardeş çekişmesi olmuştur” diyerek üniversite ordu arasındaki gergin havayı yumuşatacak açıklamalarda bulunmuştur (Milliyet, 2 Kasım 1960).

Tasfiyeyi en çok savunanların başında gelen Orhan Erkanlı, basın mensuplarının kendisine üniversite mensuplarının bir miting hazırlığı içerisinde olduklarını sorması üzerine; “Üniversiteliler şuurlu insanlardır. Bilirler ki bu işi sokağa dökerlerse her birinin arkasında bir DP’li bulunacak ve hareketi kendi lehlerine çekmeye çalışacaklardır. Bu takdirde her iki tarafta şiddet kullanmak zorunda kalacak ve netice

memleketin aleyhine olacaktır” demiştir. “Kararın tashihi yoluna gidilecek mi” sorusu üzerine ise Erkanlı;

“Olabilir, biz başından beri hata etmeyiz demiyoruz. Affedilen üniversite üyeleri isterlerse bu iş tarafsız bir komisyona havale edilebilir. Yalnız bu komisyon hiçbir zaman açıklanmaz. Çünkü biz kabul etmediğimiz bir mesuliyeti başkasına yükleyemeyiz. Bu komisyon bizim o şahıslar hakkında gösterdiğimiz sebeplerle profesör veya diğer öğretim üyelerinin itirazlarını dinler. Netice lehlerine olursa karar değişebilir. Hatta komisyon bu sebeplere rağmen hocanın geçmişteki hizmetlerini belirterek bunların göz önüne alınmasını isterse, o şahsı dışarıda onore edebiliriz. Komisyon öğretim üyelerinin haklı olduğu sonucuna varırsa kanun değişmez değil, kanun değişebilir” (Milliyet, 2 Kasım 1960) sözleriyle o da kanunun değişebileceğine yeşil ışık yakmıştır.

Bütün bu tartışmalar yaşanırken diğer yandan suskunluğunu bozan Başkan Cemal Gürsel’den gelen açıklamalar tasfiye edilen 147 öğretim üyesi ve tasfiyeye karşı olan geniş bir kesim için umut ışığı olmuştur. Çünkü Başkan Gürsel, açıklamalarında tasfiyede hata olmuş olabileceğini ve durumun tekrar gözden geçirilerek düzeltileceğini vurgulamıştır.

Devlet ve Hükümet Başkanı Cemal Gürsel, “Affedilen öğretim üyelerinin durumu yeniden tetkik edilecektir. Şayet içlerinde haksızlığa uğrayan varsa bunlar elbette ki eski görevlerine iade edileceklerdir. Senatolardan mütalaalar geldikten sonra meseleyi yeniden ve bu mutalaların ışığı altında tetkik edeceğiz. Hatalarımız olmuştusa düzelterek” demiştir (Cumhuriyet, 2 Kasım, 1960).

Gürsel, Ankara Üniversitesi’nden gelen 8 kişilik heyeti ağırladıktan sonra gazetecilere yaptığı açıklamada da,

“Biz bu kanunun doğru olduğuna prensip olarak inanıyoruz. Hata olabilir, eksik olabilir. Varsa hataları en kısa zamanda üniversitenin de iştiraki ile düzeltmeye çalışacağız. Üniversiteye karşı inancımız, bağlılığımız ve saygımız büyüktür. Onların kemaline hizmet etmeyi Komite ve hükümet olarak vazife addediyoruz ve edeceğiz” demiştir (Milliyet, 1 Kasım 1960).

Başkan Gürsel 2 Kasım’da yaptığı açıklamasında da 147’lere ilişkin soruları cevaplamıştır. Başkan Gürsel:

“Üniversitede yapılan tasfiye işinin tarzı, umumi efkârımızda fena tesirler yarattığı gibi hariçte de üzüntü uyandırmıştır. Hür memleket gazeteleri, “Bu tarz da bir hareketi Moskova’dan beklerdik, fakat Türkiye’den beklemezdik” tarzında yazılar yazıyorlar. Devlet işlerinde fazilet, hatadan dönmeye cesaret etmektedir. Bu meselede de hatada ısrar edilmemiş, meselenin yeniden tetkiki yolu açılmıştır” (Cumhuriyet, 3 Kasım, 1960).

sözleriyle tasfiye edilen 147 öğretim üyesinin üniversitelere dönüş yolunun açılacağı sinyallerini vermesi kamuoyunda bu işin düzeleceğine dair umutları artırmış olsa da maalesef MBK arasındaki fikir ayrılıkları durumun düzeltilmesini geciktirmiştir.

4.2.4. Üniversite Öğretim Üyelerinin Karara Tepkileri

114 sayılı kanunla 147 öğretim üyesinin üniversitelerden tasfiyesi üniversite muhtariyetine vurulan büyük bir darbe olarak tarihe geçmiştir. Üniversitelerden habersiz verilmiş bu karara üniversiteler tepki vermekte gecikmemiştir. Üniversite rektörlerinin istifasıyla başlayan süreçte üniversitelerin öğretim üyeleri de arkadaşlarının bu şekilde üniversitelerden tasfiyesine tepki göstermişlerdir. Her ne kadar tasfiye edileceklerin isimlerini üniversitelerdeki bazı öğretim üyelerinin verdiği dair bilgiler varsa da üniversite öğretim üyelerinin çoğunluğu bu şekilde nedensiz ve savunmasız bir kararı olumlu karşılamamıştır.

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi öğretim üyelerinin karara ilk tepkileri oldukça sert olmuştur. Siyasal Bilgiler Yönetim Kurulu Ankara Üniversitesi’ne gönderdiği kararlarında tasfiyenin üniversitenin muhtariyet prensiplerine aykırı olduğu ve tasfiyenin kıstaslarının belli ve geçerli olmadığını belirterek ayrıca bir bildiri yayınlamışlardır. 29 Ekim’de toplanan Ankara Üniversitesi Senatosu hazırladığı tebliğde, üniversitelerin yetkili organlarının tamamıyla bilgisi dışında gerçekleşen bazı öğretim üyelerinin tasfiyesinin, muhtariyete ve bünyesine aykırı, güven sarsıcı mahiyette olduğu belirtilmiştir. Tebliğde, tasfiyeyi tamir için en kısa zamanda harekete geçilmesi vurgulanarak, Ankara Üniversitesi’nde bu şartlar altında açılış yapılamayacağı ifade edilmiştir (Tercüman, 30 Ekim1960).

Ege Üniversitesi Senatosu da 31 Ekim 1960 tarihinde yapılan toplantısında üniversitelerin öğretim üyesine ihtiyaç duyduğu bir zamanda tasfiyenin yapılmasının uygun olmadığını belirterek, bunun muhtariyete aykırı bulmuştur (Cumhuriyet, 1 Kasım 1960).

Milli Birlik Komitesi tarafından yeni anayasanın hazırlanması için kendilerine görev verilen Anayasa komisyon üyesi Bahri Savcı ve Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekanı Cahit Talas, 147 öğretim üyesinin üniversitelerden tasfiyesinin ertesi günü Siyasal Bilgiler Konferans salonunda öğrencilerle konuşmuştur. Savcı ve Talas üzüntülerini ifade etmiş, öğrencilere itidal tavsiye ederek, meselenin sulh yolu ile hallinin gerektiğini, bir iyi niyet devri içinde bulunulduğunu söylemişlerdir. Yapılan hareketin iyi niyetinden şüphe edilmemesi gerektiğini ifade eden Savcı ve Talas, üniversite muhtariyetini savunan bir yaklaşım göstermişlerdir. Savcı ve Talas tasfiye kararının düzeltilmemesi halinde gerekirse kendilerinin de istifa ederek kararı protesto edeceklerini söylemiştir:

“Ancak, bugün üniversite camiasında olduğu gibi, fakültemizden alınan arkadaşlar dolayısıyla müşahede ettik ki, karar yanlış alınmış ve kıstasla birlikte tatbikatında da fahiş hatalar yapılmıştır. Bilhassa, kararın tatbik tarzı asla üniversite muhtariyeti ile telif edilemez. Böyle bir kararı senatonun alması icap ederdi. Şimdilik normal kanuni yollarla kararın tashihi cihetine gidilmesini bekliyoruz. Bunun yapılmaması halinde bizim için yapılabilecek son fedakarlığı da yapacağız. Bir ilim adamı için en büyük fedakarlık, ilim yuvasından ayrılmaktır” (Vatan, 29 Ekim 1960).

Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekanı Cahit Talas 5 Aralık 1960'ta Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin yüzbirinci kuruluş yıldönümü törenindeki konuşmasında da:

“Bir üniversite öğretim kadrosuyla 147 öğretim üyesinin yetişmesi uzun ve zahmetli, fedakâr çalışma yılları ister. Bütün öğretim kadrosuyla 27 Mayıs başarılarının yanında yer alan Siyasal Bilgiler, üniversitenin açılışına tekaddüm eden günlerde talihin bir cilvesi olarak hizmetlerinden, irfan ve ilimlerinden daha uzun yıllar faydalanacağı bazı öğretim üyelerinden mahrum kalmıştır. Fakat hak ve hukukun hâkimiyetini tesis için yapılmış olan 27 Mayıs inkılâbı ruhunun gerekli düzeltmeyi yapacağından şüphe etmiyoruz. Hakkın iadesi, onu iade edenlere şeref kazandırır” (Vatan, 5 Aralık 1960)diyerek tasfiye kararının yeniden gözden geçirilerek düzeltileceğine dair umutlarını dile getirmiştir.

Bir başka Anayasa Komisyonu üyesi Hukuk Profesörü Münici Kapani de tasfiyenin usul ve yöntemine ilişkin hataya dikkat çekerek bu şekilde bir tasfiyenin kabul edilemez olduğunu ifade etmiştir. Kapani;

“Her şeyden habersiz, birçok masum ve değerli başlar üzerine ve dolayısıyla Üniversitenin muhtariyeti prensibi üzerine bir giyotin gibi inen bu tasfiye kararının nihailiğine henüz inanamıyorum. İnkılâp rejimi idarecilerinin, aynı idealler uğruna el ele mücadele ettikleri kuvvetli ve manlı müttetikleri üniversiteleri kasten yaralamak isteyecekleri tasavvur dahi olamaz. Bu sadece bir hatadır. Fakat cidden feci bir hatadır. Bunu açıkça kabul ederek vakit geçirmeksizin yıkılanı tamir yoluna gitmesi, Milli Birlik Komitesinin prestijini azaltmayacak, bilakis artıracaktır. Yanlış anlaşılması için hemen tasrih edeyim ki, affedilenler listesindeki hatayı değil, doğrudan doğruya esas ve prensipteki hatayı kastetmekteyim” demiştir (Cumhuriyet, 31 Ekim 1960).

Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı Prof. Necip Bilge, 114 sayılı kanunun üniversite muhtariyeti ile bağdaşmadığını belirterek “üniversitelerin kendi kendine tasfiye edemedikleri” görüşünün Ankara Üniversitesi açısından uygun olmadığını ve son dönemde dört öğretim üyesi için ihraç kararı verildiğini söylemiştir. Bilge, hatanın düzeltilmesinin 114 sayılı kanunun kaldırılması veya 5. maddenin değiştirilmesiyle mümkün olacağını söyleyerek, “esasen bahis konusu olan tasfiyenin tatbikattaki isabet derecesinden ziyade bir prensip meselesidir. Bu işin prensibinin doğru olmadığını düşünüyoruz” demiştir (Beyaz Kitap, 1962).

Ankara Hukuk Fakültesi Dekan V. Akif Erginay da karara ilişkin büyük bir üzüntü duyduğunu ifade ederek, “Son zamanlara kadar yapılan vaadler dolayısıyla bu meselenin üniversite ve 147’ler lehine halledileceğini ümit ediyorum. 147’ler üniversitenin evlatlarıdır. Onların hizmetlerinden üniversitenin mahrum bırakılması MBK’ne olan büyük bağlılığımız karşısında içimizi yeniden ve derin bir acıyla doldurmuştur” demiştir (Cumhuriyet, 15 Nisan 1961).

Prof.Dr. Turhan Feyzioğlu, 114 sayılı kanunun hem prensibi hem de muhtevası bakımından açık suretle hatalı olduğuna dikkat çekmiştir. Kanunun belki de bir takım jurnalcilerin ve münferitlerin yanıltıcı tesiri altında yapıldığını ifade eden Feyzioğlu, kanunun üniversite muhtariyetine ağır bir darbe olduğunu savunmuştur. Savunmaları bile alınmadan birçok değerli ve faziletli ilim adamının mesleklerinden koparıldığını

söyleyen Feyzioğlu, kanuna ekli listedeki isim ve unvan hatalarına dikkat çekmiştir. Feyzioğlu:

“Atılan adımdaki hatayı kabil olduğu kadar tamir edecek bir tedbire cesaretle ve açık yüreklilikle gidilmelidir. Temiz yürekliliğin verdiği cesaretle iyi sonuçlar alınacaktır. Kanunla üniversite, değerli bilim insanları, memleket zarar görmüştür. Birçok değerli ve faziletli ilim adamları maddi ve manevi yönden ağır bir muameleye maruz bırakılmıştır. Karar 27 Mayısı üniversite ile birlikte başaran 114 sayılı kanunla birlikte muhtariyeti genişletici bir kanunu da aynı anda kabul eden, ülkücü bir heyetten geldiği için hem sürpriz etkisi yaratmış hem de darbeye maruz kalanlarda yarattığı acı çok derinden olmuştur. Birçoğu ne ile itham edildiğini dahi bilmemektedir. Bugün bazı fakültelerimizde dersler ve araştırmalar aksamakta, jurnalcılık faaliyetleri üniversitemizin iç huzurunu zedelemiştir” (Tercüman, 18 Kasım 1960) diyerek kararın üniversitelerdeki olumsuz etkisine vurgu yapmıştır.

Siyasal Bilgiler Fakültesi İdare Hukuku Profesörü Dr. Tahsin Bekir Balta tasfiyenin anayasa aykırı bir işlem olduğunu ifade ederek kararın acilen düzeltilmesi gerekliliğini vurgulamıştır;

“Bir amme görevlisinin işine son veren işlem mahiyetçe idari işlemdir. Anayasada aksi yazılı olmadıkça, kanun yolu ile mahiyetçe idari olan bir işlem yapılamaz, yapılırsa anayasa prensiplerine aykırı olur. Bilindiği gibi, vaktiyle meşgul kadroları bütçe kanunlarına ekli “L” cetvelini alma suretiyle ilgilileri açıkta bırakma usulü cari idi. Büyük Millet Meclisi 1949’da bütçe müzakereleri sırasında aldığı bir kararla bundan vazgeçti. Bu itibarla 147 öğretim üyesinin kanunla işlerine son verilmesi, Anayasa prensiplerine aykırı düşmektedir. İşlem bu bakımdan şeklen de sakattır. Bu sebeple 114 sayılı kanunun kaldırılması zaruridir. Şayet memleketimizde kazai merciler kanunların Anayasaya aykırılığını murakabe etselerdi, ilgililer Danıştay’a başvurarak durumlarını düzeltme imkanını bulurlardı. Fakat doktrinimizin bütün gayretine rağmen mahkemelerimiz bugüne kadar böyle bir yola gitmemişlerdir. Mevcut sakatlığın düzeltilmesi bir ödevdir. Bu düzeltmeyi yapacak başka bir merci bulunmadığına göre bu düzeltme ödevi yine kanun koruyucuya düşüyor” (Vatan, 27 Aralık 1960).

İstanbul Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk kürsüsünden Ord. Prof. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu da 147’lerin üniversite muhtariyeti hiçe sayılarak tasfiye edildiğini söylemiştir;

“Her birini yakından tanıdığım ve saydığım bu arkadaşların ayrılmasından büyük üzüntü duyuyorum. Uzun yıllardan beri böyle bir müdahaleden çok korkuyordum. Çünkü üniversite muhtariyeti demek, üniversitelerin devlet içinde devlet olması demek olmayıp kendi iç kontrollerini de layığı veçhile kuran müesseseler olması demektir. Üniversitelerin muhtariyeti sadece öğretim üyelerinin devrin siyasi iktidarına karşı himayesi şeklinde tecelli etmekle kalmamalı kendi iç kontrollerini de, hatır gönüle ve arkadaşlığa bakmadan sağlamalıdır. Aksi takdirde, büyük aksaklıklar ve vazifede gevşeklikler olur. Esefle ve cesaretle söylemeliyim ki, bu iç kontrol gereği gibi kurulmamıştır. Böyle olunca da dünkü ve bugünkü siyasi iktidarın müdahalesini gerektiren haller olduğu gibi, eğer bundan sonrada iç kontrol kurulmazsa korkarım ki, bir gün gelecek, yarının siyasi iktidarı da üniversiteye müdahale etmek zorunda kalacaktır. Ben böyle bir müdahaleden korktuğum için şimdiye kadar bu kontrolün kurulması için kendi ölçümde uğraştım. Fakat muvaffak olamadım. Üniversite muhtariyetine ve fikir hürriyetine öteden beri çok bağlı bir öğretim üyesi olduğum için kendime hocalıktan başka bir meslek, memuriyet ve siyasi bir hayat düşünemiyorum. Eğer üniversiteler kanunu üniversite muhtariyetini kökünden kaldırmış ise üniversiteden ayrılıp mütevazi kütüphanemde, kendi fikir alemimde hususi olarak çalışmaktan başka bir yol göremiyorum. Bunun içinde kanunun tam metnini görmeliyim” (Vatan, 30 Ekim 1960).

Menderes döneminde üniversiteye yönelik müdahaleyi istifasıyla protesto eden İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Profesörü Hüseyin Nail Kubalı ise Milli Birlik Komitesi tarafından 147 Üniversite öğretim üyesi ve yardımcısı tasfiyesini hayret ve teessürle gazetelerden öğrendiğini söyleyerek, tasfiyeye uğrayanların arasında bilgili, karakterli ve 27 Mayısın asil ruhuna bağlı kimselerin de bulunduğunu ifade etmiştir. Kubalı da üniversitelerde bir iyileştirme hareketinin gerekli olduğunu ifade etse de yöntem olarak yapılan tasfiyenin yanlışlığına dikkat çekmiştir. Kubalı:

“Bilindiği gibi, kendi kendisine murakabe ve tasfiyede ihmal veya aciz gösteren müesseseler, bilhassa inkılap devirlerinde, dışarıdan yapılan müdahalelerle sert bir şekilde ıslah ve tasfiye edilmek akıbetine uğrarlar. Üniversiteler de, maalesef, bu sosyolojik ve tarihi vetirenin dışında kalamamaktadırlar. Tarzı ve şumulü yönünden anti-demokratik olduğu şüphe götürmeyen bu nevi sosyal operasyonlar, demokratik gelişme buhranı geçiren memleketlerde, ıslah ve tasfiyeye tabi tutulan Üniversiteleri cemiyetin gelişme şartlarına intibak ettirmek ve onları çoğu zaman ilme ve demokrasiye aykırı bir yaşayışa sürükleyen bünye tereddidinden kurtarmak için başvurulan fevkalade çareler olarak görünüyor. 1938’de Atatürk tarafından yapılan ve şimdiki gibi bazı

değerli profesörlerin üniversiteden uzaklaştırılmasına sebep olan Üniversite reformu da aynı neviden bir operasyon sayılabilir. Üniversitelerimiz 1938’den beri umumiyet itibar ile kayda değer bir ilmi gelişme göstermişse de, ittifak etmek gerekir ki, dışarıdaki işlerine ilmi çalışma araştırmalarından daha çok yer veren öğretim üyelerinin adedi zamanla artmış, fakülteler içinde menfaat gurupları teşekkül etmiş, kilik baskıları hakiki istibdat halini almış, ilmi unvanlar klik ölçülerine göre dağıtmaya başlamıştır. Daha umumi ifade ile üniversitelerimiz batılı karakterden mahrum bir metot ve zihniyet çıkmazına girmiş, Türk cemiyetinin çok muhtaç olduğu fikri ve manevi önderlik vazifelerini hakkile yerine getirmemiştir. İşaret ettiğim sebeplerden dolayı, üniversitelerimizde bir reform ve tasfiye yapılması ihtiyacı birkaç seneden beri, aydın muhitler ve bizzat üniversite mensupları tarafından şiddetle duyulmaktaydı. Bu itibarla MBK’nin ihtilal rejiminin fevkalade şartları içinde değerlendirilmesi gereken muhtelif reform tedbirleri arasında yer alan üniversite tasfiyesi ne yazık ki böyle haklı bir ihtiyacı karşılamamaktadır”

diyerek üniversitelerin reforma ihtiyacı olduğunu ancak yapılan tasfiyenin bunu karşılamadığını vurgulamıştır (Tercüman, 9 Kasım 1960). Kubalı, askerın tasfiyeyi büyük bir memleket sevgisi ve sonsuz bir iyi niyetle yaptığınan kimsenin şüphelenmeye hakkı olmadığını söyleyerek, gerek takip edilen prosedür ve gerek varılan neticeler bakımından yanlışlıklarla gölgelenmesinin, MBK idaresinin daima başarılı olmasını ve memleketi en kısa zamanda normal rejime götüreceğın süreci sarsıntısız aşmasını candan dileyenler için üzücü olduğunu vurgulamıştır. Tasfiyenin daha zor olmakla beraber, demokratik bir tarzda ve böyle geniş tasfiyede zararı en aza indirgeyecek bir usule uyularak yapılması gerekliliğine dikkat çeken Kubalı, Milli Birlik Komitesinin üniversitelerin iç yaralarını, elemanlarının gerçek vasıflarını teker teker bilmesine imkân bulunmadığını söylemiştir. Kubalı,

“bu derece geniş ve ehemmiyetli bir tasfiye hareketine girişmeden evvel bazı üniversite mensupları ile veya üniversiteye yakın çevrelerle istişarelerde bulunduğın muhakkaktır. Fakat görülüyor ki, fikirleri soranlar kafi nispette objektif olamamışlardır. Bu sebepten dolayı bilhassa bazı üniversite ve fakültelerde, tasfiye çarkı tamamen tersine işlemiş, diğere bazılarında ise bir kısım gerçek değerlerin mağduriyetine meydan verilmiş, kullanılan ölçünün ne olduğunu kestirmek imkânsızlaşmış, Türk Milletine 27 Mayıs gibi bir şaheser kazandıran çok güzide Milli birlik mensupları umumi efkâr karşısında müşkül bir duruma sokulmuştur. Bu neticelerden doğan vebal ve mesuliyetin büyük payı Milli Birlik Komitesi tarafından kendilerine gösterilen itimadı bilerek veya bilmeyerek kötüye kullananlara aittir. Üniversiteler Kanununda yaptığı yeni ve çok

yerinde tadiller üniversitelerimizi daha geniş bir muhtariyete kavuşturarak ilme saygısını ve Demokrasi idealine bağlılığını bir defa daha gösteren Milli birlik komitesinin, lüzumlu tasfiyeyi daha sarıh ve açık ölçülere ve amme efkârını daha iyi tatmin edecek bir neticeye bağlayacağını kuvvetle tahmin ediyoruz (Tercüman, 9 Kasım 1960) demiştir.

4.2.5. 147 Öğretim Üyesinin Tasfiyeye İlişkin Açıklamaları

114 sayılı kanunla kendilerine savunma hakkı verilmeyen, deliller ve sebep açıklanmadan üniversitelerden uzaklaştırılan 147 öğretim üyesinin karara ilişkin açıklamalarında oldukça sakin bir şekilde kararı karşıladıkları görülmüştür. Açıklamalarında, Milli Birlik Komitesini suçlamaktan uzak duran 147 öğretim üyesi bunun yerine sessiz kalarak sadece uzaklaştırılma sebeplerini öğrenmek ve kendilerine savunma hakkı verilmesini istemişlerdir. Milli Birlik Komitesinin ağır suçlamaları karşısında sakinliklerini korudukları gözlenen ve açıklamalarında MBK'ne bağlılıklarını bildiren bu 147 öğretim üyesinin mücadelesinin kamuoyunun her kesiminden destek gördüğü gözlenmiştir.

Görevden uzaklaştırılanlardan olan Prof.Dr. Sabahattin Eyüboğlu karar sonrası, MBK'ya bağlılığının devam edeceğini, tasfiye hadisesini hiçbir sebebe bağlayamadığını, ancak bir “yetersizlik” bahis mevzuu olup olmadığını merak ettiğini söylemiştir (Cumhuriyet, 29 Ekim 1960). 1946 öncesinden itibaren üniversitenin özerk olmasını savunan ve tasfiye edilen hocalardan olan Yavuz Abadan, tepkisini “her devirden layık olduğum hediyeler biraz farklı oluyor” diyerek demokratik bir devlet rejimini ve ilmi esaslara dayalı bir kültürel gelişmeyi savunmaya devam edeceğini söylemiştir (Cumhuriyet, 29 Ekim 1960). Abadan ilerleyen günlerde yaptığı açıklamasında,

“bugüne kadar affedilmemizin sebebi hakkında hiçbir açıklamada bulunulmadı. 114 sayılı kanun, kanun tekniğine aykırı olarak şahısları hedef tutmakla beraber, ilim, hürriyet, üniversite muhtariyeti prensiplerini zedeleyen bir karakter taşımaktadır. Bu sebeple davayı ilk günden itibaren üniversitenin yetkili ve sorumlu organ ve mercileri benimsemişlerdir. Bununla beraber, şahsen bilmediğim töhmetler altında beni tanıyanların ve tanımayanların şüphe ve tereddütlerine maruz bulunmanın ağır ızdırabını her an duymaktayım” demiştir (Beyaz Kitap, 1962).

Prof. Hikmet Belbez de Milli Birlik Komitesinin ne olursa olsun böyle bir tasfiyeye yetkisi olmadığını söylemiştir. Belbez,

“Bu tasfiye meselesini şahsi bir mesele olarak telakki etmiyorum. Bu hareket listede hata payı var ya da yok diye mütalaa edilecek bir tutum değildir. Aslında bu bir üniversite meselesi de değil, kanun vazihının yetkilerinin kullanılması meselesidir. Kanun vazihı ister tek şahsiyet, ister bir komite, ister bir meclis olsun onun da yetkilerinin bir hududu vardır ve böyle bir tasfiye yapmaya hiçbiri yetkili değildir. Kanun vazihı kendini “kadir-i mutlak” zanneder ve her şeyi bildiğine inanırsa, o memleketin istikbaline itimat kalmaz. Bütün mesele insana hürmet etmek ve onların haklarını tanımaktır” demiştir (Cumhuriyet, 31 Ekim 1960).

Prof. İzzet Kantemir de kararın hukuki olmadığını söyleyerek “Şahsım adına, üniversiteye intisabımdan beri ilim ve ahlaktan başka bir şey düşünmemişimdir. Vazifelerinden affedilen hocaların ilmi yetersizliğini zannederim ki Komite takdir edemez” demiştir (Cumhuriyet, 31 Ekim 1960).

Mimarlık Fakültesi Köy ve Ziraat Yapıları Kürsüsü Prof.Dr. Sabri Oran ise, “Daha önce hiç malumatım, haberim yoktu. Üzüntüden dün üniversiteye uğrayamadım. Büyük darbe oldu. Esas kıstas nedir bilmiyorum. Düşünebildiğim, bazı kışkırtıcı kişilerin, temiz kalpli MBK üyelerine tesir ettikleridir. Bu, bu devrin hususiyetlerindedir. Bunu böyle kabul etmek lazımdır” diyerek o da MBK’ni etkileyen kişilere dikkat çekmiştir (Vatan, 31 Ekim 1960).

Ticaret Hukuku kürsüsünde görev yapan Ord. Prof.Dr. Halil Arslanlı, kanunun hukukun temel temel prensiplerine aykırılığına dikkat çekmiş, yasama organının belirtilmeyen ve meçhul kalan ölçülere göre yaptığı tahkikat neticelerini kanun şeklinde tecelli eden bir kararla uyguladığı için umumilik hakkının zedelenecek kişisel hakların tehlikeye düştüğünü, hukuk müesseselerine karşı güvenin sarsıldığını ifade etmiştir (Vatan, 28 Aralık 1960).

Prof. Zafer Paykoç kanunun er ya da geç düzeleceğine şüphesi olmadığını çünkü kanunun insan haklarına münafi, hukuk ve adalet prensiplerine aykırı olduğunu vurgulamıştır. Paykoç, Milli Birlik Komitesi üyelerinin yanlış bilgilerle yanıltıldığını ve

şahsi emellerine, hırs, kin ve garaz yoluyla ulaşmak isteyenlerin üniversite içerisinde bulunmasından dolayı üzüntüsünü dile getirmiştir. Jurnalcilerin isimlerinin mutlaka açığa çıkacağını söyleyen Paykoç, ismini gazetelerde gördüğü zaman kendi adına üzülmeyi, ancak yıllarca emek verdiği mesleği, öğrencileri, asistanları aklına geldiğinde, üniversite muhtariyetine ve hürriyete indirilen darbenin fikir hayatında yaratacağı yarayı düşündüğünde üzüntü ve ızdırap duyduğunu söylemiştir.

Paykoç, Milli Birlik Komitesine kararın alınmasında etki edenlere ilişkin olarak;

“27 Mayıs inkılabını yapan Sayın MBK memlekette esaslı bir takım yenilikler ve düzeltmeler yapmak gibi samimi bir takım arzularla hareket etmiştir. İşte bu noktada yine kendilerine üniversite çevrelerinden bazıları tarafından üniversite de ıslahat yapılması fikri telkin olunmuş ve itimatları kazanılmış olsa gerekir. Ancak bu ıslahat için rehberlik yapanlar ve fikir verenlerin hakikatte samimi olmadıkları anlaşılmaktadır. Üniversite ıslahatı, üniversite resmi organlarından seçilen mutemet heyetler vasıtasıyla ve açık münakaşalar sonunda yapılabilirdi. Hâlbuki kimlikleri belli olmayan jurnalciler ve iftiracılar, gizli oturumlar sonunda lüzumsuz ve haksız bir 147’lik listesi düzenlemek suretiyle bu kadar yıl emek vermiş muhterem üniversite hocasının hatta pek çoğu kendini yetiştiren ve o mevkide yükselten hocasının şeref ve haysiyetiyle oynamaya kalkmış ve normal ilim yolunda elde edilemeyecekleri üniversite kademeleri hocalarının ayaklarının altından kaydırarak temin etmeğe muvaffak olmuşlardır” sözleriyle eleştirmiştir (Beyaz Kitap, 1960).

Haldun Taner de üniversite ve öğrencilerinden uzaklaştırılmaktan dolayı üzüntüsünü;

“Yazarlık, gazetecilik ve hocalık arasında bir tercih yapacak olsam hiç kuşkusuz hocalığı seçerdim. Çünkü ileri, baskısız, zorbalıksız, düşünce özgürlüğüne inanan ve insan haklarına saygılı bir Türkiye’yi ancak yarınki genç kuşakların gerçekleştirebileceğine inanıyorum. Sevgili talebelerimden ve üniversiteden uzaklaştırılmak beni olsa olsa üzer, ama inandığım yolda inandığım ilkeleri aynı hararetle savunmaktan hiçbir zaman vazgeçemez” sözleriyle dile getirmiştir (Vatan, 29 Ekim 1960).

Haldun Taner, 23 Kasım 1960 günlü Tercüman Gazetesi'ndeki köşe yazısında, 147 öğretim üyesinin çıkarılışında kullanılan ölçütlerin açıkça belirlenmediğini ve söylenti halinde dolaşanların da kimseyi tatmin etmediğini ifade etmiştir. MBK üyelerine bu yolda telkin edenlerin gizli tutulmasının herkese aykırı geldiğini belirten Taner, “Şüpheli ihbarlara dayanan bu kararları almadan önce bir kere de ilgili hocaları dinlemenin lüzumsuz görülmüş olması insan hakları için ayaklanmış, devirdiği zorba iktidara bile Yassıada'da savunma hakkını tanıyan bir ihtilalin ilkeleriyle çelişiyor” demiştir. Taner, MBK'nin 147 üniversite hocasına kendilerini savunma hakkı tanınmamasını eleştirmiş, eğer bir tasfiye olacaksa bunu üniversitelerin kendi içinde ve ilmi ölçülere uygun yapılması gerektiğini söylemiştir. Taner, hocalar üzerinden tek tek pazarlık yapmanın hukuki bakımdan olduğu kadar psikolojik bakımdan da sakıncalı olacağına dikkat çekerek, kanunun tamamen ortadan kaldırılması daha sonra da tarafsız ciddi bir üniversite komisyonuna bırakılması gerektiğini vurgulamıştır. Taner, hatır gönül, düşmanlılara göre değil, ilgililerin bilimsel ve ahlaki yeterliliklerine tarafsız yargılarla varacak olan bir komisyonun 147'lerden bir kısmını yine tasfiyeye tabi tutsa bile ‘tatmin edici bir bilimsel yoldan’ olacağı için kimsenin itirazının olmayacağını ifade etmiştir (Tercüman, 23 Kasım 1960).

Haldun Taner 6 Aralık 1960 günlü Tercüman Gazetesi'nde çıkan köşe yazısında yine 147'lerin durumunu değerlendirmiş ve ordu ile üniversite arasında yaşanan inatlaşmayı vurgulamıştır. Milli Birlik Komitesi'nin ordu tasfiyesi ile başka bir ihtisas alanı olan üniversite tasfiyesi arasındaki farka işaret eden Taner, üniversite tasfiyesinin zaten eksik olan kürsüleri tamamen boşalttığını vurgulamıştır. Taner üniversitelerde bazı derslerin okutulmadığını ve bazı sertifikaların yapılamaz duruma geldiğini ifade etmiştir. Taner, orduda tasfiye edilen subaylara nazaran 147 öğretim üyesinin çeşitli suçlarla töhmetlendirildiğine de dikkat çekmiştir. Taner, hem üniversite cephesinin hem de ordunun taviz vermeyen tutumunun devam etmesi halinde tatmin edici bir gelişme yaşanmayacağını belirtmiş ve 114 sayılı kanunu kaldırmakla MBK'nin prestijini kaybetmeyeceğini tam tersi demokratik olgunluğunu göstererek, 147 bilim insanına hakkı olan şerefine kavuşturacağını söylemiştir (Tercüman, 6 Aralık 1960).

Ord. Prof. Dr. Naşit Erez ise kararın üzerinde düşünülmeden alındığını vurgulamış ve “Belki bir gençleştirme hareketi olmuş olabilir. Memleketin menfaatleri belki böylesini icap ettiriyor. Yalnız üzgünüm. Düşünülmüş taşınılmış olduğunu

zannetmiyorum” demiştir. DTCF Prof. Emin Bilgiç de uzaklaştırılan bilim insanlarının yurt içinde ve dışında önemli başarılar kazanmış insanlar olduğuna dikkat çekmiştir. Bilgiç,

“Yetişmiş ilim adamlarına çok ihtiyaç olunan bir zamanda üniversite hakkında böyle bir muameleye tevessül edilmiş olması, ilgililerin daha esaslı bazı teşebbüs ve kuruluşlar üzerinde olduklarını gösteriyor. Çünkü listede adları geçenler, büyük ekseriyeti itibari ile memleket içinde ve dışında mesleki ve fikri itibarını yapmış kimselerdir. Kendime gelince adı yüzlerce defa literatüre geçmiş bir ilim adamıyım” demiştir (Milliyet, 29 Ekim 1960).

İnsan hak ve hürriyetlerine demokrasi ideolojisini Türk gençliğine aşlamak için Bayar-Menderes iktidarının haksızlıkları karşısında her şeyi göze alarak mücadele ettiklerini söyleyen Ord. Prof. Zeki Zeren;

“13 Haziranda üniversitenin açılışında Beyazıt Hürriyet Meydanında Rektörden sonra konuştuğum zaman gençliğe “Artık dünyaya haykırabiliriz. Türk Üniversiteleri muhtardır. Zulmün, haksız ve adaletsizliğin kılıcı başımızdan kalktı. Seviniz ve öğününüz’ diye gözyaşları ve sevinçle haykırmıştım. 27 Mayıs yaratıcılarının sevgisi yüreğimizde büyüktür. Kendileri işten el çektirdikleri hocaların hakiki hüviyetlerini katiyen tanıyamazlar. Bu bir meslek işidir. Şunun bunun lafı ile meslek hayatına son verilemez. Yıllardır memleket içi ve dışı mesleki başarılı çalışmalarımızın mükâfatı bu mudur? Bu çalışmalar ancak meslektaşlarımız tarafından bilinebilir” sözleriyle karar karşısında MBK’ne kırılganlığını dile getirmiştir. (Vatan, 30 Ekim 1960)

Doç. Dr. Bülent Köprülü de 27 Mayıs’ta askerinin yanında yer alan kendilerine yapılan haksızlığı eleştirmiş ve iddialar karşısında vicdanının rahat olduğunu söylemiştir. Köprülü,

“Dışarıda herhangi bir yerde mukavele avukatlığım mevcut değil. Hatta eski iktidar zamanında birçok hocalara olduğu gibi bana da vatan cephesine girmem teklif edildi, şiddetle reddettim. 27 Mayıs’ta büyük sevinçle şevkle vazifemize devam ettik. Sakit Menderes’in son günlerinde yaptığı bir konuşmayı protesto için Senatoya dilekçe ve imza verdim. Dersimde orijinal bir kitabım ve müteaddit travaylarım var. Mensubu bulunduğum Toprak Hukuku kürsüsünde başka kimse yok. Dersleri kim okutacak bilmiyorum. Toprak hukuku okutmam dolayısıyla belediye üniversiteden bir hoca istediği zaman beni söylemişlerdi. Bu sebeple belediyenin vakıflar ile ilgili olan iki davasına ben baktım ve belediyeye geniş topraklar kazandırdım. Ne sakıtların yüzünü gördüm ne sofralarında bulundum. Hiçbir sebep göremiyorum. Benim vicdanım rahat

ve huzur dolu fakat bu kadar sene hocalık eden benim durumunu gazeteden öğrenmesi çok acı oluyor” demiştir (Vatan, 31 Ekim 1961).

Prof.Dr. Fadıl Hakkı Sur, MBK’ne etki eden meslektaşlarının olabileceğine inanmak istemediğini söyleyerek “114 sayılı kanuna dair haberi doçentlik imtihanı jürisinden dönerken trende okudum. Bilhassa Siyasal Bilgiler Fakültesi’ndeki öğretim üyesi ve öğrenci arkadaşlarımla beraber hürriyet mücadelesine can ve gönülden katılmış biri olduğum için derin bir hayret duydum ve şahsi menfaatle hareket eden kötü müşavirlerin sebep olduğu bir yanlışlık karşısında bulunduğum kanaatine vardım” demiştir. Üniversiteden uzaklaştırılan asistanlardan olan Orhan Duru ise, 147 öğretim üyesi ve yardımcısını gerek düşünceleri, gerek davranışları bakımından bir sıraya dizmenin mümkün olmadığını belirtmiştir. Duru; “Öyle sanıyorum ki, üniversiteyi ve onun meselelerini ele almayı düşündüler. Hataya düşülen nokta, üniversiteyi bütün olarak ele almadan, onun şartlarını incelemeyen, bir takım öğretim üyelerinden meydana geldiğini sanmak oldu. Böyle ele alınca kişilerin kişilik haklarıyla oynandı” demiştir. Duru, üniversitelerin yetersizliklerine dikkat çekerek, bilimsel çalışmalarının azlığını vurgulamıştır. Duru, “Araştırmaların yapılabilmesi için üniversitelerin yeteri kadar laboratuvarı, deneysel araçları, kütüphaneleri, tercüme büroları, hepsi bir yana parası yoktur. Bilimsel yayınlar ender çıkar, ayrıca halkımızda bilimsel araştırmaları izleyecek merak henüz uyanmamıştır” (Beyaz Kitap, 1962) sözleriyle kendisinin de üniversitelerin yetersiz olduğunu kabul ettiğini, ancak çözümün üniversite hocalarını üniversitelerden ataktan çok üniversitelerinin iç düzeninin yeniden kurulmasında olduğunu söylemiştir.

Doç.Dr. Halid Kemal Elbir ise 147 öğretim üyesinin üniversitelerden ilişkisinin kesilmesinin bir kanun şeklinde ve isimler sayılmak suretiyle ilanının ‘haysiyet kırıcı’ bir durum olması üzerinde durarak insan hakları evrensel beyannameğine aykırı olduğunu ifade etmiştir. Elbir, bununla birlikte bir kanunun tadil veya ilgasının hiçbir zaman bir yıpranma belirtisi olmayacağını, bunun dünyada pek çok örneğinin olduğunu söyleyerek, bunun için anayasaya aykırı olmasının da gerekli olmadığını ifade etmiştir. Elbir, “kanun beklenen neticeyi, kurulmak istenen nizamı getirememişse, bilakis mevcut nizamı zedelemişse kaldırılır ve bu hiçbir zaman prestij meselesi olmaz” demiştir (Vatan, 28 Aralık 1960).

Ord. Prof.Dr. Ferit Hakkı Saymen ise kanunun iki unsurdan oluştuğunu birisinin umumi hükümler koyan maddelerden oluştuğunu, diğerinin de isimlerini hukuk ve üniversite tarihine maleden bir 147’ler listesinden oluştuğunu söylemiştir. 114 sayılı kanunun subjektif bir tasarruf olduğunu vurgulayan Saymen, yasanın yasama organınca değil, üniversite organlarınca yapılması gerektiğini ve böyle yapılmadığı için anayasanın 3. maddesine aykırı olduğunu ifade etmiştir. 114 sayılı kanunun sadece anayasaya değil, insan hakları evrensel beyannameğine, Avrupa Konseyi İnsan Hakları ve Ana Hürriyetlerinin Korunması Sözleşmesine de aykırı olduğunu eklemiş ve “Ceza hukuk prensiplerine aykırıdır, faileri hakkında hiçbir suç bildirilmeden, kıstas tayin olunmadan, müdafaa hakkı verilmeden, 147 öğretim üyesi azlediliyor ve bir daha üniversitelerde görev alamayacakları bildiriliyor. Suçlu cezasını çektikten sonra memnu hakları iade edilirken üniversite hocaları bundan mahrum bırakılmışlardır” demiştir (Vatan, 26 Aralık 1960).

Ord. Prof. Abdulhak Kemal Yörük de kararın yürütme yetkisinin Bakanlar Kurulu eliyle yapılması gerektiği için anayasanın 3. maddesine ve yıllarca memleketi için hizmet etmiş 147 öğretim üyesinin bilemedikleri, kendilerini savunma imkânını bulamayacakları gizli tutulan sebeplere dayandırılarak yapılan yargılamayı herhangi bir merciye götüremeyecek olmalarından dolayı, anayasanın 82. maddesinin “şikâyet hakkı”na aykırı olduğunu ifade etmiştir (Vatan, 27 Aralık 1960).

Prof. F.Nafiz Uzlu da, 147 üniversite hocasının çoğunun uluslararası bilimsel derneklere üye olduğunu, milletlerarası kongrelerde celse başkanı seçilecek kadar şöhretli olduğunu ifade etmiştir. Uzlu, 147’lerin karar karşısındaki maddi ve manevi sıkıntılarına rağmen olgunluğuna dikkat çekerek “Kendi kariyerindeki arkadaşını kötülemek büyük bir ahlaksızlıktır. Bu dereceye düşen zavallıları hatta bilmemek lazımdır. Herkes tıp tarihine şerefle geçemez. Bazılarının nasibi menfidir, onlara acıyalım” (Beyaz Kitap, 1962) demiştir. Prof. Hami Koçaş da beşeri ve ilahi adaletin varlığına inanarak, anayasaya, hem üniversiteler kanununa hem de insan haklarına aykırı olan bu kanunun düzeltileceğine inandığını belirtmiştir. Koçaş,

“Bu kanun benim şahsımdan ziyade üniversite muhtariyetini ilgilendirdiğinden, çıkması lazım gelen sesin oradan gelmesi lüzumuna inanıyorum. Nitekim üniversitelerde bu mevzuyu ciddiyetle ele almışlardır. En salahiyyetli ağızlar bile hatanın

varlığını ve bunun düzeltilmesi lüzumunu ifade ettikten sonra neticeyi sükunetle beklemek daha vakur ve mantıki görünüyor bana. Milli Birlik Komitesinin durup dururken böyle bir sakat karara varabileceğine inanmam. Onları böyle bir karara, ancak gayelerine kestirmeden ulaşmak isteyen, menfaatlerini her türlü insani hissin üstünde tutarak, huzursuz ve karmaşık zamanlarda çalışmadan iş yapıyor gibi görünmenin daha kolay olduğunu düşünenler sevk etmişler kanısındayım. Hadisenin bende fazla teessür uyandıran tarafı çok kısa bir zaman evvel üniversiteye teminat vermeye geldiğini söyleyen MBK üyesi Fazıl Akkoyunlu'nun 'Hocaların inkılâba meşale olacağı' açıklamasından iki gün sonra hakkımızda en ağır ithamları bile açıklamaktan çekinmediğini görünce derin düşünüp üzmekten de kendimi alamadım" sözleriyle Milli Birlik Komitesine kırınglılığını bildirmiştir (Beyaz Kitap, 1962).

Prof. Ali Fuat Başgil, "Bu tasfiyeye memleket hesabına, Türk ilmi ve irfanı adına üzuldüm. Ben kendimi hiç kale almıyorum. Fakat üniversite gençliğini bugünün en yetişkin ilim adamlarından mahrum etmek tamiri güç bir hatadır. İlim ve ihtisas adamı kolay yetişmiyor" (Cumhuriyet, 30 Ekim 1960) diyerek, tasfiyeye uğrayan öğretim üyeleri olmadan üniversitelerin 27 sene öncesine döneceğini söylemiştir.

MBK üyesi Orhan Erkanlı'nın vazifelerinden affedilen öğretim üyeleri için "onların af sebebini açıklarsak, müşkül durumda kalırlar" açıklamasına karşılık 147'ler durumdan korkmayarak resmi bir açıklama yapılmasını istemişlerdir. Prof. Zafer Tunaya "İstikbalimin kararmasından hiç mi hiç endişem yok. Tasfiyenin sebebini umumi efkâr önünde açıklarlarsa son derece memnun olacağım" derken, Ord. Prof. Ali Fuat Başgil "Utanmamı gerektirecek bir kabahatim ve vazifem yoktur. Eğer benim de bilmediğim bir cürmüm varsa, bunun efkârın umumiyeti önünde açıklanması, beni ziyadesiyle memnun edecektir" demiştir. Prof. Nurettin Çuhadar da, "Ben kendimi ve arkadaşlarımı biliyorum. Af sebebimizin açıklanmasıyla istikbalimizin kararacağından da en ufak bir endişem yok" demiş, Prof. Mina Urgan, "Açıklamadan hiçbir korkum yok. Kovulduğuma göre bir açıklama yapılsın, hem de efkârı umumiye önünde bunun yapılması iyi olur" sözleriyle affedilme nedenini öğrenmek istemiştir. Prof. Kemal Ahmet Aru, "Resmi bir açıklama yaparlarsa çok memnun olacağım. Bakalım bir sebep gösterebilecekler mi? İstikbalimizin kararacağından bahsediliyor. Bundan zerrece korkum olmadığını söyleyebilirim" sözleriyle kendileri hakkında iddia edilenlerin açıklanmasını istemiştir (Beyaz Kitap, 1962).

4.2.6. Aydınların Tasfiyeye Bakışları

1960 askeri darbesinin gerçekleşmesinde askerin arkasındaki en büyük destekçilerinden biri üniversiteler idi. Başkan Cemal Gürsel ordunun yönetime el koyduğunu radyolardan ilan ederken ülkenin “daha demokratik ve özgür” olacağını ifade etmiştir. Ancak ordunun 114 sayılı kanunla 147 öğretim üyesinin üniversitelerden tasfiyesi kararını vermesi onu en çok destekleyenlerden olan üniversitelerde tepkilere neden olduğu gözlenmiştir. 147 öğretim üyesinin bilimsel kıstaslara dayandırılmadan, neden gösterilmeden, savunma hakkı verilmeden, alkışlarla destekledikleri ordu tarafından bu şekilde üniversitelerden uzaklaştırılması hemen her kesimde derin bir üzüntü yaratmış, tepkilere neden olmuştur. Ülkenin aydınları da bu gelişmelere sessiz kalmamıştır. Birçoğunun yazdıkları gazetelerin köşe yazılarında, verdikleri röportajlarda 147’lerin üniversitelere dönme mücadelesine destek verdiği gözlenmiştir.

Eski Milli Eğitim Bakanlarından Hasan Ali Yücel de verdiği röportajda tasfiyenin yöntemine eleştirerek altına imza konulamayacak belgelerle yapılan tasfiyenin güvensizliği doğurduğunu ifade etmiştir. Yücel;

“Milli Birlik Komitesinin üniversiteyi düzeltme hususunda iyi niyet beslediğine, değil bizim gibi tarafsızlar hatta üniversiteden çıkarılmış olanların bile şüphesi olmadığına kaniim. Fakat kullanılan ıslah metodu, acaba bu dertleri bertaraf edecek midir? Mesele bundadır. O metod şöyle görünüyor: Gizli inceleme, gerekçesi belirsiz, ancak kulağa söyleneceği ifade edilen sebeplerle birdenbire neticesi açıklanan hüküm ve tasfiye. Oysa gizlilik her zaman ve her yerde sorumluluk duygusunu ortadan kaldırır. Altına çok kere imza bile konulamayan belgelerle verilen hükümler, yalnız ilgililerde, değil, diğer vatandaşlarda ve umumi efkarda güven hissini sarsar. Oysa devletin birinci vazifesi, millete bir iç güveni vermektir. Üniversite ıslahatı bile bunun karşısında daha az ehemmiyetli kalır. Meçhul sebepler, bir takım tahminlere, ihtimallere ve ihmellere yol açar. Bu yüzden toplum, ağır manevi zararlara uğrar. Şimdi gençleştirme fikrine geleyim. Bilgi konusunda gençlik, ihtiyarlık diye bir ayrım olamaz. Genç vardır, bilmez; ihtiyar vardır, bilir. Newton genç yaşlarında da Einstein gibi büyük bir bilgindi; nitekim Pasteur veya Bergson inmeli birer ihtiyarken de büyük bilim ve fikir dahileri idiler. Bundan ne çıkar? Bilimde bir hadden sonra yaş baştan sonra gelir. Üniversitelerimizin gençleştirilmesi değil, yeni bilim ruhuyla zindeleştirilmesi meselemizdir” demiştir (Cumhuriyet, 7 Kasım 1960).

Gazeteci Falih Rıfki Atay da köşe yazısında üniversitelerdeki iftiracı ve jurnalcilere dikkat çekerek, jurnalcı ve iftiracı kadrolara gençliğin nasıl emanet edileceğini sormuştur. Atay şunları dile getirmiştir:

“Şimdi bugün herkes biliyor ki üniversite kadrolarında ihbarcılar, iftiracılar, kaydırmacılar, jurnalciler var. Hatta bunları artık adları ile de sayabiliyoruz. Eğer yalnız iftiracılığa, ihbarcılığa, kaydırmacılığa ve jurnalciliğe kurban gidenler geri alınmazsa değil, eğer iftiracılar, jurnalciler, kaydırmacılar ve ihbarcılar tasfiye edilmezse o kadrolara Türk Gençliği nasıl emanet edilebiliriz? Hem biz başucunda “Adalet Mülkün Temelidir” önsözü yazılı bir yüksek mahkeme devrinde yaşıyoruz. Üniversite meselesinde her türlü adalet yıkılmıştır. Hoca var. İftiraya uğramıştır. Üniversite soruşturma yapmıştır. İftiraların yalan olduğuna dair rapor verilmiştir. Ancak bundan sonra profesörlüğe yükselen o hoca aynı eski iftira yüzünden dışarı atılmıştır” (Beyaz Kitap, 1962).

Yazar ve aynı zamanda akademisyen olan Halide Edip Adıvar da Cumhuriyet Gazetesi'ndeki yazısında 147'lerin tasfiyesindeki rolün ihtiras ve kin sahibi jurnalciler olduğunu belirterek eğer bir tasfiye gerekiyorsa bunun bağımsız üniversite senatoları tarafından yapılması gerektiğini vurgulamıştır. Adıvar;

“Bu hareketin ne için ve neden yapıldığını tahlile çalışıyorum. Kulağıma gelen bir takım söylentilerden bunun kökünün nerede olduğunu herkes gibi bende anlamış bulunuyorum. Eski şiir ve türkülerimizde insan vücudundan bir kafes diye bahsedilir. Garip olarak son zamanlarda psikologlar insan ruhunun vücut denilen bir kafeste, daha doğrusu zindanda hapsedilmiş olduğunu yazıyorlar. Bu vücut denilen zindan yahut kafes delinir, bozulur, yıpranırsa bunu tedavi için laboratuarlarda yapılan etüdler neticesinde bir takım usuller bulunur. Fakat ruh denilen şeyin içindeki mikroplardan kurtulması için laboratuarlarda hiçbir çare bulmak imkanı yoktur. Bu mikroplar her memlekette ve her fertte vardır. Sadece yerine göre nev'i biraz değişir ve ona göre salgınlar vücuda gelir, yani ruh mikrobu salgınları öteden beri jurnalcilik şeklinde kendini göstermiştir. Bir devir kapanıp bir başka devir açılınca, ihtiraslar, kinler vesair gibi ruh mikropları saikiyle insanlar; kendilerine hiç fenalık etmemiş kimseleri de lekeler, jurnal ederler. Bu 147'ler affı da böyle bir jurnalcilik neticesiyle olmuştur. Belki bunların içlerinde yerlerinden alınması gerekenler vardı. Fakat bunu bağımsız olması için yüzyıldan fazla bir zamandır mücadele ettiğimiz üniversitenin senatosu yapması gerekirdi” (Cumhuriyet, 24 Aralık 1960) demiştir.

Yazar Fakir Baykurt da Forum Dergisindeki yazısında 147'lerin haklı bir sebebe dayandırılmadan üniversitelerden çıkarılmasını eleştirmiştir. Baykurt;

“147'ler meselesi niçin bu kadar uzadı, niçin bu kadar yılan hikâyesine benzedi. Niçin bunu aylardan beri çözemedik. Devrimi yapanlar haklı, bu tasfiyeyi beğenmeyenler bu kadar haksız mı? Hatadan dönmenin fazilet olacağını da onlardan işittik, ama hani? ‘Bir hata varsa o da Devrimin riski sayılsın’ diyorlar. Devrimin riski ne demek? Devrim başarılı olmuştur, başarıya gitmektedir, riski nereden çıkıyor? Bence kapansın demekle bu işin kapanacağı yoktur. Zorla, şerle kapatsak bile, gönüllerde kapanmayacak, sızlayan bir yara olarak sızlayıp duracaktır. İki günde bir insanlarımız bunu konuşacak, gazetelerde sorumluları rahatsız eden yazılar, karikatürler çıkacak. Çünkü 147'ler meselesi toplumun önemli gördüğü çok ince bir konuya dayanmaktadır. 147 bilim insanının üniversiteden çıkarılması yoluyla olmamıştır, haklı bir sebebe dayatılmamıştır, kamuoyunu inandırmamıştır. Bunun için kapanmayacaktır” (Forum, 1 Mart 1961).

Çetin Altan, Milliyet Gazetesi'ndeki köşesinde üniversitedeki jurnalci öğretim üyelerinin varlığından rahatsızlığını dile getirmiştir. Altan'ın yazısı şöyledir;

“Hani bir deli bir kuyuya taş atarmış da, sonra kırk akıllı çıkaramazmış; Üniversite meselesi de bugün tam o durumda. Ancak bunun bütün kabahati Komiteden çıkarılan on dört üyede değildir. Asıl büyük suçlu Üniversitedeki bazı ahlaksızlardır. Karakteri, kuyruğu ezilmiş solucan zafiyet ve sürüngenliğinde olan beş on kişi; her meselenin ataklıkla halledilebileceğini zanneden tecrübesiz birkaç sabık komite üyesinin kanına girmiştir. Bugün kesin şekilde öğreniyoruz ki Üniversiteden kovulan hocaların listesini Üniversiteden dokuz kişilik gizli bir komisyon hazırlamıştır. Bu dokuz şeref ev prensip yoksunu kişinin hüviyetleri er geç açıklanacak ve işledikleri cinayet ömürleri boyunca kendilerini takip edecektir. Karanlık sokak aralarında karmanyola yapar gibi kendilerini göstermeden Üniversitenin manevi şahsiyetine gizlice muşta indiren bu dokuz kişilik mezbaha komisyonundan bazı ünlü profesörlerinde daha önceden haberi olmuş, fakat hiçbirisi en ufak bir infial göstermemiştir. Bu derece birbirine çukur kazma yarışına girmiş bir öğretim kadrosunun yetiştireceği gençleri artık Tanrı korusun” (Milliyet, 28 Kasım 1960).

Aziz Nesin de köşeyazısında 147'lere savunma hakkı verilmemesini eleştirmiştir. Nesin, 27 Mayısın en büyük yanlışının 147 öğretim üyesine yaptığı haksızlık olduğunu söylemiştir.

“Bu açık bir haksızlık olmasaydı, tek kişi de çıkar, bizim haksızlık dediğimiz bu davranışı doğru göstermek için savunur, 147’lerin kürsülerinden uzaklaştırılmalarını bir gerekçe ile ileri sürerdi. Bugüne dek ne MBK’den ne hükümetten böyle bir gerekçe gösterilmiş değildir. Yalnız kulaktan kulağa söylenen şudur: bağımsız sayılan daha doğrusu bağımsız olması gereken üniversite gevşek davranarak, evrimin ruhuna uygun kendi içinde bir ayıklamaya gitmemiştir. Bu doğru değil, uydurma bir gerekçedir. ....147’lere ne yapılmıştır. Bunlar suçluymuşlar gibi maaşlarını bile alamamaktadırlar. Ek görevleri toptan kaldırılmıştır. Altı aydan beri kendilerine yarı aylık verilmektedir. Bundan sonrası için de ne olacağı kesinlikle bilinmemektedir. Görevlerinden uzaklaştırılan 147’lere kutsal savunma hakkının tanınmamış olması, haksızlığı büsbütün ortaya kor. Düşünelim bir ülkede kendilerine karşı devrim yapılan ve devrilenlere bile savunma hakkı tanınmıyor da, bu devrimde büyük emeği olan üniversitenin bir parçası 147’lere savunma hakkı bile tanınmıyor” diyerek kararın antidemokratik oluşunu eleştirmiştir (Beyaz Kitap, 1962).

4.2.7. 114 Sayılı Kanunu Destekleyenlerin Görüşleri

114 sayılı kanunla 147 öğretim üyesinin üniversitelerden uzaklaştırılması kararı tepki topladığı gibi kanuna destek verenler ve MBK’ni tebrik edenler de olmuştur. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Profesör, Doçent ve Asistanlarından oluşan bir grup MBK’ye gönderdikleri telgraflarında;

“Biz İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi üyeleri ve yardımcıları MBK’nin esasen üniversite camiasının yüzde 99,6 nisbetinde teklif ettiği şekilde çıkardığı yeni üniversiteler kanununa tamamen ve yapılan tasfiyeyi prensip olarak destekliyoruz. Aflılar arasında bu gün hak ve hürriyetlerinden bahsedenler tıpkı yıllarca milletin sesini boğmak isteyen düşük iktidarın başları gibi eski üniversiteler kanununun antidemokratik hükümlerini daima kendi lehlerine ve daha şiddetli surette tatbik etmişler ve diğer tatbikçiler karşısında hürriyetten yoksul öğretim üyeleri ve yardımcılarının ızdıraplarına kulaklarını tıkamışlardır. Bugün bu gerçeği hatırlatmak mecburiyetindeyiz. Üniversitelerimize hürriyetin sıcak güneşini getiren bu kanunu, Sayın MBK’nin dilediği gibi Türk ilim ve irfanı bakımından milletimiz için hayırlı ve başarılı olacağından şüphemiz yoktur” (Beyaz Kitap, 1962) demiştir.

Türkiye Milli Talebe Federasyonu Başkanı Kemal Kumkumoğlu, 147’ler meselesinde MBK’nin tutumunu tasvip eden bir bildiri yayınlamıştır. Kumkumoğlu,

İhtilal hükümetlerinin ıslahatı gereken müesseselere müdahalesinden daha doğal bir şey olamayacağını savunmuş ve 38 yıldır Türk üniversitelerinde ilk ciddi ıslahatın yapıldığını ve MBK'nin bu hareketteki amacının üniversiteleri kurtarmak olduğunu söylemiştir (Tercüman, 2 Kasım 1960). Kumkumoğlu'nun açıklaması, Türkiye Milli Talebe Federasyonu içerisinde tartışmalara sebep olmuş ve TMTF, Kumkumoğlu'nun açıklamasını tanımadıklarını bildirmiştir.

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Doçentlerinden Nurettin Şazi Kösemihal, tasfiyenin çok yerinde bir hareket olduğu savunarak, aylardan beri böyle bir tasfiyeyi beklediğini söylemiştir. Bazı yanlışlıkların yapılmış olabileceğini söyleyen Kösemihal, böyle büyük bir operasyonda yüzde onluk bir yanlışlığın hüküm ifade etmeyeceğini söylemiştir. Üniversite muhtariyetine dayanarak üniversite içerisinde bir diktatörya kurulduğunu savunan Kösemihal, bunu üniversitenin kendisinin tamir etmesine imkân olmadığını savunmuştur. Tasfiye hareketinde “Fakültelerinde gerici olarak bilinen iki profesör dışında kendilerince bir eksik olmadığını” ifade eden Kösemihal, tasfiye edilmelerinde isabet olmadığı savunulan profesörler içinde MBK'nin elinde tasfiyeyi gerektirecek kanıtların olabileceği üzerinde durmuştur (Vatan, 30 Ekim 1960).

İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi öğretim üyelerinden Doç.Dr. Sami Zan da 147 öğretim üyesinin üniversitelerden uzaklaştırılmasının iyi olduğunu ve bu hareketin iyi neticeler doğuracağını söylemiştir (Arslan, 2011:348).

4.2.8. Dönemin Tanıklarının Tasfiyeye İlişkin Anıları

MBK'nin etkili isimlerinden, 114 sayılı kanunun çıkartılmasından sonra gelen tepkilere cevap olarak tasfiyenin “3 ay süren çalışmayla titizlikle hazırlandığını ve tasfiyeden asla vazgeçilmeyeceği”ni söyleyenlerden olan Orhan Erkanlı ihtilal anılarını yazdığı “Anılar, Sorunlar, Sorumlular” kitabında “Üniversite Reformu” başlığı altında gerçekleşen tasfiyenin perde arkasını anlatmıştır. Erkanlı, 114 ve 115 sayılı kanunların üniversite içerisinde oluşan bir heyet tarafından hazırlandığını söyleyerek, isim vermekten kaçınmıştır. Erkanlı, MBK'nin iyi niyetle kendisine ulaşan bilgiler ışığında

tercihlerini yaptığını ve listedeki isimlerden çok azını tanıdıklarını belirtmiştir. Erkanlı listenin hazırlanışını kitabında şöyle anlatmaktadır:

“Aradan yıllar geçtikten sonra prensip olarak çıkarılan iki kanunun faydalı ve gerekli olduğunu, buna karşılık üniversite dışında kalacakların seçiminde büyük hatalar yapıldığını, tesir altında kalındığını, birçok değerli ilim adamına haksızlık yapıldığını ve bazı kişilerinde layık olmadığı haller içerisinde bırakıldığını itiraf etmek isterim. Her türlü kanaate, inanişe taaruz ediyorduk, solcusunu da sağcısını da atıyorduk, doğum yeri şarkta olana Kürtçü diye, namaza gideni softa ve gerici diye, kitabı olanı çalmıştır diye, kitapsızları kitapsız diye, talebeye ciddi davrananı kaba ve sert diye, samimi hareket eden laubali diye, kızlarla fazla ilgileneni ahlaksız diye damgalıyorduk” (Erkanlı, 1972).

Erkanlı kitabında, Cemal Gürsel’in önüne gitmeden önce en son kendisine gelen listede, 147 isimden daha fazla isim bulunduğunu ve yakından tanıdığı ve ihtilal zamanı işbirliği yaptığı isimleri yetkisini aşarak sildiğini belirtmiştir. Erkanlı, yaşananların üniversiteyi yeniden düzenleyen ve esas önem taşıyan 115 sayılı kanunu unutturduğunu ve tepkiler sonucu kendilerinin de kanunu savunamayacak duruma geldiklerini sözlerine eklemiştir. Erkanlı tasfiyeye ilişkin itiraflarında şunları söylemiştir:

“Üniversite olayında bir sabotaja maruz kalıp kalmadığımızı, kasten hatalara itilip itilmediğimizi bugün dahi düşünmekteyim. Çünkü yapılan isabetsizlikleri, adaletsizlikleri başka türlü izaha imkân göremiyorum. Sonraki yıllarda bu kanunların hazırlanmasında bize yardımcı olanları tanımak fırsatı bulunca şüphelerim kuvvetlendi. En hafif ihtimalle, müşavirlerimizin oyununa gelmiş, onların kendilerine yer açmak, eski şahsi hesaplarını görmek için giriştikleri oyunların aleti olmuştuk..... Uygulanan liste büyük nispette yanlış. Bazı profesörler, rektör, dekan, kürsü profesörü olmak için çok değerli ilim adamlarını bize harcatmışlardı. Bu müşavirlerin bazılarını 147’lerin üniversiteye dönüş kampanyasında görünce, üniversiteye de MBK’ne de acıdım. Suçlu kimlerdi? Bu küçük adamları yıllarca üniversitenin koynunda besleyenler mi yoksa bizler mi” (Erkanlı, 1972).

MBK’nin bir başka üyesi Kamil Karavelioğlu “Bir Devrim İki Darbe” kitabında MBK’nin üniversite ile ilişkisini ve tasfiyenin nasıl gerçekleştirildiğini, kimlerin, nasıl etkisinin olduğunu, kararın nasıl alındığını anlatmıştır. Karavelioğlu, döneme ilişkin anılarında Demokrat Parti iktidarının orduyu küçük düşürdüğü gibi üniversiteleri de “biz istersek onların canlarına ot tıklarız”, “kara cüppeliler” gibi ifadelerle küçük

düşürdüğünü ifade etmiştir. Karavelioğlu, 27 Mayıs sürecinde üniversitelerden büyük destek gördüklerini belirtmiştir.

Ordu ülkenin huzursuzluk ve kaosa sürüklenmesini neden göstererek yaptığı askeri darbede üniversiteyi her zaman yanında destekçi olarak görmüştür. Üniversitelerin büyük bir kısmının 27 Mayıs askeri darbesinin gerçekleşmesinde ordunun yanında saf tutarak Demokrat Parti yönetiminin sonunun hazırlanmasında orduya destek verdiği gözlenmiştir. Bu yüzden de 27 Mayıs askeri darbesini gerçekleştiren ordu üniversiteleri her zaman müttefiki olarak görmüş ve göreve gelmesiyle birlikte de üniversitelerde yaşanan sıkıntıları takip etmiştir.

Karavelioğlu, kitabında tasfiye hazırlığı sürecinde Milli Birlik Komitesinden üniversite sorunlarını incelemek ve çıkarılacak kanunu hazırlamak için İrfan Solmazer'in gönüllü olduğunu söylemiştir. Solmazer'in zaman zaman çalışmalarında komiteyi bilgilendirdiğini ifade eden Karavelioğlu, ekimin son günlerinde hazırlanan tasarının komitenin önüne getirildiğini söylemiştir. Karavelioğlu tasarımı tartıştığı günleri şu şekilde anlatmaktadır:

“Milli Birlik Komitesinin İktidarı en kısa zamanda mı yoksa daha uzun bir süre sonra mı sivil idareye devredeceğinin hararetle tartıştığı O günler... Dikkatler bir hayli dağınık, üstelik içimizde üniversiteye olumlu, ılımlı bakmayan arkadaşlar da var. Onlarda “Üniversiteden geçmek” lafları ile özetlenebilecek bakış açısına sahip olan arkadaşlar. Teklif geldi, çok tuhaf, üniversite reformu üniversiteyi tasfiyeye indirgenmiş, 147 öğretim üyesinin üniversiteden uzaklaştırılmasını öngören bir teklif. Çıkan kanuna göre 1 sayılı cetvelde 28 Ord.Prof., 57 Prof.Dr., 41 Doçent gerisi de başasistan, asistan, öğretim görevlisi gibi insanların üniversiteden çıkarılmasını öneriyor. 2 sayılı cetvelde de 4 kişinin görev yerleri değiştiriliyordu. Cumhuriyetin 1933'ten beri 35 sene ayağa kalkabildiği Ankara, İstanbul, İzmir ve Atatürk Üniversitesi ile İstanbul Teknik Üniversitesi kadrolarının beşte biri kadarı üniversiteden kovuluyordu” (Karavelioğlu, 2007).

Karavelioğlu kitabında 147 öğretim üyesinin isimlerinin belirlenmesinde ve onlara yönelik ithamların üniversite içerisindeki kişisel çekişmelerden kaynaklı olduğunu şu sözleriyle aktarmıştır:

“Kusurları, kabahatleri ne? Tembellik, verimsizlik, yaşlılık, hizipçilik, masonluk, solculuk gibi rölatif sebepler... Genelde hepsi ihbarlara, çekememezliklere,

kıskançlıklara kurban gidiyor. Bir iki adım öne çıkan, mesela Prof. Abaoğlu gibi profesörler, İrfan Solmazer'le tanışmışlar, bir teklif de hazırlamışlar. Solmazer ve onu destekleyen arkadaşlar, “Canım orduda yaptığımız tasfiye çok isabetli oldu, ordu rahatladı, bu da onun gibi bir şey” diye savunuyorlar. (Karavelioğlu, 2007)

147 öğretim üyesinin isimlerine ilişkin liste MBK'ne sunulduktan sonra MBK içerisinde büyük tartışmalar yaşanmıştır. Karavelioğlu MBK içerisinde o günlerde yaşanan tartışmaları şu şekilde anlatmıştır:

“İrfan Solmazer kabına sığmayan bir arkadaş; itirazlara kızıyor, olmuyor. Hatamızı anlıyoruz ama iş işten geçiyor. Solmazer, Milli Birlik Komitesine muamele memurluğundan gelme bir arkadaş. Hazırladığı metne dokundurmak istemiyor, üstelik bir kısım arkadaş da İrfan'ı kırmamak havasında, laf anlatamıyoruz. Bir başka hatada listede o gün fiilen Bakanlığımızı yapan üniversiteden gelme Profesör Bakanlarda listeye alınmış. Biz bakan yapmışız, fakat kanunla üniversiteden kovuyoruz. Olacak şey mi? Neyse iki gün sonra ancak onları listeden çıkartabiliyoruz. Teklif kanunlaşıyor, bu müzakerelere hiçbir paşa katılmıyor. Solmazer'in ve üniversiteden geçmek sevdalılarının dediği oluyor. Böylece bizim 27 Mayıs ihtilalinin en büyük destekçisi, rejim mücadelesine gençliği ve bilimsel kademeleri ile alabildiğine destek olmuş, mücadelenin öncüsü olmuş, DP iktidarınca senelerce aşağılanmış, Türk üniversitelerine destek olmak gerekirken üstelik onları cezalandırmış oluyoruz. Adeta “Kara cüppeliler”, “çanlarına ot tıkarım” diyen Menderes gibi üniversiteyle karşı karşıya geliyoruz” (Karavelioğlu, 2007).

Karavelioğlu, 147'lerin üniversitelere tekrar dönüşünün uzamasının nedeninin ordudan uzaklaştırılan EMİNSU'ların da kendileri için af isteyecekleri yönündeki çekinceler olduğunu söyleyerek “Beklediğimiz bir zamanda Organeral Gürsel Komite'ye geldi; uzun uzun bu kanunun düzeltilmesi hususundan bahsetti; “Çok yanlış yaptık, bu işi düzeltelim” dedi. Ben söz aldım, “Tabi düzeltmeliyiz, çok yanlış oldu” dedim. “EMİNSU'lar bugünlerde çok azdılar, 147'leri hemen düzeltirsek onlar biz de orduya dönmeliyiz diye diretirler; seçimden sonraya kalmalı, tabi düzeltilmelim” dedim. Cemal Paşa hak verdi. Yanlışta ilk karşı çıkan benim yüzümden 147'lerin dönüşü biraz daha uzadı.” demiştir (Karavelioğlu, 2007).

Bir başka MBK üyesi Numan Esin de 27 Mayıs darbesine ilişkin anılarını yazdığı “27 Mayıs Anıları” isimli kitabında “Üniversitede Tasfiye:147'ler Olayı”

başlığı altında o günlerde yaşananları anlatmıştır. Esin, kitabında tasfiyeye ilişkin olarak içeride bırakılanlarla dışarı çıkardıkları üniversite hocaları arasında birinin diğerinden üstün olduğunu kanıtlayacak bir delilleri olmadığını belirtmiştir. Uygulamanın ve seçimlerin yanlış olduğunu ifade eden Esin, tasfiye listesinin üniversite içinden destekle hazırlandığını ve istihbarata dayanarak yapmanın yanlışlığını dile getirmiştir. Tasfiye listesinin homojen olmadığını ve sağcısının, solcusunun, masonunun da listede olduğunu ifade eden Esin, siyasi bakımdan yanlış bir işlem olduğunu ve bunun sonradan anlaşıldığını ifade etmiştir. O dönemde üniversitenin bu şekilde geniş bir tasfiyeye ihtiyacı olmadığını da söyleyen Esin, üniversite dışından bir düzenlemenin yanlışlığına dikkat çekmiştir. Hazırlanan liste önlerine geldiğinde isimleri gördükçe her MBK üyesinin “Bunun ne kusuru var” düşüncesiyle karşı çıkmaya başladığını belirten Esin, ilk gelen tasfiye listesinde Milli Eğitim Bakanı Bedrettin Tuncel’in dahi isminin olduğu itirafında bulunmuştur (Esin, 2005:78).

MBK üyelerinden Sami Küçük de “Rumeli’den 27 Mayıs’a” isimli kitabında 147 öğretim üye ve yardımcısının tafiyesine yer vermiştir. Küçük, listenin hazırlanmasında MBK’nden İrfan Solmazer’in üniversite içerisinde çalışma yürüttüğünü belirterek, üniversiteden bazı isimlerin üniversitede reforma ihtiyaç bulunduğu konusunda kendileriyle görüşüğünü ifade etmiştir. Küçük, Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren iki kanun teklifinin, “27 Mayıs öncesi iktidarın antidemokratik icraatını toplantı ve yürüyüşlerle protesto eden halk tabakalarını iktidar aleyhinde birleştiren, halkın iktidara olan desteğini azaltarak ihtilalin kısa bir sürede başarıya ulaşmasında etkili olan üniversiteler”e yönelik gerçekleştirildiğini söylemiştir. Bir anda bütün gazetelerin komitenin kararını çok set bir dille eleştiren yazılar kaleme aldıklarını ifade eden Küçük, hem halkın hem de üniversitelerin komiteye olan sempatisinin bir anda düştüğünü söylemiştir. O günlerde Muzaffer Özdağ’ın “Gerekirse Babıali’de vazgeçeriz” sözlerinin infiale sebep olduğunu, kanunun yürürlükten kaldırılması için o dönem MBK içerisinde bazı çalışmaların yapıldığını ifade etmiştir. Küçük, kendisinin de bir çalışma hazırladığını ancak MBK görevini Kurucu Meclise devretmeden önceki son gün yeterli sayıya ulaşamadığı için teklifin kabul edilmediğini söylemiştir. Küçük, demokrasi ile bağdaşmayan yollara başvurmanın MBK açısından büyük bir hata olduğunu da itiraf etmiştir (Küçük, 2008:78).

147'lerin üniversitelerden uzaklaştırıldığı dönem asistan olarak görev yapan Dr. Turhan Yörükân “Üniversite’de İlim ve Ahlak” kitabında 147’ler olayı sonrasında “İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi’nde Meydana Gelen Olaylar” başlığı altında yaşananları anlatmıştır:

“Millî Birlik Komitesi üyelerinden birinin belirttiği üzere bu hareket üniversite içerisinde tezgahlanmıştı. Başlangıçta Hilmi Ziya Bey de 147’ler arasında bulunuyordu. MBK’nin genç üyelerinden büyük bir ihtimalle Muzaffer Özdağ’ın Hilmi Ziya Bey’in ‘Aşk Ahlakı’ isimli kitabını okumuş ve beğenmiş olması kendisini 147’ler arasında kalmaktan kurtarıp İlahiyat Fakültesi’ne nakledilmesini sağlamıştı. Böylece Hilmi Ziya Bey başka bir üniversiteye nakledilen dört öğretim üyesinden biri oluyor, bu da hocanın üzerinde işine son verilmekten daha üzücü bir etki yapmış oluyordu. Bu nakil, yapılan kavganın kadro için yapıldığının deliliydi ve tasfiyeden çok daha çirkin bir hareketti; senetsiz, sepetsiz, delilsiz sezilmekle birlikte kimin dahil olduğu bilinmeden ve herhangi bir ilmi değerlendirmeye başvurulmadan ve cevap hakkı tanınmadan “ben yaptım, oldu” mantığıyla yapılmış olan bir hareketti. Tasfiye hareketini böyle karakuşî bir hükümle, herhangi bir değerlendirme kıstasına tabi tutulmadan yapılması doğru değildi (Yörükân, 2003).

147’ler mücadelesinde o dönem önemli rol oynamış Hukukçu Ord. Prof. Reşat Kaynar, “Üniversite’ye Darbe-147’ler Mücadelesi” kitabında tasfiyeyi değerlendirirken;

“Bu tasarruf yalnız hukuka değil, demokratik hukuk devletine kavuşma amacıyla yapılan 27 Mayıs devriminin ülküsüne de aykırı idi. Bu olay karşısında düşünebilen insanlar dehşet içerisinde kalmışlardı ve basının kültürlü, vicdanlı kalem sahipleri, 147 hocaya reva görülen bu haksız tasarruf karşısında hiçbir şeyden çekinmeyerek tenkitlere girişmişlerdi. Sorgusuz ve savunmasız cezaya mahkum edilen bu hocaların suçları ne diye soruyorlardı. Komite üyelerinden bazıları ‘Elimizde dosyalar vardır. İsterlerse suçlarını ve delillerini teşhir ederiz’ cevabına karşılık böyle bir suçlandırmanın ileri sürülmesine kadar susan 147’ler artık sabır ve tahammülü bir kenara bırakarak ‘Hakkımızdaki dosyaları bekliyoruz. Her şeyin ortaya dökülmesini istiyoruz’ diyerek meydan okudular. Buna karşılık hiçbir dosya gösterilemedi. Yapılan suçlandırmalarında kuru bir sözden ibaret olduğu anlaşıldı” diyerek 147 öğretim üyesine yönelik suçlamaların hiçbir zaman ispat edilmediğini söylemiştir. (Kaynar, 1963)

Tuhan Aytul Milliyet Gazetesi'nde çıkan yazısında MBK ve Devlet Başkanı Cemal Gürsel tarafından 1961 yılı başından önce meselenin halledileceğine ilişkin söz verilmiş olmasına rağmen neden sorunun MBK tarafından çözülmediğini ve gelişmeleri şu şekilde aktarmıştır:

“5 Ocağı 6 Ocağı bağlayan gece üniversite öğretim üyeleri için rahatsız bir geceydi. 77 gün önce 147 arkadaşlarını görevlerinden affeden MBK yasama yetkisini Kurucu Meclise devredeceğı günün arifesinde bu konuda son bir defa daha müzakereye girişmişti. Ancak 22 komite üyesi o gece sabaha kadar çalışmış, on altı kadar tasarıyı kanunlaştırmış, fakat 147'ler konusunda bir neticeye varamamışlardı. Artık iş Kurucu Meclisin yüklü gündemi arasına giriyordu. Halbuki Ankara ve İstanbul Üniversitelerinin rektörleri 7-8 gün önce Milli Birlik Komitesi üyeleriyle yaptıkları konuşmalarda “Her şeyin düzeltileceğı” kanaatine varmışlardı. Hatta Teknik Üniversite Rektörü Narter, Başkentten İstanbul'a döner dönmez gazetecileri etrafında toplamış, “Her şey halledildi” demişti. Fakat aynı günlerde başkente giden 3 kişilik başka bir heyet Milli Birlik Komitesini vaadinden döndürecek şekilde konuşmuştu. Bu üç kişilik heyet 27 Mayıs devrimine vücutlarıyla katılmış insanlardı. Mesela heyetin sözcülüğünü yapan Doktor Memduh Eren 28 Nisan olaylarında Üniversite gençliğini tanzim görevini üzerine almış ve bu yüzden de o devrin 1. şubesinde ellerinden sakat kalacak kadar dayak yemişti. Devrimden sonra Üniversite geçliğinin tanzimcileri hocalar arasında “tasfiye” istiyorlardı. Üstelik o günlerde nümayişler yaparak profesör devirmek ve müdür değiştirmek moda olmuştu. Üniversite gençliğinin ilk hedefi de Ali Fuat Başgil'di. Gençliğin imza toplaması, nümayiş yapması ve bu profesörün bazı gazetelerde istifasını açıkca bildirmesine rağmen İstanbul Üniversite senatosunun bütün bunlara kulak tıkayarak görevine devam kararı vermesi Üniversite tanzimcilerinin eline büyük bir koz vermişti. Bu olaydan kısa bir zaman sonra Milli Birlik Komitesinin Üniversiteyi çok sevdiğini iddia eden meşhur on dörtlerinden dördü Orhan Erkanlı, Numan Esin, Muzaffer Özdağ ve Şefik Soyuyüce Üniversite tanzimcileriyle uzun uzun konuşmuşlar ve Senatonun uyuşuk ve ruhsuz tutumu üzerinde durmuşlardı. Üniversitede operasyon fikri böyle doğmuş ve 147 öğretim üyesi 27 Ekim günü kendilerini Üniversite dışında bulmuşlardı” (Milliyet, 9 Ocak 1961).

MBK ve Devlet Başkanı Gürsel'in Rektörlere defalarca söz vermiş olmasına rağmen, herkesin artık bu işin düzeleceğine kesin gözüyle baktığı bir noktada işlerin tersine dönmesinin sebebinin MBK'ne yakın olan ve üniversite tasfiyesinde de fikirleri alınan bazı öğretim üyeleri olduğu o dönemin tanıkları arasında sıkça dillendirilen ciddi bir suçlamadır.

Tuhan Aytul, 147'lerin affı aleyhinde bulunan grubun 14'lerin tasfiyesinin ardından zamanın aleyhlerine işlediğini fark ederek Kurucu Meclis öncesi MBK ile toplantı gerçekleştirerek, affedilen üyelerin dönüşüyle ortaya çıkacak sorunları aktardıklarını ifade etmiştir. Grubun MBK'ne aktardığı sakıncaların başında affedilen tıp fakültesi hocalarının ticareti ilme tercih etmeleri gelmektedir. Aytul'un yazısında aktardığına göre, Kurucu Meclis öncesi zaten gergin olan havayı daha çok geren ve kafaları karıştıran bu grup, MBK'ne tekrar tesir ederek, MBK'nin yasama yetkisine sahip olduğu son gece 147 öğretim üyesinin üniversitelere geri dönüş kanununu gündemden çıkarmasına sebep olmuştur. (Milliyet, 9 Ocak 1961, Tuhan Aytul).

147'lerden Prof. Mina Urgan da “Bir Dinazorun Anıları” isimli kitabında tasfiyeye değinmiş ve o dönem yaşananın “tam bir rezalet” olduğunu vurgulamıştır. Urgan kitabında Demokrat Parti'nin profesörlüğünü tasdik etmediğini ve 27 Mayıs sonrası MBK onayı ve Cemal Gürsel'in imzasıyla “Profesör” olduğunu ifade etmiştir. Urgan, profesörlüğe atanmasından iki ay sonra 147 öğretim üyesiyle birlikte üniversiteden kovulduğunu belirterek, yapılanın bir tutarsızlık örneği olduğunu söylemiştir. Urgan, “Madem beni iki ay sonra atacaktınız, neden profesörlüğümü onayladınız” diyerek, yapılanları eleştirmiş ve şunları eklemiştir: “27 Mayıs'a inanmıştım, yanıp tutuşup bir aşk evliliği yaptıktan iki ay sonra kocasını mutfakta hizmetçisiyle basan bir kadıncağızın yürekler acısı durumuna düşmüştüm” sözleriyle yaşadığı üzüntüyü dile getirmiştir (Urgan, 2000:259).

147 öğretim üyesinden biri olan Ord.Prof.Dr. Naşit Erez'in oğlu Selçuk Erez yazdığı “Haldun Taner'in Timsahı” adlı kitabında; Haldun Taner tarafından kaleme alınan 147 öğretim üyesinin yaşadıklarını ve mücadelesini anlatan “Timsah” adlı radyo oyununu, yeniden günyüzüne çıkarmıştır. Erez, Taner'in “Timsah” adlı oyunla ilgili konuşmalarında ve radyoda temsil edilen oyunun sunuluşunda, oyunun Dostoyevski'nin bitirilmemiş bir eserinden hareket ederek kaleme alındığını ifade etmiştir. Taner'in oyununda anlatılan öykünün kahramanı olan İvan İvanoviç'in başına gelenler de bu olaylarla ilişkilendirilmiş ve eleştirel bir dille memur İvan'ın yaşadığı olaylar arkadaşı Aleksey Semyonof tarafından anlatılmıştır. Oyunda, timsahın midesindeki bu adam 27

Mayıs ihtilalinde mağdur duruma düşen 147 öğretim üyesini temsil etmiştir. Bu durumdan faydalanmaya çalışan kişiler de “bu öğretim üyelerinin yokluğu sırasında üniversitede bir şekilde kadro alan ve üniversiteden ihraç edilen öğretim üyelerinin geri dönmesini sağlayacak çalışmalara, kendilerince bazı gerekçeler öne sürerek kayıtsız kalan akademisyenler” olarak anlatılmıştır. Haldun Taner, oyunda toplumsal sorunları mizahi bir dille anlatarak 147’ler olayına dikkat çekmiştir. Ancak, Erez’in kitabında anlattığına göre, Haldun Taner oyunu sadece bir kez radyodan kamuoyuna duyurabilmiştir. Haldun Taner’in “Timsah” adlı radyo oyunu Taner’in ölümünden sonra Taner’in eşi, Demet Taner ve Naşit Erez’in oğlu Selçuk Erez tarafından tekrar gün yüzüne çıkmıştır. Demet Taner kitapta, olayın yaşandığı zamanlar İstanbul Üniversitesi’nde öğrenci olduğunu ve o dönem en sık konuşulan şeyin üniversite içerisinden bazı kişilerin bir takım özel nedenlerle 147 öğretim üyesini suçlayarak isimlerini MBK üyelerine bildirmeleri olduğunu söylemiştir. Taner, 147 öğretim üyesi arasında MBK tarafından çağdaş, ilerici, insan haklarına saygılı bir anayasının hazırlanmasında görevlendirilen bilim adamları olduğunu söylemiştir. Selçuk Erez de kitapta o dönemde Haldun Taner’in 147’lere yapılan haksızlığı, bir oyunla eleştireceği duyulunca “147 öğretim üyesinin moralini yükselttiğini ve ümitlerinin simgesi” olduğunu söylemiştir. Erez, tasfiye sonrası kurulan 147’ler Derneği’nin de bir askeri müdahaleden sonra yönetime karşı etkin ve verimli mücadele verebilmiş ilk sivil toplum kuruluşlarından bir olduğunu vurgulamıştır (Erez, 2008).

4.3. 147’liklerin Üniversitelere Geri Dönüş Mücadelesi

Ekim ayının son günlerinde gerçekleşen tasfiye hareketi özellikle orduya destek veren herkesi büyük bir şaşkınlık içerisinde bırakmış, üniversitelerden habersiz gerçekleştirilen bu tasfiye kamuoyunu uzun süre meşgul etmiştir. MBK ilk açıklamalarında 147 öğretim üyesi için ağır ithamlarda bulunmuştur. Sebep gösterilmeden ve kendilerini müdafaa hakkı verilmeden bir şekilde onları “yetersiz, tembel, ahlaksız” gibi ithamlarla suçlayarak, ama hiçbir zaman gerçek nedenleri açıklanmayacak olan bu tasfiye, 147 öğretim üyesini ve diğer birçok bilim adamını da oldukça yaralamıştır. Tasfiye edilen öğretim üyelerinin içlerinden büyük çoğunluğunun Menderes iktidarına karşın askerin yanında yer aldığı bilinmektedir. 147 öğretim üyesi geri dönüş mücadelesinin kendileri için “onur mücadelesi” olduğunu belirtmiş ve bu

mücadelede birçok aydın, akademisyen, öğrenci ve siyasetçinin 147 öğretim üyesinin yanında olduğu gözlenmiştir. İlk tepkiyi üniversite Rektörleri kendilerinden habersiz yapılan bu tasfiyeye karşın istifalarını vererek cevap vermişlerdir. Tekrar güvenoyu alarak görevleri başlarına dönen Rektörler üniversitelerinden affedilen öğretim üyelerine sahip çıkarak onların tekrar üniversitelere dönme mücadelesine destek vermişlerdir.

Tasfiye edilen Ord. Prof.Dr. Ali Tanoğlu, Prof.Dr. Ömer Özek, Prof.Dr. Takiyettin Mengüşoğlu, Ord. Prof.Abdulhak Kemal Yörük, Ord. Prof.Dr. Ekrem Şerif Egeli, Prof.Dr. Muzaffer Esat Güçhan, Prof.Dr. Mazhar Şevket İpşiroğlu aynı zamanda İstanbul Üniversitesi senato üyesidir. Tasfiyelerle ve Rektör Sıdık Sami Onar'ın da istifasıyla birlikte 20 kişilik İstanbul Üniversitesi Senatosunda 12 kişi, 9 kişilik yönetim kurulu da 5 kişi kalmıştır. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yönetim Kurulu da toplantı yapabilmek için gerekli çoğunluğu kaybetmiştir. Beş üyeli Yönetim Kurulundan Ord. Prof. Recai Galip Okandan, Ord. Prof.Ferit Hakkı Saymen ve Prof. Dr.Hıfzı Timur yönetim kurulu üyesidir. Tıp Fakültesi Histoloji Kürsüsü de tasfiyeden nasibini almıştır. Bütün öğretim üyeleri tasfiyeye uğradıklarından, bir anda kürsüde en yetkili enstitü mensubu asistan olmuştur (Vatan, 30 Ekim 1960).

Kasım ayı üniversitelerinin akademik açılışlarıyla başlarken, üniversiteler tasfiyeye tepkilerini açılış törenlerinde ortaya koyarak hem rektörleri istifa ettiği için hem de kararı protesto etmek amacıyla açılış törenlerini gerçekleştirmemişlerdir. Ortadoğu Teknik Üniversitesi'nde öğrenciler "iki günlük dersleri boykot kararı"nı Rektörleri Turhan Fevzioğlu'nun istifasıyla birlikte hata düzeltilinceye kadar dersleri boykot etmek kararına çevirmiştir (Milliyet, 1 Kasım 1960). Türkiye Milli Talebe Federasyonu da bir bildiri yayımlayarak yapılan tasfiyenin adil olmadığını ve affın ölçüsünün açıklanmasını istemiştir. Bildiride tasfiye hareketinde üniversite içindeki kurullarında da fikrinin alınması gerektiği vurgulanmıştır (Vatan, 20 Ekim 1960). Ege Üniversitesi öğrencileri de karar düzeltilinceye kadar derslere girmeme kararı almıştır (Milliyet, 1 Kasım 1960). Üniversitelerden gelen yoğun tepkiye sessiz kalamayan Başkan Cemal Gürsel 2 Kasım'da affedilen öğretim üyelerinin durumunun yeniden tetkik edileceğini içlerinde 'haksızlığa uğrayan varsa bunların esas görevlerine iade edileceğini' (Milliyet, 2 Kasım 1960) açıklaması kamuoyunu büyük bir beklenti

içerisine sokmuştur. Rektörler seçimler sonucu tekrar üniversitelerine dönerek gecikmeli de olsa eğitim öğretim yılı başlamıştır.

4 Kasım'da gerçekleşen Rektörlük seçimlerinde istifa eden Rektörlerin tekrar seçilmesiyle bir anlamda rektörler güven tazelenmiştir. Rektörler, tekrar görevlerine dönüş sonrası konuşmalarında hem Devlet Başkanı Cemal Gürsel'in hem de MBK üyelerinin "hata varsa düzeltilir" açıklamalarına olan güvenlerini ifade etmişlerdir. İstanbul Teknik Üniversitesi Rektörü Narter yaptığı konuşmasında, "en büyük desteğim Devlet Başkanı Cemal Gürsel'in 114 ve 115 sayılı kanunların üniversite zihniyeti ışığında tekrar gözden geçirileceği hakkındaki beyanları ve MBK'nin asla şüphe etmediğimiz iyi niyetidir" (Milliyet, 5 Kasım 1960) diyerek aslında tekrar seçilmesinin altında durumun düzeltileceğine dair olan inancının yattığını göstermiştir. Ankara Üniversitesi Rektörü Suud Kemal Yetkin de konuşmasında hem Devlet Başkanı Cemal Gürsel'in hem MBK üyelerinin "işbirliği ile her şeyin düzeleceği"ni ifade ettiklerini hatırlatmıştır (Cumhuriyet, 5 Kasım 1960). Böylece Rektörler Cemal Gürsel ve MBK'nin durumu düzeltereklerine dair inançla tekrar rektörlük görevlerine dönmüşlerdir.

Rektörler tekrar görevlerine dönerken 147 öğretim üyesine geri dönüş yolunu açacak çalışmalarına da devam etmişlerdir. Ege Üniversitesi Rektörü Mustafa Uluöz, 3 Kasım 1960 tarihinde Başkan Cemal Gürsel'le gerçekleştirdiği görüşmesi sonrası, 114 sayılı kanunun 5. maddesinin kaldırılarak, 147'lerin döneceğine ilişkin açıklaması bütün kamuoyunun umutlarının artmasına sebep olmuştur (Milliyet, 4 Kasım 1960).

Rektörlerin tekrar görevlerine dönmeleriyle birlikte 147'lerin üniversitelere dönmeleri için çalışmalar da hız kazanmıştır. 18 Kasım'da toplanan Üniversiteler Heyeti yayınladıkları tebliğde "MBK üyesi Sayın Başkan ve üyelerince de beyan edildiği veçhile hatalı olan işlemin düzeltilmesi hususunun Milli Birlik Komitesinden rica edilmesine ittifakla karar verilmiştir" diyerek bir mektup hazırlamıştır. Heyet hazırladığı mektubu Başkan Gürsel'e göndererek affedilenler hakkındaki kararın kaldırılarak dosyaların incelenmek üzere senatolara iadesi istemiştir (Milliyet, 19 Kasım 1960). Birkaç gün sonra tekrar toplanan Üniversitelerarası Kurul, MBK'den vazifelerinden affedilmiş 147 öğretim üyesinin meslek haklarının iadesi yolunda adil karar alınmasını istemiştir (Tercüman, 24 Kasım 1960).

İÜ Rektörü Sıdık Sami Onar, 23 Kasım'da yaptığı açıklamasında üniversiteler tarafından seçilen organlar varken başka mercilere müracatta bulunulmasını eleştirmiş ve kurulların ve meslek haysiyetiyle oynandığını söylemiştir. MBK'nin bildiğini açıklamasını isteyen Onar, açıklanmama sebebinin “müdafadan korkulması” olduğunu ifade etmiştir. Üniversitelerde herkesin birbirinden şüphe ederek çalıştığını belirten Onar, öğretim üyesi eksikliğinin kendisini belli ettiğini, birçok enstitüden yazılı müracaat aldığını ve eleman yokluğundan çalışamaz hale geldiklerini söylemiştir (Vatan, 24 Kasım 1960).

Milli Birlik Komitesi kamuoyunda oluşan tepkilere yönelik 26 Kasım'da üniversitelere bir tezkere göndererek işlerine son verilmiş olan öğretim üyeleri hakkında Senatoların fikir vermesini istemiştir. Bu husus İstanbul Üniversitesi Rektörü Sıdık Sami Onar ve İTÜ Rektörü Fikret Narter tarafından açıklanmıştır. Onar, yaşanan olumlu gelişmeler sonrasında “işler elbette müspet yola girecektir” demiştir (Milliyet, 26 Kasım 1960). Narter ve Onar'ın ittifakla alındığını açıkladıkları, MBK ve Hükümete yazılı olarak yapılan müracaatlarında ise; “üniversite muhtariyetini zedeleyen 114 sayılı kanun kaldırılmalı, bu surette affedilen 147 öğretim üyesi vazifelerine dönmeli, bunlar hakkında resmi evrak veya dosyalar ait oldukları Senatolara verilmeli, iddiaları varit görülenler, üniversitelerin kendi organlarınca tasfiye edilmelidirler” demişlerdir (Cumhuriyet, 28 Kasım 1960). İstanbul Üniversitesi Rektörü Onar, 147 öğretim üyesi hakkındaki kararın senatolara bırakılması halinde dosyaların gelmesinin şart olduğunu ifade etmiştir. Aksi durumda affedilen arkadaşlarının derhal vazife başına dönmelerinin gerektiğini vurgulayan Onar, saklanacak delillerin üyelerin suçsuzluğuna delalet olduğunu söylemiştir. Milli Eğitim Bakanı Bedrettin Tuncel de 147'lerin durumunun senatolar tarafından ele alınacağını söylerken, “Senatoların bu işi halledebilmesi için dosyaların elde bulunması lazımdır. Şimdi meselenin senatolara bırakılacağına dair tamimi bekliyoruz. Tamim geldikten sonra gerekli hazırlıklara girişeceğiz” diyerek 147'lerin üniversitelere geri dönüşüne ilişkin umutları artırmıştır (Tercüman, 28 Kasım 1960).

İstanbul Üniversitesi Rektörü Sıdık Sami Onar, verdiği bir röportajda, “Biz böyle siyasi rüzgârlara alışığız. 1918'den beri üniversiteden esen siyasal rüzgârlarla bazı kimseler gitmiş sonra ortalık durulunca geri gelip yerlerine oturmuşlardır” (Tercüman,

29 Kasım 1960) açıklamasıyla aslında Türkiye’de üniversitelerin siyasetle ilişkisini de ortaya koymuştur. Türkiye’de üniversiteler her hükümet değişikliğinde, her darbe döneminde, her siyasi çalkantıların yaşandığı dönemde ilk müdahale edilen kurumlar olmuş ve bu müdahalelerden öğrencilerin ve üniversite öğretim üyelerinin olumsuz etkilendiği gözlenmiştir.

Milli Birlik Komitesinin senatolardan görüş istemesiyle birlikte üniversitelerde komisyonlar kurulmuş ve affedilen öğretim üyelerinin geri dönüşleriyle ilgili çalışmalara başlanmıştır.

114 sayılı kararın yayınlanmasından itibaren tasfiyenin neden gerçekleştirildiği, kimlerin 147 ismin belirlenmesinde etken olduğu hep tartışılmıştır. Elbette ki herkes üniversitelerde ‘ihbarcıların’ varlığından bahsetmektedir. İstanbul Teknik Üniversitesi Rektörü Narter, “Üniversitemizde jurnalcılık yapacak böyle bir öğretim üyesi bulunduğunu tahmin etmiyorum. Bu ihbarların daha ziyade dışarıdan yapılmış olacağını zannetmekteyim. İçeriden bir ihbarcı olduğunun tespit edilmesi halinde de haklarında kanuni muamele yapılmakta bir dakika bile tereddüt edilmeyecektir” demiştir. İstanbul Üniversitesi Rektörü Sıdık Sami Onar da “Kimlerin muhbirlik yaptığını ben nereden bileyim. Hafiye teşkilatım yok ya benim. Bir ahlaksızlığı ikinci bir ahlaksızlıkla temizleyecek değiliz ya” demiş ve muhbirlik yapanların açıklanması veya kesin şekilde ortaya çıkması halinde bir şey düşünülebileceğini belirtmiştir (Vatan, 2 Aralık 1960).

Orgeneral Cemal Gürsel’in “Hatadan dönmek fazilettir” sözlerinin üzerinden bir ay geçmiş ancak büyük çabalara rağmen en ufak bir yol kat edilememiştir. 147’lerin yeni yıla girilmeden üniversitelere geri dönüşlerinin sağlanması için üniversiteler aralık ayı boyunca çalışmalarına devam etmiştir. İstanbul Üniversitesi Rektörü Sıdık Sami Onar, 147 öğretim üyesine ilişkin üzüntüsünü “Ne yapmışlar da bunu hak etmişlerdir. Ömürlerinin kırk senesini üniversite hizmetine, vatan hizmetine mi vermemişler? En güç durumlarında bu memleketin meselelerinde kendilerinden beklenen cesareti mi gösterememişlerdir” diyerek bir kez daha göstermiştir (Vatan, 6 Aralık 1960). Üniversite Rektörleri suçları gerçek delillerle açıklanmaya kadar 147’leri savunmaya ve geri dönüşleri için çalışmaya devam edeceklerini hemen her fırsatta dile getirmiştir. Sıdık Sami Onar, “Affedilen 147 Üniversite öğretim üyesini, aleyhlerindeki deliller açıklanmaya ve suçları sabit görülünceye kadar müdafaa edeceğiz. Kabahatli olduğu

anlaşıldığı takdirde en yakın arkadaşımızı dahi fedadan çekinmeyeceğiz” demiştir. Milli Eğitim Bakanlığı’na verilecek cevabın hazırlandığını ifade eden Onar, dosyaları beklemediklerini kimseyi kirli olduğunu anlamadan itham edemeyeceklerini belirtmiştir (Milliyet, 9 Aralık 1960).

Ankara Üniversitesi Rektörü Suud Kemal Yetkin de Devlet Başkanı Cemal Gürsel ve MBK’nin sözlerini hatırlatarak, kendilerine meselenin halledileceğine ilişkin söz verildiğini ifade etmiştir. Yetkin, “Beşinci maddenin değiştirilmesini istemiştik. Üniversite öğretim üyelerinin tekrar üniversiteye alınmalarına mani olan 114 sayılı kanunun beşinci maddesi kaldırılınca 147’lerden müracaat edenlerin üniversiteye alınmaları imkân dâhiline girmektedir. Çok ümitliyiz, ümit etmekten de fazla. Artık bu işin halledileceğinden eminiz. Ümit ve güvenle önümüzdeki günleri bekliyoruz” (Tercüman, 25 Aralık 1960) demiştir. Ancak, Yetkin’in ümitleri boşa çıkmıştır.

Üniversitedeki görevlerinden affedilen 147 öğretim üyesinin görevlerine dönmeye mani olan hükmün kaldırılacağı haberleriyle bekleyiş sürerken, İstanbul Üniversitesi Rektörü Sıdık Sami Onar, Ankara Üniversitesi Rektörü Suud Kemal Yetkin ve dekanlar da çalışmalara devam etmiştir. Heyet, 26 Aralık 1960 tarihinde MBK üyelerinden Sami Küçük, Ahmet Yıldız ve Mehmet Özgüneş ile görüşmüştür. İlgililer birkaç gün içinde 114 sayılı kanunun 5. maddesinin kaldırılmasının beklendiğini, bundan sonra affedilen üyelerin Senatolara tekrar görevlerine dönmek için müracaat edebileceğini ve kararın Senatolar tarafından verileceğini ifade etmiştir. Rektör Yetkin, “Komite bu meseleyi anlayışla karşılamıştır. Yakın zamanda meselenin halledileceğine kaniiz” demiştir (Milliyet, 27 Aralık 1960).

İstanbul Teknik Üniversitesi Rektörü Fikret Narter, İstanbul Üniversitesi Rektörü Sıdık Sami Onar ile birlikte 26 Aralık 1960 günü Ankara’da 147’ler hakkında MBK üyeleriyle temaslarda bulunmuştur. Her görüşme sonrası Rektörlerin açıklamaları umut vericidir. Teknik Üniversite Rektörü Narter de açıklamasında,

“147 öğretim üyesinin Kurucu Meclisin teşkilinden evvel vazifelerine iade edileceğini kuvvetle ümit ediyoruz. 147’ler hakkındaki karar düzeltilirken 2 nokta üzerinde durulmalıdır. Birincisi 114 sayılı kanunla kırılan şeref ve haysiyetlerinin yerine getirilmesinin teminidir. Bunun içinde en açık yol, 114 sayılı kanunun ilgasıdır. Diğer nokta ise karar düzeltildikten sonra Üniversiteye dönmek isteyen üyelerden kanuni

tekaütlük müddetlerini doldurmamış olanlar varsa bunların mağduriyetlerini önlemek için munzam hizmet müddeti kabul edilmesidir” demiştir (Milliyet, 27 Aralık 1960).

Milli Birlik Komitesi üyeleri ile 27 Aralık 1960 günü görüşen Ankara Üniversitesi Rektörü Suud Kemal Yetkin de yılbaşından önce sorunun çözüleceğine işaret etmiştir. Yetkin, “Yılbaşına kadar çok hayırlı neticeler alınacaktır” demiştir (Milliyet, 28 Aralık 1960).

Milli Eğitim Bakanı Bedrettin Tuncel gazetecilerin “147’lerin durumu”na ilişkin sorularına cevap olarak 114 ve 115 sayılı kanunların üniversite çevrelerinde bazı huzursuzluklar doğurduğunu, bu konuda rahatlatıcı kararların kısa zamanda verileceğinden şüphe etmediğini söylemiştir. 114 sayılı kanunla affedilen öğretim üye ve yardımcısının büyük bir olgunluk gösterdiğine dikkat çeken Tuncel, “Kurucu Meclis’ten önce bir karar çıkacağı ümidindeyim” demiştir (Vatan, 29 Aralık 1960).

MBK’nin, üniversitenin teklifi ile 114 sayılı kanunun 5.maddesinin kaldırılmasını muvaffak gördüğü ve kanunun tadilinden sonra “durumlarından memnun olmayanların üniversitelerin Senatolarına müracaat etmeleri neticesinde, Senatolar müracaatı yerinde bulduğu takdirde öğretim üyesinin eski görevine dönmeye karar verileceği”ne ilişkin çözüm ağırlık kazanmıştır. Ancak yılbaşından önce 147’ler sorununun çözüleceğine ilişkin sözler verilmişse de meclisin iş yükü bahane edilerek 147’ler meselesi çözümsüz bırakılmıştır.

Üniversite mensuplarının ısrarlı teşebbüsleri sonucunda Milli Birlik Komitesi beşinci maddenin kaldırılmasının “en geç 1960 yılı sonuna kadar tashih olunacağı”nı vaad etmişse de, 1960’ın son günleri Milli Birlik Komitesi için çok yüklü bir faaliyet içinde geçtiğinden vaadin gerçekleştirilme vadesi, Kurucu Meclis’in açılacağı 6 Ocağa kadar uzatılmıştır. Herkesin isteği “147’ler meselesinin Kurucu Meclis’e kalmadan Milli Birlik Komitesi tarafından olumlu bir şekilde çözülmesi”dir. Çünkü kararı Milli Birlik Komitesi verdiğinden “147 öğretim üyesine onurunu tekrar verecek olan Milli Birlik Komitesi olmalıdır” görüşü hâkimdir. Ancak 147 öğretim üyesinin görevlerinden affedilmesini temin eden kanunun beşinci maddesinin kaldırılması yolundaki çalışmalar sonuçlanamamıştır. Komite görevi devredeceği sabaha kadar çalıştığı halde bu kanunun

tadilini sonuçlandıramamıştır. 147'liklerin üniversiteye geri dönmesini temin edebilecek kanun tadilini gerçekleştirmek Kurucu Meclis'e kalmıştır (Milliyet, 7 Ocak 1961).

147 öğretim üyesini üniversitelerden affeden 114 sayılı kanunun 5. maddesinin Kurucu Meclis göreve başlamadan önce değiştirileceğine dair Devlet Başkanı Cemal Gürsel ve MBK üyeleri tarafından sözler verilmiş, ancak sorun halledilememiştir. Kurucu Meclisin açılmasıyla birlikte sorunun çözümü için uğraşanlar da yeniden çalışmalara başlamıştır. İstanbul, Ankara, Ege ve Teknik Üniversite Rektörleriyle, bu üniversitelerin Senato temsilcilerinden meydana gelen 12 kişilik bir heyet, 147'ler meselesinin halli için tekrar hükümete başvurmuştur.

Kurul, 14 Ocak 1961 günü, İstanbul Teknik Üniversitesi'nde gerçekleştirdiği 2 saat süren Teknik Üniversite Rektörü Narter başkanlığındaki toplantıda bir muhtıra hazırlamıştır. Bu muhtıra posta ile Devlet ve Hükümet Başkanlığı ile Milli Eğitim Bakanlığı'na gönderilmiştir. Heyet toplantıyı müteakip şu açıklamayı yapmıştır:

“114 sayılı kanunun üniversitelerimizde ihdas eylemiş bulunduğu üzücü durum henüz beklenen müspet hal çaresine bağlanamamıştır. Üniversite muhtariyetini zedelemiş ve öğretim üyeleri teminatını da sarsmış bulunan memleket ve dünya umumi efkârındaki tepkileri devam eden ve üniversitelerimizde derin bir huzursuzluk yaratmış olan bahis konusu kanunla ortaya çıkan durumun düzeltilmesi üniversitelerimizin devamlı meselelerinden biri olmuştur. 14 Ocak 1961 tarihinde İstanbul'da Teknik Üniversite de toplanmış bulunan bütün ilgili üniversitelerin temsilcileri meselenin hak ve hukuk prensipleri ve evvelce vaad olunmuş bulunduğu üzere üniversite muhtariyeti anlayışı içinde ele alınarak gerekli düzeltilmenin yapılması için bir defa daha ilgili makamlara müracaat etmeğe ve bu maksadı teminen hazırlanmış buldukları bir muhturayı da bu makamlara sunmaya karar vermişlerdir” (Milliyet, 15 Ocak 1961).

İstanbul Üniversitesi Senatosu yaptığı toplantıda Başbakanlığa gönderilmek üzere 147 öğretim üyesinin affıyla ilgili kanunun tadili hakkında rapor hazırlamak üzere yeniden bir komisyon oluşturmuştur. Komisyon öğretim üyelerinden İlhan Postacıoğlu, Suat İsmail Gürkan, Derviş Manizade, Tayyip Gökbilgi ve Mehmet Ulaş'tan oluşturulmuştur (Milliyet, 20 Ocak 1961).

Kurucu Meclis'in açılmasıyla birlikte 147'ler meselesi artık meclisin gündemine gelmiş, ancak meclisin ilk günlerinden itibaren tartışmaları da beraberinde getirmiştir.

Meclis içerisinde 147'ler ile ilgili görüş ayrılıkları görülmüş ve sorunun çözülüp çözülmeyeceğine ilişkin tartışmalar meclis gündemini meşgul etmiştir. Başbakan Yardımcısı Muharrem İhsan Kızıloğlu, Bütçe Encümeninde Milli Eğitim Bütçesi ile ilgili görüşmeler sırasında 147'lerle ilgili bir soruya verdiği cevapta “Hükümet bir prensip kararı almıştır. Karar kesindir. 114 sayılı kanun değişmeyecektir” demiştir. Bunun üzerine temsilci Bedii Feyzioğlu, Milli Eğitim Bakanı Ahmet Tahtakılıç'tan 147'likler hakkında bir prensip kararı olup olmadığını sormuştur. Çalışma Bakanı ve Milli Eğitim Bakan V. Ahmet Tahtakılıç, önce “147'ler hakkında hükümetin aldığı bir prensip kararı yoktur” demiş, daha sonra da bu cümlesini “Bakanlığın yeni bir prensip kararı yoktur” şeklinde değiştirmiştir. Başbakan Yardımcısı Kızıloğlu ise “114 sayılı kanun Milli Birlik Komitesine aittir. Hükümet kati prensip kararı almıştır. Bunun üzerinde değişiklik yapılmayacaktır. Bu görüşülemez. Hükümete değil Milli Birlik Komitesine muhatapsınız. Ancak teşrihi tasarrufa sahip olanlar tadil teklifi getirebilirler. Bu da Kurucu Meclistir” demiştir. 147'ler meselesinin Bütçe Komisyonunda görüşülüp görüşülmeyeceği hususunda tartışmalar yaşanmış ve Başbakan Yardımcısı burada görüşülmesine imkân olmadığını söylerken, Komisyon üyelerinden Cahit Zamangil “pekâlâ konuşulabilir” demiştir. Ancak 147'ler konusu bırakılmış ve diğer konulara geçilmiştir (Milliyet, 13 Şubat 1961).

Kurucu Meclis, Bütçe Komisyonunda katma bütçelerin müzakeresi sırasında üniversite bütçesi ele alınırken “147'ler” konusu bir kez daha gündeme gelmiştir. Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi (CKMP) üyesi Ahmet Oğuz, 147'lerin durumunu tekrar gündeme getirmiştir. “Bir yere nakledildiler mi, başka bir yere tayinleri düşünüldü mü” sorusunu sormuş, Milli Eğitim Bakanı Ahmet Tahtakılıç konuya ilişkin hükümetin yeni bir prensip kararı olmadığını söylemiştir. CHP Temsilcisi Cemal Reşit Eyüpoğlu ise, 114 sayılı af kanununun bazı aksaklıkları olabileceğini, milletin temsilcisi olarak konuya sık sık dönmelerinin vazifeleri olduğunu ifade etmiş ve yaşananların bir haksızlık olduğunu söylemiştir (Milliyet, 17 Şubat 1961).

114 sayılı kanun gereğince Üniversitelerden uzaklaştırılan öğretim üyeleri kararın açıklandığı ilk günden itibaren durumu büyük bir olgunlukla karşılamış ve MBK'nin ve ordunun zarar görebileceğini gerekçe göstererek çoğu kez susmayı tercih etmiştir. 114 sayılı kanunun kaldırılması için uzunca süren çabaların sonuç vermemesi

147'leri ortak bir bildiri kaleme almaya zorlamıştır. Öğretim üyeleri ilk bildirilerinde şu şekilde seslenmiştir;

- Kanun önünde tekil vatandaşlar eşittir. Korusun, ister cezalandırsın kanun, herkes için eşit olmalıdır.
- Kanun belli kimseler için değil, belirli ölçülere uygun durumlara giren kimseler için hüküm koyar.
- Herkes hayatını alınteriyle kazanmakta hürdür. Kanun ferdin mesleğini icradan alıkoymaz.
- Kişinin hürlüğü haysiyetinin saygı göstermesine bağlıdır. Kanun haysiyetlerin muhafaza vasıtasıdır.
- Her insan korkudan azade yaşamak hürriyetine sahiptir. Bu değişmez hakikatler insanın var olma ve yaşama hakkının vazgeçilmez şartı, ahlak ve fazilete dayanan hukuk devletinin esası, demokrasinin ana temelidir.
- Bir kısım üniversite öğretim üyesinin meslek kaderi üzerinde tasarruf, ilim mensuplarını gelecekle bakımından güvensiz kılmış ve bu hal hür fikrin gelişmesine engel olmuştur. Bugün geleceğin aydın kuşakları huzursuz bir endişe içerisinde.

147'likler bildirilerinde tasfiye edilme sebeplerinin açıklanmadığını ve haklarında herhangi bir soruşturma yapılmadığını gibi kendilerine savunma hakkı da verilmediğini ifade etmiştir. 147'ler bildirilerine şu şekilde devam etmiştir:

“147 öğretim üyesinin bugüne kadar sükût etmiş olması, her birinin meslek yaşamları içinde her türlü haksız ithamı açık alınla karşılamaya amade ve muktedir oluşlarından, kendilerini insan vekarlarında, vatandaş şuurlarında en ağır surette yaralayan, meslek vicdanlarında ölüme mahkûm eden yanlış telakkinin sakatlığının ergeç anlaşılacağına inanmalarından ve hele memlekete özlenen hakları ve hürriyetleri getirdiğine iman ettikleri ihtilale besledikleri saygıdandır. Gerçekten Sayın Devlet Başkanı olsun, Milli Birlik Komitesinin değerli üyeleri olsun, hatadan dönmenin fazilet olduğunu ifade gecikmemişler, üniversitelerimiz ve üniversiteli aziz evlatlarımız gönülden üzüntülerini ve hatanın tamiri hakkındaki ısrarlı dileklerini izhar etmişle, fedakâr basın 114 sayılı kanuna karşı milli şuurun yerinde tepkilerine tercüman olmakta bulunmuştur. Bugün halli gereken mesele, hürriyet ve muhtariyetleri hukuk devleti nizamı içinde şart olan ve henüz birçoğu müesseseseleşme safhasında bulunan üniversitelerimizi, bilimsel düşünüş dışında bir takım mülhaza veya duygular sevki ile iç bünyelerinde zedeleyebilecek iradeler tesiri altında bırakmağa razı olup olmayacağımızı tayin etmektir. Demokratik devlet hayatı düzenimizin kurulup yerleşmesi için lüzumlu temel şartlardan biri bu meselenin çözümündedir. Nitekim

bizzat MBK bu nokta üzerine dikkat eğilmiş, 114 sayılı Kanunu, üniversitelerinde düşüncelerini aldıktan sonra değiştirme yoluna gitmiş ancak meselenin devlet anayasa nizamına yakın taalluku dolayısıyla mevcut kanun üzerinde milli iradenin gerçekleştirilmesi işini Kurucu Meclise devretmeyi uygun görmüştür. 114 sayılı kanunun doğurduğu ıstıraplar, memleket ilim ve irfan hayatı alanından içtimai bünyeye büsbütün sirayet etmeden toplumun adalete güven duygusunu sarsıntıya uğramadan ve yeni anayasa ile sarsılmaz teminat altına alınmış bulunan değişmez prensiplere riayetini behemehal farzolduğu şu sıralarda yaygınlık istidadı gösterebilecek tereddütlere yer verilmeden ortadan kaldırılmak lazım gelir. Türk üniversitelerinin 147 öğretim üyesi Kurucu Meclisin bu meseleyi bir an evvel ve layık olduğu ehemmiyetle ele alacağı hususunda sağlam ve müsterih bir inan taşımaktadırlar. Milli iradenin beklenen tezahürü adaletin insan haklarına saygının ve Türk Cemiyetinde insan haysiyeti değerinin yeni zaferi olacaktır (Cumhuriyet, 19 Şubat 1961).

147 öğretim üyesinin affının üzerinden 4 ay geçmiş, konunun halledileceğine dair sözler verilmiş, sorun çözülmemiştir. Diğer yandan affedilen 147 öğretim üyesinden bazılarının yerlerine yeni tayinler yapılmıştır. Yedi doçent münhal bulunan profesörlüklere atanmıştır (Milliyet, 23 Şubat 1961). Ayrıca öğrenciler de konunun halledilmemiş olmasından rahatsızlıklarını birçok kez dile getirmiştir. Türkiye Milli Talebe Federasyonu Geçici Komite Başkanı Nurettin Sözen, yaptığı basın toplantısında “gençliğin ikinci sömestr öğrenimine 147’ler meselesi halledilmiş olarak başlamak arzusu olduğunu” bildirmiş ve:

“Hürriyet mücadelesinde yaralananları tedavi eden, düşük hükümetin bütün tedbirlerine rağmen gençleri bağrına basan hocalarımız 147’ler arasındadır. Uluslararası kongrelerde Türk ilmini temsil eden, uluslararası kitap, ansiklopedi ve dergilerde adları geçen hocalarımızın çoğu da 147’ler arasındadır. Kanunun yayınlanmasından sonra şahsen veya mektupla müracaat ettikleri halde bir tanesine olsun sebep gösterilmemiştir. Ulusumuzun bütün tarihinde ilim adamlarına karşı gösterilen hürmet hassası böylece zedelenmiş olmaktadır” (Milliyet, 23 Şubat 1961).

diyerek, MBK tarafından sebepsiz üniversitelerden affedilen hocalarına sahip çıktıklarını göstermiştir.

Milli Eğitim bütçesi Kurucu Mecliste tartışıldığı sırada Bülent Ecevit söz alarak “Sayın Bakan, bu konunun kapanmamış olmasından üzüntü duyabilir. Bu mesele

kapanmamalıdır. İleride bu meselenin tamiri imkânını açık bulundurmak lazımdır” diyerek konuyu tekrar meclis gündemine taşımıştır. Kendisi de öğretim üyesi olan temsilci Muammer Aksoy da mecliste üniversite muhtariyetinin önemine değinmiştir ve sorunun çözüm yolunu göstermiştir:

“114 sayılı kanunun 5. maddesine göre bir Üniversite affedilen öğretim üyelerinden birisine ihtiyaç hissederse, onu alamayacaktır. Üniversitenin muhtar olduğunu kabul ediyorsak 5. maddeyi kaldırmak mecburiyetindeyiz. Aksi halde Üniversite acayip bir müessese olacaktır. Hükümetin yapacağı iş şudur: 114 sayılı kanunun 5. maddesi mülgadır diyen bir tasarıyı meclise getirmek” (Milliyet, 25 Şubat 1961).

Aynı konuda konuşan bir başka öğretim üyesi temsilci Bahri Savcı da “Dünya ilim heyeti Türk Üniversitelerine kuşku ile bakmaya başlamışlardır. Bu hadise Üniversitelerimizin prestijini zedelemektedir” diyerek 147’ler sorununun bir an önce çözülmesini istemiştir. Bakan Tahtakılıç’ın ise bütün bunlara “Kanunun hususiyetini müdrükim. Komisyonda da söylediğim gibi 114 sayılı kanunu kaldırmak veya değiştirmek için Hükümet bir prensip kararı almamıştır. Affedilen öğretim üyelerine vazife vermek üzere bize düşeni yapmaya çalışıyoruz. Bende bu müesseselerin bekası için hayatını ortaya koymuş insanlardanım. Bundan sonrasını takdir Sayın Kurucu Meclis üyelerindedir” açıklaması, affedilen üyelerinin tekrar dönüşünü isteyenler ile tekrar üniversitelere dönmesini istemeyenler arasında kaldığını da göstermektedir (Milliyet, 25 Şubat 1961).

147 öğretim üyesini üniversitelerden affeden MBK, affedilenlerle ilgili dosyaları üniversitelere göndermemiş, affedilenlerin suçlarını açıklamamıştır. Bu da MBK elinde 147’lerin işlediği iddia edilen suçlara ilişkin bilimsel ve somut deliller olmadığı şüphesini yaratmış, İstanbul Üniversitesi Rektörü Onar da bu durumdan rahatsızlığını açıkça ortaya koymuştur. Onar açıklamasında,

“Bir disiplin cezasının fiil ve deliller malum olmadan verilmesinin neticesi olarak, öğretim üyelerinin memleket ve dünyadaki şeref ve haysiyetleri ihlal edilmiş, bir kısmı da maddi bakımdan telafisi kabil olmayan müşkül bir duruma düşürülmüştür. Çünkü otuz yıllık bir hekim meslekten çıkarıldığı takdirde nasıl iş hayatı bakımından bir hiç olursa ve geçimini dahi temin edemeyecek bir duruma düşerse, öğretim üyeleri de dışarıdaki iş kabiliyetlerini kaybettikleri için bu duruma düşürülmüş olurlar” demiştir (Vatan, 1 Mart 1961).

Temsilciler Meclisindeki öğretim üyeleri de diğer yandan affedilen 147 öğretim üyesinin affına dair 114 sayılı kanunda değişiklik yapılması için kanun teklifi hazırlamıştır. Ancak teklif, MBK üyeleri tarafından imzalanmadığı için Meclise verilememiştir. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, Bahri Savcı, Ragıp Sarıca, Turhan Feyzioğlu, Fehmi Yavuz, Tarık Zafer Tunaya, Muammer Aksoy ve İsmet Giritli'nin imzaları bulunan kanun teklifinde 114 sayılı kanunun 5. maddesinin kaldırılması istenmiştir. Mili Birlik Komitesi üyelerinden hiçbirisi bu teklife imza koymamıştır. Bu yüzden de teklif Temsilciler Meclisi başkanlığına verilememiştir (Milliyet, 2 Mart 1961). Temsilciler Meclisindeki öğretim üyelerinin 147'lerin dönüşüyle ilgili bu çalışması da 147'lerin dönüşüne olumlu bakmayan MBK üyeleri tarafından reddedilmiştir.

Bir yandan MBK'nin de, 147'lerin dönüşüyle ilgili kararsız olduğu gözlenmiştir. Cemal Gürsel yaptığı basın toplantısında 147'lerle ilgili kendisine yöneltilen soruya “Üniversiteler, 147'ler konusunu bir izzetinefis meselesi yapmaktan ziyade, bir hal çaresi olup olmadığı üzerinde çalışmalıdırlar. Ancak bunun bir ihtilal idaresi kararı olduğu da gözden uzak tutulmamalıdır” açıklamasıyla kararın darbe kararı olduğunu ve halen askerin yönetimde olduğunu hatırlatmıştır (Milliyet, 3 Mart 1961).

Sorunun çözülmeden uzatılmasına tepki gösteren Teknik Üniversite Rektörü Narter de tasfiyenin anayasaya aykırı olduğunu bir kez daha hatırlatmıştır. Narter,

“Üniversitedeki tasfiye Anayasaya aykırılığı dahi ileri sürülen bir konudur. Diğer taraftan hocalar, ismen ve emeklilik bakımından hiçbir düzeltici şart koşulmadan çıkarılmışlardır ki bu bir cezalandırmaya muadildir. Bu kanunun gene MBK tarafından ıslah edileceğine inanıyorum. Geçici bazı sebeplerin bu işi geciktirmiş olması üzüntü yaratmıştır” demiştir (Cumhuriyet, 4 Mart 1961).

Meselenin çözülmesi için emek verenler arasında yer alan İstanbul Üniversitesi Rektörü Onar da, 114 sayılı kanunun en fazla üzüntü yaratan tarafının “meslekten çıkarma gibi ağır bir disiplin cezası mahiyetini iktisap etmiş olmasına karşılık bir itiraz merciinin olmaması, bu cezaya uğrayan öğretim görevlilerine kendilerine müdafaa hakkı tanımamış olması” olarak belirtmiştir. Onar,

“Kanunun 5. maddesi tadil edilerek alakalılarına disiplin cezası vermeye yetkili organ olan Senatolara müracat hakkı verilirse Üniversiteler Kanununun ve Muhtariyetinin ruhuna uygun olabileceği gibi böyle bir cezaya layık olanlarla, haksız olarak bu cezaya uğratılmış bulunanların ayrılması ve bu suretle hem suçsuz olan öğretim üyelerinin şeref ve haysiyetlerinin korunması ve vazifelerine şerefle dönmeleri ve hem de bu cezalara layık olanlar varsa onların tasfiyesi mümkün olur” demiştir (Tercüman, 9 Mart 1961).

114 sayılı kanunla üniversitelerden uzaklaştırılan 147 öğretim üyesinin, dört buçuk ay geçmesine ve sorunun çözüleceğine dair sözlere rağmen çözümsüz kalmasından oldukça rahatsız hale geldiği gözlenmiştir. MBK tarafından bazı ithamlarla görevlerinden affedilen öğretim üyeleri “kırılan onurlarının geri verilmesi”ni isteyerek, halen çözümsüz kalan sorunları için bir kez daha bildiri yayımlama ihtiyacı hissetmişlerdir. 147’likler ikinci bildirimlerinde kamuoyuna şu şekilde seslenmektedirler:

Bu kanunun hukuki mahiyeti ile yapılan tasarruftaki salahiyet mevzuu üzerinde burada bir daha durmadan, sadece gerekçenin bugüne kadar açıklanmamış ve görevlerinden ayrılan arkadaşlardan sebep soranlara da cevap verilmemiş olduğunu bir kere daha belirtmeyi zaruri görmekteyiz. Memleket umumi efkârının inanişına, hatta bazı salahiyetlerinin beyanlarına göre bu kanunun çıkışında bir takım yanlış veya maksatlı ihbarların rolü olmuştur. Gençliğin eğitimi ve öğretimi gibi en kutsal bir göreve ömürlerini adanmış olan bu 147 insan, geçen bu dört buçuk ay içinde, eşi görülmemiş bir maddi ve manevi baskı altında kalmıştır. İşlerinden atılma sebeplerinin ne olduğunu asla bilmeyen arkadaşlarımız arasında emsalsiz manevi ıstıraplarının yanıbaşında büyük geçim sıkıntısı çekenlerde vardır. Bütün bunların üzerinde olan ıstırapımız ise en basit cemiyetlerin bile kabul etmiş oldukları müdafaa hakkının bertaraf eden bir tasarrufun Türk tarihine malolması endişesinden doğmaktadır. 147 öğretim üyesi ve yardımcısı bu vaziyette şeref ve haysiyetleri ile oynanmış bir durumda kaldıkça devlet sektöründe kendilerine teklif edilecek herhangi bir başka vazifeyi de kabul etmemek ve bu kabul ile aynı zamanda yapılmış olan haksızlığı da benimsememek durumundadır. Tarafsız vaziyette bulunan Devlet Başkanının verdiği söze saygı ve güvenimiz dolayısıyla bugüne kadar susarak hak aramayışımız, böyle bir hareketin yanlış yorumlara yol açabileceği endişesinden doğmuştur. Bugün ise durumumuzu açıklamak ve hakkımızı aramak gerektiğine inanıyoruz. İstedığımız, devletin durumu açıkça belirtmesi ve kanun yürürlükte kaldıkça her insanın en kutsal sayılan savunma hakkının bize verilmesi ve bu yolda başvurabileceğimiz yerin bildirilmesidir. 114 sayılı kanun gereğince 6 ayın hitamında 147’ler otomatikman

emekliye ayrılmış olacaktırlar. Ondan sonra da 147'ler için yapılabilecek başka bir şey kalmayacaktır. Önerinde sadece 45 gün kalmış olması dolayısıyla 147'lerin şiddetlendirecekleri şüphesiz olan mücadeleleri yeni safhalar arz edecektir (Cumhuriyet, 11 Mart 1961).

147'lerin meselesinin çözüleceğine dair umutları yok eden açıklamayı ise 147'lerin bildirisinin hemen ardından Milli Eğitim Bakanı Tahtakılıç yapmıştır. Tahtakılıç açıklamasında 147'lerle ilgili olarak “Bu konuda çok şey söylendi ve artık söylenecek bir şey kalmadı” demiştir (Milliyet, 12 Mart 1961). Ege Üniversitesi Rektörü Mustafa Uluöz ise Milli Eğitim Bakanı'nın bu açıklaması üzerine hemen Tahtakılıç ile bir görüşme gerçekleştirmiştir. Görüşmesi sonrası Uluöz, “Ümidimiz kaybolmuş değildir. Her şeyin düzeleceğini zannediyorum” demiş ve “Boşalan kürsüler profesör bekliyor ve bu boş kürsüleri dolduracak profesör yoktur” diyerek üniversitelerde 147'ler sonrası yaşanan sıkıntıya dikkat çekmiştir (Milliyet, 13 Mart 1961).

Milli Eğitim Bakanı'nın 147'lerin dönüşünün önünü kapatan açıklamalarına bugüne kadar MBK ve Kurucu Meclis tarafından çözüleceğine inandıkları için hep sessiz kalan, 147'ler hemen bir bildiri hazırlayarak yanıt vermişlerdir. 147'ler bildirilerinde Milli Eğitim Bakanlığı Tahtakılıç'a şu şekilde cevap vermiştir:

4936 sayılı Üniversite Kanunu, bir muhtariyet kanunu idi. Bu kanunun birinci maddesi “Üniversiteler, fakültelerden, enstitü, okul ve bilimsel kurullardan oluşmuş, özelliği ve tüzel kişiliği olan yüksek bilim, araştırma ve öğretim birlikleridir” der. Aynı kanunun 50. maddesi de “Üniversite öğretim mesleği üyeleri bu kanunda yazılan sebep ve hükümler dışında görevlerinden çıkarılmaz” der. Şimdi bu kanun yürürlükte ve Sayın Devlet Başkanının gençliğe hitabında (Üniversite muhtariyetini kanı ile çizmiştir) sözleri kulaklarda iken, birden çıkıveren 114 sayılı kanunun, muhtariyete helal getirmediğinin ve Sayın Tahtakılıç'ın ifadesiyle 114 sayılı kanunla üniversite muhtariyeti arasında bir ilgi kurmanın takdirini umumi efkârın sağduyusuna havale ederiz. Sebep göstermeden müdafaa alınmadan yapılan işlemin akabinde çıkarılan 115 sayılı kanunun Üniversitelere yeniden muhtariyet verdiği doğrudur. Ancak mevcut muhtariyeti bir hamlede yok ediveren 114 sayılı kanun yürürlükte kalınca yeni muhtariyetin atisine bağlanacak ümitlerin ne kadar sağlam ve üniversiteler âlemini ne kadar tatmin edici olabileceğinin takdiri de tartışmaya bile değmez bir konudur. Tekrar

belirtilmesi gereken nokta 147 insanın insan haklarından mahrum edilmiş olduğudur. Sayın Devlet Başkanının son basın toplantısında bu işe (bir hal çaresi aranması) tavsiye edilmişken, bunu düzeltilmesi yolunda herhangi bir teşebbüsün mevcut olmadığı, bir Milli Eğitim Bakanı tarafından ifade edilebilecek bir fikir olmasa gerekir. Müracaat yeri hakkındaki talebimize cevap beklemekte devam ediyoruz (Cumhuriyet, 15 Mart 1961).

Temsilciler Meclisi kürsüsünden konuşan Anayasa Komisyonu üyesi Bahri Savcı, 147'ler olayının üzücü tarafının 147 öğretim üyesinin meslekleriyle ilişkisinin kesilmesinden çok, üniversiteye dışarıdan müdahale olduğuna dikkat çekmiştir. Bu ağır müdahaleye, üniversitenin ağırbaşlı ve soğukkanlı olarak kendini savunduğunu ifade eden Savcı, herkesin meselenin çözülmesini beklediğini söylemiştir (Tercüman, 22 Mart 1961).

Bugüne kadar sorunun çözüleceğine dair olan inançları nedeniyle MBK'ne zarar vermemek adına sessiz kalan 147'ler Devlet Başkanı Cemal Gürsel ile toplu halde görüşmek istemiştir. Başbakanlığa bir telgraf çeken 147'lerden Prof. Dr. Müfide Küley 147'ler meselesinin halledilmesi için Başkan Cemal Gürsel'den bir randevu talebinde bulunmuştur. Küley telgrafında: "Son defa vuku bulan telgrafınızın beyanatınızın ışığı altında durumumuzu ve hal çarelerini gerek zatı devletlerinize, gerek Milli Birlik komitesine arz için topluca ziyaretinizde bulunmak üzere görüşme saatinin tayini hususunda emir ve müsadelerinizi saygılarımızla rica ederiz" (Milliyet, 23 Mart 1961) diyerek Cemal Gürsel'den randevu talep etmiştir.

Devlet Başkanı Cemal Gürsel de 147'lerin görüşme isteğine olumlu yanıt vermiş ve 28 Mart 1961 günü üniversiteden uzaklaştırılan 147 profesörü temsilen bir heyetle görüşmüştür. Aynı gün Ankara Üniversitesi Rektörü Suud Kemal Yetkin de konuyla ilgili olarak Milli Eğitim Bakanı Ahmet Tahtakılıç ile konuşmuştur (Milliyet, 29 Mart 1961). 147 öğretim üyesi Devlet Başkanı Cemal Gürsel'e sorunlarını anlatmak üzere temsilen 14 kişilik bir heyet oluşturmuştur. Heyet mensupları Gürsel ile yaptıkları görüşme hakkında "çok ümit verici oldu" demişlerdir. Temsilciler, Gürsel'den müracaat edecek yer istediklerini bildirmişler, Başkanın da buna "Bana vakit verin, düşünüyorum" dediğini nakletmişlerdir. Milli Eğitim Bakanı Ahmet Tahtakılıç, bir saat süren görüşmenin ardından "114 sayılı kanun etrafında hasbihal ettik" demiş, temsilci heyet mensupları ise "Bakanın kendi durumları hakkında sarıh bir görüşü olmadığını"

bildirmiş ve “O da haksızlığa müdrik” demişlerdir. Başkan Cemal Gürsel tarafından kabul edilen 147’ler temsilcileri Başkan tarafından kendilerine “Büyük bir hüsnü kabul gösterildiğini” söylemişlerdir (Milliyet, 30 Mart 1961).

Müfide Küley, Muzaffer Esat Güçhan, Ekrem Şerif Egeli, Halil Arsanlı, Halit Kemal Erbil, Süheyla Bayrav, Kemal Ahmet Aru, Reşat Nalbantoğlu, Zafer Paykoç, Fadıl Hakkı Sur, Celal Ertuğ, Hami Koçaş’tan oluşan heyette sözü alarak konuşan Ekrem Şerif Egeli Cemal Gürsel’e;

“Aziz Başkanım, 114 sayılı kanun hakkında yazılanlar ve söylenenler sahifelerle doludur. Meselenin haksız bir tasarruf olduğunu, hukuk temel kaidelerine, insan haklarına, evrensel insan hakları beyannamesine, anayasaya aykırılığı uzun uzadıya yazıldı ve tartışıldı. Yalnız önemli iki nokta vardır. Birincisi bu kanun ne basit bir tekaütlük, ne de herhangi bir tasfiye kanunudur. Görevden af ve meslek hakkından mahrumiyet gibi iki ağır hüküm ihtiva eden bir ceza kanunudur. İkincisi ceza kanunu olmasına rağmen suç bildirilmemiştir ve cezalandırdığı insanlara bir itiraz mercii göstermeyerek en mukaddes bir insanlık hakkı olan müdafaa hakkı vermemiştir. Biliyorum ki bir ihtilal devresinde yaşıyoruz. Fakat yine de biliyoruz ki her ihtilalin bir ideolojisi ve bir ahlakı vardır. 27 Mayıs ihtilalinin başta gelen amacı bir hukuk devleti kurmak, yıkılan hukuk nizamını, gasp edilen insan hak ve hürriyetlerini geri vermek ve vatandaşa insan haklarını savunmak imkânı sağlamaktır. Bütün klasik ve temel hukuk kaidelerini bir tarafa bırakırsak yahut yok farz edersek yukarıda tarifini yaptığım kanun, bizzat ihtilalin ortaya getirdiği “fikir” ile bağdaşmaz bir vesikadır. Gerek sayın başkanın gerek MBK üyelerinin büyük kısmının bu fikirlerde bizimle beraber olduklarını birçok defalar müşahede etmek fırsatını bularak memnun olduk. Ayrıca yine MBK’nin çıkardığı 115 sayılı kanunla faaliyete geçen üniversitelerin senatoları da oybirliği ile karar alarak kanunun yürürlükten kaldırılması için teşebbüse geçtiler. Bunun yanında Milli Eğitim Bakanlığında yüzlerce imzalı müracaatlardan oluşan bir dosya vardır. Kanunun bu devrede düzeltilmesinde iki fayda görüyoruz. Birincisi Milli Birlik Komitesinin çıkardığı kanunlardaki düzeltmeleri yine kendisinin yapmasını istiyoruz. Bu suretle de tarihe bir de vefa, civanmertlik ve kadirbilirliğin örneğinin bu komite tarafından verilmesini güzel ve doğru buluyoruz. İkincisi Türk tarihindeki büyük inkılaplardan birini yapanlar tarafından bir çeşit cezalandırılmış insanlar olarak, kendilerimizin yine bu inkılâpçılar tarafından kusursuz olduğumuzun tespit ve takdir edilmiş olmasını bir şeref sayıyoruz. Ricamız basit, tek ve sanıyoruz ki çok haklıdır.

Bize suç bildirilsin, bir itiraz mercii gösterilsin ve müdafaa hakkı verilsin” demiştir (Beyaz Kitap, 1962).

Cemal Gürsel ise Egeli'nin bu konuşmasına karşılık:

“Haklısınız, bu hiçbir kanuna benzemeyen, nev'i şahsına mahsus bir ceza kanunudur. Haksız bir tasarruftur. Sizlere ağır bir muamele yapılmıştır. Müdafaa hakkı verilmemiştir. İtiraz mercii olarak da en kanuni yer Senato'dur. Ben de öyle düşünüyorum, öyle olması lazım. Daha ilk günlerde bu işin düzeltilmesi için teşebbüse geçtim. 14'lerin yurttan çıkardığımız zaman, Üniversitelerin bu fırsattan faydalanarak meseleyi halletmek için bana adeta tazyik yaptılar. Gelin, oturalım, konuşalım, meseleye bir hal çaresi bakalım dedim. Ne ise beni söyletmeyin, bunlar geçti. Şimdi bugüne bakalım, bunları unutalım. Biliyorsunuz ben dört aydır hasta idim. Ciddi bir işle meşgul olamadım. Bu işin bugüne kadar sürüncemede kalmasına da benim hastalığım sebep oldu. Fakat bana biraz vakit bırakın. Düşünmeye vaktim olsun, düşüneyim, etrafımla konuşayım, size bir çare bulalım, bir itiraz mercii gösterelim” diyerek sorunun çözümüne ilişkin yeniden umutları artıracak açıklamalarda bulunmuştur (Beyaz Kitap, 1962).

147 öğretim üyesini temsilen 14 kişilik heyetin çalışmaları Devlet Başkanı Cemal Gürsel'le görüşmeleri sonrasında da devam etmiş ve heyet Milli Birlik Komitesi ile bir toplantı gerçekleştirmiştir. Bir saatten fazla süren toplantı sonrasında açıklama yapan temsilciler, durumları hakkında kesin bir açıklama yapamayacaklarını belirtmiştir. Affedilen öğretim üyelerinden Müfide Küley “Durumumuz hakkında bugün için kesin olarak söylenecek bir sözümüz yoktur” demiştir. Milli Eğitim Bakanı Ahmet Tahtakılıç da basına yaptığı açıklamada “Bu bir kördüğüm değildir” demiş ve “147'ler hakkında bir kanun tasarısı hazırlamak için Komitenin bunu benimsediğini öğrenmek lazımdır. Şimdi Temsilciler, komite üyeleri ile görüşüyor, temsilciler yarın benimle ikinci bir görüşme yapacaklardır. Komite 147'lerin durumunu benimsediği takdirde derhal 114 sayılı kanunun 5. maddesini tadil eden bir tasarıyı Kurucu Meclise sevk ederiz. Fakat evvela komitenin buna evet demesi şarttır” (Milliyet, 31 Mart 1961) demiştir.

147 öğretim üyesini temsil eden 11 kişilik bir heyet 10 Nisan 1961'de tekrar Başkan Cemal Gürsel'i ziyaret etmiştir. Heyet Başkanı Prof. Tevfik Sağlam ziyaret sonrasında “Durumumuzun düzeleceğini ümit ediyoruz” demiş, Ankara Üniversitesi

Rektörü Suud Kemal Yetkin de yaptığı basın toplantısında 147'lerle ilgili bir soruya “Devlet Başkanı bize beklememizi söyledi. Biz de bekliyoruz” demiştir. Ancak aynı gün MBK üyesi ve Cumhurbaşkanı Genel Sekreteri 147'lerle ilgili kendisine yöneltilen bir soruya “Bitmiş davalar üzerinde konuşmayın” cevabını vermiştir (Milliyet, 11 Nisan 1961).

Ankara, İstanbul ve İstanbul Teknik Üniversitesine mensup profesörleri temsil eden heyet 10 Nisan 1961 günü Başkan Gürsel'i ziyaret ederek üniversitede huzur içinde çalışmanın mümkün olmadığını söylemişlerdir. Gürsel cevap olarak “ 114 sayılı kanunun değiştirilmesi zaruret halini almıştır. Bu konuda çareler aranmaktadır” diyerek 147'lerin dönüşüne ilişkin tekrar umutların canlanmasına sebep olmuştur (Vatan, 11 Nisan 1961).

Ancak MBK, Başkan Cemal Gürsel'in “kanunun değiştirilmesi zaruret halini almıştır” açıklamasının ardından, “Üniversite ile ilgili 114 ve 115 sayılı kanunların değiştirilmeyeceği”ni açıklamıştır. MBK yayınladığı tebliğde “114 ve 115 sayılı kanunların uygulanması hususunda basında ve muhtelif çevrelerde halk efkârında tereddütler uyandıracak mahiyette yorumlara rastlanmaktadır. Sözü geçen kanunların aynen uygulanacağı hususunda ilgililere duyurulması zaruri görülmüştür” denilmiştir (Milliyet, 15 Nisan 1961).

Milli Birlik Komitesinin tebliği ile 147'lerin üniversitelere döneceğine inanlar hayal kırıklığı yaşamışlardır. Milli Birlik Komitesinin yayınladığı son tebliğin 147'lerle ilgili olan maddesi üniversite öğretim üyeleri tarafından çeşitli tefsirlere uğramıştır. Öğretim üyeleri bu husustaki fikirlerini şu şekilde ifade etmişlerdir. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekanı Bedri Gürsoy “Çok müteessiriz, biz bunun hayırlı bir hal şekline varacağını ümit ediyorduk” derken, Eski Milli Eğitim Bakanları Fehmi Yavuz ve Bedrettin Tucer de, 147'ler konusunda hiçbir zaman ümitlerini kaybetmediklerini ifade ederek, meselenin çözüleceğine inandıklarını belirtmişlerdir (Milliyet, 15 Nisan 1961).

Milli Birlik Komitesi 147'lerle ilgili 114 sayılı kanunun uygulanmasında bir değişiklik yapılmayacağına ait bildiri üniversitelerde geniş tepki yaratmıştır. Siyasal Bilgiler ve Hukuk Fakültesi öğrencileri de çıkardıkları bildirimlerde komite bildirisinin üniversitelerde bir kötümserlik yarattığı bildirmişlerdir. Yetkin, “114 ve 115 sayılı

kanunların aynen uygulanacağı hususunda Sayın Devlet Başkanı'nın bildirisini okudum. Kanuna karşı söyleyecek sözüm yoktur. 115 sayılı kanun zaten uygulanmaktadır, ama birçoğunu yakından tanıdığım 147'liklerin durumuna da üzülmemeye imkân yoktur” demiştir. Ortadoğu Üniversitesi Rektörü Prof.Seha Meray da 147 öğretim üyesinin üniversitelere dönüş imkânının kapatılmış olmasına duyduğu üzüntüyü dile getirerek, ümidinin kaybolmadığını söylemiştir (Vatan, 14 Nisan 1961).

147 öğretim üyesi, MBK'nin 114 sayılı kanunun değişmeyeceğini yayınladığı tebliğ ile kesinleştirmesi ve dönüş umutlarını tamamen yok etmesi sonrası hemen bir bildiri kaleme almışlardır. 147 öğretim üyesi haklarında verilen karara tepkilerini:

147 öğretim üyesinin görevlerinden çıkarılmaları her yönüyle Anayasaya, Evrensel İnsan Hakları bildirisine, Üniversite muhtariyetine ve son devrimce benimsenen “demokrasiyi yaşatma ve gasp olunan insan hak ve hürriyetlerini iade ilkesine aykırıdır. Bu aykırılık herkes için son derece açık bir gerçekken ve üniversite temsilcileriyle son yapılan görüşmelerde gerek Sayın Gürsel, gerekse komite üyeleri ‘bu kararın haksız bir tasarruf’ olduğunu teslim etmişlerken, yayımlanan son bildiriye kararın kesin olarak uygulanacağına ısrar edilmesi izahı imkansız bir davranıştır. Kendilerini ilme ve gençliğin yetiştirilmesine adamaktan başka bir suçu olmayan 147 öğretim üyesinin tek isteği bu işlemin uygulanmasını gerektiren sebeplerin açıklanması ve bir itiraz mercii gösterilerek kendilerine savunma imkânı verilmesiydi; kaldı ki bu en basit, fakat en kutsal medeni insanlık hakkının tanınmamasındaki sebepte hala karanlıktır. Hakkın ve gerçeğin medeni dünya ve insanlığa ışık tuttuğu ve kuvvet verdiği bu âlem içinde bir memleketin ana dayanaklarının başında gelen üniversiteye indirilmiş bir darbe saydığımız bu kararın yakın veya uzak bir dönemde düzeltileceğinden ümidimizi asla kesmiş değiliz. Haklarımızı aramaya devam edeceğimizi umumi efkâra bildirmek isteriz. Bu çabamızda bize kuvvet veren düşünce, olayla ortaya çıkan haksızlığın yarattığı şahsi kaygıların dışında ve ondan çok daha önemli olarak ilim adamlarını bu şekilde görevlerinden ayırmakla bugünkü gençliğe olduğu kadar gelecek nesiller için de kötü bir örnek yaratılması endişesidir. (Cumhuriyet, 17 Nisan 1961) diyerek ortaya koymuşlardır.

MBK 114 ve 115 sayılı kararların aynen uygulanacağına bir bildiriyle açıklamasının ardından karar birçok çevrede üzüntü yaratmıştır. İstanbul Teknik Üniversitesi Senatosu 20 Nisan 1961 günlü toplantısında bildiriden dolayı

üzüntülerini dile getirmiştir. Kararda; insan hakları ve hukuk prensiplerine aykırı olan kararın düzeltilmesi için yapılan bütün girişimlere ve yetkililerin beyan ve ifadelerine rağmen MBK'nin açıklamasından üzüntü duydukları ifade edilmiştir. Hala yürürlükte olan kanunun üniversite ve ülke açısından zararlarına dikkat çekilen bildiride, senatonun kararın düzeltileceğine olan inancı vurgulanmıştır (Cumhuriyet, 22 Nisan 1961).

Temsilciler Meclisi tarafından 147'lerden 27 Nisan'a kadar vazife almak üzere müracaat edenlere ihtisas ve müktesep hakları tanınmak suretiyle çeşitli bakanlıklarda işler verileceği açıklanmıştır. 27 Nisan'dan sonraki müracaatlar kabul edilmeyeceği ve Edebiyat Fakültesi mensuplarının Milli Eğitim Bakanlığı, Fen ve Teknik Üniversite öğretim üyelerinin Sanayi, Bayındırlık, Ulaştırma Bakanlıkları, Tıp Fakültesi profesörlerinin Sağlık ve Çalışma Bakanlığı, İşçi Sigortaları Kurumu, İktisat ve Hukuk Fakültesi öğretim üyelerinin ise Maliye, Ticaret Bakanlıklarında iş alabilecekleri duyurulmuştur (Milliyet, 22 Nisan 1961).

Milli Birlik Komitesi 147'leri 'yetersiz ve tembel' diyerek üniversitelerden uzaklaştırma kararından vazgeçmemiş, üniversiteden uzaklaştırılan 147'ler ise bilgilerini, deneyimleri, tecrübelerini insanlarla paylaşmak istediklerini söyleyerek ortak çalışmalar yapmıştır. 147'lerden bir kısmı sosyal yardımlaşma konusunda bazı teşebbüslere girişmişlerdir. Devlet dairelerinde herhangi bir hizmet almamayı prensip olarak kararlaştıran öğretim üyeleri kurdukları dernekle halka çeşitli sahalarda faydalar sağlamak ve kendi arkadaşlarına da yardımda bulunmak için çalışmalar yapmışlardır. Muhtelif öğretim branşlarına mensup üyelerden doktorlar hastaları az bir ücretle muayene etmiş ve dersler vermiş, hukukçular ise müracaat sahiplerini arzu eden konularda aydınlatmak için çalışmıştır. Derneğe başvuracak vatandaşlardan alınacak cüzi para da üniversiteden ayrıldıkları zaman iş bulamamış olan öğretim üyelerinin desteklenmesinde kullanılmıştır (Milliyet, 26 Nisan 1961). 147'lerden Haldun Taner de kendisine verilen emeklilik maaşını almayacağını, bunu hazineye terk ettiğini açıklamıştır. Üniversiteden 1955'te istifa etmiş olduğunu o tarihten sonra kadroya girmediklerini söyleyen Taner, öğrendiklerini gençlerle paylaşmaya devam edeceğini bildirmiş "Şimdiye kadar sembolik bir yol parası karşılığı verdiğim bu dersleri bundan böyle bana kapısını açan lokallerde, hatta evimde bedava olarak vermeye devam edeceğim" demiştir (Milliyet, 29 Nisan 1961).

147'ler hakkındaki kararın değiştirilmeyeceğinin MBK tarafından ilan edilmesi sonrası uzunca bir süre bu konuda kamuoyu sessizliğe bürünmüştür. Bu kararın en kısa zamanda değişeceğine inananları hayal kırıklığına uğratan MBK'nin açıklamaları eğitim öğretim yılının da sonlarında gerçekleşmiştir. Ancak sessizlik yeni akademik yılın kasım ayında açılmasıyla bozulmuştur. Açılış konuşmalarında Rektörler ve öğretim üyeleri bir yıl önce gerçekleşen ve düzeltilmesini istedikleri tasfiye hareketine değinmişlerdir. Üniversite Rektörleri İstanbul, İstanbul Teknik, Ankara, Ortadoğu Teknik ve Ege Üniversitelerinin açılış törenlerinde tasfiye hareketine değinerek bir hata içerisinde olduğunu ve MBK'nin bu yanlış hatadan en kısa sürede döneceğine olan inançlarını bir kez daha vurgulamışlardır.

Sıdk Sami Onar, 1 Kasım 1961'de gerçekleşen İstanbul Üniversitesinin açılış töreninde yaptığı akademik konuşması sırasında eğitim öğretim yılının ilk günü 147 öğretim üyesini unutmamıştır. Onar,

“Geçen yıl hiçbir hukuki sebep, esasa ve usule dayanmaksızın, hayatlarını bu mesleğe hasretmiş, ilmi değerleri ile şeref ve vakarları ile kariyerlerinin en yüksek derecesine yükselmiş ve milletlerarası haklı şöret kazanmış birçok meslektaşlarımızın akademik kariyerden alınmaları ve haklarından mahrum edilmeleri, onları üzdüğü kadar öğrencilerini ve kariyerdeki arkadaşlarını da üzümüştür. Bu mesleğe şüphe ve çekingenlik getirmiştir. Bunun tahsisini ve üniversitede eski samimiyet ve güvenin iadesini istiyoruz” demiştir (Milliyet, 2 Kasım 1961).

Onar, 2 Kasım 1961'de Vatan Gazetesi'ne verdiği röportajda Milli Birlik Komitesinin bu meselede büyük bir anlayış ve hüsniniyet ortaya koyduğunu belirtmiş:

“Bir izah edememezliğin sıkıntısı içindedirler. Fakat biz ısrar etmek, arkadaşlarımızın haklarını aramak zorundayız. Bu hakkı sonuna varıncaya kadar savunacağız. Vazifeyi bu hakkı aramayacak olanlara devretmeye niyetimiz yok ve devretmeyeceğiz de. Bu iş mutlaka düzelir. Fakat yapılan hata, kırılan şey yapıştırılsa bile bir gün mutlaka çatlar, belli eder kendini. Açılış konuşmam da belirttiğim gibi üniversitelerde nesiller birbirlerine itimat ederler. Hâlbuki şimdi itimat havası kalmamıştır. Herkes birbirinden şüphe ederken nasıl çalışılır. Bu durumda bir üniversite hocası, normal mesaiden çok, kendi istikbali için arzu edilmeyecek bir takım yollara

sapmak ve böyle bir karaktere bürünmek zorunda kalırsa iyi mi olur?" (Vatan, 2 Kasım 1961) demiştir.

Onar, açıklamasıyla 147'lerin üniversitelerden uzaklaştırılmasıyla birlikte üniversitelere hâkim olan güvensizlik duygusuna vurgu yapmıştır. Onar, üniversitelerdeki öğretim elemanı eksikliğini kendisini belli ettiğini ifade ederek;

“Birçok enstitüden yazılı müracaatlar alıyorum. Eleman yokluğundan çalışamaz hale geldiklerini belirtiyorlar. Bizim üniversite çöktü dediğimiz buydu işte. Başka sahalarda tasfiye yapılabilir, kadro genişliği sebebiyle bu mümkün olabilir. Fakat bizim elimizdeki öğretim üyesi sayısı zaten azdı. Yetmiyor, ihtiyacımızı dahi karşılayamıyordu. Dışarıdan hoca getirmek. Dışarıdan getirilecek hocalar tasfiye ettiklerimizden daha mı iyi olacak.” demiştir (Vatan, 2 Kasım 1961).

İstanbul Teknik Üniversitesi'nin 2 Kasım 1961'de gerçekleşen ders yılı açılışında konuşan Narter de,

“Öğretim üyelerini dışarı çeken bir tehlike mevcut ve gelişmekte iken, çok mühim ve değerli bir öğretim üye ve yardımcısı topluluğunun hayatlarının tek gayesi olan öğretim ve araştırma mesleğinden uzaklaştırılmış bulunması, çok ciddi ve vahim bir ızdırıp ve huzursuzluk unsuru olmakta devam etmektedir. Meslek ve seviyelerine has bir vekar ve sükûnla haklarının iadesini bekleyen bu arkadaşlarımızın, zevklerin en büyüğüne, memlekete münevver gençlik yetiştirmek şerefine tekrar kavuşturulmalarını görmek, bizim için en büyük memnunluk olacaktır.” diyerek 147'ler davasından asla vazgeçmeyeceklerine dile getirmiştir (Milliyet, 3 Kasım 1961).

3 Kasım 1961'de Ankara Üniversitesi'nin açılışında konuşan Suud Kemal Yetkin de 147'liklerin durumuna değinmiş ve “Arkadaşlarımızın bir an önce talebelerine ve üniversite yuvasına kavuşmalarını bekliyoruz” demiştir. Törende hazır bulunan Devlet Başkanı Sıtkı Ulay da Suud Kemal Yetkin'in konuşmasına “Senatolar talep etsin, biz elimizden geleni yapacağız” yanıtını vermiştir (Milliyet, 4 Kasım 1961).

Eğitim öğretim yılının açılışıyla birlikte 147'lerin dönüşüyle ilgili çalışmalar yeniden hız kazanmıştır. Milli Eğitim Bakanı Ahmet Tahtakılıç da 4 Kasım 1961 günü yaptığı açıklamasında, 114 sayılı kanunun tadili için tasarı hazırlandığını belirtmiştir. Tahtakılıç, kanun teklifinin esaslarını “üniversitelerden uzaklaştırılan öğretim üyelerinin geri alınması konusunda senatoların yetkili kılınması ve öğretim üyelerinin

üniversitelerden uzaklaştırılması için mahkeme kararını zorunlu kılan maddenin iptal edilmesi” olarak özetlemiştir (Milliyet, 5 Kasım 1961).

Meclisteki milletvekilleri de kamuoyu tarafından takip edilen 147’ler meselesini meclis gündemine taşımışlardır. Adalet Partisi Antalya Milletvekili Nihat Su ve iki arkadaşı da 147’lerin durumunu bir önergeyle meclise taşımıştır. Üç milletvekili Milli Eğitim Bakanı’ndan 147’ler hakkında hükümetin ne düşündüğünü ve 114 sayılı kanunun tadili veya kaldırılması hakkında bir hazırlık yapılıp yapılmadığı konusunda bilgi istemişlerdir (Milliyet, 7 Kasım 1961).

CHP de dört milletvekili tarafından 147 öğretim üyesinin görevlerine son veren 114 sayılı kanunun kaldırılması için kanun teklifi hazırlanmıştır. Turhan Fevzioğlu, Zeki Zeren, Ferda Güley ve Oğuz Oran tarafından hazırlanan teklif CHP grubundan geçtikten sonra Meclis Başkanlığı’na taşınacağı bildirilmiştir. Kanun teklifinde, 114 sayılı kanunun bütün hukuki neticeleri ile birlikte yürürlükten kaldırılması ve bu kanunla görevlerine son verilen öğretim üyelerinin bütün hakları ve görevlerinin iade edilmeleri hususu yer almıştır. Teklifte 114 sayılı kanunun yürürlüğe girdiği tarihten bu yana üniversitelerde iktisap edilmiş olan her türlü akademik unvan ve kadrolar ile terfilere ait hakların mahafaza edilmesi gerektiği hususu da belirtilmiştir (Milliyet, 9 Kasım 1961). 147’lerle ilgili 114 sayılı kanunun kaldırılmasını isteyen kanun tasarısı Başbakanlığa verilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı bu tasarı ile 147’lerin üniversiteye dönmelerinin temin edileceğini ve öğretim üyelerinin üniversiteden uzaklaştırılması selahiyetinin senato ve genel kurulların yetkisi dahiline alınacağını açıklamıştır. Tasarı kanunlaştığı takdirde, 147’ler aynı hak ve yetkilerle üniversiteye dönecek, hatta kanunun çıkışından bu yana olan maaşlarını da almaya hak kazanacaklardır. 147’lerin yerlerini almış olan öğretim üyelerinin haklarına dokunulmayacaktır (Milliyet, 19 Kasım 1961).

Diğer yandan 147 öğretim üyesinin üniversitelerden ayrılması sonrası üniversitelerdeki öğretim üyesi sıkıntısı bir türlü giderilememiştir. İstanbul Üniversitesi ile İstanbul Teknik Üniversitesinin öğretim üyesi sıkıntısı çektiği bildirilmiştir. İstanbul Üniversitesi ve Teknik Üniversitenin 86 profesör, 150 doçent ve 194 asistana ihtiyacı olduğu vurgulanırken 114 sayılı kanunla diğer üniversitelere nakiller dâhil İstanbul Üniversitesinden 43 profesör, 32 doçent, 9 asistan ve 1 uzman, 1 okutman ve 1 öğretim

görevlisi, Teknik Üniversite'den ise 21 profesör, 7 doçent ve 1 asistan ve 1 öğretim görevlisi ayrılmıştır (Milliyet, 8 Kasım 1961). Milliyet gazetesinde verilen rakamlar 147'ler kararının üniversitelerde yarattığı boşluğu göstermektedir.

147'lerin üniversitelere geri dönüşüyle ilgili çalışmalar tüm olumsuzluklara rağmen devam etmiştir. Siyasal Bilgiler Fakültesi Profesörler Kurulu yaptığı toplantı sonucu, 147'lerin ayrılmasına neden olan kanunun, Anayasa ve üniversite muhtariyetine aykırı olduğu belirtilerek hazırlanan muhtıra oybirliği ile kabul edilmiş ve Milli Eğitim Bakanı Hilmi İncesulu'ya verilmiştir. Muhtırada, 147'ler için 7 Nisan 1961 tarihinde fakültenin yaptığı müracaat hatırlatılmış ve:

“Üniversite muhtariyetini 120.maddesiyle teminat altına alan Anayasamız bütün hükümleriyle yürürlüğe girdikten sonra Anayasa bu açık aykırılığın ortadan kaldırılmasındaki gecikmenin çeşitli planlarda tahripleri daha da büyük olacaktır. Fakültemiz profesörler kurulu 114 sayılı kanunun kaldırılması işinin hükümetçe nihayet ele alınmış olmasını şükranla karşılar ve gereğinin hiçbir sebeple asla gün kaybetmeden gerçekleştirilmesini Anayasa rejimi, üniversite muhtariyeti, üniversitenin araştırma ve öğretim görevini layıkıyla ifa edebilmesi ve ağır haksızlıkların tamiri bakımından diler” (Milliyet, 16 Aralık 1961)

denilerek daha fazla geç kalınmadan meselenin çözülmesi istenmiştir.

Diğer yandan Meclis'te de özellikle bilim adamlarından oluşan temsilcilerin büyük çabaları sonucu 147'lerin üniversitelere dönüşünün gerçekleşmesi için kollar sıvanmıştır. Bakanlar Kurulu 147'lerin üniversiteye dönmelerini sağlayacak kanun tasarısını hazırlamıştır. Ahmet Tahtakılıç'ın Milli Eğitim Bakanlığı sırasında hazırlanan tasarıya göre “114 sayılı kanun kaldırılacak ve 147'ler bütün hakları ile birlikte üniversiteye döneceklerdir. Üniversite senatoları daha sonra bunlardan yerinde bulduklarını üniversiteden çıkarabilecekler” (Milliyet, 20 Aralık 1961). 147'lerle ilgili hükümet görüşü ve tasarısı “147 öğretim üyesinin 27 Ekim 1960'daki durumlarının iadesini” hedef tutmuştur. Tasarıyla, “114 sayılı kanun böylece yürürlükten kaldırılıp, öğretim üyeleri görevleri başına döndükten sonra üniversite senatosu iki ay içinde görevlerini ifa ehliyeti olmayanlar hakkında karar alabilecek ve ilişkisini kesebilecektir. Üniversite senatosunun suç unsuru bulduğu öğretim üyeleri ancak mahkeme kararı sonucunda görevlerinden uzaklaştırılabilecek, Senato felç gibi hastalıklarla malül

öğretim üyeleri hakkında ise Sağlık Kurulu muayenelerinden sonra karar alacaktır” (Cumhuriyet, 20 Aralık 1961).

147’lerin üniversitelere dönüşüyle ilgili hazırlanan tasarı Milli Eğitim Komisyonuna ulaştığında burada da meselenin çözümünü uzatacak birçok sorunla karşılaşmıştır. Milli Eğitim Komisyonu 147’ler konusunda hükümet tasarısını beğenmeyerek, yeni bazı prensip kararları almıştır. Komisyon “114 sayılı kanunun tamamen ilga edilmesi”ni istemiş ve “147’ler hakkında üniversite senatolarının önceden karar vermesi”nin Anayasanın ruhuna aykırı olduğunu prensip olarak kabul etmiştir. Komisyonda kabul edilen prensiplere göre “öncelikle bütün 147’ler üniversitedeki görevlerine döneceklerdir. Komisyon bu konuda şart tanımamaktadır”. Milli Eğitim Komisyonunda 147’lerden Zeki Zeren, Celal Ertuğ ve İzzet Birand konuşmuş ve hükümet tasarısını tenkit etmişlerdir. Hükümet sözcüsü komisyonda halen 44 kadronun münhal olduğunu söylemiş ve 103 yeni kadro verilmesi için teklifte bulunacaklarını ifade etmiştir (Milliyet, 11 Ocak 1962).

Milli Eğitim Komisyonunun hazırlanan tasarayı beğenmeyerek 147’lerin şartsız dönmesini istemesi üzerine, alt komisyon 147’lerin üniversitelere şartsız dönmelerini temin eden bir kanun teklifi hazırlamıştır. Teklifte; “147 öğretim üyesi şartsız olarak görevlerine döneceklerdir. Görevlerinden uzaklaştırılan öğretim üyeleri hakkında MBK, iktidarı süresince herhangi bir soruşturma açılmışsa bu soruşturmalara üniversite Senatoları tarafından devam edilecektir” (Milliyet, 18 Ocak 1962).

CHP Kurucu Meclis üyesi Ratip Tahir Burak, 147’ler kanununun alt komisyonun hazırladığı şekilde çıkarılmasının Anayasaya aykırı olacağını belirtmiş ve Milli Birlik Komitesinin tasarruflarının ilga edilemeyeceğine dair Anayasada geçici bir hüküm bulunduğunu söylemiştir. Burak’a cevap veren Adalet Partisi üyesi İhsan Ataöv “Anayasanın geçici maddesine dâhil olan hükmün mağduriyete uğrayanların mahkemelere müracaat ederek tazminat talep edemeyeceklerini amirdir. 17 Mayıs 1960 tarihiyle 27 Ekim 1961 tarihi arasındaki günlerin dokunulmazlık devri diye bir sıfatı yoktur. Komite tarafından çıkarılan antidemokratik kanunlar üzerinde durulacak ve bunlar anayasaya uydurulacaktır” demiştir. Ratip Tahir Burak tekrar söz alarak, fikrinde ısrar ettiğini belirtmiştir. Feyzi Öztürk (CKMP) ve Ferda Güley (CHP) kanun teklifini destekleyeceklerini belirtmişlerdir. Güley, Milli Birlik Komitesi icraatlarının hepsinin

doğru olmadığını, içlerinde bu kanun gibi sakat olanlarında bulunduğunu izah ederek hükümet tasarısına karşılık muhalif alt komisyonun hazırladığı teklifi destekleyeceklerini ilave etmiştir (Milliyet, 18 Ocak 1962).

Milli Eğitim Komisyonu 147'lerin şartsız olarak üniversiteye dönmelerini kararlaştırmışsa da Başbakan İnönü, bu konuda üniversite senatolarının mütalaasının alınmasının şart olduğunu söylemiştir. Alt komisyon tarafından hazırlanan ve Milli Eğitim Komisyonunda kabul edilen tasarıya göre; "147'ler kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra hiçbir makama müracaat etmeksizin, doğrudan doğruya akademik ünvanları, dereceleri ve yetkileriyle eski görevlerine döneceklerdir. Tasarının ikinci maddesine göre görevlerinden affedildikleri tarihten 27/10/1960 tarihine kadar haklarında işlem yapılması gereken öğretim üyelerinin durumları Üniversite Kurulları tarafından ele alınacak ve gerekli takibat yapılacaktır". Tasarıda;

1. 27/10/1961 tarihli 114 sayılı kanun ile Üniversitelerden affedilmiş veya diğer Fakülte veya Yüksekokullara nakledilmiş olanlar Üniversitedeki vazifelerine iade edilecektir. 114 sayılı kanuna ekli bir veya iki sayılı cetvellerde adları ve soyadları ile akademik ünvanları gösterilip adı geçen kanunun bir ve ikinci maddeleri gereğince üniversitedeki öğretim üyeliği veya öğretim yardımcılığı görevlerinden affedilenler veya başka Fakülte veya Yüksekokullara nakledilen Ankara, İstanbul, Ege ve Atatürk Üniversitesi mensupları eski akademik ünvanları, dereceleri ve yetkileri saklı tutulmak kaydıyla herhangi bir işleme tabi olmaksızın öğretim üyeliğine veya yardımcılığına iade edilmişlerdir.
2. 114 sayılı kanuna ekli bir ve iki numaralı cetvellerde adları ve soyadları yazılı öğretim üyeleri ve yardımcılarının bu kanunla görevlerine iadelerinden sonra geçecek 45 gün içerisinde 27/10/1960 tarihine kadar haklarında işlem yapılması gereken öğretim üyeleri varsa 4936 sayılı kanunun 47-49. ve 115 sayılı kanunla değiştirilen 46. maddeleri Senatolarca uygulanır.
3. Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte teşrii vazife veya mukaveleli olarak yurt dışında öğretim üyesi bulunanlardan teşrii vazifede olanlar bir ay içinde mukaveleli olanlar ise mukavele bitiminde üniversiteye dönebilirler.

İsmet İnönü, tasarıya ilişkin çekincelerini şu şekilde aktarmıştır:

"Hükümet olarak bu davanın halli yolunda nasıl bir tedbir alınacağı hususu enine boyuna görüşüldü. Neticede 147'lerin Senatoların mütalaasını alınması şartıyla üniversitelere dönebilmelerini mümkün kılacak bir tasarı hazırlandı. Milli Eğitim

Komisyonunda öğretim üyeleri bütün hukuki vecibeleriyle görevlerine iade edilebilir fikriyle karşılandı. Biz hükümet olarak Meclisi muhtar organların yetkilerine karışır vaziyete sokmak istemiyoruz. Teşrii organ “ben yaptım oldu” zihniyetiyle hareket ederse çabucak yıpranır. Bunun misallerini yakın mazide gördük. Teşrii tasarruflarda çok dikkatli olmak mecburiyetindeyiz. Buna dikkat edilmezse Meclis itibarını kaybeder” (Milliyet, 19 Ocak 1962).

Maliye Komisyonu Başkanı Cemal Babaç yaptığı basın toplantısında 147’lerin görevlerine dönmeleri için yeni bir ara formül bulunduğunu bildirmiş ve “147 öğretim üyesi kayıtsız şartsız üniversiteye dönecekler, ancak üniversitelerdeki görevleri Senatolar tarafından tespit edilecektir” diyerek son sözün Senatolara verileceğini bildirmiştir. Babaç, 147 öğretim üyesinin üniversiteye iadelerinde idari muhtariyet gözetilerek, temin edilen kadrolarda istihdamlarını mümkün kılacak ve mağduriyetlerini telafi edecek bir ara formül üzerinde hükümetle mutabakata varıldığını söyleyerek bu konuda Milli Eğitim Bakanı’nın Milli Eğitim Komisyonu’na gerekli malumatı verdiğini bildirmiştir (Milliyet, 26 Ocak 1962).

147 öğretim üyesinin üniversitelerden sebepler ortaya konulmadan, savunma hakkı ve geri dönüş imkânı verilmeden uzaklaştırılmalarının üzerinden bir yılı aşkın bir süre geçmiş ve büyük mücadeleler sonucu 147’lerin görevlerine iadesi hakkındaki kanun teklifinin Anayasa Komisyonunda görüşüleceği gün sonunda gelmiştir. Toplantıya Başbakan İnönü de katılmış ve hükümetin görüşünü savunmuştur. Hükümetin teklifinde 147’lerin Senato kanalı ile görevlerine dönmeleri, buna karşılık milletvekilleri tarafından hazırlanan ve alt komisyonda kabul edilen teklifte ise üniversite üyelerinin kayıtsız, şartsız hiçbir merciine başvurmadan kürsülerine iadesi istenmiştir. Anayasa komisyonu, tartışmalar sonucu hükümet tarafından önerilen 147’lerin Senato yoluyla görevlerine dönmelerini isteyen tasarıyı kabul etmiştir. Öğretim üyelerinin kayıtsız şartsız üniversitelere dönmeleri hususunda Milli Eğitim Komisyonu tarafından kabul edilen teklif ise reddedilmiştir. Anayasa Komisyonu bu kararını Başbakan İnönü’nün konuşmasından sonra almıştır. Yapılan oylamada hükümet tasarısına 9 üye kabul, 3 üye çekimser ve 2 üye de kırmızı oy kullanmışlardır. İnönü Anayasa Komisyonunun kararını vermesini sağlayan konuşmasında:

“Hükümet tasarısında doğrudan doğruya tayin yapılmamaktadır. Bu husus senatoya bırakılmaktadır. Kanunla üniversite öğretim üyeleri ve yardımcıları

görevlerine alınacaktır denilirse muayyen eşhası üniversiteye kanuni bir tasarrufla alınacağı neticesi hâsıl olur. Bu ise Anayasa dışına çıkılmak demektir. Komisyonun Anayasaya aykırılık bahsinde vuzuh içinde bulunduğunu tahmin ediyorum. 114 sayılı kanunun tatbikatı ve buna ait muameleler, tavsiye şeklinde görülüyor. Hocaların çıkarılması geçmişte de cereyan etmişti. Bu tasfiye muamelesi bir ihtiyaç olarak kanaat olarak yerleşmesi halinde muayyen sebepler de olsa bu sebeplerin adalet ölçüsü içinde mütalaası mümkündür. Tasfiye hakkında bir kanaat vardı. Bir de tatbikat var. O zaman usulsüz görülen muamele vardı. Bunlar da bu arada feda edildi. Umumi olarak karar isabetsiz idi. Biz de bu muameleye bir hal tarzı arayacağız. Üniversite de salahiyyetli organlar vardı. Onlara danışılmadı. Bu bir yanlışlıktır. Hükümet bu iki noktadan hareket etmektedir. Şimdi üniversiteler uygun gördüklerini alsınlar, görmediklerini almasınlar. Askerler profesörlerin üniversiteden çıkarılması işinde masumdur. Bir takım telkinler yapıldı. Öğretim üyeleri hakkında iftiralar da yapılmıştır. Ancak bu takdiri mesuliyetli organlar yapmalıydı. Öğretim üyeleri mutlak olarak çıkarılmıştır. Biz şimdi senatolara diyoruz ki “ehil gördüklerinizi alabilirsiniz” Meclis dışında kanun dışında bir işe girmeyelim. Bu tasarrufu üniversitelerin kendi yetkili organlarına bırakalım. Bu tasarrufların icrasında hata olduğunu görmemiz halinde belirecek ihtiyaç tahtında hükümet ve meclis olarak bunu da her zaman nazarı itibar alıp icap ettiği şekilde hareket edebilmemiz mümkündür” demiştir (Milliyet, 13 Şubat 1962).

147’lerin tekrar üniversitelere geri dönüşünün yolunu açacak kanun tasarısı komisyonlardan çıkarak 17 Mart’ta Meclis Başkanlığı’na verilmiştir. Hükümet tasarısının gerekçesinde, 114 sayılı kanunun beşinci maddesinde belirtilen “bu kanunla vazifelerinden affedilenlerin bir daha üniversitede görevlendirilemeyecekleri” hükmü Anayasanın 58. maddesine aykırı görülmüştür. Anayasanın 58. maddesinde “Her Türk kamu hizmetlerine girme hakkına sahiptir”, 40. maddesinde ise “herkes dilediği alanda çalışma hürriyetine sahiptir” denilmektedir. Tasarıyla birlikte, 114 sayılı kanunun 5. maddesi hükmü tamamen yürürlükten kaldırılacak ve halen açıkta ve başka görevlerde bulunan üniversite öğretim üye ve yardımcılarının tekrar üniversiteye dönmeleri imkânı sağlanmış olacaktır. Tasarıda ayrıca, Senatoların bir ay içinde 147’ler hakkında kararını vereceği hükmü bağlanmış, 147’lerin üniversitelere dönmelerini sağlamak amacıyla bütün fakültelerdeki 247 boş kadro sayısı tespit edilmiş ve bunlar bir cetvelle tasarıya eklenmiştir (Milliyet, 18 Mart 1962).

28 Mart'ta Meclis'in gündemine gelen 147'lerin üniversitelere dönüşünün yolunu açan tasarı Meclis'te kabul edilmiştir. Millet Meclis'inde kabul edilen yasaya göre:

“Öğretim üyeleri üniversite senatolarına müracaat ederek eski görevlerine dönebilecektir. Kanunun yürürlüğe girdiği anda Senatör veya milletvekili olanların öğretim üyeliği hakları saklı tutulacak ve meclis dönemi sona erdiğinde üniversite senatolarına müracaat ederek tayinlerini isteyebileceklerdir” (Milliyet, 29 Mart 1962).

Tasarının ikinci maddesinde ise “Senatoların üniversiteye kabul etmedikleri öğretim üyeleri için gerekçe göstermeleri ve Danıştay'ın da bu gerekçelerle birlikte açılacak davaları en geç üç ay içerisinde intaç ettirmeleri” gerektiği kabul edilmiştir (Milliyet, 29 Mart 1962). Tasarı mecliste kabul edilmesiyle birlikte Üniversite rektörleri üniversiteler adına memnuniyetlerini bildirmiştir. Sıdık Sami Onar, kararın Senatolarınca, kanunun ruhuna uygun bir suretle tatbik edilerek, üniversitelerin daha huzurlu ve verimli çalışabileceğini söylemiştir (Milliyet, 29 Mart 1962).

Tasarının mecliste kabul edilmesini 147'ler de sevinçle karşılamıştır. 147'ler Derneği Başkanı Prof.Dr. Müfide Küley, “Kanun çok isabetli tanzim edilmiştir. Hepimizi neticeden memnunuz” demiştir. Klinik şeflikleri konusunda bir uyuşmazlık yaşanmayacağını belirten Küley, ordinaryus profesörlerin şef olduğunu ve kıdem durumlarının gözetilmesinin mantıklı olduğunu söylemiştir. Prof.Dr. İhsan Şükrü Aksel de “Dönmek bizim için vazifedir. Zaten kendimizin olan vazifelerimize dönmemiz normaldir, dönmek istemeyen olacağını zannetmiyorum” demiştir. Prof. Dr. Remzi Tevfik Kazancıgil ise “Yersiz bir muameleydi, adeta bir hakaretti. Bunlar ortadan kalktı, sevinilecek şey, memlekette adil olmayan kararlardan dönüleceğini görmektir. Bu sonuç, efkârı umumiyetin mayalandırdığı bir sonuçtur. Bunlar bize üniversitelerimizin vazifelerinin ne kadar ağır olduğunu anlatıyor” demiştir. Ord. Prof. Dr. Ali Tanoğlu da karara ilişkin memnuniyetini bildirerek, “Ben bunu bir kader oyunu olarak kabul ediyorum. Görevlerimiz bizim için mukaddestir. Bizim asli görevimiz daima hocalıktır” demiştir. Ord. Prof.Dr. Ekrem Şerif Egeli de “Şahıslarımızdan çok kurtulmuş olan ilim haysiyeti bakımından memnun olmamız lazımdır “ demiş, Ferit Hakkı Saymen, üniversiteye döneceğini belirtmiştir (Milliyet, 30 Mart 1962).

İstanbul Üniversitesi Dekanları da karara ilişkin ortak memnuniyetlerini bildirmiştir. Tıp Fakültesi Dekanı Halit Ziya Konuralp “Karardan memnunum. Karar yürürlüğe girince üniversite senatosunca ele alınacaktır. Kanunun çıkması ile insan hakları korunmuş ve 147’ler yaptıkları haklı mücadeleyi kazanmışlardır” demiştir. İktisat Fakültesi Dekanı Mehmet Oluç “Memleketimizin güçlkle yetişen ilim adamlarının iş emniyetini yeniden tesis edeceğine güvenimiz ve ilim hayatımızın geleceği bakımından ümitlerimiz artmış bulunmaktadır”, Edebiyat Fakültesi Dekanı Vahit Turan, “Geç olmuş, fakat güç olmamıştır. Haksızlığın giderilmesinden fevkalade memnunuz” demişlerdir (Milliyet, 30 Mart 1962).

147’lerin üniversitelere dönmesini sağlayacak tasarı, 12 Nisan’da Cumhuriyet Senatosu’na gelmiş ve senatoda kabul edilerek kanunlaşmıştır. Tasarı, MBK üyelerinin 16 oyuna karşılık 96 oy ile kabul edilmiştir. 147’lerden Bülent Nuri Esen, Kazım İsmail Gürkan, Ekrem Şerif Egeli, Müfide Küley kararın oylanışını locadan izlemiş ve kararı sevinçle karşılamış, lehte oy kullanan senatörler locaya gelerek öğretim üyelerini tebrik etmiştir. Rektörler de Senatoya teşekkürlerini bildirmiş ve kanunu itinayla yerine getireceklerini bildirmişlerdir (Milliyet, 13 Nisan 1962).

Kanun, 18 Nisan 1962 günlü ve 43 sayılı Resmi Gazete’de “Üniversite öğretim üyelerinden bazılarının vazifelerinden affına ve bazılarının diğer fakülte ve yüksekokullara nakline dair 27.10.1960 tarihli ve 114 sayılı kanunun bazı maddelerinin kaldırılması ve yeni hükümler eklenmesi hakkındaki kanun” başlığıyla yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Böylece 147 öğretim üye ve yardımcısının üniversitelere geri dönüşü senatolara bırakılmış ve senotaların uygun görmesiyle birlikte 147 kişinin görevlerinin başına dönmelerinin önünde herhangi bir sakınca kalmamıştır. 43 sayılı kanunun birinci maddesi ile; 27 Ekim 1960 tarihli ve 114 sayılı kanunun 1.2.3 ve 5 inci maddeleri kaldırılmıştır. İkinci maddesinde ise “114 sayılı kanuna ekli 1 ve 2 sayılı cetvellerde ad ve soyadları ile akademik ünvanları gösterilip adı geçen kanunun 1 ve 2 nci maddeleri gereğince üniversitelerdeki öğretim üyeliği veya öğretim yardımcılığı görevlerinden affedilen veya başka fakülte veya yüksek okullara nakledilen Ankara, İstanbul, Ege ve Atatürk Üniversiteleri ile İstanbul Teknik Üniversitesi mensupları (emekliye ayrılan veya başka görevlere atanmış olanlar dâhil) eski akademik ünvanları ve dereceleri saklı tutulmak şartıyla ve senotaların uygun görmesinden başka herhangi bir işleme ihtiyaç olmaksızın öğretim üyeliğine veya yardımcılığına kabul ve tayin

olunacakları” belirtilmiştir. Senatoların bu öğretim üyeleri ve yardımcılarında uygun görülmeyenler hakkında verecekleri kararların kanuni gerekçeli olması gerektiği belirtilerek, bu kararlar aleyhine Danıştay’da açılacak davaların en geç üç ay içinde hükme bağlanacağı bildirilmiştir (Resmi Gazete, 18 Nisan 1962).

Kanunun Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmesiyle birlikte İTÜ Senatosu 19 Nisan’da toplanarak, 17 ay 23 gün önce görevlerinden affedilen 29 öğretim üyesinin üniversiteye dönmelerini oybirliği ile kabul etmiştir. 6’sı ordinaryus profesör, 15’i profesör, 7’si doçent ve birisi öğretim görevlisi olan bütün öğretim üyelerinin durumları teker teker tetkik edilmiş ve eski akademik unvan ve dereceleri haiz olarak dönmeleri kabul edilmiştir. Vefat eden Emin Halid Onat’ın durumu görüşülürken saygı duruşunda bulunmuş, bir heyet mezarına giderek çiçek götürmüştür. Dönmeleri kabul edilen öğretim üyelerinden 8’i dış memleketlerin üniversitelerinde görev almış olduklarından görevlerine oradaki anlaşmaları sonunda, Kudret Mavitan’da milletvekili olduğu için devre sonunda üniversiteye dönebileceği bildirilmiştir. Dönmeleri kararlaştırılan öğretim üyeleri ise şöyledir:

“Ordinaryus profesörlerden, Nurettin Çuhadar, Feridun Arısan, Ratip Berker, Hilmi İleri, Necati Engez, Emin Onat, Profesörlerden, Bekir Dizioğlu, Orhan Safa, Muhittin Binan, Sabri Oran, Kema Ahmet Aru, Necati Acun, Yusuf Berdan, Orhan Ünsaç, Turgan Sabis, Reşat Nalbantoğlu, Kudret Mavitan, Selim Palavan, Mustafa Santur, Münir Ülgür, Enver Berkman, Doçentlerden: Aram Ersümer, Eyüp Kömürçüoğlu, Orhan Bolak, Necibe Çakıroğlu, İsmail Utkular, Celal Erkmen, Ali Rıza Özbek ve asistan Aydın Aydıncıoğlu’dur (Milliyet, 20 Nisan 1962).

İstanbul Üniversitesi Senatosu da 25 Nisan’da toplanarak 1 yıl 5 ay 24 gün önce 114 sayılı kanunla üniversiteden affedilen 85 öğretim üyesinin geri dönüşünü kabul etmiştir. Oylamada, Edebiyat Fakültesi öğretim üyelerinden 3 tanesi hariç, bütün öğretim üyeleri hakkındaki karar oybirliği ile alınmıştır. Geri dönmesi kararlaştırılan öğretim üyelerinden 24’ü ordinaryus profesör, 17’si profesör, 27’si doçent, 5’i eylemsiz Doçent, 9’u asistan, 1’i uzman, 1 Okutman ve 1 öğretim görevlisidir. Milletvekili olan Zeki Zeren, Cevdet Perin, Abdülhak Kemal Yörük, devre sonuna kadar, yurtdışında bulunan Mehmet Şevket İpşiroğlu, Takiyettin Mengüşoğlu, Fuat Sezgin, Türkan Erbenği, Ekrem Behçet Tezel, Şükrü Aksel, Mehpare Heilbronn ise anlaşmaları bitinceye kadar izinli sayılmıştır (Milliyet, 25 Nisan 1962).

Ankara Üniversitesi de 24 Nisan'da toplanarak 34 öğretim üyesini eski görevlerine dönmelerini kabul etmiştir. Karar açık oyla ve ittifakla alınmıştır (Cumhuriyet, 25 Nisan 1962). Üniversitelerin bütün öğretim üyelerini üniversitelere kabulünün ardından 147'lerden oluşan bir heyet Rektörleri ziyaret ederek, verdikleri destekten ötürü Rektörlere teşekkür etmişlerdir (Milliyet, 27 Nisan 1962).

BÖLÜM 5

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmada elde edilen bulgulardan yola çıkılarak ulaşılan sonuçlara ve bunlara yönelik önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuçlar

Türkiye Cumhuriyeti döneminde üniversiteler ilk müdahaleyi 1933 yılında yaşamıştır. Bundan sonraki süreçte de her siyasi kırılmanın yaşandığı dönemde üniversiteyi yeniden düzenleme işine girilmiş, her yeni gelen iktidar, dışsal müdahalelerle üniversiteleri şekillendirme çabasında olmuştur. Tek partili sistemden çok partili sisteme geçişle birlikte iktidara gelen Menderes hükümeti yola “özgürlük” şiarıyla çıkmış, zaman içerisinde tek partili döneme ilişkin eleştirdiği hataları kendisinin yaptığı, üniversiteler başta olmak üzere kendisine muhalif olan kesimleri baskı altına almaya çalıştığı gözlenmiştir. Bu gelişmeler ve Menderes hükümetinin kendisini eleştiren ve muhalif olan kesimleri baskılayan uygulamaları üniversiteleri, Menderes hükümetine karşı olan askerin saflarına itmiş ve üniversitelerin de desteğini alan asker, Menderes hükümetinin 27 Mayıs 1960 tarihinde gerçekleştirdiği darbeyle sonunu getirmiştir. Asker yönetime gelmesiyle beraber ülkeyi yeniden şekillendirme işine girilmiş, bu yeniden şekillendirme işinden üniversiteler de nasibini almıştır. Üniversitelerde bir yenileşme ve reform ihtiyacı o dönem üniversite çevrelerinde de sıkça konuşulan ve tartışılan bir durum olsa da tartışmalarda üniversitelerin daha bilimsel ve demokratik bir yapıya kavuşması için “bilimsel ve objektif kıstaslarla ve demokratik yollarla kendi içerisinde seçilmiş organlarca” yapılarını oluşturması gerektiği öne çıkan talep olmuştur.

1960 askeri darbesi sonrası yönetimi ele alan Milli Birlik Komitesi tarafından çıkartılan 114 sayılı kanunla, içlerinde darbenin gerçekleşmesinde açık destek veren öğretim görevlilerinin de bulunduğu 147 öğretim üyesi görevlerinden tasfiye edilmiştir.

114 sayılı kanunun çıktığı 28 Ekim 1960 gününden itibaren bir buçuk yıl boyunca kamuoyunun gündeminden düşmeyen 147'lerin tasfiyesi, hemen her kesimden destekle 147'ler için bir geri dönüş mücadelesine dönüşmüştür. Karara ilk tepkiyi üniversite rektörleri vermiş ve kendilerinin dahi haberi olmadan alındığını söyledikleri bu karar karşısında istifa etmişlerdir.

İstanbul Üniversitesi'nden 23'ü ordinaryüs profesör, 20'si profesör, 27'si doçent, 3'i eylemsiz doçent, 10'u asistan, 1'i uzman, 1'i öğretim görevlisi toplam 85 kişi, İstanbul Teknik Üniversitesi'nden 6'sı ordinaryüs profesör, 15'i profesör, 5'i doçent ve 1 Asistan toplam 27 kişi ve Ankara Üniversitesi'nden de 21 Profesör, 7 Doçent, 6 Asistan ve 1 Öğretim Görevlisi toplam 35 kişi tasfiye edilmiştir. Tasfiye edilen 147 kişi fakülte içlerinde dağılımında en büyük tasfiye ise İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde gerçekleşmiştir. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde 49 ve Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden 10 olmak üzere toplam 59 tıp fakültesi öğretim üye ve yardımcısı tasfiyeye uğramıştır. Diğer fakültelerde ise durum şu şekildedir; İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nden 15 kişi, Ankara Üniversitesi Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi'nden 12 kişi, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden 16, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden 7 kişi, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden 4 kişi, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nden 1 kişi, İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi'nden 4 kişi, Ankara Üniversitesi Fen Fakültesinden 1 kişi, Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi'nden 1 kişi ve İstanbul Teknik Üniversitesi Mühendislik ve Mimarlık Fakültelerinden 27 kişi tasfiye edilmiştir. Bu tasfiye üniversite kadrolarında ciddi boşluklar doğurmuştur. Zira üniversitelerde 1959-1960 yıllarında Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ege Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi ve asistanlar da dâhil olmak üzere 3911 öğretim elemanı bulunmaktadır (Gürüz, 2003:316). Tasfiye edilen 147 öğretim üyesinin 123'ü Ordinaryüs Profesör, Profesör ve Doçentler arasından gerçekleştirilmiştir.

Ayrıca 114 sayılı kanunda isimleri yazılan öğretim üyelerinin bazılarının ünvanlarının, bazılarının da isim ve soyadlarının yanlış yazıldığı gözlenmiştir. Örneğin Ord. Prof. Dr. Muhittin Erel, Profesör olarak, Prof. Tevfik Berkman, Ordinaryüs Profesör olarak, Ord.Prof. Dr. Ziya Öktem Profesör olarak, Prof.Memduh Yaşa Doçent olarak yazılmıştır. Yine bazı öğretim üyelerinin isimleri eksik ya da hatalı yazılmıştır. Mina Urgan, Kemal Aydınlioğlu, Slavço Yanço, Muzaffer Esat Güçhan, Aydın

Mehmet Aydınçioğlu, Suat Nigar, Saadet Ergene Bayramoğlu, Yusuf Keçecioğlu'nun isimleri hatalı veya eksik yazılmıştır. Listede bu şekilde hataların olması kişilere ait özlük dosyaları incelenmeden, kulaktan dolma bilgilerle tasfiye yapıldığı şüphesini yaratmıştır.

Diğer yandan gerçekleştirilen tasfiyede nedenler ve kıstaslar gösterilmemiş, tasfiyeye uğrayan isimlerin kimler tarafından hazırlandığı hiçbir zaman açıklanmamıştır. MBK açıklamasında 'herkes için kıstasların farklı' olduğu ifade edilmiştir ki bu durum keyfiyeti de beraberinde getirebilecek bir durumdur.

MBK yönetime ilk geldiğinde Başkan Cemal Gürsel tarafından okunan ilk bildiriye "gayemiz Birleşmiş Milletler Anayasasına ve insan hakları ilkelerine tamamı ile uyulacaktır" açıklamasına karşılık hem uluslararası hukuk kuralları hem anayasa hem de insan haklarının temel prensipleri yok sayıldığı gözlenmiştir. Asker, kendi devirdiği Menderes hükümetine bile Yassıada'da verdiği savunma hakkını, tasfiye ettiği 147 bilim insanına göstermemiş, Anayasada ve insan hakları evrensel beyannamesinde yer alan savunma hakkı hiçe sayılmıştır. Anayasanın 58. maddesinde "herkes her türlü kamu hizmetlerine girme hakkına sahiptir" ve 40. maddesinde "herkes dilediği alanda çalışma hakkına sahiptir" maddeleri yok sayılarak 147 bilim insanı kamu hizmetlerinden men edilmiş ve 114 sayılı kanunun 5. maddesiyle "affedilenler bir daha öğretim üyeliği veya yardımcılığı vazifesiyle görevlendirilemezler" maddesiyle mesleklerini yapma hakkı ellerinden alınmıştır. 147 öğretim üyesine tasfiye edilme gerekçeleri hiçbir zaman açıklanmamış, kendilerine yöneltlen suçlamalara karşı kendilerini savunacakları ya da başvuracakları bir merci gösterilmemiştir.

Yapılan tasfiyenin nedenlerinin ve kıstaslarının hiçbir zaman açıklanmaması ve tasfiyede belirli kıstasların kullanılıp kullanılmadığı da tartışma konusu olmuştur. Zira MBK üyelerinden Orhan Erkanlı'nın ileriki yıllarda söylediği "Her türlü kanaate, inanişaa taaruz ediyorduk, solcusunu da sağcısını da atıyorduk, doğum yeri şarkta olana Kürtçü diye, namaza gideni softa ve gerici diye, kitabı olanı çalmıştır diye, kitapsızları kitapsız diye, talebeye ciddi davrananı kaba ve sert diye, samimi hareket edeni laubali diye, kızlarla fazla ilgileneni ahlaksız diye damgalıyorduk" sözleri de bunun bir kanıtı olarak gösterilebilir.

147 bilim insanı için verilen tasfiye kararı “görevden af ve meslek hakkından mahrumiyet” gibi iki ağır cezayı getirirken bir ceza kanunu olmasına rağmen suçlar belirtilmemiştir. Diğer yandan tasfiye edilenlerin 114 sayılı kanunda isimlerinin tek tek yazılmasına kamuoyu ‘onur kırıcı bir durum’ olduğu gerekçesiyle tepki göstermiştir. MBK tarafından 147'lere yönelik genel olarak ifade edilen “yetersiz, tembel veya ahlaksızlar” gibi açıklamalar, herkes tarafından bilinen ve tanınan bu insanların niçin tasfiyeye uğradıkları merakını artırmış ve zaman geçtikçe sebeplerin açıklanmaması ve dosyaların üniversitelere gönderilmemesi 147 öğretim üyesinin objektif ve bilimsel kıstaslara göre tasfiye edilmediği görüşünün kuvvetlenmesi, 147 öğretim üyesine destek veren kesimi genişletmiştir.

Objektif kıstasların olmayışı ve kararın üniversitenin iç dinamiklerinden bağımsız alınmış olması üniversitelerde huzursuzluğu da beraberinde getirmiştir. Siyasi iktidarların tek başlarına bir üniversite hocasının ilmi yeterliliğini ölçmek yeteneğine sahip olması oldukça güç, hatta imkânsızdır. Diğer yandan bu da isimlerin belirlenmesinde üniversiteden seçilen bazı hocalardan yardım alındığı sorusunu akıllara getirmiştir. Başkan Cemal Gürsel'in açıklamalarına da yansıyan “biz tasfiyeyi üniversite içindekilerden aldığımız malumatlara göre yaptık, aldatılmıyız” şeklindeki ifadesi yapılan tasfiyede ‘ispiyon ve iftira’ yapıldığını akla getirmiş ve tasfiyeye yardım edenlerin kendi çıkarlarını gözeterik isimleri kadro kaygısıyla belirlediği görüşünü ortaya çıkarmıştır. Bu görüşü kuvvetlendiren en büyük kanıt üniversitelerin yetkili organlarının tasfiye sebeplerini içeren dosyaları resmi yollarla istemelerine rağmen, Komite'nin dosyaları vermeyişidir.

147 bilim insanının bir buçuk yıl süren hak mücadelesi diğer yandan MBK arasında konuya ilişkin görüş ayrılıklarını da göstermiştir. Milli Birlik Komitesi üyelerinin aralarında Başkan Cemal Gürsel'inde bulunduğu bir kısmı kararda hata olabileceğini ve hata varsa düzeltileceğini ifade ederlerken, bir kısmı kararda hata kabul etmeyerek asla verilen karardan dönülmeyeceğini söylemişlerdir. Başkan Cemal Gürsel'in 114 sayılı kararın çıkartılmasının üzerinden birkaç gün geçmeden “hata varsa kararın düzeltileceğini” ifade etmesine karşın 147 bilim insanının geri dönüşü yaklaşık bir buçuk yıl sürmüştür. MBK içerisindeki görüş ayrılıkları sürecin bu kadar uzamasında etkili olmuş ve süreç hem MBK içerisinde hem de üniversite ile MBK arasında bir inatlaşma halini almıştır.

147 bilim insanının bir buçuk yıl süren mücadelesi için başta üniversiteler ve rektörler olmak üzere birçok kesim girişimde bulunmuş ve mücadelelerine destek vermiştir. 18 Nisan 1962 günü Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 43 sayılı kanunla 147 öğretim üye ve yardımcısına sadece Senatoların onay vermesi koşulu ve senatolar kabul etmese dahi mahkeme yolu gösterilerek tekrar görevlerine dönüş hakkı verilmiştir. Kararın ardından aynı hafta içerisinde toplanan üniversite senatoları 147 öğretim üye ve yardımcısı için kararlarını vermiştir. Senatolar tasfiye edilen üyelerin tamamını üniversitelere kabul etmiştir. Bir buçuk yıl süren zamanda iki öğretim üyesi; İstanbul Teknik Üniversitesi'nden Emin Halid Onat ve İstanbul Üniversitesi'nde Ziya Öktem vefat etmiştir. İstanbul Üniversitesi'nden 3 öğretim üyesi Zeki Zeren, Cevdet Perin ve Abdulhak Kemal Yörük milletvekili olduğundan görev süreleri bitene kadar, Mazhar İpşiroğlu, Takiyettin Mengüşoğlu, Fuat Sezgin, Türkan Erbenği, Ekrem Behçet Tezel, İhsan Şükrü Aksel ve Mehpere Heilbronn ise yurtdışındaki üniversitelerde görev yaptıkları için anlaşmaları bitene kadar izinli sayılmışlardır. Ayrıca İstanbul Üniversitesi Senatosu 10 Mayıs'ta toplanarak Ferit Hakkı Saymen'in "bir öğrencisiyle ilişkisi olduğu" iddiaları doğrultusunda durumu tekrar gözden geçirmiş ve üniversiteye kabulünü reddetmiştir. İstanbul Teknik Üniversitesi'nde de Kudret Mavitan milletvekili olduğu ve 8 öğretim görevlisi de yurtdışında görevli olduklarından izinli sayılmışlardır. Ankara Üniversitesi'nde de tasfiye edilen 35 öğretim üyesinin tamamı üniversitelere kabul edilmiştir.

Diğer yandan 28 Ekim 1960 günü yayınlanan Resmi Gazetede üniversiteleri ilgilendiren bir başka konu da 115 sayılı yasadır. Üniversitelerin yönetimini ve işleyişini yeniden düzenleyen 115 sayılı yasa ile Milli Eğitim Bakanı'nın üniversite üzerindeki yetkileri tamamen kaldırılmıştır. Milli Eğitim Bakanı'nın üniversiteler arası kurulun başı olması durumuna son verilmiş, üniversiteyi ilgilendiren yönetmelikler daha önce Milli Eğitim Bakanı'nın onayından sonra yürürlüğe girerken yeni düzenlemeyle Milli Eğitim Bakanı devreden çıkarılarak yönetmeliklerin yürürlüğe girmesi için Senatonun onayı yeterli sayılmıştır. Ayrıca 1961 anayasasının 120. maddesinde "Üniversiteler bilimsel ve idari özerkliğe sahip kamu özel kuruluşlarıdır", "Üniversite organları, öğretim üye ve yardımcıları üniversite dışındaki makamlarca her ne surette olursa olsun görevlerinden uzaklaştırılmazlar", "Üniversiteler kendileri tarafından seçilen yetkili öğretim üyelerinden kurulu organları eliyle yönetilir ve denetlenir; kanuna göre

kurulmuş olan devlet üniversiteleri hakkındaki hükümler saklıdır” maddeleriyle üniversite özerkliği güvence altına alınmıştır.

5.2.Öneriler

Hayatını bilime, sanata insanlığın gelişimine adayan insanların yaşam öykülerini, mücadelelerini, insanlığa hizmetlerini, başarılarını öğrenmek insanlığa örnek olmaları bakımından önemlidir. Bu sebeple insanlığa hizmet etmiş kişilerin, hizmetlerine ilişkin bilgilere ulaşılması engellenmemeli, araştırmacılara gerekli bilgi ve materyallere ulaşım imkânı sağlanmalıdır.

Üniversitelerde çalışmış ve emekli olmuş öğretim üye ve yardımcılarının biyografilerine ulaşmada sıkıntılar bulunmaktadır. Emekli olsalar dahi üniversitelerde çalışmış akademisyenlerle ilgili biyografik arşiv deposunun kullanıma açık hale getirilmesi, araştırmacıların işini kolaylaştıracaktır.

147'lerle ilgili olarak YÖK tarama sisteminde herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. 147'ler tasfiyesi sosyoloji ve siyaset bilimi açılarından da araştırılması gereken bir problem olarak karşımıza çıkmıştır.

KAYNAKÇA

- Akalın, Ş.K. (2007). Hasan Eren'in Ardından: Bir Âlimin Ölümü. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, 667(94), 267-275.
- Aksu, N. (2003). *Adnan Benk ve Türkiye'de Modern Edebiyat Eleştirisi*. Yüksek Lisans Tezi, Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Akyaz, D. (2006). *Askeri Müdahalelerin Orduya Etkisi-Hiyerarşik Örgütlenmeden Emir Komuta Zincirine*. (2. Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Akyol, Ş. (2006). *Medeni Hukuka Giriş. Prof. Dr. Bülent Köprülü'nün Anısına Armağan*. (2. Baskı). İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Akyüz, Y. (2009). *Türk Eğitim Tarihi*. (21. Baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Arap, S. K. (2010). Türkiye Yeni Üniversitelerine Kavuşurken: Türkiye'de Yeni Üniversiteler ve Kuruluş Gerekçeleri. *Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 65, 001-029.
- Arslan, A. (2011). *Türkiye'de Üniversite ve Siyaset*. (1. Baskı). İstanbul: Paraf Yayınları.
- Aru, K.A. (1995). *Anılarda Mimarlık*. Kemal Ahmet Aru. İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.
- Aslanapa, O. ve İhsanoğlu, E. (2000). *Emin Bilgiç Hatıra Kitabı*. İstanbul: İslam Tarih ve Sanat ve Kültürünü Araştırma Vakfı.

- Aşçı, A. (2000). *Ord. Prof. Dr. Ali Fuad Başgil Bibliyografyası*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı.
- Aydemir, Ş.S. (2007). *İhtilalin Mantığı ve 27 Mayıs İhtilali*. (7.Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Ayiter, K. (1977). Hocamız Bülent Nuri Esen. *Prof.Dr. Bülent Nuri Esen'e Armağan, Ankara Ankara Hukuk Fakültesi Yayınları*. 417,1-6.
- Başgil, A.F. (2008). *27 Mayıs İhtilali ve Sebepleri-Görüüp Yaşadıklarım*. (4.Baskı). İstanbul: Yağmur Yayınları.
- Bayülkem, F. (1998). *Türkiye'de Nöroloji-Nöroşurirji ve Psikiyatrinin Tarihsel Gelişimi*. İstanbul: Ruh Hastalarını Readaptasyon Derneği Yayınları.
- Berker, N. ve Yalçın, S. (2012). *İmparatorluktan Cumhuriyet'e Tıbbiye'nin ve Bir Tıbbiyeli'nin Öyküsü*. İstanbul: İş Bankası Yayınları.
- Berzeg, S.E. (1995). *Kafkas Diasporasında Edebiyatçılar ve Yazarlar Sözlüğü*. Samsun: Kafkasya Gerçeği.
- Beyaz Kitap, (1962). *147'ler Meselesi*. İstanbul: Sermet Matbaası.
- Beyerschen, A. (1985). *Nazi Döneminde Bilim: 3. Riecht'te Üniversite*. (Çev. Haluk Tosun). İstanbul: Alan Yayıncılık.
- Bican, Z. (2011). *Sekizinci Şehir İz Birakanlar*. Ankara: Ertem Basım Yayım.
- Bilkan, A.F. (2011). *Abdulkadir Karahan*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Birand, M.A. DüNDAR, C., ÇAPLI, B. (1991). *Demirkırat*. (7. Baskı) İstanbul: Doğan Kitapçılık.

- Boratav, K. (1982). *Türkiye’de Devletçilik*. İstanbul: Savaş Yayınevi.
- Bozer, A. (1986). *Hikmet Belbez Anısına Armağan*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Büyük Larousse (1986). *Sözlük ve Ansiklopedi*. İstanbul: Gelişim Yayınları.
- Charle ve Verger (2005). *Üniversitenin Tarihi*. Ankara: Dost Yayınları.
- Çankaya, A. (1954). *Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler*. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları.
- Çavdar, A. (1994). *Dünya’da ve Türkiye’de Bilim, Etik ve Üniversite Açılış Konuşması*. Ankara TÜBA Bilimsel Toplantılar Serisi.
- Çavdar, T. (2008). *Türkiye’nin Demokrasi Tarihi-1950’den Günümüze*. (4.Baskı). Ankara: İmge Kitabevi.
- Çebi, B. (2011). *Yitik Hazinesinin Peşinde Bir Medeniyet Kaşifi: Fuat Sezgin*. *Aksiyon Dergisi*, 897, 2-5.
- Çelik, Z. ve Gür, B.S. (2012). Akademik Özgürlüğe Kör Bir Üniversite Özerkliği. *Eğitime Bakış Dergisi*, 23(8), 23-30.
- Çiner, R. (1958). Gaziantep Çevresinde Paleolitik Bulgular. *Ankara Üniversitesi DTCF Dergisi*, 16, 3-4.
- Demir, R. ve Atılğan, D. (2008). *Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi ve Türkiye’de Beşeri Bilimlerin Yeniden İnşası*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Dicle, E. (2004). *Haldun Taner'in Benzetmecî Oyunları Üzerine Göstergebilimsel Bir Çözümleme*, Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Dölen, E. (2007). *Türkiye’de Üniversite Anlayışının Gelişimi (1861-1961)*. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi.
- Ercan, F. (1999). *Eğitim: Ne İçin? Üniversite: Nasıl? YÖK: Nereye? Neoliberal Eğitim Ekonomisi; Eleştirel Bir Çerçeve Denemesi*. Ankara: Ütopya Yayınları.
- Erez, S. ve Taner D. (2008). *Haldun Taner’in Timsahı*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- Erkanlı, O. (1972). *Anılarım, Sorunlar, Sorumlular*. İstanbul: Baha Matbası.
- Erman, H. (2009). *Zahit İmre’ye Armağan*. İstanbul: Der Yayınları.
- Esin, N. (2005). *Devrim ve Demokrasi: 27 Mayıs Anıları*. İstanbul: Doğan Yayıncılık.
- Fişekçi, O. (1977). Kuruluşunun 50. Yılı Dolayısıyla Ankara Hukuk Fakültesi Öğretim Üye ve Yardımcıları Bibliyografyası”. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları*, 402.
- Gökçe, B. (1990). *Türkiye Koşullarında Yeni Bir Üniversite Nasıl Kurulmalı? Yüksek Öğretimdeki Sorunlar ve Çözümler*. İstanbul: Cem Yayınları.
- Göney, S. (1985). Yaş Haddinden Emekli Olması Münasebetiyle Hocamız Prof. Dr. İsmail Yalçınlar. *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Dergisi*, 1, 1-14.
- Gunergun, F. (2006). Celal Saraç ve Bilim Tarihi. İ.Ü. *Osmanlı Bilim Araştırmaları Dergisi*. 8(1).2-34.
- Güler, U. (2006). *Türkiye’de Siyasal Bir Aktör Olarak Ordu*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Programı, İzmir.
- Günay, D. (2004, 27-29 Mayıs). *Üniversitenin Neliği, Akademik Özgürlük ve Üniversite Özerkliği*. Uluslararası Yükseköğretim Kongresinde sunuldu, İstanbul.

- Günay ve Aydemir (1997, 16-17 Ekim). *Üniversitenin Anlamı ve Türkiye Üniversitelerinin Durumu*. Ulusal Makina Mühendisliği ve Eğitimi Sempozyumunda sunuldu, İstanbul.
- Günçavdı, Ö. (2000). *İstanbul Teknik Üniversitesi'nde İktisat Bilimi ve İktisat Eğitiminin 100. Yılı*. İstanbul: İTÜ Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Merkezi
- Gürüz, K. (1994). *Türkiye'de ve Dünya'da Yükseköğretim Bilim ve Teknoloji*. İstanbul:TÜSİAD Yayınları.
- Gürüz, K. (2001). *Dünyada ve Türkiye'de Yükseköğretim Tarihçe ve Bugünkü Sevk ve İdare Sistemleri*. Ankara: ÖSYM Yayınları.
- Halid Kemal Elbir'e Armağan. (1996). *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Eğitim Öğretim ve Yardımlaşma Vakfı Yayını*, 2 s,11
- Hatipoğlu, T. (1998). *Türkiye Üniversite Tarih, 1845-1997*. Ankara: Selvi Yayınları.
- Hatipoğlu, M.T. (2000). *Türkiye Üniversite Tarihi*. Ankara: Selvi Yayınları.
- Hirsch, E.E. (1979). *Üniversite Kavramı ve Türkiye'deki Gelişimi*. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 593.
- İnan, N. (1989). *Türkiye'de Üniversitelerin ve Yükseköğretim Kavramının Nitelikleri.Yükseköğretimde Değişmeler*, Türk Eğitim Derneği 12. Eğitim Toplantısı. Türk Eğitim Derneği Yayını.
- İshakoğlu, S. (1998). İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Tarihçesi. *İstanbul Üniversitesi Yayınları*. 4106, 189-191.
- İTÜ Arşiv. (2012). İstanbul Teknik Üniversitesi Arşivinden 11 Aralık 2012 tarihinde alınmıştır.

- Kahya, E ve Erdemir, A. (2000). *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Tıp ve Sağlık Kurumları*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Kalyoncuoğlu, O.D. (1951). İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi 1950-51 Stajyerleri. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Yayını.
- Kaptan, S. (1998). *Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri*. Ankara: Tekişik Web Ofset.
- Karavelioğlu, K. (2007). *Bir Devrim İki Darbe-27 Mayıs, 12 Mart, 12 Eylül*. İstanbul: Gürer Yayınları.
- Karpat (2010). *Türk Demokrasi Tarihi*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Kaynar, R. (1963). *Üniversiteye Darbe (147'ler Mücadelesi)*. İstanbul: İsmail Akgün Matbaası.
- Kazancıgil, A. ve Aksu, F. (2001). Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Kadın-Doğum Anabilim Dalında XX. Yüzyılda Uzman Olanlar (1892-2000). *Tıp Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 10. 89-119.
- Kazancıgil, A. (2003). Ord.Prof.Dr. Üveys Maskar (1900-1982) Hayatı ve Çalışmaları. *Tıp Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 1., 138-140.
- Korkut, H. (1984). *Türk Üniversiteleri ve Üniversite Araştırmaları*. Ankara:Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Korkut, H. (1993). Demokratik Üniversite. *Amme İdaresi Dergisi*, 26,2.119-133.
- Kuşçu, A. D. (2010). Bir Portre: Prof. Dr. Şerif Mekki Baştav. *Türk Yurdu Dergisi*,30,280.

- Kula, O.N. (1999). Aydınlanma Felsefesinde Üniversite Kavramı. *Düşünen Siyaset*, 1(3),43-45.Kunter, S. (2011). Türkiye’de Radyoloji Biliminin Kuruluş Tarihi. *Türk Onkoloji Dergisi*, 26, 22.
- Küçük, S. (2008). *Rumeli’den 27 Mayıs*. İstanbul: Mikada Yayınları.
- Küçükcan, T. ve Gür S. (2009). *Türkiye’de Yükseköğretim Karşılaştırmalı Bir Analiz*. Ankara: Seta Yayınları.
- Lima Bildirgesi. Akademik Özgürlük ve Yükseköğretim Kurumlarının Özerkliği. *Eğitim, Tolum, Bilim*. 2003, 47-53
- Oran, B. (1990). Üniversite Nedir-Ne Değildir. Türk Üniversiteleri ve YÖK. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*,47(1), 371-378.
- Ortaş, İ. (2004). Üniversite Özerkliği Nedir? *Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi*, 4(1) 45-62.
- Ozankaya, Ö. (1999). *Toplumbilim*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Öncel, Ö. ve Namal A. (2009). Ülkemizde Tıp Öğrenimi Gören İlk Hanımlardan İç Hastalıkları Uzmanı Prof.Dr. Müfide Küley (1904-1995) Emek ve mücadele Dolu Bir Akademik Tırmanışın Öyküsü. *Nobel Medicus Dergisi*, 5(3),102-107.
- Özbudun, S. ve Demirer, T. (1999). *Eğitim: Ne İçin? Üniversite: Nasıl? YÖK: Nereye?*.Egemen Eğitimin Üniversite(ler) Gerçeği. Ankara: Ütopya Yayınları.
- Özer, G. (2011). *Takiyettin Mengüşoğlu’nun Eğitim Anlayışı*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özturanlı, İ. (2004). *Büyük Hukukçular*. İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları.
- Öztürk, S. (2006). Üniversitelerin Yapısal ve İşlevsel Değişiminde Üniversite

Özerkliğinin Yeniden Tanımlanması veya Özerklik Kavramı ve Üniversite Özerkliği.

Üniversite ve Toplum Dergisi, 6(4), 45-60.

Öztürk, S. (2006). Üniversite Özerkliği Göstergeleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Eğitim,*

Bilim, Toplum Dergisi, 4(16),114-142.

Palavan, S. (1993). *Satrançta Kale Finalleri*. İstanbul: İnkılâp Kitapevi.

Rosovsky, H. (1994). *Üniversite: Bir dekan anlatıyor* (çev. S. Ersoy). Ankara: Tubitak.

Safa, O. (1995). *Anılarda Mimarlık: Orhan Safa*. İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi

Yayımları.

San, C. (1992). Bir Toplumsal Kurum Olan Üniversite’de Özerklik ve Bilim Özgürlüğü.

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Dergisi,48 (1).149-153.

Sarı, N., Özaydın, Ö., Akgün, B. (2009). *Kuruluşundan Günümüze Cerrahpaşa Tıp*

Fakültesi 1827-1967-2007. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.

Senemoğlu, O. (1999). 1933 Üniversite Reformunda Batı Dilleri ve Süheyla Bayrav.

İstanbul Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi,1, 59-64.

Serin, N. (1984). Prof. Dr. Aziz Kökllü Anısına Armağan. *Siyasal Bilgiler Fakültesi*

Dergisi,535.5-7.

SGK Arşiv. (2012). Sosyal Güvenlik Kurumu Arşivinden 10 Aralık 2012 tarihinde

alınmıştır.

Songar, A. (1980). *Polvan Hoca İçin*. İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Psikiyatri Kliniği

Vakfı Yayınları. İstanbul: Güryay Matbası.

Sönmez, N. (2008). *Öncü Bir Düşünür Mazhar Şevket İpşiroğlu*. İstanbul:Yapı Kredi

Yayımları.

- Tan, M. (2008). *Türkiye’de Askeri Darbelerin Siyasal İktidar Üzerine Etkisi*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Sosyal Bilimler Dalı, İstanbul.
- Tanilli, S. (1991). *Uygarlık Tarihi*.(6. Basım). İstanbul: Say Yayınları.
- Tarhan, T.M. (1996). Sevgili Hocamız Prof.Dr. Afif Erzen. *İstanbul Üniversitesi Anadolu Araştırmaları*,14,1-19.
- Tekeli, İ. (2003). ‘‘Dünya’da ve Türkiye’de Üniversite Üzerinde Konuşmanın Değişik Yolları,’’ *Toplum ve Bilim Dergisi*,97,123-143.
- Tekinalp, Ü. (1978). Halil Arslanlı’nın Anısına Armağan: Arslanlı’nın Oluşturduğu Bilimsel Eserin Katkısı Üzerine. *İstanbul Hukuk Fakültesi Yayınları*, 561, 21-28.
- Timur, T. (2000). *Toplumsal Değişme ve Üniversiteler*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Timur, T. (2003). *Türkiye’de Çok Partili Hayat Geçiş*. (3.Baskı). Ankara: İmge Kitabevi.
- TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası (İMO) İstanbul Bülteni (2005). *Prof.Orhan Ünsaç’ı Kaybettik*, 19 (14).
- TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası Haber Bülteni. (2006). Prof.Dr. Fikret Ozansoy (1913- 2006). *Ankara: Jeoloji Mühendisleri Odası*, 4,122.
- Tunçay, M. (1969). *Prof. Dr. Yavuz Abadan’a Armağan*. Ankara:Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları. Ankara: Sevinç Matbaası.
- Türk Dil Kurumu. (2008) *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ulusal Elektron Mikroskopi Kongresi. (2009, 22-29 Haziran). Prof. Dr. Halit Kayalı’nın Hayatı ve Eserleri. 19. Ulusal Elektron Mikroskopi Kongresinde sunuldu, Trabzon.

- Unat, E.K. (1990). *Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye: Sivil Tıp Mektebi 1867-1909*. İstanbul:İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi.
- Urgan, M. (2009). *Bir Dinazorun Anıları*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Üstün, Ç. (2010). Bir Üniversitenin Kuruluşu ve Prof.Dr.Muhittin Erel. *Nobel Medicus Dergisi*,6(3)113-115.
- Üstün, Ç. (2012). Psoriasis'e ilişkin bilimsel çalışmalarda iki dermatolojist: Cevat Kerim İncedayı ve Bertha Ottenstein. *Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 19(1),178-181.
- Velidedeoğlu, H.V. (1990). *Gerçek Üniversite ve Medreseler, Yüksek Öğretimdeki Sorunlar ve Çözümler*. İstanbul: Cem Yayınları.
- Yenel, F. (2000). Pnömolojinin Tarihi. *Solunum Dergisi*, 2, 73-75.
- Yıldırım, E., Duman, M. (2004). *Bilgi-İktidar Toplum Bağlamında Akademik Özgürlük ve Üniversite Özerkliği.*, Coşkun Can Aktan (Editör).*Nasıl Bir Üniversite*. İstanbul: Değişim Yayınları.
- Yıldırım, E. (2000). İktidar, Üniversite ve Aydınlar. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*,1(2) 1-11.
- Yıldırım, P. (2010). Bilgi-İktidar İlişkileri ve Üniversitelerin Bir Siyasal Araç Olarak Kullanılması. *Atılım Üniversitesi Dergisi*, 9.39-40
- Yılmaz, H. (2008). *Tarih Boyunca İhtilaller ve Darbeler*. İstanbul:Timaş Yayınları.
- Yörükan, T. ve Yörükan, A. (2003). *Cahit Tanyol ve Sosyoloji*. Ankara: Vadi Yayınları.
- Yücel, A. (1990, 20-21 Eylül). *Prof. Dr.Nafiz Uzluk ve Adına Kurulan Kütüphanesindeki Eserlerin Listesi*. 2.Türk Tıp Tarihi Kongresinde sunuldu, İstanbul.

Zinn, H. (1998). *Soğuk Savaş ve Üniversite: Soğuk Savaş Döneminde Tarih Siyaseti Baskı ve Direniş*. (Çev. Musa Ceylan). İstanbul: Kızılelma Yayıncılık.

Üniversite Öğretim Üyelerinden Bazılarının Vazifelerinden Affına ve Bazılarının Diğer Fakülte ve Yüksekokullara Nakline Dair Kanun. (1960). *TC Resmi Gazete, 114*, 22 Aralık 1960.

13.6.1940 tarih ve 4936 sayılı Üniversiteler Kanununun bazı maddelerinin d eğiştirilmesi ve bu kanuna madde eklenmesi hakkında Kanun. (1960). *TC Resmi Gazete, 114*, 22 Aralık 1960.

Üniversite öğretim üyelerinden bazılarının vazifelerinden affına ve bazılarının diğer fakülte ve yüksek okullara nakline dair 27.10.1960 tarihli ve 114 sayılı kanunun bazı maddelerinin kaldırılması ve yeni hükümler eklenmesi hakkındaki kanun. (1962). *TC Resmi Gazete, 43*, 18 Nisan 1962.

İnternet Kaynakları

<http://www.dipnot.tv/3540/Bilimsel-ozgurluk-ve-Einstein-ile-Eddingtonun-Hikayesi.aspx> adresinden 25 Ağustos 2012 tarihinde alınmıştır.

<http://atam.gov.tr/?p=349> adresinden 26 Ağustos 2012 tarihinde alınmıştır.

<http://www.radonk.org.tr/yeni/content.php?id=127#s9> adresinden 26 Ağustos 2012 tarihinde alınmıştır.

<http://www.gata.edu.tr/cerrahibilimler/arsiv/kadindogum/t.html> adresinden 25 Ağustos 2012 tarihinde alınmıştır.

<http://www.ctf.edu.tr/ctfgenelcer/tarih.htm> adresinden 27 Ağustos 2012 tarihinde alınmıştır.

<http://www.medicine.ankara.edu.tr/ankaratipfak/anabilimdalisub.php?id=432&dil=tr>
adresinden 26 Ağustos 2012 tarihinde alınmıştır.

http://www.istanbul.edu.tr/itf/index.php?option=com_content&view=article&id=605&Itemid=66
adresinden 26 Ağustos 2012 tarihinde alınmıştır.

http://www.mimarlikmuzesi.org/Collection/Detail_ord-prof-dr-inge-h-emin-halidonat_10.html
adresinden 28 Ağustos 2012 tarihinde alınmıştır.

http://www.mimarlikmuzesi.org/Collection/Detail_eyup-akomurcuoglu_137.html
adresinden 26 Ağustos 2012 tarihinde alınmıştır.

<http://www.ctf.edu.tr/ctfgenelcer/tarih.htm> adresinden 26 Ağustos 2012 tarihinde
alınmıştır.

<http://www2.istanbul.edu.tr/?p=10720> adresinden 28 Ağustos 2012 tarihinde alınmıştır.

<http://www.medicine.ankara.edu.tr/ankaratipfak/anabilimdali.php?id=467&dil=tr>
adresinden 27 Ağustos 2012 tarihinde alınmıştır.

<http://www.politics.ankara.edu.tr/eski/Aramizdalar.pdf> adresinden 27 Ağustos 2012
tarihinde alınmıştır.

<http://www.medicine.ankara.edu.tr/ankaratipfak/anabilimdali.php?id=737&dil=tr>
adresinden 28 Ağustos 2012 tarihinde alınmıştır.

<http://www2.istanbul.edu.tr/?p=5840> adresinden 25 Ağustos 2012 tarihinde alınmıştır.

<http://karamurselvakif.org/Ayd%C4%B1nl%C4%B1o%C4%9Flu.htm> adresinden 25
Ağustos 2012 tarihinde alınmıştır.

<http://www.tftr.org.tr/tr/static/tarihce> adresinden 28 Ağustos 2012 tarihinde alınmıştır.

http://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/ozgecmis/RatipBerker.pdf adresinden 25 Ağustos 2012 tarihinde alınmıştır.

<http://www.eskieserler.com/YazarDetay.asp?LID=AR&ID=2003> adresinden 26 Ağustos 2012 tarihinde alınmıştır.

<http://www.emp.anadolu.edu.tr/haber-1.html> adresinden 26 Ağustos 2012 tarihinde alınmıştır.

http://www.rshm.gov.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=49 adresinden 28 Ağustos 2012 tarihinde alınmıştır.

<http://fethiye.meb.gov.tr> adresinden 25 Ağustos 2012 tarihinde alınmıştır.

<http://www.ee.itu.edu.tr/fakulte.php?dil=1&hangi=hatirlanacak> adresinden 29 Ağustos 2012 tarihinde alınmıştır.

Gazeteler

Üniversite'deki Tasfiye Hareketi Üzerine Rektörler Dün İstifa Etiler.(29 Ekim 1960). *Milliyet*, 1,7.

Rektörler istifa etti protestolar yükseliyor. (29 Ekim 1960). *Cumhuriyet*, 5.

Rektörler istifa etti, S.S.Onar: Üniversite çökmüştür" dedi.(29 Ekim 1960). *Vatan*, 5.

Üniversitedeki Tasfiye Ankara'da Nasıl Karşılandı. (29 Ekim 1960). *Vatan*, 5.

Neşteri Atan Kim. (29 Ekim 1960). *Tercüman*, 1,5.

Tasfiye 3 Ay Süren İnceleme İle Yapıldı (30 Ekim 1960). *Milliyet*, 1,5.

Affedilenler sebebi öğrenmek istiyorlar. (30 Ekim 1960). *Milliyet*, 1.

Tasfiyeye Uğrayanlar Ne Diyor. (30 Ekim 1960). *Vatan*, 5.

Üniversite’de iç kontrol yoksa böyle müdahaleler sık sık olur. (30 Ekim 1960). *Vatan*, 5.

Ankara’da Öğrenciler Derse Girmeyecek. (30 Ekim 1960). *Vatan*, 5.

Ankara Üniversitesi rektörü de istifa etti. (30 Ekim 1960). *Cumhuriyet*,1,5

Senato bir tebliğle affı protesto etti. (30 Ekim 1960). *Cumhuriyet*,1,5

Üniversite öğretim üyelerinin affı ile ilgili tepkiler. (30 Ekim 1960). *Cumhuriyet*,1,5

Senatonun kararı. (30 Ekim 1960). *Tercüman*, 5.

Üniversite Muhtariyeti Eskiye Nazaran Daha Geniştir. (30 Ekim 1960). *Tercüman*, 5.

MBK üyeleri ‘hata varsa düzeltilebilir’ diyorlar (31 Ekim 1960). *Milliyet*, 1,5.

Affedilen öğretim üyeleri ‘sebepler açıklansın diyorlar’.(31 Ekim 1960). *Cumhuriyet*, 5.

Öğrenciler Gürsel’e başvuracak. (31 Ekim 1960). *Vatan*, 5.

Bazı Öğretim Üyeleri Tasfiyeyi Tasvip Ediyor. (31 Ekim 1960). *Vatan*, 5.

Üniversite ve tasfiye kanunu gözden geçirilecek.(1 Kasım 1960). *Milliyet*, 5.

Üniversite ile ilgili kanunların yeniden müştereken tetkik edilmesi kararlaştırıldı.

(1 Kasım 1960). *Cumhuriyet*, 1,5.

Ankara Üniversitesi senatosu dün gece bir tebliğ neşretti. (1 Kasım 1960). *Cumhuriyet*, 1,5.

İstanbul Üniversitesi 7 Kasım'da derslere başlıyor. (1 Kasım 1960). *Cumhuriyet*, 5.

Üniversitedeki Tasfiye İşleri Yeniden İncelenecek. (1 Kasım 1960). *Vatan*, 5.

İnceleme heyeti haftaya kuruluyor. (2 Kasım 1960). *Milliyet*, 5.

Cemal Gürsel hataların tasfiye edilecek dedi. (2 Kasım 1960). *Vatan*, 5.

Üniversitede boşalan yerlere vekiller getirildi. (3 Kasım 1960). *Cumhuriyet*, 5.

Yeni Rektörler Yarın Seçilecek. (3 Kasım 1960). *Milliyet*, 1,5.

Affedilen Profesörler Üniversiteye Dönecek. (4 Kasım 1960). *Milliyet*, 5.

Eski Rektörler Tekrar Seçildi. (5 Kasım 1960). *Milliyet*, 5.

Onar, Narter ve Yetkin yeniden rektör seçildiler. (5 Kasım 1960). *Cumhuriyet*, 5.

Üniversite tedrisata bir hafta geç başlıyor. (7 Kasım 1960). *Cumhuriyet*, 5.

Rektörler Toplanıyor. (18 Kasım 1960). *Tercüman*, 5.

Üniversiteler Heyeti Toplandı. (19 Kasım 1960). *Milliyet*, 5.

147'ler Ne Olacak. (23 Kasım 1960). *Tercüman*, 1,5.

Rektör Ankara'daki Temaslarını İzahladı. (24 Kasım 1960). *Tercüman*, 5.

147'ler Konusu Yine Ele Alındı. (26 Kasım 1960). *Milliyet*, 5.

MBK Üniversiteden Liste İstedi. (28 Kasım 1960). *Tercüman*, 5.

İstanbul Üniversitesi görüşünde ısrar ediyor. (28 Kasım 1960). *Cumhuriyet*, 5.

Tıp Fakültesi'nden Affedilen Öğretim Üyeleri Kimdir (1 Aralık 1960). *Vatan*, 5.

147'ler Durumu Hal Çaresi Aranacak. (2 Aralık 1960). *Vatan*, 5.

Prof.C.Talas hatanın düzeltilmesini istiyor. (5 Aralık 1960). *Vatan*, 5.

147'ler meselesinin halli kurucu meclise kaldı. (6 Aralık 1960). *Vatan*, 5.

Rektör S.S.Onar: "Bu konu ordudaki gençleştirmeye benzemez". (6 Aralık 1960).
Vatan, 5.

Üniversite Meselesinde Son Durum. (6 Aralık 1960). *Tercüman*, 5.

Onar Dün '147'leri Savunacağız' Dedi. (9 Aralık 1960). *Milliyet*, 5.

Affedilen Öğretim Üyelerinden Biri Doçent Oldu. (13 Aralık 1960). *Cumhuriyet*, 2.

Ruh Mikropları-147'lerin Affına Dair. (24 Aralık 1960). *Cumhuriyet*.2.

147'ler. (26 Aralık 1960). *Vatan*, 5.

Öğrenciler 147'lerin dönmesini istediler. (26 Aralık 1960). *Vatan*, 5.

147'ler Konusu Hallediliyor. (27 Aralık 1960). *Milliyet*, 5.

147'ler Dönüyor Kararı Yarın Gürsel Açıklayacak. (27 Aralık 1960). *Vatan*, 5.

147'lerin Affı Anayasaya Aykırı mıdır? (27 Aralık 1960). *Vatan*, 5.

147'ler Hakkında Karar Yılbaşına Kadar Alınacak. (28 Aralık 1960). *Milliyet*, 5.

147'ler ve anayasa. (28 Aralık 1960). *Vatan*, 2.

147'ler İçin Karar Kurucu Meclis'e Kaldı. (7 Ocak 1961). *Milliyet*, 5.

Yine 147'ler Meselesi. (9 Ocak 1961). *Milliyet*, 5.

147'ler İçin Yeni Müracaat Yapıldı. (15 Ocak 1961). *Milliyet*, 5.

İÜ 147'ler İçin Bir Rapor Hazırlayacak. (20 Ocak 1961). *Milliyet*, 1.

147'ler Hakkındaki Karar Değişmeyecek. (13 Şubat 1961). *Milliyet*, 5.

147'ler İle İlgili Muhtıra Gürsel ve Fevzioğlu'na Verildi. (17 Şubat, 1961). *Milliyet*, 1.

147 Profesör Müşterek Bir Tebliğ Yayınladılar. (19 Şubat 1961). *Cumhuriyet*, 5.

147'lerden 7'sinin Yerine Tayin Yapıldı. (23 Şubat 1961). *Milliyet*, 5.

147'ler İçin Hazırlanan Kanun Teklifini MBK İmzalamadı. (2 Mart 1961). *Milliyet*, 1.

Gürsel'in Basın Toplantısı. (3 Mart 1961). *Milliyet*, 5.

Emekliliklerine 45 gün kala 147'ler 'hakkımızı arayacağız' dediler. (11 Mart 1961).
Cumhuriyet, 5.

Ege Üniversitesi Rektörü "Ümidimiz Kaybolmadı" Dedi.(13 Mart 1961). *Milliyet*, 1,5.

147'ler Tahtakılıç'a dün cevap verdiler. (15 Mart 1961). *Cumhuriyet*, 5.

147'ler Cemal Gürsel ile Görüşmek İstiyor. (23 Mart 1961). *Milliyet*, 5.

Gürsel Dün 147'ler Heyeti İle Görüştü. (30 Mart 1961). *Milliyet*, 5.

147'ler Heyeti Dün MBK Üyeleri İle Görüştüler. (31 Mart 1961). *Milliyet*, 5.

147'ler Heyeti Dün de Gürsel ile Görüştü. (11 Nisan 1961). *Milliyet*, 5.

114 ve 115 sayılı kanunların aynen uygulanacağı açıklandı. (14 Nisan 1961).

Cumhuriyet, 5.

Bazı Öğretim Üyeleri 'Hala Ümitliyiz' Dediler. (15 Nisan 1961). *Milliyet, 5.*

147'lerle ilgili MBK bildirisinin tepkileri. (15 Nisan 1961). *Cumhuriyet, 5.*

147'ler dün mücadeleye devam edeceklerini açıkladılar. (17 Nisan 1961).

Cumhuriyet, 5.

147'lerden İsteyenlere İş Verilecek. (22 Nisan 1961). *Milliyet, 5.*

147'lerden Bazıları Sosyal Yardımlaşma Derneği Kuracak. (26 Nisan 1961). *Milliyet, 5.*

147'lerden Haldun Taner Emekli Maaşı Almayacak. (29 Nisan 1961). *Milliyet, 5.*

Üniversite Dün Törenle Açıldı. (2 Kasım 1961). *Milliyet, 5.*

Onar: Bizim Üniversite Çöktü Dediğimiz Buydu. (2 Kasım 1961). *Vatan, 5.*

Teknik Üniversite Törenle Açıldı. (3 Kasım 1961). *Milliyet, 5.*

147'lerin Dönüşünün Teminine Çalışılıyor. (5 Kasım 1961). *Milliyet, 5.*

Rektörler Toplanıyor. (7 Kasım 1961). *Milliyet, 5.*

Üniversitelerde 430 Öğretim Üyesi Noksan. (8 Kasım 1961). *Milliyet, 5.*

Yine 147'ler Meselesi. (9 Ocak 1961). *Milliyet, 3.*

147'ler İle İlgili Tasarı Başbakanlığa Verildi. (19 Kasım 1961). *Milliyet, 5.*

Profesörler 147'ler İçin Yeni Bir Müracaat Yaptılar. (16 Aralık 1961). *Milliyet, 5.*

147'ler İle İlgili Tasarı Meclise Sevk Ediliyor. (20 Aralık 1961). *Milliyet*, 5.

147'lerle ilgili tasarı Perşembe günü meclise sevk ediliyor. (20 Aralık 1961).
Cumhuriyet, 5.

147'lerin Şartsız Dönmeleri İstendi. (11 Ocak 1962). *Milliyet*, 5.

Komisyon Şartsız Dönmelerini İstiyor. (18 Ocak 1962). *Milliyet*, 5.

İnönü Şartlı Dönüşte Israr Ediyor. (19 Ocak 1962). *Milliyet*, 5.

Senato Zamları Kabul Etti. (26 Ocak 1962). *Milliyet*, 5.

147'ler Şartlı Dönecekler. (13 Şubat 1962). *Milliyet*, 5.

147'ler Tasarısı Meclis'e Verildi. (18 Mart 1962). *Milliyet*, 5.

147'ler Üniversiteye Dönebilecek. (29 Mart 1962). *Milliyet*, 5.

147'ler Dönüşü Görev Olarak Kabul Ediyor. (30 Mart 1962). *Milliyet*, 5.

147'ler İle İlgili Tasarı Kanunlaştı. (13 Nisan 1962). *Milliyet*, 5.

Teknik Üniversite 147'leri Kabul Etti. (20 Nisan 1962). *Milliyet*, 5.

Üniversiteler 147'leri Kabul Etiler. (25 Nisan 1962). *Milliyet*, 5.

147'lerin tamamı dün üniversiteye alındı. (25 Nisan 1962). *Cumhuriyet*, 5.

147'ler Pazartesi derse başlayacak. (27 Nisan 1962). *Milliyet*, 1.

Behçet Tahsin Kamay. (25 Ağustos 1965). *Cumhuriyet*, 5.

Ekrem Behçet Tezel. (28 Şubat 1965). *Milliyet*, 5.

Cumhurbaşkanı, 1967 bilim ödülleri verdi. (21 Kasım 1967). *Cumhuriyet*, 1.

Prof.Dr.Ş.H.Erel, Lejyon Donör Nişanı Aldı. (13 Şubat 1969). *Cumhuriyet*, 2.

Kazancıgil'in yerine Prof.Dr.Kamil Akol seçildi. (5 Şubat 1969). *Cumhuriyet*, 1,7.

Ord.Prof.Kemalettin Birsen Vefat Etti. (13 Şubat 1969). *Cumhuriyet*, 1.

Kaybettiğimiz Hoca (27 Kasım 1973). *Cumhuriyet*, 2.

Prof.Hıfzı Timur Senato Toplantısında Öldü. (21 Aralık 1973). *Cumhuriyet*, 1.

Nurettin Çuhadar Vefat İlanı. (11 Mayıs 1977). *Milliyet*, 5.

Prof.Naci Bengisu Vefat Etti. (11 Eylül 1978). *Milliyet*, 1, 14.

Prof.Ziya Üstün öldü. (20 Ocak 1981). *Milliyet*, 10.

Naşit Erez'in Vefat İlanı. (24 Aralık 1981). *Milliyet*, 2.

Ulagay sordu, Yaşa yanıtladı. (10 Temmuz 1983). *Cumhuriyet*, 9.

Prof.Kazancıgil Dün Vefat Etti. (20 Ocak 1989). *Milliyet*, 1.

Ercüment Bora'nın Vefat İlanı. (22 Temmuz 1991). *Milliyet*, 8.

Şevket Salih Soysal'ın Vefat İlanı. (4 Ocak 1992). *Milliyet*, 8.

Mukbil Özyörük Vefat İlanı. (11 Eylül 1994). *Cumhuriyet*, 8.

İzmir Tarihine Emek Verenler: Prof.Dr. Münir Aktepe. (13 Şubat 2005). *Akşam*, 6.

Unutulan Ünlü: İhsan Ünlüer. (20 Şubat 2005). *Cumhuriyet*, s.11.

Atilla Tolun'a Ödül. (30 Eylül 2006). *Radikal*, 10.

İsmet Giritli Yaşamını Yitirdi. (4 Şubat 2007). *Cumhuriyet*, 6.

Münir Mustafa Ülgür'ün Vefat İlanı. (23 Mart 2007). *Cumhuriyet*, 10.

Gazeteci Yazar Duru'yu yitirdik. (26 Ocak 2009). *Cumhuriyet*, 3.

Rana Kartal'ı yitirdik. (25 Ağustos 2012). *Cumhuriyet*, 5.

Ek-1. 147 Öğretim Üyesinin Biyografisi

Bu bölümde, 28 Ekim 1960 günü Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 114 sayılı kanunla üniversitelerden uzaklaştırılan 147 öğretim üyesinin biyografisine yer verilmiştir. Bu bölümde öğretim üyeleri alfabetik sıraya göre 1960 dönemindeki unvanlarıyla birlikte verilmiştir.

Ord.Prof. Abdulhak Kemal Yörük

Abdulhak Kemal Yörük, 1897 yılında İstanbul'da dünyaya gelmiştir. İstanbul Hukuk Fakültesi'ni bitiren Yörük, İÜ Hukuk Felsefesi Metodolojisi Sosyolojisi bölümünde öğretim üyeliği yapmıştır. 1951-1953 yılları arasında İstanbul Barosu Başkanlığı yapan Yörük, 1960-1961 yılları arasında Kurucu Meclis'te Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi Temsilciliği, ardından 12. Dönem Ankara Milletvekiliği ve 1962-1963 yılları arasında Adalet Bakanlığı görevlerinde bulunmuştur. Yörük'ün başlıca eserleri arasında; "Hukuk Felsefesi", "Hukuk Başlangıcı", "Hukukun Umumi Prensipleri", "Devletler Hususi Hukuku" vardır. Yörük, 25 Ağustos 1974'te vefat etmiştir (Büyük Larousse, 1986;12603).

Doç. Abdulkadir Karahan

Abdülkadir Karahan, 1913 yılında Urfa'nın Siverek ilçesinde dünyaya gelmiştir. İlkokulu Siverek'te, orta öğretimini İzmir'de tamamlayan Karahan, bir yıl kadar ilkokul hocalığı yapmış, sonrasında Yüksek Öğretmen Okulu sınavlarını kazanmış ve buradan mezun olmuştur. 1939'da Edebiyat Fakültesini bitirerek, Samsun Lisesi'nde Edebiyat öğretmeni olmuştur. 1945'te "Füzüli-Muhiti, Hayatı ve Şahsiyeti" adlı eseriyle Türkiye'nin üçüncü "Edebiyat Doktoru" ünvanına sahip olan Karahan, 1947'de İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Eski Türk Edebiyatı Kürsüsü Metinler Şerhi ve Osmanlı Edebiyatı'na doktor asistan olarak atanmıştır. İlmî araştırmalar için 1948 yılında Fransa'ya giden Karahan, 1950'de Fransa'da Sorbonne Üniversitesi, Hocaları Hazırlama ve Olgunlaştırma Yüksek Okulu ve dünya çapındaki Fonetik Enstitüsü'nden

diploma almıştır. 1952 yılında Fransa'dan döndükten sonra doçentlik tezini tamamlayarak Eski Türk Edebiyatı doçenti olan Karahan'ın Doçentlik tezi "İslam Edebiyatında Kırık Hadis"tir. İstanbul Üniversitesi'nde "Mukayeseli Edebiyat" dersi okutan Karahan, Halk edebiyatı kürsüsünü kurmuştur. 1952-1963 yılları arasında, Yüksek İslâm Enstitüsü ve Kahire Ayn Şems Üniversitesi'nde profesör olarak görev yapan Karahan, özellikle Eski Türk Edebiyatı ve başta hadis olmak üzere İslâmi İlimler alanlarında 40'ın üzerinde eser vermiştir. Yurtiçi ve yurtdışında yayınlanan çok sayıda ilmi makalesi bulunan Karahan, Tasvir, Yeni Sabah, Hürriyet, Milliyet, Tercüman, Güneş ve Türkiye gazetelerinde yazılar yazmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı, Türk Edebiyatı Vakfı, Türkoloji Enstitüsü ve daha birçok kurum tarafından ödül alan Karahan, Dünya Mukayeseli Edebiyat Birliği, Altay İlimleri Daimi Konferansı, İkbâl Akademisi'nin yanı sıra birçok milletlerarası ilmi kuruluşun üyesi olmuştur. 70 yaşını doldurarak emekli olduğu 1 Ocak 1983 tarihine kadar Eski Türk Edebiyatı Kürsüsü Başkanlığı görevini 15 yıl yürüten Karahan, 2000 yılında İstanbul'da vefat etmiştir (Bilkan, 2011).

Doç. Adnan Benk

Adnan Benk, 1922 yılında Paris'te doğmuştur. 1941 yılında Saint Joseph Fransız Lisesi'ni ve 1946 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fransız ve Roman Dilleri ve Edebiyatları Bölümü'nü bitiren Benk, asistan olarak girdiği bu bölümde 1950'de doktor, 1954'te doçent olmuştur. 1950'den sonra Dünya gazetesi ve Küçük Dergi gibi yayın organlarında tiyatro, edebiyat, müzik ve güzel sanatlar alanında yayımladığı eleştiri yazılarıyla tanınan Benk, ansiklopedi yayıncılığı, belgesel film çekimi ve çevirmenlikle de uğraşmıştır. Adnan Benk, belgesel film çekimi alanında da başarı kazanmış, yönettiği belgesellerle ödül almıştır. 1956 yılında çekilen "Hitit Güneşi" ilk belgesel film deneyimidir. 1963 yılında Adnan Benk'in yönettiği ve müziğini bestelediği "Ben Asitavandas" adlı belgesel film İtalya'da Padua Üniversitesi'nin düzenlediği X. Uluslararası Film Şenliği'nde 'eski bir sanat eserinin özgür ve çağdaş yorumlanmasında yeni bir araştırma' şeklinde değerlendirilerek, sanat belgeseli dalında ikincilik ödülü almıştır. Bu ödül tümü Türkler'den oluşan bir ekip tarafından gerçekleştirilmiş belgesel film dalında kazanılan ilk ödül olmuştur. Benk'in 1944 yılında yayımladığı "Sükûtun Hataları" adlı bir şiir kitabı bulunmaktadır. 1982

yılında doçent olarak emekli olan Benk, 19 Ocak 1998 günü vefat etmiştir (Aksu, 2003).

Prof. Afif Erzen

24 Ekim 1913 günü Malatya'nın Arapgir İlçesi'nde dünyaya gelen Afif Erzen, 1932 yılında Sivas Erkek Lisesi'ni bitirmiş, Milli Eğitim Bakanlığı'nın bursuyla 1933 yılında Almanya'ya tarih eğitimi almaya gönderilmiştir. 1934 yılından itibaren Berlin ve Jena, 1936-1940 yılları arasında Leipzig Üniversiteleri'nde eğitim görmüştür. Erzen, yedi yıl boyunca Almanya'da o dönemin düşünce akımlarında belirleyici olan hocalardan dersler aldıktan sonra 2. Dünya Savaşı sebebiyle Almanya'dan ayrılmak zorunda kalmıştır. 1940 yılında yurda dönen Erzen, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Eskiçağ Dilleri kürsüsüne asistan olarak atanmış, 1946'da Türk Tarih Kurumu asli üyeliğine seçilmiştir. 1952'de askerlik görevini tamamladıktan sonra, arkeoloji alanına yönelen Erzen, 1955'te merkezi Berlin'de bulunan ve dünyada arkeolojiyle ilgili en önemli enstitülerden biri olan Alman Arkeoloji Enstitüsü'ne muhabir üye olarak seçilmiştir. 1956'da Eskiçağ Tarihi kürsü başkanı olan Erzen, 1966-1970 yılları arasında iki dönem üst üste Edebiyat Fakültesi Dekanlığı'na seçilmiştir. Erzen'in, iki büyük araştırma merkezi "Van Bölge Tarih ve Arkeoloji Araştırmaları Merkezi" ve "Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Merkezi"nin kurulmasında emeği büyüktür. Türkiye'nin iki ucunda Erzen tarafından kurulan bu iki merkez buldukları bölgelerde arkeolojik araştırmaların önünü açmış ve arkeoloji alanına bilim insanlarının yetişmesini sağlamıştır. Afif Erzen, 1983'te yaş haddinden emekli olmuş ve 1993'te İstanbul Üniversitesi Senatosu tarafından kendisine "Şeref Doktoru" ünvanı verilmiştir. Erzen, 1994'te Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü'ne, 1995'te Türk Tarih Kurumuna "Onur Üyesi" seçilmiş, 29 ağustos 2000'de vefat etmiştir (Tarhan, 1995).

Asistan Doktor Ahmet Akdoğan

Ahmet Akdoğan 1938 yılı Ankara doğumludur (SGK Arşiv, 2012). Ankara Üniversitesi DTCF Coğrafya Bölümü Beşeri ve İktisadi Coğrafya Kürsüsünde 1956 yılında “Türkiye’nin büyük ziraat alanlarında mevsimlik işçi muhaceresi” teziyle doktorasını vermiş ve asistan doktor olarak görev yapmıştır (Dölen, 2007; 544).

Ord.Prof. Ahmet Tevfik Berkman

1900 yılında Denizli’de dünyaya gelen Ahmet Tevfik Berkman, İstanbul’a gelerek Mühendis Okuluna girmiştir. Mühendis Okulu öğrencilerinin askere çağırılmaları üzerine Veteriner Fakültesi’ne geçen Berkman, bir yıl sonra öğrenimine devam etmesi için Almanya’ya gönderilmiştir. Berlin Üniversitesi’ne giren Berkman, Osmanlı Devleti’nin Birinci Dünya Savaşı’nı kaybetmesinin ardından ödenek gönderilemeyince ülkeye tekrar dönmek zorunda kalmıştır. Berkman, 1919 yılında İstanbul Mektebi Tıbbiye’ye kabul edilmiş ve 1924’de Darülfunun Tıp Fakültesi’ni bitirmiştir. 1927 yılında Ankara Numune Hastanesi’nde Cerrahi asistanlığına başlayan Berkman, 1928 yılında dönemin Sağlık Bakanı Dr.Refik Saydam tarafından Radyoloji alanında uzmanlaşması için tekrar Berlin’e gönderilmiştir. Berlin’deki çalışmalarını 1930 yılında tamamlayan Berkman, 1933 yılında İstanbul Üniversitesi Radyoloji kürsüsüne doçent olarak atanmıştır. Radyoloji ve Biyofizik Enstitüsünün kurulması çalışmalarına katılan Berkman, birçok uluslararası kongreye katılmış ve döneminde en çok bilimsel yayını olan öğretim üyelerindendir. Türkiye’de ilk kez timör kliniği karakterini taşıyan bir radyoterapi merkezinin kurulmasını gerçekleştiren Berkman, 1956-1959 yılları arasında İstanbul Reaktör komitesinde ve 1957-1966 yılları arasında Başbakanlık Atom Enerjisi komisyonunda üyelik yapmıştır. Bir süre Cambridge Üniversitesi’nde konuk profesör olarak da çalışan Berkman, 1973 yılında yaş haddinden emekli olmuştur. Türkiye’nin ilk “Ulusal Kanser Kongresi’nin Onursal Başkanlığını yapan Berkman, 3 Mayıs 1993 yılında yaşama veda etmiştir (<http://www.radonk.org.tr/yeni/content.php?id=127#s9>).

Doç.Dr. Alaattin Orhon

1958 yılında Ankara Üniversitesi Kadın Hastalıkları ve Doğum kürsüsünde doçent olan Alaattin Orhon, Gülhane Askeri Tıp Akademisinde de görev yapmıştır. Orhon, burada gebelik teşhisinde kullanılan kurbağa testini 1950 yılında Türkiye’de uygulayan ilk kişidir. Orhon, daha sonra Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Kadın Hastalıkları ve Doğum profesörü olarak görev yapmıştır (<http://www.gata.edu.tr/cerrahibilimler/arsiv/kadindogum/t.html>).

Ord.Prof. Ali Fuat Başgil

1893 yılında Çarşamba’da dünyaya gelen Ali Fuat Başgil, ilkokulu Çarşamba’da, lise öğrenimini İstanbul’da başlamıştır. İstanbul’da okurken I. Dünya Savaşı’nın çıkmasıyla beraber eğitimini yarıda kesip, 4 yıldan fazla süre Kafkas Cephesi’nde subay olarak görev yapan Başgil, İstanbul’a döndükten sonra bir müddet ticaret ile uğraşmış daha sonra eğitimini tamamlamak için Paris’e gitmiştir. Paris’te önce Saint Barbe Lisesi, sonra Buffon Lisesi’nde eğitimini tamamlayan Başgil, Grenoble Üniversitesi Hukuk Fakültesi’ni bitirdikten sonra, doktorasını Paris Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nde tamamlamıştır. Daha sonra Paris Edebiyat Fakültesi felsefe bölümü ile Paris Siyasi İlimler Merkezi’ni de bitiren Başgil, ayrıca Lahey Devletler Hukuku Akademisi’nin derslerine devam edip, buradan da mezun olmuştur. 36 yaşında ülkesine üç fakülte ve bir yüksek okul diplomalı hukukçu olarak dönen Başgil, Hatay’ın bağımsızlığa kavuşmasından sonra 1937’de Hatay Cumhuriyeti’nin Anayasasını hazırlamıştır. Türkiye’de İstanbul Üniversitesi’nde Teşkilat-ı Esasiye Hukuku (Anayasa) dersleri veren Başgil, 1939 yılında ordinaryüs profesör unvanını almıştır. 1962 yılında MBK’nin, 147’lerin tekrar üniversiteye dönebileceklerine dair özel kanun çıkarmasına rağmen bunu kabul etmeyen Başgil, Adalet Partisi hareketi içerisinde siyasete atılmıştır. 15 Ekim 1961 seçimlerinde AP milletvekili seçilen Başgil, Cumhurbaşkanlığı’na adaylığını koyması, Org. Cemal Gürsel’in cumhurbaşkanlığında ısrar eden askeri kesimden gelen yoğun tepkilerle karşılaşmıştır. Cumhurbaşkanlığı adaylığından çekilen ve Cumhuriyet Senatosu üyeliğinden de istifa ederek yurt dışına çıkan Başgil, bunu izleyen yıllarda Cenevre Üniversitesi’nde ders vermiş, aynı üniversitede Türk Dili ve Türk

Tarihi Kürsüleri'ne başkanlık yapmıştır. 1956 yılında Türkiye'ye dönen Prof. Ali Fuat Başgil, 17 Nisan 1967 tarihinde İstanbul'da vefat etmiştir (Aşçı, 2000).

Ord.Prof. Ali Tefik Tanoğlu

Ali Tefik Tanoğlu, 1904 yılında Kosova'nın Senice ilçesinde doğmuş, ilk, orta ve lise eğitimini İstanbul Darüşşafaka Okulu'nda yapmıştır. 1929 yılında İstanbul Darülfünun'u Coğrafya Bölümünü bitiren Tanoğlu, 1929-1933 yılları arasında Fransa'da öğrenim gördükten sonra Türkiye'ye dönüşünde İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümünde doçent olarak görevlendirilmiş, 1942'de profesör olmuştur. 1950-1952 arası ve 1956-1959 arası İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü yapan Tanoğlu, 1960'da Ordinaryüs Profesörlüğe yükselmiş ve 1974'te emekli olmuştur. Tanoğlu, insanın içinde yaşadığı ve iktisadi çalışmalarda bulunduğu ortama önemli etkileri olan kuraklık, yükseklik, eğim gibi koşulların tanımını yaptıktan sonra asıl alanı olan iktisadi ve beşeri coğrafyanın konusuna giren çalışmalar yapmıştır. Tanoğlu, Türkiye'de tarımsal yaşamın coğrafi karakterini, toprak ve nüfus ilişkilerini inceleyerek, enerji kaynakları, tarım ve enerji coğrafyası konularında önemli katkılarda bulunmuştur. Çalışmalarında Türkiye'de tarımın en büyük sorununun su ve toprak azlığı olduğuna dikkat çeken Tanoğlu, tarım alanlarında varolan geçim sıkıntısını tarımsal nüfus yoğunluğunun tehlikeli boyutlara ulaşmış olduğu alanları da göstererek ortaya koymuştur. Tanoğlu, Türkiye'de nüfus dağılımını ilk kez noktalama yöntemiyle ortaya koymuş ve nüfus yoğunluğu sorununu çeşitli açılarda incelemiştir. Tanoğlu, Türkiye'nin hipsografya eğrimsi ve ilk kuraklık indisini çizerek klimatoloji çalışmalarının gelişmesine katkıda bulunmuştur. Tanoğlu, 9 Eylül 1978 günü vefat etmiştir (Milliyet, 19 Eylül 1978).

Doç. Aram (Haçator) Ersümer

1912 yılında İstanbul'da doğan Aram Ersümer, 1937 yılında Makine ve Elektrik Yüksek Mühendisi olarak mezun olmuş, 1937 yılında İTÜ Makine Fakültesi Teknoloji Kürsüsünde asistan olarak göreve başlamıştır. Ersümer, 1952 yılında doçent olarak

atanmış, 1965 yılında profesörlüğe yükselmiştir. Ersümer, 1981 yılında yaş haddinden emekli olmuş, 20 Temmuz 1987’ vefat etmiştir (İTÜ Arşiv, 2012).

Asistan Aristidis Karyofilis

Aristidis Karyofilis, İstanbul Tıp Fakültesi Nöroloji Kürsüsünde görev yapmıştır. 1963 yılında Nöroloji Anabilim Dalında “Serebrovasiküler hadiselerde su ve elektrolit dengesi değişiklikleri” teziyle uzmanlaşmıştır. “Anjiyografi’de Subtraksiyon ve Rölyeforafi” ve “Disk Hernisi Sendromuna Umumi Bir Bakış” yaptığı bilinen çalışmalarıdır (İÜ Tıp Fakültesi Tez Listesi).

Eylemsiz Doç.Dr.Arsen Zarfci

1914 yılında İstanbul’da dünyaya gelen Arsen Zarfci, öğrenimini Saint Michael ve İstanbul Tıp Fakültesi’nde tamamlamıştır. Surp Pirgic ve Haydarpaşa Numune Hastaneleri’nde görev yapan Zarfci, 1945’te uzmanlaşmıştır. 1947’de İstanbul Tıp Fakültesi Morfoloji Bölümü Anatomi Dalında göreve gelen Zarfci, 1951’de Anatomi doçenti unvanını almıştır. Zarfci 1979 yılında emekli olmuştur (Kahya ve Erdemir, 2000).

Asistan Atilla Tolun

1 Temmuz 1928 tarihinde dünyaya gelen Atilla Tolun, Ankara Üniversitesi Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun olmuştur. Tolun, aynı bölümde 1956 yılında “Maurice Maeterlinck’in ilk tiyatrosundaki sembollerin mahiyeti” teziyle doktorasını vermiş ve doçentliğe yükselmiştir (Dölen, 2007:544). Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi’nin kuruluş yıllarında derslerin ilk yıllarda yürütücülüğünü yapan Tolun, çevirmenlikte önemli işlere imza atmış, önemli eseri Ahmet Vefik Paşa’nın Moliere Çevirileri isimli yapıtını hazırlamıştır. Tolun, Türkiye Çeviri Derneği tarafından 2006 yılında Onursal Üyelik ödülüne layık görülmüştür (Radikal, 30 Eylül 2006).

Asistan Aydın Mehmet Aydınçioğlu

Aydın Mehmet Aydınçioğlu, 3 Temmuz 1928 günü Küllük'te dünyaya gelmiş, 1954 yılında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nden mezun olmuştur. 1960 yılında doktor ünvanı alan Aydınçioğlu, 1954 yılında İTÜ İnşaat Fakültesi İktisat ve İdare Hukuku Kürsüsü asistanlığına atanmıştır. 1960 yılında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde doktorasını tamamlayarak, 1968 yılında İTÜ İnşaat Fakültesi doçenti olan Aydınçioğlu, 1974 yılında profesörlüğe yükselmiştir. Aydınçioğlu, 1995 tarihinde yaş haddinden emekli olmuştur (İTÜ Arşiv, 2012).

Asistan Ayhan Önder

Ayhan Önder 10 Mart 1928 tarihinde Zonguldak'ta dünyaya gelmiştir. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olan Önder, avukatlık stajını yaptıktan sonra babası tarafından Hukuk doktorası yapmak için Almanya'ya gönderilmiştir. Önder, Almanya'da doktora eğitimini tamamlayıp Hukuk Doktoru ünvanını aldıktan sonra 1956 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne asistan olarak girmiş, 1960 yılında doçent, 1966 yılında ise profesör olmuştur. Önder, İstanbul Üniversitesi'nde görev yaptığı 40 yıllık süre içerisinde Kamu Hukuku Bölüm Başkanlığı, Ceza ve Ceza Usul Hukuku Anabilim Dalı Başkanlığı, Kriminoloji Enstitüsü görevlerini de yürütmüştür. Muğla Üniversitesi'nin yeni açıldığı dönemde burada görev alan Ayhan Önder, rektör yardımcılığı, bölüm başkanlığı ve üniversite hukuk danışmanlığı görevlerinde de bulunmuştur (fethiye.meb.gov.tr).

Prof. Aziz Köklü

1913 yılında İstanbul'da doğan Aziz Köklü, ilköğrenimini Pamukova'da, orta öğrenimini Kabataş Lisesi'nde tamamlamış, 1934 yılında Edirne Lisesi'nden ve 1937'de Siyasal Bilgiler Okulu'ndan mezun olmuştur. Bir süre Maliye Bakanlığı'nda çalıştıktan sonra açılan Avrupa sınavını kazanarak, 1937 yılında ekonomi alanında doktora yapmak üzere Almanya'ya giden Köklü, İkinci Dünya Savaşı'nın başlaması üzerine 1939 Ekimi'nde yurda dönmüştür. Köklü, 1939-1942 yılları arasında yedek

subay olarak görev yapmış ve 1943 yılında açılan asistanlık sınavını kazanarak S.B.O. İktisat ve Maliye Kürsüsü asistanlığına atanmıştır. 1946 yılında doçentliğe, 1955 yılında profesörlüğe yükselen Köklü, İktisat Teorisi Kürsüsü Başkanlığı görevini yürütmüştür. Kasım 1960'dan Aralık 1962 tarihine kadar Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (O.E.C.D.) nezdinde, Türk Heyeti Başkanı olarak Paris'te görevlendirilen Aziz Köklü, 14 Nisan 1966'dan 2 Kasım 1968 tarihine kadar Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin Dekanlığını yürütmüştür. Köklü, 15 Şubat 1978'de ders verdiği sırada öğrencilerinin kolları arasında yaşama veda etmiştir (Serin, 1984).

Doç.Dr. Baha Sezer

1913 yılında dünyaya gelen Baha Sezer, 1937 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden mezun olmuş ve aynı üniversite de profesörlüğe kadar yükselmiştir. Sezer, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nde "Plastik ve Rekonstrüktif Cerrahi Anabilim Dalı"nın 1967 yılında kuruluşuna öncülük etmiştir. Sezer, dünyada ilk defa başparmak replantasyonunu 1948 yılında başarıyla uygulamıştır (Kahya ve Erdemir, 2000). 1948 yılında Paris'e bilimsel inceleme yapmak üzere giden Sezer, 1963-1983 yılları arasında Plastik, Rekonstrüktif ve Estetik Cerrahi Anabilim Dalında Anabilimdalı Başkanlığı yapmıştır. Sezer, 1983'te üniversiteden emekli olmuş ve 1992 yılında vefat etmiştir (Sarı, Özaydın ve Akgün, 2009).

Prof. Behçet Tahsin Kamay

1945 yılında Ankara Tıp Fakültesi kuruluş kanunu çıkmış, ilk 20 profesör 07 Temmuz 1945'de seçilmiştir. Adli Tıp Enstitüsü direktörlüğüne ve profesörlüğüne Dr. Behçet Tahsin Kamay atanmıştır. Kamay, 1949'da 723 sahifelik Adli Tıp I. Cilt kitabını yayınlamıştır (Bunun 1953 de ikinci ve 1959 da 1176 da sahifelik üçüncü baskısını yapmıştır). Ankara Tıp ve Sosyal Tıp Enstitü kurucularından olan Kamay, Milletlerarası Adli Tıp ve Sosyal Tıp Akademisi asli üyeliği ve İngiltere, Fransa Adli Tıp Cemiyetleri fahri azasıdır. Kamay, 1964 yılında emekli olmuştur.

(<http://www.medicine.ankara.edu.tr/ankaratipfak/anabilimdalisub.php?id=432&dil=tr>)
Gençlerbirliği Fahri başkanı da olan Kamay, 24 Ağustos 1965 vefat etmiştir
(Cumhuriyet, 25 Ağustos 1965).

Prof. Bekir Dizioğlu

1336'da (1916) Çorlu'da doğan Bekir Dizioğlu, 1943 yılında Almanya Dresden Yüksek Mühendis Okulu'ndan mezun olmuş, 1945 yılında doktor ünvanını almıştır. 1946 yılında İTÜ Makine Fakültesi Makine Elemanları asistanlığına atanan Dizioğlu, 1948 yılında İTÜ Makine Fakültesi doçentliğine, 1954 yılında profesörlüğe atanmıştır. Dizioğlu, 114 sayılı kanunla üniversiteden uzaklaştırılınca Almanya'nın Braunschweig Teknik Üniversitesi'nde önce profesör ardından Ordinaryus ünvanını almıştır. Dizioğlu, 1967 Mühendislik Alanında Bilim Ödülü kazanmıştır (İTÜ Arşiv, 2012).

Doç.Belma Çakmur

1927 yılında Kilis'te dünyaya gelen Belma Çakmur, 1949 yılında Ankara Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı bölümünde asistan olarak göreve başlamış ve 1958 yılında doçent olmuştur (SGK Arşiv, 2012).

Doç. Bülent Köprülü

1920 yılında Kıbrıs'ta dünyaya gelen Bülent Köprülü, orta ve lise öğrenimini Galatasaray Lisesi'nde tamamlayarak, aynı yıl İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne başlamış, 1942 yılında mezun olmuştur. 1944 yılında İstanbul Üniversitesi'nde asistan olarak göreve başlayan Köprülü, 1946 yılında doktorasını tamamlayarak 1958 yılında doktor ünvanını almıştır. Köprülü 1950 senesinde "Yeni ve Eski Hukukumuzda Vakfın Mahiyeti ve Kendilerinde Tedavül Kabiliyeti Bulunan İcaretyinli ve Mukataalı Vakıfların Arzettikleri Hususiyetler" adlı çalışmasıyla üniversite doçenti ünvanını almıştır. 4 Nisan 1963 yılında profesör kadrosuna atanan Köprülü, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yönetim Kurulu üyeliğinin yanı sıra Özel Hukuk Bölüm Başkanlığı ve

Medeni Hukuk Anabilim Dalı Başkanlığı görevlerini yürütmüştür. 1 Temmuz 1987 yılında yaş haddi nedeniyle emekli olan Köprülü'nün, Medeni Hukuk alanında birçok yayını bulunmaktadır. Köprülü, 19 Kasım 1992 tarihinde vefat etmiştir (Akyol, 2006).

Prof. Bülent Nuri Esen

8 Haziran 1911 tarihinde İzmir'de dünyaya gelen Bülent Nuri Esen, ilk orta ve lise öğrenimini Galatasaray Lisesi'nde tamamlamıştır. 1935'te Hukuk Fakültesi'ni bitiren Esen, 1937 yılında Paris Üniversitesi'nden hukuk doktoru unvanı almıştır. 1939'da doçentlik sınavını kazanarak Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hususi Hukuk doçentliği'ne atanan Esen, 1944'de Anayasa Hukuku Kürsüsüne geçmiş ve 1946 yılından itibaren Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğretim üyesi olarak çalışmıştır. Türkiye'de ilk "İş Hukuku" kitabını 1944'te yazan Esen, 1957'de Anayasa Hukuku ile Siyasal Bilimi Türkiye'de ilk defa ele alan "Anayasa Hukuku ve Siyasi Hukuk" adlı eseri yayınlamıştır. Sayısız uluslararası bilimsel toplantıya katılan Esen, 1967 yılında davetli olduğu Brüksel Hukuk Fakültesi'nde dersler vermiş, 1968'de Uluslararası Politik Bilimler Birliği'ne Ankara Üniversitesi adına katılmıştır. 1963-1964 yıllarında İngiliz Parlamento sistemini incelemek üzere Londra'da bulunan Esen, Ankara Üniversitesi bünyesinde Eğitim Fakültesi kurulması çalışmalarını yürüten heyette yer almıştır. Bu fakültede İnsan Hakları Kürsüsü'nü kuran Esen, "İnsan Hakları" ve "Demokratik Temel Kurumlar" dersleri vermiştir. Fransa Cumhuriyeti tarafından Esen'e "Palme Academiques" nişanı verilmiştir. Esen, "Officier d'acedemie" ünvanına ve Brüksel Üniversitesi'nin "Bilimsel Liyakat madalyası"na sahiptir. Esen, 28 Aralık 1975'de vefat etmiştir (Ayiter, 1977).

Prof. Celal Ertuğ

1913 yılında Akçakiraz'da dünyaya gelen Celal Ertuğ, ilk tahsilini Erzincan'da, orta ve lise tahsilini İstanbul Erkek ve Kuleli Askeri Lisesi'nde tamamlamıştır. 1937 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitiren Ertuğ, Gülhane Tıp Fakültesi'nde ihtisas yaparak, 1937 yılında dahiliye ve göğüs hastalıkları mütehasısı olmuştur. 1948 yılında doçent olan ve 1950-1954 yıllarında ABD'nin Columbia ve Duke

Üniversitelerinde “kardio pulmenor” hastalıkları üzerine çalışmalar yapan Ertuğ, Türkiye’de ilk “kalp katerterizasyonu”nu gerçekleştirmiştir. Ertuğ, ayrıca ilk “Solunum fonksiyonları kan nakli laboratuvarını” kurmuştur. 1955 yılında Ankara Üniversitesi’nde profesör olan Ertuğ, fakültenin Göğüs Hastalıkları Klinik Şefliğini ve hem Adnan Menderes hem de Milli Birlik Komitesi dönemlerinde “Başbakanlık Doktorluğu” yapmıştır. Hem Adalet Partisi’nde hem de CHP’den Milletvekilliği yapmış olan Ertuğ, 40. Hükümette Sağlık Bakanlığı görevi yapmıştır. Ertuğ, 1960 döneminde üniversiteden uzaklaştırılmasının ardından üniversiteye dönmemiştir. 60’ı yabancı dilde olmak üzere sağlık, medikasosyal, eğitim, toplum, bilim ve politika alanlarında yayını bulunan Ertuğ, 20 Aralık 2001’de vefat etmiştir (Bican, 2011).

Prof. Celal Saraç

1906 yılında Bağdat’ta doğan Celal Saraç, ilköğrenimini Urfa’da, orta öğrenimini ise Adana’da tamamlamıştır. İstanbul Teknik Üniversitesi’nde başladığı yükseköğrenimini Fransa’daki Dijon Üniversitesi Fen Fakültesi’nde devam eden ve buradan mezun olan Saraç, Kasım 1932’de Adana Lisesi’nde Fizik ve Kimya öğretmeni olarak göreve başlamıştır. Saraç, 1933’de başlayan Üniversite Reformu nedeniyle İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Genel Fizik doçentliğine naklen atanmıştır. 1936-1942 yılları arasında Maltepe Askeri Lisesi’nde ek görevle fizik öğretmenliği yapan Saraç, 1942’de Ankara’da Milli Eğitim Bakanlığı Yüksek Öğretim Şube Müdürlüğü ve Gazi Eğitim Enstitüsü Genel Matematik Öğretmenliğine naklen atanmıştır. 1943 yılı Eylül ayında açılan Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi Fizik profesörlüğü’ne ve Milli Eğitim Bakanlığı Talim-Terbiye Dairesi üyeliğine atanan Saraç, Gazi Eğitim Enstitüsündeki fizik öğretmenliğini de ek görevle sürdürmüştür. Saraç, 1951-1953 yılları arasında A.Ü. Fen Fakültesi Dekanlığı, 1951-1958 arasında Ankara Üniversitesi Senato üyeliği yapmıştır. Nisan 1961-Nisan 1962 arasında İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü Müdürlüğü de yapan Saraç, 01 Ekim 1962’de Ege Üniversitesi Fen Fakültesi Genel Fizik Kürsüsü profesörlüğüne atanmıştır. Ege Üniversitesinde Genel Fizik kürsüsünü fiilen kuran ve geliştiren, Teorik Fizik Kürsüsü profesörlüğü görevini yürüten Saraç, 11 Aralık 1963’de Ege Üniversitesi Rektörlüğü’ne seçilmiştir. Rektörlük görevini 1965’de tamamlayan Saraç, 1973 yılına kadar Üniversite Senato üyeliği de yapmış olup 13 Temmuz 1976’da yaş haddinden emekli olmuştur. Saraç, Milli Eğitim

Bakanlığı Yayın Müdürlüğü Klasikler Tercüme Bürosu Üyeliği (1946-1962), Ankara Radyosu Ahlâki Muhasabeler Komisyonu Başkanlığı ve aylık radyo konuşmaları (1952-1958), Ege Üniversitesi Arkeoloji Enstitüsü Müdürlüğü (1964-1976) görevlerini yapmıştır. Saraç'ın uluslararası araştırma ve incelemeleri ise; Almanya Heidelberg Üniversitesi (1931), Berlin Üniversitesi (1936), Fransa Dijon Üniversitesi (1938 ve 1939), Amsterdam/Hollanda Bilim Tarihi Kongresi (1950), Brüksel/Belçika Mekanik Kongresi (1956), Münih Bilim ve Teknik Tarihi Kütüphanesi (1956), Dijon Fen Fakültesi ve Paris Ölçüler ve Ağırlıklar Enstitüsü (1960 ve 1966), Heidelberg Üniversitesi (1969), Montreal/Kanada'da Uluslararası Üniversiteler Birliği Toplantısı (1970)'dir. Saraç, 22.08.1998 tarihinde 92 yaşında iken İstanbul'da vefat etmiştir (Gunergun, 2006).

Ord.Prof.Dr. Osman Cevdet Çubukçu

Osman Cevat Çubukçu, 1895'te Ankara'da doğmuştur. 1912 yılında İstanbul'a gelerek tıp eğitimine başlayan Çubukçu, 1915 senesinde birçok gönüllü tıp öğrencisiyle birlikte gönüllü olarak cepheye gitmiştir. Mekteb'i Tıbbiye'yi Şahane'yi 1918 yılında bitiren Çubukçu, Nöropsikiyatri ihtisasına başlamıştır. Akıl ve Sinir Hastalıkları Kliniğinde 1925 yılında sınavı kazanarak Profesör Agreje'nin yanında çalışmaya başlayan Çubukçu, 1927 yılında Fransız hükümeti bursuyla Fizikoterapi alanında ihtisas yapmak için Fransa'ya gitmiştir. İlk yayını Paris'teyken yazan Çubukçu, 1928 Harf Devrimi'nden önce "Fizyoterapinin Endikasyonları" eseri Türkiye'de Fizik Tedavi konusunda ilk basılı eserdir. 1928 yılında memleketine dönen Çubukçu, doçent ünvanını almış ve Haydarpaşa'daki Tıp Fakültesi'nde Türkiye'nin ilk Fizik Tedavi Kliniğini kurmuştur. Türk Hekimlerine Fizik Tedaviyi tanıtan "Fizyoterapinin Başlıca Endikasyonları" kitabını 1930 yılında yazmıştır. Çubukçu, halkın bu konuda aydınlanması için halka yönelik bir dizi kitap yazmıştır. 1937 yılında profesörlüğe yükselen Çubukçu ülkemizin ilk yataklı Fizik Tedavi Kliniğini kurmuştur. 1954 yılında Fiziksel Tıp alanının ilk bilimsel dergisini "Türk Romatoloji ve Fizikoterapi" mecmuası adı altında çıkarmış, 1955 yılında Ordinaryus ünvanını almıştır. Çubukçu, 1959 yılında Avrupa Romatoloji Birliğinin dördüncü kongresinin İstanbul'da düzenlenmesini sağlamıştır. 1970'li yıllara kadar Fizik Tedavi alanında yalnızca Çubukçu'nun kitapları

okutulmuştur. Çubukçu 1965 yılında Çapa'daki polikliniğinde hasta tedavi ederken hayata veda etmiştir (Berker ve Yalçın, 2012).

Ord.Prof.Dr. Cevat Kerim İncedayı

1894 yılında Sinop'ta dünyaya gelen Cevat Kerim İncedayı, 1918 yılında Askeri Tıp Akademisi'nden mezun olmuştur. İncedayı, stajını Gülhane Tatbikat Mektebi'nde yaptıktan sonra, milli mücadeleye katılmış, İstiklal Savaşı'nda çeşitli görevlerde bulunmuş, özellikle de ikinci ordu ve batı cephesinde sağlık alanında hizmet vermiştir. Bu çalışmalar Başkumandanlık Meydan Muharebesi'nde yüksek komutanlıkça takdir edilerek rütbesi binbaşılığa yükseltilmiştir. İncedayı, savaş bittikten sonra İstanbul Tıp Fakültesi Deri ve Frengi Kliniği'nde volonter asistan olarak çalışmıştır. Viyana Üniversitesi Dermatoloji Kliniği'nde kurslara katılan İncedayı, dönüşünde Haseki Hastanesi'nde Deri ve Frengi servisini kurmuş ve bu servisi 4 yıl boyunca idare etmiştir. 1933 Üniversite Reformunda İstanbul Tıp Fakültesi Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği'nde Prof. Dr. Hulusi Behçet ile birlikte çalışan İncedayı, 1949 yılında ordinaryüslüğe yükselmiş ve bu tarihten itibaren hocasının görevini devralarak kliniğe başkanlık etmeye başlamıştır. Cevat Kerim İncedayı, Hulusi Bahçet ile beraber kimya laboratuvarının kliniğe bağlı olmasına daima büyük bir önem vermiş, Deri Kliniği'nde bir kimya laboratuvarının kurulmasını sağlamıştır. İncedayı, 1967-1971 yılları arasında Dermatoloji Anabilim Dalı Başkanlığı yapmıştır. İncedayı, "psoriasis patogenezi" ve tedavisinde lipoid diyet ve potasyum diyetinin rolü hakkındaki bulguları, literatürde "psoriasis tedavi" planında yer almıştır. İncedayı, ayrıca "şark çıbanı" hakkında yerli ve yabancı literatüre ve Diyarbakır'da özel incelemelerine ilişkin bir monografi yayınlamıştır. İncedayı'nın, lepranın salgın durumu ve kliniği, deri retikülozları, çok nadir rastlanan deri sendromları ve "Werner sendromu" üzerine yaptığı yayınları vardır. Türk Tıp ve Dermatoloji Cemiyetleri ile Alman, Fransız Dermatoloji ve Sifilografi Cemiyetlerine üye olan İncedayı, 21 Kasım 1971'de vefat etmiştir (Üstün, 2012).

Doç.Cevdet Perin

Cevdet Perin, 1914 yılında Bulgaristan'ın Nevrekop şehrinde doğmuştur. Perin, İstanbul Saint-Benoit Fransız Lisesi'nde ve 1936 yılında Fransa'da Lion Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde okumuş, Sorbonne Üniversitesi'nde de bir yıl staj gördükten sonra İzmir Erkek Lisesi'nde Fransızca öğretmenliği yaparken, 1933 yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'ne doçent tayin edilmiştir. 1943'te İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ne geçen ve burada Fransız Edebiyatı bölümünde 1960'a kadar ders veren Perin, 1961'de Bursa'dan milletvekili seçilerek bir dönem TBMM'ye girmiştir. 1974'e kadar bir özel gazetecilik yüksek okulunun müdürlüğü görevini de yürüten Perin, Fransız Edebiyatı ve Fransız edebiyatının Türk edebiyatına tesirleri üzerine araştırmalar yaparak, kitaplar çevirmiştir. Perin'in eserleri arasında; Chateaubriand (1940), Fransız Romantizmi (Etüt, biyografi, antoloji, 1942), Namık Kemal ve Fransız Edebiyatı (1942), Fransız Edebiyatına Toplu Bir Bakış (1943), Türk Romancılığına Fransız Tesiri Nasıl Başladı (1943), Fransız Edebiyatında Komedi ve Molière (1944), Fransız Edebiyat Tarihi (1946), Tanzimat Edebiyatında Fransız Tesir (1946), Çağdaş Fransız Edebiyatı (1957), Tarih Boyunca Düşünce ve Basın Özgürlüğü (1974), Atatürk ve Kültür Devrimi (1981) vardır. Perin, 10 Kasım 1994'te vefat etmiştir (Perin, 1981).

Doç.Dr. Cihat Tahsin Gürson

1916 yılında Tekirdağ Malkara ilçesinde dünyaya gelen Cihat Tahsin Gürson, 1940 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirmiştir. Gürson, ABD'de Harvard Üniversitesi'nde burslu olarak öğrenim gördükten sonra, dönüşünde 1955 yılında Türkiye'de ilk kez su ve tuz eksikliği olan çocuklarda damar içi sıvı uygulaması tedavi yöntemini başlatmıştır. 1957'de İstanbul Çocuk Sağlığı Derneği'ni kuran Gürson, aynı yıl beslenme bozukluğu görülen çocukların çoğunda krom noksanlığı olduğunu, krom verilen hasta çocukların şeker metabolizmasının düzeldiğini ortaya koyan çalışmalarıyla TÜBİTAK'ın bilim ödülünü almaya hak kazanmıştır. 1963 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Kürsüsü'nde profesörlüğe yükselen Gürson, çalışmalarını, çocuklarda beslenme, son zamanlarda da krom metabolizması üzerinde yoğunlaştırmıştır. Gürson'un başlıca yapıtları ise; çocuklarda bakterisiz ve

virütik menenjitler (1948), Sağlam çocuğun beslenmesi (M. Bilger ile, 1954), İstanbul Rami gecekondü bölgesinde çocuk sağlığı konusunda araştırmalar (O. Neyzi ile, 1966), Peditride beslenmenin tarihçesi (1976)'dir. Gürson, 1976 yılında İstanbul'da vefat etmiştir (Büyük Larousse, 1986:5012).

Ord.Prof. Ekrem Behçet Tezel

1893 yılında Yugoslavya Metroviç'de doğan Ekrem Behçet Tezel, İstanbul Tıp Fakültesi'ni 1918 yılında bitirmiştir. 1921 yılında Gülhane'de ihtisas aldıktan sonra Almanya ve İsviçre'de çalışan Tezel, 1933 yılında İstanbul Üniversitesi'nde Prof. Erich Rutin ile birlikte Kulak-Burun-Boğaz kadrosuna katılmıştır. Kulak-Burun-Boğaz bölümünün ilk doçenti olarak görev yapan Tezel, 1952 yılında Kulak-Burun-Boğaz alanının ilk ve tek ordinaryüs profesörlüğüne yükselen ismidir (http://www.istanbul.edu.tr/itf/index.php?option=com_content&view=article&id=605&Itemid=66). 1960 yılında emekli olan Tezel, 1965 yılında hayatını kaybetmiştir (Milliyet, 28 Şubat 1965).

Ord.Prof.Dr. Ekrem Şerif Egeli

1901 yılında Bandırma'da dünyaya gelen Ekrem Şerif Egeli, 1922 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirmiştir. Viyana, Paris ve Hamburg'da kalp, karaciğer, metabolizma üzerine çalışan Egeli, stajını yaptıktan sonra asistanlık ve uzmanlık aşamalarını Gülhane Hastanesi'nde geçirmiş ve 1927-1933 yılları arasında Ankara Merkez Hastanesi Dahiliye Şefi, 1933 yılında İstanbul Tıp Fakültesi İç Hastalıkları doçenti, 1940'ta profesör, 1952'de ordinaryüs profesör olmuştur. 1957-1959 ve 1962-1965 yılları arasında İstanbul Tıp Fakültesi Dekanlığı görevine seçilen Egeli, 1954-1980 yılları arasında Yüksek Sağlık Şûrası üyeliği yapmış, 1965'te İstanbul Üniversitesi Rektörü olmuştur. 1930'lu yıllarda, ilk kez Almanya'da denenen "gastroskopi" yöntemi ile karaciğer ponksiyon biyopsisini Türkiye'de uygulayan ve "Spleno-porto-grafi" yöntemini de Türkiye'de gerçekleştiren ilk hekim olmuştur. 1971'de Balkan Tıp Birliği'nin Onur Üyeliğine seçilen Egeli, İspanyol Liyakat, Yunan Altın Phoenix ve Bulgar Sıhhiye madalyalarına layık görülmüştür. İç hastalıkları

üzerine 200'e yakın kitap yazan Egeli, Uluslararası kongrelere katılmış, birçok yabancı tıp derneği üyesi'dir. Egeli'nin başlıca yapıtları, "Kalp ve Damar Hastalıkları" (1948) ve "Klinikten Notlar"dır (1957). 1973'te İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi'nden emekli olan Ekrem Şerif Egeli, 1980'de İstanbul'da yaşamını yitirmiştir (Büyük Larousse, 1986:3822).

Ord.Prof. Emin Halid Onat

Emin Halid Onat, İstanbul'da 1908 yılında doğmuş, orta öğrenimini Beyazıt Nümune Mektebi ve Vefa Sultanisi'nde tamamlamış, 1926'da Yüksek Mühendis Mektebi'ne girmiştir. 1930'da gösterdiği üstün başarıları nedeniyle üçüncü sınıfta iken, öğretim üyesi olmak üzere seçilerek Zürich Teknik Üniversitesi'ne gönderilmiştir. 1934 yılında Mimarlık Bölümünden birincilikle mezun olarak ülkesine dönen Onat, 1935 yılında Yüksek Mühendis Okulu Mimarlık Şubesi'nden doçent unvanını almış ve Prof. Debbe'nin yanında çalışmaya başlamıştır. 1937 de ilk resmi misyonu ve eseri olarak, 1936'da eğitimci olarak katıldığı Yıldız Teknik Okulu (bu gün Yıldız Teknik Üniversitesi) için Yıldız Sarayı içinde yerleşke ve Şehzadeler Dairesinin okul olarak dönüşüm projelerini çizmiş ve kontrolünü üstlenmiştir. 1938'de profesör unvanını alarak Yüksek Mühendislik Mektebinin bir opsiyonu olan Mimarlık Şubesi Şefliği'ne getirilmiş olan Onat, 1942-43 yılında ise Yıldız'da Güzel Sanatlardan sonra ilk bağımsız Mimarlık bölümünü kurarak 1944'e kadar yönetmiştir. 1 Mart 1941'de Anıtkabir için açılan uluslararası yarışmaya Mimar Ahmet Orhan Arda ile birlikte katılmış ve hazırladıkları proje 49 proje arasından birinci olarak seçilmiştir. 1944-53 yılları arasında uygulanan projelerinin düzenlenmesini ve inşaatın kontrolünü Orhan Arda ile birlikte yürütmüştür. 1943'te ordinaryüs profesörlüğe yükselen Onat, 1944 yılında Yüksek Mühendis Mektebi, İstanbul Teknik Üniversitesi'ne dönüştürülünce yeni oluşturulan Mimarlık Fakültesi'nin ilk Dekanı olarak seçilmiştir. Onat, 1946'da İngiliz Mimarları Kraliyet Enstitüsü Onursal üyesi seçilmiş, 1950-1953 arasında İTÜ'nün Rektörlüğünü yapmıştır. 1956 yılında Hanover Teknik Üniversitesi 125. yıldönümü nedeni ile seçtiği 6 yabancı ilim ve sanat adamı ile birlikte Emin Onat'a Onursal Doktorluk unvanı vermiştir. Türk Mimarisi'ni ve Türk Mimarlarını uluslararası alanda temsil eden Emin Halid Onat, 1953 yılında Uluslar arası Mimarlar Birliği, Türkiye bölümünü oluşturmuştur. Emin Halid Onat'ın, akademik

kariyeri dışında başta Anıtkabir olmak üzere çalışmaları şöyle özetlenebilir: Yıldız Teknik Okulu Binası (1937) Hamidiye ve Mahmudiye, Kepirtepe Köy Enstitüleri (1941-1942, Leman Tomsu ile), İstanbul Göztepe Villa Meral (1941), Ankara Atatürk Anıt-Kabir (1942-1953, Orhan Arda ile), İstanbul Üniversitesi Fen ve Edebiyat Fakülteleri (1944, Sedat Hakkı Eldem ile), İTÜ Taşkışla Binası değişim ve onarımı (1950, Paul Bonatz ile). Mimarlar Odası 1 (bir) numaralı üyesi ordinaryüs profesör Halid Emin Onat, 114 sayılı kanun ile üniversiteden uzaklaştırılmış ve 114 sayılı kanunun tadilini göremeden 17 Temmuz 1961’de geçirdiği kalp krizi sonunda ölmüştür. (http://www.mimarlikmuzesi.org/Collection/Detail_ord-prof-dr-inge-h-emin-halid-onat_10.html).

Prof. Emin Bilgiç

1916’da Isparta’nın Şarkikaraağaç İlçesi’nde doğan Emin Bilgiç, ilkokulu 1929’da Şarkikaraağaç’ta, ortaokulu Yalvaç’ta, liseyi Konya, Afyon, Ankara’da okumuştur. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi’nin ilk mezunlarından. Sümeroloji, Assiriyoloji, Hititoloji, Arkeoloji tahsil eden Bilgiç, 1940’ta asistan olmuş ve 1943’de doktorasını tamamlamıştır. 1949’da doçent olan Bilgiç, 1952 sonundan 1954 Mart ayına kadar İngiltere’de araştırmalarda bulunmuştur. 1955’te profesör ve kürsü başkanı olan Bilgiç, 27 Mayıs 1960’da üniversiteden uzaklaştırılınca Almanya Hamburg Üniversitesi’ne gitmiştir. Hamburg’da iken çıkarılan 114 sayılı kanunun kaldırılmasıyla tekrar Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi’ne dönen Bilgiç, 1966’da Dekan seçilmiş ve 10 yıl senatoda çalışmıştır. Bilgiç, Sümeroloji Ana Bilim Dalı Başkanlığı ve Ön Asya Dilleri ve Kültürleri Bölüm Başkanlığı yapmıştır. 1975-1980 başı arasına ve 1980 yılı başından sonuna kadar iki ayrı devrede ek görev olarak Kültür Bakanlığı Müsteşarlığı görevini yürütmüştür. Bilgiç’in Türkçe, Almanca, İngilizce yazılmış yüzden fazla çeşitli konularda mesleki makalesi, bunlardan Fransızca ve Rusça’ya tercüme edilenleri vardır. Toynbee’nin “Dünya ve Harp” adlı kitabını da Türkçe’ye çeviren Bilgiç’in “Milli Kültür” adlı kitabı Milli Kültür Vakfı’na mükafatlandırılmıştır. 1983’te kendi isteği ile emekli olan Bilgiç, 21 Ocak 1996’da Ankara’da vefat etmiştir (Aslanapa ve İhsanoğlu, 2000).

Doç.Enver Bostancı

Enver Bostancı, 1923 yılında dünyaya gelmiş, Ankara Üniversitesi DTDF'den mezun olmuş ve burada öğretim üyesi olarak çalışmaya başlamıştır. Paleoantropoloji Kürsüsünde çalışan Bostancı, 1945'li yıllarda Antep ve çevresinde, 1950'li yıllarda Antakya'daki Orta Paleolitik Döneme ilişkin kazıların yürütücülüğünü yapmıştır. 1954 yılında Antropoloji Bölümünde doktorasını veren Bostancı, 1990 yılında emekli olmuştur (Çiner, 1958).

Prof. Enver Hüseyin Berkmen

20 Haziran 1325 (1906) yılında dünyaya gelen Enver Hüseyin Berkmen, 1932 yılında İstanbul Yüksek Mühendis Mektebi'nden mezun olmuştur. 1932 yılında Demiryolları Umum Müdürlüğü Karayolları Mühendisliğine atanan Berkmen, 1944 yılında İTÜ İnşaat Fakültesi Demiryolu İnşaatı profesörlüğüne yükselmiştir. Berkmen, 1979 yılında yaş haddinden emekliye ayrılmıştır (İTÜ Arşiv, 2012).

Doç.Dr.Ercüment Bora

25 Ağustos 1914 tarihinde dünyaya gelen Ercüment Bora, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirmiş ve Kadın Hastalıkları ve Doğum alanında ihtisas yapmıştır. İstanbul Üniversitesi Çapa'da Kadın Hastalıkları ve Doğum bölümünde çalışmıştır. Uluslararası Jinekoloji Derneği üyesi olan Bora, Jinekoloji Bülteninin de kuruculuğunu yapmış olup iki yabancı dil bilmektedir. (Vatan, 1 Aralık 1960). Bora, 21 Temmuz 1991'de vefat etmiştir (Milliyet, 22 Temmuz 1991).

Doç. Eyüp Kömürcüoğlu

1910 yılında dünyaya gelen Eyüp Kömürcüoğlu, ilk ve orta öğrenimini İstanbul Erkek Lisesi'nde tamamlamıştır. 1932 yılında yükseköğrenimi için Almanya'ya giden

Kömürcüoğlu, 1937’de Berlin’de Mimarlık Bölümünü bitirmiştir. 1937 yılında ülkesine dönen Kömürcüoğlu, 2 yıl süre ile Milli Eğitim Bakanlığı Mimari Proje Bürosunda görev yapmıştır. 1942’de Yüksek Mühendis Mektebinin Mimari Şubesinde Profesör Kocainan’ın asistanı olmuş, 1946 yılında doçent ünvanı alarak Yapı Bilgisi kürsüsünde öğretim üyeliği görevine başlamıştır. Kömürcüoğlu, Berlin Teknik ve Karadeniz Teknik Üniversitelerinde misafir öğretim üyesi olarak görev yapmış ve 1969 yılında profesörlüğe yükselmiştir. 1980 yılında emekli olan Kömürcüoğlu’nun 6 telif, 1 tercüme ve çeşitli makaleleri vardır. Kömürcüoğlu, Çanakkale Zafer ve Meçhul Asker Anıtı için düzenlenen yarışmada, 3. olmuştur. Eserleri arasında; Ankara Evleri (1950), Modern Cambeton ve Cambetonarme (1960), vs. vardır. Kömürcüoğlu İstanbul’da 1997 yılında vefat etmiştir

(http://www.mimarlikmuzesi.org/Collection/Detail_eyup-akomurcuoglu_137.html).

Prof. Fadıl Hakkı Sur

Fadıl Hakkı Sur, 1911 yılında İzmir’de dünyaya gelmiş, 1930’da İzmir Amerikan Koleji’ni bitirmiştir. Sur, 1933’te Mekteb-i Mülkiye’den mezun olduktan sonra Paris Üniversitesi Hukuk Fakültesi’ne devam etmiş, 1937’de bu fakülteyi bitirdikten sonra zorunlu hizmet yükümlülüğu nedeniyle Maliye Bakanlığı’nda çalışmıştır. 1939’da Siyasal Bilgiler’de İktisat doçentliğine ve 1942’de de profesör kadrosuna atanan Sur, 1950-1952 döneminde Siyasal Bilgiler Fakültesi’ne Dekan olmuştur. Sur, Fakülte’de yeni kurulan İktisat Tarihi ve İktisadi Doktrinler Tarihi ile Maliye kürsülerinin başkanlığını ve TODAİE Genel Direktörlüğu görevlerini yapmıştır. 1960’a kadar her iki fakültede birden ders okutmuş ve 1956’da Torino Üniversitesi Avrupa Etüdlere Enstitüsü’nde bulunmuştur. 1961’de 1 yıl süreyle Utah Üniversitesi’nde ders veren Sur, 1950-51 arasında Birleşmiş Milletler Türk Derneği Başkanlığı yapmıştır. Sur, SBF öğretim üyelerinin öncülük ettiği Siyasi İlimler Türk Derneği’nin de kurucuları arasında yer almış ve 1954-60 arasında Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)’nde Türkiye Temsilciliği yapmıştır. 1962’den sonra Strazburg’da Avrupa Konseyi Sosyal ve Ekonomik İşler Dairesi Başkanlığında bulunmuş ve 1976 tarihine kadar Strazburg Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi’nde lisansüstü programda öğretim görevlisi olarak çalışmıştır. 1971’de emekliye ayrılan Sur, ayrıca Merkez

Bankası Araştırma Bölümü Başkanlığı da yapmıştır. Sur, 15 Ağustos 1979 tarihinde vefat etmiştir (Çankaya, 1954;1060)
(<http://www.politics.ankara.edu.tr/eski/Aramizdalar.pdf>).

Ord.Prof.Dr. Fahri Ahmed Arel

1894 yılında dünyaya gelen Fahri Ahmed Arel, 1917 yılında Cenevre Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirmiştir. 1918-1922 yılları arasında aynı fakültenin Cerrahi Kliniği asistanlığını yapan Arel, 1940 yılında Amerika Birleşik Devletleri'ne giderek akciğer rezeksiyonları üzerine çalışmalar yapmıştır. Arel, 1933-1940'da İstanbul Tıp Fakültesi 1.Cerrahi Kliniği doçentliğine, 1940-1952 yılları arasında İstanbul Tıp Fakültesi 1. Cerrahi Kliniği profesörlüğüne yükselmiştir. 1943-1946 yılları arasında İstanbul Tıp Fakültesi Dekanlığı yapan Arel, 1952-1961 yılları arasında 8.Cerrahi Kliniğinde ordinaryüs profesörlük yapmıştır. Göğüs Cerrahisi doktoru olan Arel, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nin Cerrahpaşa merkezinde perikardektomi ve mitral darlığında parmakla açma ameliyatlarını yapmış, bu ameliyatlardan kısa bir süre sonra Cerrahpaşa 3. Cerrahi Kliniğinde Arel'in teşebbüsüyle Göğüs Cerrahisi bölümü kurulmuştur. 1963-1973 yılları arasında Genel Cerrahi Anabilim Dalı Başkanlığı yapan Arel, 1973 yılında emekli olmuş, 1974 yılında vefat etmiştir. Eserleri; Umimi Cerrahi Dersleri (Prof. Nissen ile, 1936), Les Bronchesstasies (1936), Göğüs Cerrahisi (1950). (Sarı, Özaydın ve Akgün, 2009).

Doç.Dr. Ferhan Abdurrahman Berker

1916 yılında İstanbul'da doğan Ferhan Berker, ilkokul tahsilini 1927 yılında Bakırköy İlk Mektebinde, 1933 yılında orta tahsilini Vefa Orta Mektebinde, 1933 yılında lise tahsilini Pertevniyal Lisesi'nde tamamladıktan sonra, 1933 yılında Tıp Fakültesine kaydolmuş ve 1939 yılında İstanbul Tıp Fakültesinden mezun olmuştur. Berker, 4 ay İç Hastalıkları Kliniğinde fahri asistan olarak çalıştıktan sonra, 29 Nisan 1940 ile 1 Ekim 1941 yılları arasında asteğmen olarak askerlik görevini yapmıştır. Berker, askerlik dönüşü 1947 senesine kadar vekil, fahri ve asli asistan olarak aynı klinikte çalışmış ve 13 Ocak 1947 tarihinde İç Hastalıkları uzmanlığını vererek

mütehassıs ünvanını almıştır. 1950 yılında üniversite doçenti ünvanını alan Berker, 10 Eylül 1964 tarihinde de profesör kadrosuna atanmıştır. İç Hastalıkları Anabilim Dalına bağlı, Endokrinoloji, Beslenme ve Metabolizma Hastalıkları Bilim Dalında öğretim üyesi olarak görev yapmakta iken, 13 Temmuz 1984 tarihinden itibaren yaş haddi nedeniyle, emekli olan Berker, 21 Temmuz 2010 tarihinde İstanbul'da vefat etmiştir (http://www.istanbul.edu.tr/itf/attachments/021_ferhan_berker_biyografi.pdf)

Prof. Feridun Nafiz Uzluk

1902 yılında Konya Ereğli'de dünyaya gelen Feridun Nafiz Uzluk, ilköğreniminin ardından Konya'daki İttihad ve Terakki İdadisi'ni bitirmiştir. 1924'de Haydarpaşa Tıp Fakültesi'nden mezun olan Uzluk, Tıp tahsili sırasında Galata Mevlevihanesi'nde kalmış ve orada Arapça ve Farsça öğrenmiştir. Ayrıca İngilizce, Almanca ve Fransızca da öğrenen Uzluk, İstanbul'daki tahsil hayatı boyunca Üsküdar Mevlevihanesi şeyhi Ahmet Remzi Dede'nin terbiyesi altında yetişmiştir. 1928'de Konya Memleket Hastanesi İç Hastalıkları asistanlığına tayin edilen Uzluk, ertesi sene Konya Sıtma Savaş Merkez Tabipliği ve Aksaray Vilâyeti Merkezi Sıtma Savaş Heyeti Tabipliğindeki görevini üç yıl sürdürmüştür. Burada gösterdiği başarı nedeniyle Sağlık Bakanlığı tarafından takdirname ile ödüllendirilmiştir. Uzluk, 1932 yılında görevinden istifa etmiş ve kendi imkânlarıyla ihtisas yapmak üzere Almanya'ya gitmiştir. Münih ve Hamburg şehirlerinde tıp fakülteleri ve enstitülerinde araştırmalarda bulunarak sertifikalar alan Uzluk'un buradaki çalışmaları bakteriyoloji ve hijyen ile salgın hastalıklar üzerine olmuştur. 1935'te Türkiye'ye dönen Uzluk, Sağlık Bakanlığı'nda Trakya Umum Müfettişliğine bağlı Salgın Hastalıklar uzmanı olarak atanarak özellikle göçmen işleri ile uğraşmıştır. 1936'da Refik Saydam Hıfzıssıhha Enstitüsü çiçek hastalığı mütehassıslığına tayin edilen Uzluk, Kırşehir, Mucur, Boğazlıyan, Aksaray ve Niğde'de çıkan salgın hastalıklarla mücadele için teşkilatlar kurmuştur. Uzluk, 1940 yılında doktorluk görevine devam ederken Ankara'da "Uzluk Matbaası" adıyla kurduğu matbaada Mevlevilik kültürü, tıp tarihi ve sağlık konularında pek çok eserin basılmasına vesile olmuştur. 1946'da yeni kurulan Ankara Tıp Fakültesi Tıp Tarihi Enstitüsü'ne profesör olarak atanan Uzluk, Üniversitenin bünyesinde Tıp Tarihi Enstitüsü'nü kurmuş ve Enstitüde, 15 bin ciltlik bir kütüphanenin oluşmasına öncülük etmiştir. 1947'de Ankara

Üniversitesi Dergisi yazı heyetine seçilen Uzluk, daha sonra derginin genel yayın yönetmenliği görevini de üstlenmiştir. 1938’de Türk Tıp Tarihi Kurumu’nun kurucu üyeliğini yaparak, Almanya, Fransa, İngiltere, Hollanda, Libya, İran ve Avusturya’da inceleme ve araştırmalarda bulunmuştur. 1972 yılında emekli olan Uzluk, emekliliğinden sonra bilimsel çalışmalarını sürdürmüş ve Selçuk Üniversitesi’nin açılması için emek vermiştir. Uzluk, 27 Eylül 1974 yılında Ankara’da hayatını kaybetmiştir (Yücel, 1990).

Ord. Prof. Feridun Arısan

1907 yılında İstanbul’da dünyaya gelen Feridun Arısan, Kadıköy Sultanisi’nde orta öğrenimi tamamladıktan sonra, Yüksek Mühendis Mektebine girmiş ve 1929 yılında mezun olmuştur. Arısan, iki yıl Karayollarında çalıştıktan sonra 1931 yılında mezun olduğu okula asistan olarak girmiş ve 1942 yılında profesör unvanı almıştır. 1948-1950 yıllarında İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi Dekanı ve 1955 yılında ordinaryüs profesör olan Arısan, 1969 yılında emekli olmuş, ancak 1979 yılına kadar Kadıköy Özel Mühendislik ve Mimarlık Okulu’nda hoca ve yönetici olarak çalışmıştır. Arısan’ın üç ciltlik “Yapı Statiği” ve dört ciltlik “Mukavemet Tatbikatı” adlı eserleri bulunmaktadır. Arısan Temmuz 1984’te yaşama veda etmiştir (İTÜ Arşiv,2012).

Doç.Dr. Ferih Bedii Tongsir

Ferih Bedii Tongsir, 1917 İstanbul doğumlu olup (SGK Arşiv, 2012) Cenevre Hukuk Fakültesi’nde doktorasını tamamlamıştır. İstanbul Üniversitesi Medeni Hukuk Kürsüsü öğretim görevlisi olarak görev yapan Tongsir, ayrıca İslam Enstitüsü’nde öğretmenlik yapmıştır (Cumhuriyet, 25 Mayıs 1962).

Ord.Prof. Ferit Hakkı Saymen

1910 yılında Selanik'te dünyaya gelen Ferit Hakkı Saymen, Paris Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuştur. İstanbul Üniversitesi Medeni Hukuk ve İş Hukuku bölümünde 1950'de profesör olan Saymen, 1940-1946 yılları arasında 6 adet Türk Hukuk Kroniğini hazırlamıştır. 114 sayılı kanunla üniversiteden tasfiyesinden sonra üniversiteye dönemeyen Saymen, Eskişehir İktisadi ve İdari İlimler Akademisinin yanı sıra, Şişli Özel İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'nde dersler vermiştir. 1 Ağustos 1967'de vefat etmiştir (Fişekçi, 1977; Cumhuriyet, 2 Ağustos 1967).

Öğretim Görevlisi Fikret Ozansoy

1913 yılında İstanbul'da doğan, Fikret Ozansoy, İstanbul Işık Lisesi'nden mezun olmuştur. Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'ni bitirdikten sonra 1944 yılında Maden Tetkik Arama Enstitüsü'nde göreve başlayan Ozansoy, MTA'da çalışırken devlet bursu ile Paris Sorbone Üniversitesi'nde doktora başlayıp, 1958 yılında bilim doktorasını tamamlayarak MTA'ya dönmüştür. MTA'daki çalışmalarından sonra öğretim üyesi olarak Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Paleontoloji bölümüne geçmiş olan Ozansoy, 1965 yılında MTA Enstitüsü Genel Direktörlüğü'ne Ulusal Doğa Tarihi Müzesi'nin kurulmasını önermesi üzerine, müzenin kuruluş aşamasında Paleontoloji Bölümü'nün sorumluluğunu üstlenmiştir. 1971 yılında profesör olan Ozansoy, 1972'de Ege Üniversitesi'nden gelen Doğa Tarihi Müzesi kurma önerisini kabul ederek, MTA ve DTCF'den ayrılarak Ege Üniversitesi'ne geçmiştir. Ozansoy, burada önce Doğa Tarihi Enstitüsü'nü, sonra da Doğa Tarihi Müzesi'ni kurmuştur. 1981 yılında Ege Üniversitesi'nden emekli olan Fikret Ozansoy'un yurt içi ve yurt dışında çok sayıda yayını vardır. Ankara-Kızılcahamam yakınlarındaki Sinantepe'de, Hominoid evrimine ilişkin Türkiye'deki ilk fosili bulan Ozansoy, 1957'de bulduğu bu fosile "Ankarapithecus Meteai" adını vermiştir. Ozansoy, aynı zamanda tiyatro, edebiyat ve müzik alanlarında da çalışmalar yapmıştır. Fikret Ozansoy, 28 Kasım 2006'da İstanbul'da vefat etmiştir (TMMOB JMO Haber Bülteni, 2006:4).

Başasistan Fikret Avunduk

1921 doğumlu olan Fikret Avunduk, (SGK Arşiv, 2012) İstanbul Üniversitesi Kadın Hastalıkları ve Doğum tahsisini 1956 yılında yapmıştır. Eserleri arasında “Gebelik ve Hipertansiyon”, “İntra uterin ölü çocukta prostaglandin ile gebeliğin sonlandırılması” vardır (Kazancıgil ve Aksu, 2001).

Prof. Fuat Sezgin

24 Ekim 1924'te Bitlis'te doğan Fuat Sezgin, 1943-1951 yılları arasında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Şarkiyat Enstitüsü'nde İslami Bilimler ve Orientalistik alanında öncü bir yere sahip olan Alman orientalist Hellmut Ritter (1892-1971)'in yanında öğrenim görmüştür. Hocasının, bilimlerin temelini İslam bilimlerine dayandığını söylemesiyle bu alana yönelen Sezgin, 1954'te Arap Dili ve Edebiyatı bölümünde “Buhari'nin Kaynakları” adlı doktora tezini tamamlamıştır. Sezgin, 1954 yılında İslam Araştırmaları Enstitüsü'nde doçent olmuş, 114 sayılı kanunla üniversiteden uzaklaştırılmasıyla 1961 yılında Almanya'ya giderek Frankfurt Üniversitesi'nde önce misafir doçent olarak dersler vermiş, 1965 yılında Frankfurt Üniversitesi'nde profesör olmuştur. Sezgin'in Almanya'daki bilimsel çalışmalarının ağırlık noktası Arap-İslam kültür çevresinde tabii bilimler tarihi alanı olmuştur ve bu alanda 1965 yılında habilitasyon çalışmasını yapmıştır. Henüz İstanbul'da iken başladığı 7./14. yüzyıldan itibaren gelişen Arap-İslam edebiyatı tarihi çalışmasına (Geschichte des arabischen Schrifttums) Almanya'da da devam ederek, orientalistik çalışmaları için kaynak eser haline gelmiş ve hala aşılammış 13 ciltlik eserinin ilk cildini 1967 son cildini ise 2000 yılında yayınlamıştır. “Geschichte des arabischen Schrifttums” adlı eseri, İslam'ın ilk döneminde uğraşılmış, dini ve tarihi edebiyattan coğrafya ve haritacılığa kadar bütün ana ve yan bilim dallarını konu edinmektedir. Sezgin, Suudi Arabistan Kral Faysal Vakfı'nın İslami Bilimler Ödülünü 1978 yılında ilk alan kişidir. Bu ve başka desteklerle Sezgin, 1982 yılında J.W.Goethe Üniversitesi'ne bağlı Arap-İslam Bilimleri Tarihi Enstitüsü'nü ve 1983'de buranın müzesini kurmuş, buranın halen direktörlüğünü yürütmektedir. Sezgin, 1978'de Kral Faysal Ödülü, 1980'de Frankfurt am Main Goethe Plaketi, 1982'de Almanya 1. Derece Federal Hizmet Madalyası, 2001 yılında Almanya Üstün Hizmet Madalyası, 2004 yılında İran

İslami Bilimler Kitap Ödülü, 2009 yılında ise Hessen Kültür Ödülünü almıştır. Sezgin ayrıca, Arap Dili Akademisi (Kahire), Arap Dili Akademisi (Şam), Fas Kraliyet Akademisi (Rabat) Arap Dili Akademisi (Bağdat), TÜBA (Türkiye Bilimler Akademisi) şeref üyesidir (Çebi, 2011).

Doç. Haldun Taner

16 Mart 1915 yılında İstanbul'da doğan Haldun Taner, 1935 yılında Galatasaray Lisesi'ni bitirmiş, devlet tarafından Almanya'ya Heidelberg Üniversitesi'ne gönderilerek burada Siyasal Bilimler Fakültesi'ne devam etmiştir. Zatiirree olunca eğitimini yarıda bırakıp 1938'de İstanbul'a dönen Taner, tedavisinin ardından 1950'de İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Alman Filolojisi Bölümü'nü bitirmiştir. Sanat Tarihi Kürsüsü'nde asistan olan Taner, 1950'den sonra İstanbul Edebiyat Fakültesi'nde, Gazetecilik Enstitüsü'nde, LCC Tiyatro Okulu'nda binlerce öğrenci yetiştirmiştir. Gazetecilik Enstitüsü'ndeki derslerine devam eden Taner, New York Herald Tribune Gazetesi'nin 1953'te İstanbul'da düzenlediği öykü yarışmasında “Şişhaneye Yağmur Yağıyordu” öyküsüyle birinci olmuş, öykü 1956'da Varlık Dergisi'nin araştırmasında yılın en beğenilen öykücüsü seçilmiştir. İki yıl Viyana'daki Max Reinhardt Tiyatro Akademisi'nde öğrenim gören Taner, Viyana'daki bazı tiyatrolarda rejî asistanı olarak çalışmış ve 1957'de tekrar Türkiye'ye dönmüştür. Skeç, öykü, oyun, kabare, senaryo, hiciv, fıkra, köşeyazısı türlerinde yazıları olan Taner, Devekuşu Kabare, Bizim Tiyatro, Tef Kabare Tiyatrosu'nun kurucusudur. Küçük Dergi'yi çıkaran Taner, öykülerini ve yazılarını Yedigün, Ülkü, Yücel, Varlık, Küçük Dergi, Yeni İnsan dergilerinde, Yeni Sabah, Milliyet, Tercüman gazetelerinde yayınlamıştır. Türkiye'de epik türün ve kabare tiyatrosunun öncüsü sayılan Haldun Taner'in eserlerinde gözlemin, mizahın ve yerginin önemli yeri vardır. Türk Tiyatrosunun ilk epik oyunu Keşanlı Ali Destanı ile dünya çapında tanınan Taner'in oyunu 1964 yılında Atif Yılmaz tarafından sinemaya aktarılmıştır. Oyun ayrıca Yeni İstanbul, Atlantis, Varlık, Sait Faik, Türk Film Dostları Derneği, TDK, Bordighera Avrupa Mizah Festivali, Sedat Simavi ödülleri kazanmıştır. Yazarlığının yanı sıra İstanbul Üniversitesi Gazetecilik Enstitüsünde ve Edebiyat Fakültesinde, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'nde edebiyat, sanat tarihi ve

tiyatro dersleri veren Haldun Taner, 7 Mayıs 1986'da İstanbul'da hayatını yitirmiştir (Dicle, 2004).

Prof. Halet Zehra Çambel

27 Ağustos 1916'da Berlin'de dünyaya gelen Halet Çambel, 1. Dünya Savaşı sonrasında anne babası ile bir süre İsviçre ve Avusturya'da yaşadktan sonra 8 yaşında Türkiye'ye gelmiştir. Ortaokul ve liseyi Arnavutköy Kız Koleji'nde okuyan Çambel, sanat tarihi öğretmeni ve İstanbul'un tarihi mekânlarına düzenlediği gezilerden etkilenmiş, Paris Sorbonne Üniversitesi'ne arkeoloji okumak için gitmiştir. Bu arada eskrim sporunda ustalaşan Çambel eskrim dalında 1936 Yaz Berlin Olimpiyatları'nda Türkiye'yi temsil ederek Suat Fetgeri Aşeni ile birlikte olimpiyatlara katılan ilk Türk kadın sporcu olmuştur. 1940'da İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde asistan olarak çalışmaya başlayan Çambel, doktorasını 1944'te aynı üniversitede yapmış, ardından iki yıl Almanya'da Saarbrücken Üniversitesi'nde konuk öğretim üyesi olarak çalışmıştır. 1950'lerin başında o dönemde Adana ilçesi olan, günümüzde Osmaniye iline bağlı Kadirli yakınlarındaki Karatepe Hititsiti ile karşılaşması kariyerini belirleyici gelişme olmuştur. Arkeolojinin başka bilim dallarıyla beraber çalışması gerektiğinde ısrar eden Çambel, 1963 yılında Türkiye'de ilk defa Çayönü'nde zoologlar, botanikçiler, coğrafyacılara, kimyacılar, fizikçiler ve jeologların yer aldığı bir kazı ekibi kurmuştur. Çambel, arkeolojinin diğer bilim dallarıyla ortak çalışması anlamına gelen "Arkeometri"nin ilk kez TÜBİTAK bünyesinde kurulmasına ve daha sonra bölüm olarak ODTÜ'ye aktarılmasına önyak olmuştur. Çambel, İstanbul Üniversitesi bünyesinde Prehistorya Kürsüsü'nün de kurucusudur. 2005 yılında Hollanda devletinin kültür ve kalkınmaya hizmet edenlere verdiği Prens Claus ödülünün sahibi olmuş olan Çambel, 50 yıldan fazla bir zamanını prehistorya ve arkeolojiye adamıştır (<http://www2.istanbul.edu.tr/?p=10720>).

Ord.Prof. Halil Arslanlı

29 Ekim 1906 tarihinde İstanbul'da dünyaya gelen Halil Arslanlı, küçük yaşta babasını kaybetmiş ve öğrenim yapmak için küçük yaşta Almanya'ya gönderilmiştir.

Daha sonra yüksek öğrenimi kendi olanaklarıyla yapabilmek için Fransa'ya giden Arslanlı, Marsilya Ticaret Okulu'nda okuduktan sonra Türkiye'ye dönmüş ve Osmanlı Bankası'nda çalışmaya başlamıştır. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne 1932 yılında kaydolun Arslanlı, ikinci sınıfta Prof. Hirsch'in asistanlığına atanmıştır. Asistan olduktan sonra Prof. Hirsch'in derslerini ve kitaplarını Türkçeye çevirmiş, ayrıca kendi akademik çalışmalarına da başlamıştır. 1938 yılında "Türk hukukunda devletçiliğin anonim şirketlerin ehliyeti üzerine tesiri" adlı teziyle doktor, 1940 yılında ise "Türk bankalar kanununun şirketler hukukunu muaddil hükümleri" tezi ile doçent unvanını kazanmıştır. Arslanlı, çeşitli çalışmaları tamamladıktan sonra, 1946 yılında profesör, 1957 yılında ise, ordinaryüs profesörlüğe yükselmiştir. Arslanlı, 1962 yılında üniversiteye dönüşünün üzerinden çok geçmeden 29 Nisan 1964'de vefat etmiştir (Tekinalp, 1978).

Doç.Dr. Halit Kayalı

1 Mayıs 1917 yılında İstanbul Fatih'de doğan Halit Kayalı, Fransız San Joseph'de ortaokulu, 1937 yılında ise Galatasaray Lisesi'ni bitirmiştir. Paris Tıp Fakültesi'nde başladığı tıp eğitimine, 1939'da ülkesine dönerek İÜ Tıp Fakültesi'nde devam etmiştir. 1943 yılında mezun olan Kayalı, 1946 yılının haziranında İstanbul Tıp Histoloji Embriyoloji kürsüsüne asistan olarak girmiştir. 1950'de uzman, 1953'te doçent olan Kayalı, 1953-1956 yılları arasında Almanya'da Deneysel Embriyoloji eğitimi almıştır. 1958'de İstanbul Üniversitesi Diş Hekimliği öğrencilerine Histoloji Embriyoloji dersi vermek üzere görevlendirilen Kayalı, 1967'de Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nin kuruluşunda Kurucu üye olarak görevlendirilmiştir. Kuruluş yılında kürsü başkanı olan Kayalı, 1969 yılında profesör olmuş, 1967-1984 yılları arasında Histoloji ve Embriyoloji Anabilim Dalı başkanlığı görevini yürütmüştür. Kayalı, 2006 yılında vefat etmiştir (Elektron Mikroskopisi Kongresi, 2009).

Doç.Dr. Halit Kemal Elbir

1921 yılında İstanbul'da dünyaya gelen Halit Kemal Elbir, Fransız Saint Jeanne d'Arc Ortaokulunu ve Galatasaray Lisesi'ni bitirdikten sonra 1940 yılında İstanbul

Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne girmiştir. 1944 yılında mezun olan Elbir, 1945 yılında Hukuk Fakültesine Medeni Hukuk asistanı olarak tayin edilmiştir. Çalışmaları, Medeni Hukuk, Ticaret Hukuku, İş ve Sosyal Güvenlik, Mukayeseli Hukuk, Usul ve İcra-İflas ve Roma Hukuku ile Fikri Hukuku kapsamaktadır. Elbir, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde profesörlüğe kadar yükselmiş, Kamu Hukuku Bölüm Başkanlığı, İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Anabilim Dalı Başkanlığı görevlerini yapmış ve 1988 yılında emekli olmuştur. Strasbourg Mukayeseli Hukuk Fakültesi'nde profesör, Milletlerarası Mukayeseli Hukuk Akademisi'nin asli üyesi ve bu akademinin Orta Şark ve Afrika Seksiyonu Başkanlığı görevlerini yapmıştır. Milletlerarası Mukayeseli Hukuk Derneği ve Milletlerarası Avukatlar Birliği, İsviçre Hakemlik Derneği üyesi ve Türk Ekonomik Hukuk Araştırma Vakfı'nın kurucularındandır. Elbir, dünyada Paris, Bordeaux, Roma, Cambridge gibi birçok üniversitede dersler, tebliğ ve konferanslar vermiştir. Elbir'e Fransız Devleti tarafından 1990 yılında Yüksek Liyakat Nişanı verilmiştir. 16 Ocak 2005'te vefat etmiştir (H.K.Elbir'e Armağan, 1996).

Prof.Dr. Hami Koçaş

Hami Koçaş, 1899 yılında Ermenek'te dünyaya gelmiştir. 1941 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nin bitiren Hami Koçaş, Ankara Üniversitesi Fizik Tedavi alanının gelişmesine büyük katkıları olan isimlerdendir.1951 yılında doçent, 1958 yılında Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde profesör olmuştur. Ankara Üniversitesi Fizik Tedavi Rehabilitasyon Anabilim Dalında 1959-1961 ve 1962-1985 yılları arasında anabilim dalı başkanlığı yapmıştır.

(<http://www.medicine.ankara.edu.tr/ankaratipfak/anabilimdali.php?id=467&dil=tr>).

Prof.Dr. Hamit Sadi Selen

Hamit Sadi Selen, 1892 yılında İstanbul'da doğmuştur. 1914 yılında İstanbul Darülfünunu Edebiyat Fakültesi'ni bitiren Hamit Sadi Selen, 1916 yılında yeni kurulmuş olan Coğrafya Enstitüsü'nde asistan olarak çalıştıktan sonra 1920 yılında Viyana'ya giderek 1923 yılına kadar Viyana Üniversitesi Coğrafya Şubesine devam etmiştir. Orada "Tarihi Belgelere göre Anadolu'da Türklük" adlı bir doktora tezi

hazırlayarak doktor unvanını almış olan Selen, Türkiye'ye döndükten sonra 1924-1933 yılları arasında İstanbul Darülfünun, Yüksek Ticaret Mektebi, Galatasaray ve Darüşşafaka Liseleri'nde Coğrafya Öğretmenliği yapmıştır. 1934 yılında Ankara'ya gelen Selen, önce Gazi Eğitim Enstitüsü'nde 1937 yılından itibaren de Siyasal Bilgiler Okulu'nda Coğrafya öğretmeni yapmıştır. Selen, Siyasal Bilgiler Okulu Fakülte olunca, kurulan "İskan ve Şehircilik Enstitüsünün" on yıldan fazla müdürlüğünü yapmış, müdürlüğü sırasında bölge planlaması konusunda araştırmalarda bulunmuştur. Selen 1962 yılında aynı fakülteden emekliye ayrılmış, 29 Ekim 1968 yılında yaşama veda etmiştir (<http://www.politics.ankara.edu.tr/eski/Aramizdalar.pdf>).

Prof. Hıfzı Timur

1909 yılında dünyaya gelen Hıfzı Timur, 1928 yılında İzmir Lisesi'ni, 1931 yılında da İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirmiştir. 1936 yılında Paris Hukuk Fakültesi'nde pekiyi derece ile doktorasını tamamlamıştır. 1937 yılında asistan olarak göreve başlayan Timur, 1941 yılında doçent, 1949 yılında Devlet Hususi Hukuku profesörlüğüne yükselmiştir. İstanbul Hukuk Fakültesi Dekanlığı görevini de yapan Timur, İstanbul Hukuk Fakültesi Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Münasebetler Enstitüsü Müdürü olarak da görev yapmıştır. TRT Yönetim Kurulu başkanlığı yapan Timur, 20 Aralık 1973'te vefat etmiştir (Cumhuriyet, 21 Aralık 1973).

Prof.Dr. Hasan Eren

15 Mart 1919 Bulgaristan'ın Vidin şehrinde dünyaya gelen Hasan Eren, ilkokulu ve Rüştüyevidi Vidin'de tamamlamıştır. Bulgar Lisesi'ne girerek buradan 1937 yılında birincilikle mezun olan Eren, 1938 yılında Budapeşte Üniversitesi Türkoloji bölümünün tek öğrencisi olarak üniversite hayatına başlamıştır. Burada Türkolojinin yanı sıra Moğolca ve Macarca derslerine devam eden Eren, 1942 yılında doktor, 1946 yılında ise "Türk Söz Bilimi" alanında doçent unvanını almıştır. 1948 yılında Türkiye'ye gelerek Ankara Üniversitesi DTCF'de doçent olarak göreve başlayan Eren, Türk Dil Kurumu'nda da çalışmalarını sürdürmüş, sözlük çalışmalarına çok değerli katkılarda

bulunmuştur. Hasan Eren, 1988 yılında yayımlanan Türkçe Sözlük'ün yayınında başkanlık da yapmıştır. Türk Dil Kurumu'nda 1957 yılında ikinci başkanlık görevini yürüten Eren, 1960 yılında Türk Dil Kurumu'ndaki görevinden ayrılmıştır. 1985 yılından itibaren Türk Ansiklopedisi baş redaktörlüğüne getirilen Eren, bu ansiklopedinin tamamlanmasını sağlamıştır. Eren, 17 Ekim 1983'te Türk Dil Kurumu başkanı olmuş ve bu görevi 20 Eylül 1993 tarihine kadar sürdürmüştür. 1984'te TRT Radyo ve Televizyon Yüksek Kurulu üyeliğine atanan Eren, burada 6 yıl görev yapmıştır. Eren, ulusal ve uluslararası bilim çevrelerinde pek çok ödüle ve şeref üyeliğine değer görülmüştür. 1966'da Macar Dil Bilimi Derneği şeref üyesi, 1972'de Macar Doğu Bilimleri Derneği şeref üyesi, 1988'de Macar Bilimler Akademisi şeref üyesi, 1996'da Uluslararası Hungaroloji Derneği'nin şeref üyesi olmuş, kendisine 20 Haziran 2000'de Macaristan Cumhurbaşkanı tarafından en yüksek sivil Macar liyakat nişanı verilmiştir. Eren'e Türk Dil Kurumu da 26 Eylül 1996'da şükran beratı ve onurluğu vermiştir. 1999 yılında yayımladığı Türk Dili'nin Etimolojik Sözlüğü, Türkçe etimoloji konusunda akademik bilgi veren bir çalışmadır. Eren, 26 Mayıs 2007 vefat etmiştir (Akalm, 2007).

Prof. Hikmet Belbez

1910 yılında İstanbul'da dünyaya gelen Hikmet Belbez, 1935 yılında İstanbul Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuş ve Göttingen Üniversitesi'nde Hukuk doktoru ünvanı almıştır. Mesleğe hâkim olarak başlayan Belbez, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne doçent olarak atanmış ve Husus Hukuku, Ticaret Hukukui Medeni Hukuk ve Hava Hukuku derslerini okutmuştur. 1950 yılında profesörlüğe terfi eden Belbez, 1954-1956 yılları arasında Ankara Hukuk Fakültesi Dekanı olarak görev yapmıştır. Dekanlığı döneminde Ankara Hukuk Fakültesi'nde Hukuk Araştırmalar Enstitüsü kurmuştur. Belbez, 1943 yılından sonra bir süre Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde öğretim üyeliği yapmıştır. Almanya ve Norveç Hükümetleri Belbez'in çalışmalarını üstün liyakat madalyasıyla takdir etmiştir. Belbez, 22 Mart 1984 vefat etmiştir (Bozer, 1986).

Ord.Prof. Hilmi İleri

Hilmi İleri, 1907 yılında Lefkoşa’da dünyaya gelmiştir. 1924 yılında Kıbrıs Türk Lisesi’ni bitirip İstanbul’a gelmiş, 1926 yılında Sultan Ahmet Sanat Okulu’nun Elektrik şubesinden mezun olmuştur. 1926 yılında İstanbul Yüksek Mühendis Okulu’na kaydolun İleri, üçüncü sınıfı bitirdiğinde “Zürich Technische Hochschule’ye gönderilmiştir. 1934’te makina bölümünün tekstil kısmını bitirerek Dipl.-Ing. E.T.H payesini alan İleri, 1936 yılında öğretmen yardımcısı olarak Yüksek Mühendislik Okulu’nda göreve başlamış ve 1938-39 yıllarında Yıldız Teknik Okulu’nda Makina Bölümünün kuruluşunda çalışmıştır. İleri, 1944 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi’ne çevrilen Yüksek Mühendis Okulu’nun Makina Fakültesinin gerekli program hazırlıklarını yapmış ve aynı yıl Makina Fakültesinin Makina Elemanları kürsüsü profesörlüğüne atanmıştır. 1953 yılında Aachen Teknik Üniversitesi’ne misafir profesör olarak davet edilen İleri, aşınma konusunda bir doktora yaparak “Dr.-Ing” payesini almıştır. İleri, 1957’de ordinaryüs profesörlüğe yükseltilmiştir. İleri, aynı zamanda İTÜ’nin ilk yabancı dil laboratuvarının kurucusudur. 5 tanesi telif olmak üzere 14 kitap, 2 monografi, telif veya tercüme 25 adet makalesi olan, Almanya’da yayınlanmış 3 orijinal çalışma yapmış olan İleri, 1976 yılında Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) tarafından Hizmet Ödülü almıştır. Hilmi İleri 1968 yılında İstanbul’da vefat etmiştir (İTÜ Arşiv, 2012).

Prof.Dr. İbrahim Hakkı Karafakı

1898 yılında Manisa’da dünyaya gelen İbrahim Hakkı Karafakı, ilköğrenimini Manisa’da, orta öğrenimini ise 1917’de İstanbul Sultanisi’nde tamamlamıştır. Mekteb-i Mülkiye’yi 1921 yılında bitirdikten sonra İstanbul Darülfünunu Hukuk Fakültesi’ne başlayan ve 1924’te mezuniyetini müteakip öğrenimine Lozan Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nde devam eden Karafakı, 1928’de Türkiye’ye dönünce sırasıyla İstanbul maiyyet memurluğu, İstanbul 1. Hukuk Mahkemesi katipliği, Ankara’da yargıçlık ve İstanbul’da Ticaret Mahkemesi reisliği yapmıştır. 1939’da Adalet Bakanlığı Hukuk İşleri Genel Müdürü olan ve bu görevi 1947’ye kadar sürdüren Karafakı, 1942-1943 ders yılından itibaren Siyasal Bilgiler Okulu’nda Medeni Hukuk ve Hukuk Muhakemeleri Usulü dersleri okutmak üzere profesörlüğe atanmıştır. Karafakı, 1963

yılında vefat etmiştir. Karafakı'nın yapıtları arasında, "Hukuk Muhakemeleri Usulünün Esasları", "Kanunu Medenide Aynı Haklar" bulunmaktadır (<http://www.politics.ankara.edu.tr/eski/Aramizdalar.pdf>).

Doç.Dr. İbrahim Sadık Berkan

1898 yılında dünyaya gelen İbrahim Sadık Berkan, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Doğum ve Kadın Hastalıkları Kliniği'ne 1938 yılında doçent olarak göreve başlamıştır (Kahya ve Erdemir, 2000). Fransa'da da görev yapan Berkan, üç yabancı dil bilmektedir. Berkan, 20 Eylül 1974 yılında vefat etmiştir (Cumhuriyet, 21 Eylül 1974).

Ord.Prof.Dr. İhsan Şükrü Aksel

İhsan Şükrü Aksel, 5 Aralık 1899 tarihinde İstanbul'da dünyaya gelmiştir. Osmanlı İttihad Mektebi'ni bitirdikten sonra İstanbul Tıp Fakültesi'nden 1919 yılında mezun olan Aksel, son sınıf öğrencisiyken 1918 yılında sınavla, o sıralarda Toptaşı'nda bulunan İstanbul Emraz-ı Akliye ve Asabiye Hastanesi'nde (günümüzde Bakırköy Akıl ve Ruh Sağlığı Hastanesi), hastanenin sertabibi Mazhar Osman'ın yanına stajyer olarak girmiş ve 1919 yılında aynı hastaneye asistan tayin edilmiştir. Ardından 1922 yılında başasistanken uzmanlık eğitimi için Almanya'ya giden Aksel, Münih'te Kraepelin'in kurduğu Deutsche Forschungsanstalt für Psychiatrie'nin patolojik anatomi bölümünde ünlü Spielmeyer'in yanında ve Hamburg Üniversitesi nöro-patoloji kliniği laboratuvarında Prof. Yakob'un yanında bir yıl çalıştıktan sonra uzman olarak İstanbul'a dönmüştür. Aksel, 1923 yılında yeniden İstanbul Emraz-ı Akliye ve Asabiye Hastanesi mütehassıslığına getirilmiştir. O zamana kadar Türkiye'de bulunmayan nöro-patoloji şubesini kurmuş olan Aksel, 1923-1933 yılları arasındaki on yılda nöro-patoloji laboratuvarında gerçekleştirilen 904 otopsi sonucu elde edilen materyal üzerinde yaptığı araştırmaları, yurtiçinde ve yurtdışında ilgi çekmiştir. Aksel, 1926 yılında "Kuduz Patolojisi" ve 1928 yılında "İnsan Dimağında Kuduz Tagayyürat-ı Neşriyesi" adlı orijinal araştırmalarıyla iki kez Türk Tıp Cemiyeti'nin Zambako Paşa Mükâfatı'nı kazanmıştır. Aksel, Bern'de toplanan I. Uluslararası Nöroloji Kongresi'ne 1931 yılında, kuduzun insan beynindeki değişimlerini, 1932 yılında ise Bonn'da toplanan Alman Akıl

Hastalıkları Kongresi'ne de "Tavşanlarda hayati boya tecrübeleri" raporuyla katılmıştır. 1933 Üniversite Reformu'nda, Tıp Fakültesi'nde yeni açılan marazi teşrih-patolojik Anatomi kürsüsüne doçent seçilmiş olan Aksel, iki sene Prof. Schwartz'la çalıştıktan sonra ayrılıp tekrar Bakırköy Emraz-ı Akliye ve Asabiye Hastanesi mütehasıslığına dönmüştür. Ayrıca ek olarak İstanbul Kuduz Hastanesi nöro-patoloji şefliğine tayin edilmiş olan Aksel, 1946'da ise profesör olmuştur. Aksel, 1951 yılında Hocası Mazhar Osman'ın ölümünün ardından Akıl Hastalıkları Kliniği ordinaryüs profesörlüğüne, ertesi yıl Amerikan Nöroloji Cemiyeti'ne üye, 1953 yılında da Tıp Fakültesi Dekanı seçilmiştir. Aksel, Dekanlığı sırasında, Türkiye'de medrese veya kışla eskilerinden büyük zorluklarla hastane haline getirilen binalarda tedavi edilen akıl hastalarının 22 Haziran 1955 günü açılan Tıp Fakültesi psikiyatri kliniği ile modern bir binaya kavuşmasını sağlamıştır. 1958 yılında Çocuk Psikiyatrisi Enstitüsü ile İstanbul Çocuk Psikiyatrisi Kliniğini kuran Aksel, 1973'de emekliye ayrılmıştır. Aksel'in çalışmaları dünyaca tanınmış psikiyatri ve nöroloji kitaplarına girmiş ve Negri korpüsküllerinin boyanması için ileri sürdüğü metod, Ferni'nin İtalyanca "Rabia" (1951) kitabında "Aksel Metodu" olarak anılmıştır. 1973 yılında emekli olan Aksel, 1987 yılında vefat etmiştir (Bayülkem, 1998).

Başasistan İhsan Ünlüer

1926 yılında İzmir'de doğan İhsan Ünlüer, İzmir Atatürk Lisesi'nden sonra İstanbul Askeri Tıbbiyesi'ne başlamıştır. Askerlikten ayrılıp, kadın hastalıkları ve doğum asistanı olarak İstanbul Tıp Fakültesi'ne katılan Ünlüer, 1948 yılında mezun olmuştur. Haseki Hastanesi Kadın Doğum Kliniği'nde uzmanlık eğitimi gören Ünlüer, Anatomik ressamlık da yaparak ilk kez "Jinekolojik Genital Malformasyonlar ve Cerrahi Tedavi Atlası" ile uzmanlık tezi vermiştir. Ünlüer, 1960 yılında üniversiteden uzaklaştırılmasıyla birlikte hekimlikten uzalaşarak müzikle uğraşmaya başlamıştır. Ünlüer, İstanbul Devlet Opera Stüdyosunda 5 yıl, İtalyan Kültür Merkezi'nde 3 yıl şan eğitimi almış, İstanbul Devlet Operası'nda solist tenor olarak 13 yıl Tosca, Pagliacci, Aida, Madame Butterfly, Çardaş Fürstin, Kontes Maritza, Macbeth, Sweet Charity, Midas'ın Kulakları oyunlarında başrol oynamış, 20 yıl boyunca İstanbul Devlet Operasında çalışmıştır. Cumhuriyet Gazetesi'nde karikatür çizip, tıp ve sanat konulu mizahla karışık yazılar da yazan Ünlüer, "Oku Oku Budur Sonu" adlı siyasi mizah

kitabı yazmış, radyolardan hekimlikle ilgili müzikli gülmece programları hazırlamıştır. Ünlüer, tıp konularını müzik ve tiyatro gösterisi sanatı ile de değerlendirerek etkinliklerde bulunmuştur. İhsan Ünlüer, 4 Nisan 1990 günü vefat etmiştir (Cumhuriyet, 20 Şubat 2005).

Doç.İsmail Utkular

1336 (1916) yılında Köprülü’de dünyaya gelen İsmail Utkular, 1944 yılında Yüksek Mektep Okulu’ndan mezun olmuştur. 1944 yılında İTÜ Mimarlık Fakültesi asistanlığına atanan Utkular, 1953 yılında İTÜ Mimarlık Fakültesi doçentliğine atanmıştır (İTÜ Arşiv, 2012). Utkular, Türkiye mimarlık tarihinde oldukça önemli bir yere sahip olan İstanbul Radyoevi’nin mimarıdır. Ayrıca Çanakkale Şehitleri Anıtı’nı da tasarlayan mimarlardan birisi olan Utkular’ın önemli eserlerinden biri en önemli ve en tanınmış tasarımlarının başında Çanakkale’de yer alan Çanakkale Şehitleri Anıtı projesi gelmektedir. 1944 yılında Milli Savunma Bakanlığı’nın açtığı ve Çanakkale Savaşı’nda ölenler adına bir anıt projesine arkadaşı Doğan Erginbaş ile birlikte katılan Utkular’ın, birincilik ödülü alan tasarımları 1960 yılında tam olarak tamamlanmadıysa da Çanakkale Şehitler Anıtı olarak 1960 yılında açılmıştır. İsmail Utkular’ın Ömer Güney ve Doğan Erginbaş ile birlikte tasarladığı İstanbul Radyoevi de oldukça önemli bir yapıdır. (www.mimarlikmuzesi.org) Utkular, 15 Mart 1971 tarihinde emekli olmuştur (İTÜ Arşiv, 2012).

Doç. İsmail Yalçınlar

İsmail Yalçınlar, 1915 yılında Uşak’ta dünyaya gelmiştir. Uşak Müjde İlkokulu’nun ardından 1932’de Uşak Ortaokulu’ndan mezun olmuş olan Yalçınlar, 1935’de Afyon Lisesi’nden mezuniyet ve olgunluk diploması alıp, aynı yıl, İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu’nda açılan sınavı kazanarak, 1935-36 öğretim yılından itibaren, Yüksek Öğretmen Okulu’nun ayrıca İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü’nün öğrencisi olmuştur. İstanbul bölgesinin jeomorfolojisi ile ilgili bir tez hazırlayıp 1939’da fakülteyi bitiren Yalçınlar, 1939-40 öğretim yılı başından itibaren Yozgat Lisesi’nde Coğrafya Öğretmenliği görevine başlamıştır. Yalçınlar, daha

sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü'ne asistan olmuş, 1946'da Coğrafya Doktoru ünvanını almış; önce Türk Coğrafya Kurumu'nun üyesi, sonra da Türkiye Jeoloji Kurumu'nun kurucu üyesi olmuştur. Yalçınlar, "Banaz çayı Havzasının Jeomorfolojik Etüdü" konulu teziyle 1948'de Üniversite Doçenti ünvanını alıp, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü'ne Fiziki Coğrafya öğretim üyesi olarak atanmıştır. Yalçınlar, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi adına mesleki bilgi ve görgü arttırmak amacı ile 1951 Kasım ayında gönderilmiş olduğu Avrupa'da bir yıl çalışmalarını sürdürmüştür. Yalçınlar, 1951-52'de Fransa'da bulunduğu sırada, önce Fransa Jeoloji Kurumu'na (Societe Geologique de France) sonra Fransız Coğrafya Kurumu'na (Association des Geographes) üye olmuş, özellikle Fransa Jeoloji Kurumu'nun on beş günde bir yapılan mesleki toplantılarına, Türkiye'deki araştırmaları ile ilgili bildirimler sunmuş ve ayrıca Paris İlimler Akademisi'nin toplantılarına katılmış, bildirimleri bu kurumların bültenlerinde yayımlanmıştır. Aynı zamanda arazi etüdlerini sürdüren Yalçınlar, araştırmalarını 1952-53 yıllarında "Trakya Serisi" üzerinde yoğunlaştırmış ve bulunduğu çeşitli bitki fosillerine dayanarak bu serinin de Cebeciköy kalkerleri gibi Karbonifer yaşında olduğunu, ancak "Trakya Serisi"nin kontinental karboniferi temsil ettiğini ilk ortaya çıkarmıştır. Yalçınlar ayrıca, 1974-1982 yıllarında Türk Coğrafya Kurumu'nun ikinci başkanlığını yapmıştır. Yalçınlar, 1963'de İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde Fiziki Coğrafya profesörlüğüne atanmış, 1964 yılı ekim ayında İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü ve Erzurum Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü'nün teklifleri üzerine Milli Eğitim Bakanlığı'nca, Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi'nde Dekan olarak görevlendirilmiş, iki yıllık dekanlık görevini tamamladıktan sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesindeki profesörlük görevine 1966'da dönmüştür. 14 Şubat 1984 yılında emekliye ayrılan Yalçınlar, 2008 yılında vefat etmiştir (Göney, 1985).

Doç. İsmet Giritli

İsmet Giritli, 17 Nisan 1924 yılında Kırım'da dünyaya gelmiştir. İlköğrenimini burada gördükten sonra liseyi Kabataş Erkek Lisesi'nde okumuş olan Giritli, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuştur. 1964 yılında profesör olan Giritli, 1961 Anayasasını hazırlayan bilim adamlarından birisidir. Barolar Temsilcisi olarak Kurucu Meclis üyeliğine de seçilen Giritli, Türkiye Milli Gençlik Teşkilatı (TMGT)

Genel Başkanlığı ve Birleşmiş Milletler de Türk Delegasyonu danışmanlığı yapmıştır. 1964-1968 yılları arasında ilk TRT Yönetim Kurulu üyeliği ve başkanlığında da bulunan Giritli, 1968 yılının ocak ayında ilk televizyon yayınına gerçekleştiren ekibin başında yer almıştır. İsmet Giritli, 1958-59 yılları arasında New York Columbia Üniversitesi New York Hukuk Fakültesi'nde, 1968-1969'da Columbia Üniversitesi Orta Doğu Enstitüsü'nde misafir öğretim üyesi olarak çalışmıştır. Giritli, 1971-1972 yılları arasında Washington D.C'deki Georgetown Üniversitesi'nde Ortadoğu'da Amerikan-Sovyet rekabeti konusunda ders vermiş ve Woodrow Wilson International Centers For Scholars'da İngilizce olarak yazdığı "Super-Powers in the Middle East" adlı kitap İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi yayınları arasında yer almıştır. 1978-1979 yılları arasında Glasgow Üniversitesi'nde "Senior Research Fellow" sıfatı ile petrol politikaları konusunda seminer sunan Giritli, 1982-1991 yılları arasında Marmara Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu Müdürlüğü ve Radyo Televizyon Yüksek Kurulu üyeliği yapmıştır. Atatürk Yüksek Kurumu asli üyeliği bulunan Giritli, 1976 yılında Meksika Milletlerarası Hukuk Akademisi'ne seçilmiştir. 1985 yılında Fransızların "Palmes Academiques" nişanı ve "Chevalier" unvanını alan Giritli, sayısı 50'yi aşan kitabı bulunan ve çok sayıda makalesi yayımlanmıştır. Giritli, 1999 yılından itibaren de İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğretim üyeliği yapmıştır. Giritli 3 Şubat 2007 tarihinde vefat etmiştir (Cumhuriyet, 4 Şubat 2007).

Prof.İzzet Birand

1902 yılında Karaman'da doğan İzzet Birand, Tıp eğitimi almıştır. Ankara Tıp Fakültesi'nde 1945 yılında Profesörlüğe yükselen, Ortopedi ve Çocuk Cerrahisi Kliniğinin kurucusu ve ilk direktörü olan Birand, 1955 yılında Ankara Üniversitesi Rektörlüğü görevini yürütmüştür. 1957 yılında Ege Üniversitesi Ortopedi ve Çocuk Cerrahisi bölümünün kurulması için Ege Üniversitesi'ne naklen giden Birand, kliniğin ilk direktörüdür. Daha sonra İzmir'den Senatör seçilen Birand, Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay ile birlikte Suudi Arabistan'a yaptığı bir gezi sırasında hastalanarak 1968 yılında Riyad'da yaşamını yitirmiştir.

(<http://www.medicine.ankara.edu.tr/ankaratipfak/anabilimdali.php?id=737&dil=tr>)

Prof. Dr. İzzet Kantemir

1903 yılında İstanbul'da doğan İzzet Kantemir, 1947 yılında doçent, 1954 yılında profesör olmuştur. Kantemir, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Farmakoloji Kürsüsü Başkanlığı, Türk Kanser Araştırma ve Savaş Kurumu Kurucu Başkanlığı yapmış, Ankara'daki A. Andıçen Kanser Hastanesi'nin kuruluşunda büyük emekler vermiş ve 1973 yılında emekli olmuştur. Kantemir, 1988 yılında, 85 yaşında iken yaşamını yitirmiştir (Berzeg, 1995).

Prof.Dr. Kamil Akol

Kamil Akol, 1898 yılında İstanbul'da dünyaya gelmiş olup, ortaokul ve liseyi San Piyer Fransız Lisesi'nde tamamlamıştır. 1937 İstanbul Üniversitesi Kadın Doğum Kliniği'ne doçent olarak katılan Akol, 1959 yılında profesör olmuştur. Amerika'da Mayo Kliniğinde çalışan Akol, 1969-1973 yılları arasında kliniğin direktörlüğünü ve Jinekoloji Derneği Başkanlığı yapmış olup üç dil bilmekteydi (Milliyet, 5 Şubat 1969). 1973 yılında emekli olan Akol, 10 Haziran 1978'de vefat etmiştir (Sarı, Özaydın ve Akgün, 2009).

Ord.Prof. Kazım İsmail Gürkan

1904 yılında Trabzon'da dünyaya gelen Kazım İsmail Gürkan, ilk ve ortaokulu Fransız Mektebi'nde, liseyi Mercan Sultanisi ve Vefa Lisesi'nde okumuştur. 1926'da İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitiren Gürkan, 1926-1929 yılları arasında Gureba Hastanesi'nde Cerrahi Asistanı olarak çalışmıştır. Gürkan, 1930'da Paris'e giderek Profesör Cunéo'nun Hotel Dieu Kliniği'nde uzman operatör olmuş, 1932'de Haydarpaşa Tıp Fakültesi I.Cerrahi Kliniği'nde görev almıştır. 1933'te doçent, 1939'da profesör, 1952'de ordinaryüs profesör olan Gürkan, 1950'de Tıp Fakültesi'ne Dekan, 1951'de İstanbul Üniversitesi'ne Rektör seçilmiştir. Yerli ve yabancı pek çok bilimsel dernek ve kuruluşun üyesi olan Gürkan, çeşitli kongrelerde sunumlar yapmıştır. Gürkan, 1956-1972 yılları arasında Türk Tıp Tarihi Kurumu Başkanlığı'nın yanı sıra Türk Tıp Derneği Başkanlığı ve Türkiye Tıp Akademisi Başkanlığı, Milletlerarası Cerrahi

Cemiyeti ikinci başkanlığı görevlerini yapmıştır. 1972 yılında vefat etmiştir (<http://www2.istanbul.edu.tr/?p=5840>).

Prof. Kazım Aras

1908 yılında Kağızman'da doğan Kazım Aras, 1928 yılında Askeri Lise'yi bitirdikten sonra İstanbul Tıp Fakültesi'nde okuyarak 1933 yılında askeri hekim olmuştur. Birkaç yıl askeri hastanelerde görev yaptıktan sonra 1936-1949 yılları arasında Gülhane Tıp Akademisi'nde asistan olarak görev yapan Aras, 1945 yılında biyokimya öğretim görevlisi, 1948 yılında doçent olmuştur. 1950 yılında Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi biyokimya profesörlüğüne seçilen Aras, 1956-1958 yılları arasında Dekanlık görevi yapmış ve Biyokimya Kürsüsü Başkanlığı'ndan emekli olmuştur (Büyük Larousse, 1986;759).

Prof. Kemal Ahmet Aru

1912 yılında İstanbul'da dünyaya gelen Kemal Ahmet Aru, 1932 yılında Galatasaray Lisesi'nden mezun olduktan sonra 1937 yılında, bugünkü adı Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi olan, İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Mimarlık Bölümü'ne girmiştir. 1940 yılında bugünkü adı İstanbul Teknik Üniversitesi olan Yüksek Mühendis Mektebi'nde asistanlık görevine başlayan Aru, 1942-1946 yılları arasında Clements Holzmeister'la birlikte atölye derslerini yürütmüştür. 1946 yılında Ord. Prof. Dr. Gustav Oelsner ile birlikte Şehircilik kürsüsünde çalışmalara başlayan Aru, bugünkü Şehircilik Bölümü'nün altyapısının oluşmasını sağlamıştır. 1954 yılına kadar Oelsner'in asistanlığının yanı sıra Yıldız Teknik Üniversitesi ve İTÜ Maçka Teknik Okulu'nda dersler veren Aru, 1950 yılında profesör ünvanı aldıktan sonra Şehircilik kürsüsünün başkanlığına seçilerek, 1954-1970 yılları arasında İTÜ Mimarlık Fakültesi'nde dekanlık yapmıştır. 1961-1962 yıllarında Stuttgart, 1963'te Berlin ve 1967'de Viyana Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehircilik kürsülerinde konuk öğretim üyesi olarak çalışan Kemal Ahmet Aru, 1967-1982 arasında da İTÜ Mimarlık Fakültesi Şehircilik Enstitüsü Başkanlığı

yapmıştır. Aru, Türkiye’de kentsel tasarıma önem verilmesini sağlayan isimlerdendir. Aru, 23 Aralık 2005 günü vefat etmiştir (Aru, 1995:9-22).

Başasistan Kemal Aydınlioğlu

Ali Kemal Aydınlioğlu, 1915’de Karamürsel’de doğmuştur. Aydınlioğlu, ilkokulu Karamürsel’de, ortaokulu İstanbul Fatih Gelenbevi Ortaokulunda, liseyi Vefa Lisesi’nde okumuş ve 1936’da bu liseden mezun olmuştur. Aynı yıl İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi’ne girmiş, 1942’de mezun olarak Tıp Doktoru diploması almıştır. Aydınlioğlu, Fatih Belediye Tabipliği ve bir süre Karamürsel’de serbest doktorluk yapmıştır. 22 Haziran 1947’de İstanbul Üniversitesi 2. Cerrahi Kliniğinde asistanlığa başlayan Aydınlioğlu, 18 Haziran 1951’de Genel Cerrahi uzmanı olmuştur. Aydınlioğlu, 1 Eylül 1953’de İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi 1. Cerrahi Kliniğine uzman asistan olarak tayin edilerek Ord. Prof. Dr. Kazım İsmail Gürkan’ın yanında tekrar üniversitede çalışmaya başlamıştır. 1958-1959 yıllarında başasistan iken Paris’te Prof. Dr. Seneque’in Cerrahi Tedavi Kliniği ile Broussais Hastanesinde Prof. Dr. Felix Poilleux’nin Cerrahi Propedötik Kliniği’nde çalışmıştır. Aydınlioğlu, 114 sayılı kanunla üniversiteden uzaklaştırılınca Paris’te Broussais Hastanesi’nde Prof. Dr. Felix Poilleux’un yanında çalışmış, “Hidatik Kistlerde Kasifikasyon Hadisesi” adlı tezi ile doçentlik sınavına müracaat etmiş ve 1964 yılında tamamlayarak Üniversite Doçenti olmuştur. 26 Mart 1970’de Üniversite Profesörü olan Kemal Aydınlioğlu, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Temsilcisi olarak İstanbul Üniversitesi Senatosunda 2 dönem senatörlük yapmıştır. Aydınlioğlu, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi kuruluş çalışmalarının yanısıra Edirne Tıp Fakültesi kuruluş çalışmalarında da bulunmuştur. 1 Ocak 1984 tarihinde Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Genel Cerrahi Ana Bilim Dalında yaş haddi nedeni ile emekli olan Aydınlioğlu, 11 Eylül 1996 tarihinde bir yıldan beri çektiği böbrek yetmezliği sonucu vefat etmiştir (<http://karamurselvakif.org/Ayd%C4%B1nl%C4%B1o%C4%9Flu.htm>).

Ord.Prof. Kemalettin Birsen

1900 yılında İstanbul’da dünyaya gelen Kemalettin Birsen, Galatasaray Lisesi’ni bitirdikten sonra Fransa’ya gitmiş ve 1926 yılında Paris Hukuk Fakültesi’nden mezun

olmuştur. Daha sonra ülkesine dönen Birsen, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk kürsüsünde göreve başlamış, 1933 yılında doçent, 1939 yılında profesör, 1948 yılında da ordinaryüs profesör olmuştur. 1935-1956 yılları arasında çıkan Yücel dergisinin yöneticilerindendir. 12 Şubat 1969 yılında vefat etmiştir (Cumhuriyet, 13 Şubat 1969).

Prof.Dr. Kenan Tükel

1915 yılında dünyaya gelen Kenan Tükel, 1937 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden mezun olmuştur. Tükel, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Kliniği'nde 1937 yılında uzmanlığını tamamlamıştır. 1938 yılında İstanbul Üniversitesi Psikiyatri Kliniğinde çalışmaya başlayan Tükel, 1945 yılında doçent, 1955 yılında profesör olmuştur. 1947 yılında 4 ay Paris'te çalışmalarda bulunan Tükel, 1950'de ise "Montreal Neurological Institute"de 2 yıl boyunca çalışmıştır. Nöroloji Kürsüsü Başkanlığı görevini de yapmış olan Tükel, Psikiyatride ana muayene ve araştırma metodlarından biri olan "elektroansefalografi" onun eliyle Türkiye'ye getirilip, öğretilmiştir (Kahya ve Erdemir, 2000). Tükel, 1993 yılında hayata veda etmiştir.

Prof. Kudret Mavitan

1322/1320 tarihinde İstanbul'da dünyaya gelen Kudret Mavitan, 1930 yılında Paris Yüksek Mühendis Okulu Tayyare İnşaatı ve Makine Mühendisliğinden mezun olmuştur. 1932 yılında Milli Müdafaa Hava Müsteşarlığı Tayyare Mühendisliğine atanan Mavitan, 1943 yılında Yüksek Mühendis Okulu Tayyare Şubesi Muallimliğine atanmıştır. 1944 yılında İTÜ Makine Fakültesi profesörlüğüne atanan Mavitan, 114 sayılı kanunla görevinden affedilince emekliye ayrılmış, 1965 yılında tekrar İTÜ Makine Fakültesi profesörlüğüne atanmıştır. Mavitan, 6 Şubat 1975 tarihinde emekliye ayrılmış, TBMM 12. Dönemde Gaziantep Milletvekilliği yapmıştır. Mavitan, 16 Temmuz 1998'de vefat etmiştir (İTÜ Arşiv, 2012).

Ord.Prof. Mazhar Nedim Göknil

Lozan Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuş olan Mazhar Nedim Göknil, 1925 yılında Ankara Hukuk Fakültesi Deniz Ticaret Hukuku profesörlüğüne atanmıştır. Göknil, 1942-1943 yılları arası Fikri Haklar dersini okutmuş, 1943 yılında İstanbul Hukuk Fakültesi'ne geçmiştir. Göknil, 31 Ocak 1977 tarihinde vefat etmiştir (Fişekçi, 1977).

Ord.Prof. Mazhar Şevket İpşiroğlu

Mazhar Şevket İpşiroğlu, 1908'de Trablusgarp'da doğmuştur. 1928'de Almanya'ya okumaya giden İpşiroğlu, bir yıl Düsseldorf Resim Akademisi'nde resim eğitimi görmüştür. 1928 yılında Bonn Üniversitesi'ni bitiren İpşiroğlu, 1935 yılında Almanca yazdığı "Hegel Estetiği" isimli teziyle doktor olmuştur. 1934'te Türkiye'ye dönerek İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü öğretim üyeliğine atanan İpşiroğlu, 1939'da "Martin Heidegger ve Max Scheler'de İnsan" konulu teziyle doçent, 1943'te profesör unvanını almıştır. 1930'ların sonuna doğru çalışmalarında daha çok sanat tarihine yer veren İpşiroğlu, İstanbul Üniversitesi'nde Sanat Tarihi Bölümü'nün kurulması üzerine buraya geçmiş ve 1949'da bölüm başkanı olmuştur. 1956'da sanat tarihçisi Sabahattin Eyuboğlu ile birlikte İÜ Film Merkezi'ni kuran İpşiroğlu, Anadolu uygarlıklarını geniş çevrelere tanıtmak ve benimsetmek amacıyla birçok film çekilmesini sağlamıştır. Araştırmalarının yanı sıra yönetim görevleri de üstlenen İpşiroğlu, 1948-49 ve 1958-59'da iki kez dekanlık yapmıştır. 1960'ta ordinaryüs profesörlüğe yükselen İpşiroğlu, 1961'de İslam sanatı dersleri vermek üzere Tübingen Üniversitesi'ne gitmiş 1965'te İÜ'deki görevine dönerek 1977'de emekliye ayrılmıştır. İpşiroğlu, 1985'te İstanbul'da vefat etmiştir (Sönmez, 2008).

Başasistan Dr. Mehmet Dinçöz

1921 yılında dünyaya gelen Mehmet Dinçöz (SGK Arşiv, 2012) İstanbul Tıp Fakültesi Dermatoloji Kliniğinde ihtisas yapmış, doçentliğe yükselmiştir (<http://www.itf.istanbul.edu.tr/dermatoloji/dertarih.htm>).

Doç. Mehpere Heilbronn

1908'de İstanbul'da doğan Mehpere Heilbronn, ilkokulu Bezmialem Sultanisi'nde ortaokul ve liseyi İstanbul Lisesi ve İstiklal Lisesi'nde okumuştur. Yüksek öğrenimini Fen Fakültesi Tabii İlimler kısmında yapan Heilbronn, 26 Ekim 1933'de Jeoloji, 15 Ağustos 1934'de Botanik, 21 Şubat 1934'de Mineraloji, 26 Şubat 1934'de Anatomi ve Fizyoloji, sertifikalarını almıştır. Mezun olduktan sonra 27 Ekim 1934'de Nebatat Enstitüsü asistanlığına tayin edilen Heilbronn, 1938'de doktora tezi kabul edilerek Tabii İlimler Doktoru ünvanı almıştır. 1938'de başasistan, 1941'de de doçent vekili olan Heilbronn "Mercuriolis annua'da su ekolojisi" adlı eseri doçentlik tezi olarak kabul edilmiştir. Heilbronn, 1943 yılında Fen Fakültesi Eczacı Okulu İspençiyari Botanik doçentliğine tayin edilmiştir. Heilbronn, 8 Haziran 1963'te emekliye ayrılmış ve 1993 yılında Almanya'da vefat etmiştir (İshakoğlu, 1998:189).

Doç. Memduh Yaşa

1919 yılında Siirt'te dünyaya gelen Memduh Yaşa, ilk ve ortaokulu Siirt'te, liseyi İstanbul'da Şişli Terakki ve Haydarpaşa Liselerinde okumuştur. Yükseköğrenimini İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde 1941 yılında tamamlayan Yaşa, Gümrük ve Tekel Bakanlığı'nda Müfettiş Muavini olarak çalışmaya başlamıştır. Yaşa, 1946'da Vasıtalı Vergiler teziyle doktor, 1951'de Devlet Borçları teziyle doçent olmuştur. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde çalışmaya başlayan Yaşa, 1952-1954 yılları arasında Paris Üniversitesi İktisat ve Maliye kürsülerinde staj yapmıştır. Türkiye'ye döndüğünde üniversitedeki görevini sürdüren Yaşa, 1957'de bir yıllığına Amerika'ya gitmiş, 1960'ta Kamu Harcamaları'nda Miktar ve Strüktür Değişmeleri teziyle profesör olmuştur. 1960'ta 147'ler arasında üniversiteden ayrılan Yaşa, 1983'te politikaya atılmış, 1983'te yapılan seçimlerden sonra milletvekili olarak meclise girmiştir. Yaşa, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Araştırmaları Merkezi Müdürlüğü, SİSAV Vakfı Başkanlığı yapmıştır (Cumhuriyet, 10 Temmuz 1983).

Doç.Dr. Merih Odman

Merih Odman, 1918 yılında dünyaya gelmiştir. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Anabilim Dalı öğretim üyelerindedir. 1951 yılında İstanbul Üniversitesi Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Anabilim Dalından uzman olarak mezun olan Odman, profesörlüğe yükselmiş ve Türkiye’de Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon alanının gelişmesinde önemli katkıları olmuştur. Türkiye’de ilk Fizikoterapi ve Rehabilitasyon Kongresi Merih Odman Başkanlığında 1967 yılında yapılmıştır. 1978-1981 yılları arasında Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Anabilim Dalında başkanlık yapmıştır. Odman 2004 yılında vefat etmiştir (<http://www.tftr.org.tr/tr/static/tarihce>).

Prof. Mina Urgan

1 Mayıs 1915 tarihinde İstanbul’da dünyaya gelen Mina Urgan, Arnavutköy Amerikan Kız Koleji’ndeki öğreniminden sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fransız Filolojisi bölümünü bitirmiştir. Aynı fakültenin İngiliz filolojisi bölümünde doktorasını da yapan Urgan, “Elizabeth Devri Tiyatrosunda Soytarılar” isimli çalışmasıyla 1949’da doçent ünvanını almıştır. 1960 yılında ise profesör olarak öğretim üyeliği görevine devam eden Urgan, 1977’de İstanbul Üniversitesi’nden emekli olmuştur. Urgan, çevirmen olarak önemli çalışmalara imza atmış, ilk cildi 1986’da 5. ve son cildi 1993’te yayınlanan İngiliz Edebiyatı Tarihi adlı çalışması başta olmak üzere, Thomas More, Shakespeare, Virginia Wolf üstüne yaptığı incelemelerle düşünce dünyasına önemli katkıları olmuştur. Türk edebiyatını birçok önemli başvuru kitabıyla tanıştıran yazar, özellikle “Edebiyatta Ütopya Kavramı ve Thomas More” adlı çalışmasıyla hayatı özgürlük ve barış teması çerçevesinde yorumlamıştır. Urgan, 1993 Altın Kitap Ödülü, Virginia Woolf ile 1995 Sedat Simavi Vakfı Onur Ödülü ve 1996 Edebiyatçılar Derneği Onur Ödülü’nü almıştır. Mina Urgan, tedavi gördüğü İstanbul Nöroloji Servisi’nde, 15 Haziran 2000 günü, 85 yaşında vefat etmiştir (Urgan, 2009).

Prof. Muhittin Binan

1329 (1909) yılında İstanbul'da dünyaya gelen Muhittin Binan, 1940 yılında Güzel Sanatlar Akademisi Yüksek Mimari şubesinden mezun olmuştur. 1948 yılında yeterlilik imtihanını veren Binan, 1940 yılında Nafia Vekaleti Yüksek Mühendis Mektebi asistanı olarak göreve başlamıştır. 1946 yılında Teknik Üniversite Bina Bilgisi asistanlığına atanan Binan, 1950 yılında İTÜ Mimarlık Fakültesi doçentliğine, 1960 yılında profesörlüğe atanmıştır. İstanbul Adalet Sarayı'nı Lemar Tomsu ve Sedat Hakkı Eldem ile birlikte tasarlayan Binan, 3 Ocak 1983 yılında yaş haddinden emekliye sevk olmuş, 29 Eylül 2003'te vefat etmiştir (İTÜ Arşiv, 2012).

Prof. Muhittin Erel

Muhittin Erel, 1899 yılında İstanbul Eminönü'nde dünyaya gelmiştir. İlk ve orta öğrenimini İstanbul'da tamamlayan Erel, 1924 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden mezun olmuştur. 1925 yılında İznik Hükümet Tabipliği'ne atanan Erel, daha sonra 1926-1927 yılları arası o zamanın Ertuğrul vilayeti Bozhöyük kazası Hükümet Tabipliği, 1927-1929 yılları arası İstanbul Emrazı Sariye İstilaiye Hastanesi asistanlığı görevlerinde bulunmuştur. Erel, Almanya'ya giderek 18 Ağustos 1929-31 Ekim 1932 tarihleri arasında Hamburg Devlet Hıfzıssıhha Enstitüsü'nde ihtisas öğrenimi görmüş ve 1 Kasım 1932'de Darülfünun Tıp Fakültesi Hıfzıssıhha Müderris Muavini olarak akademik göreve başlamıştır. Darülfünun'un 1933 Üniversite Reformunun ardından İstanbul Üniversitesi'ne dönüşmesiyle, buraya geçen Erel, 1 Ağustos 1933 tarihinde İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Hıfzıssıhha doçentliğine, 1 Şubat 1943 tarihinde profesör unvanını alarak 31 Aralık 1948'de Ord. Prof. Dr. Julius Hirsch'in ayrılmasının ardından Enstitü yöneticiliği görevine getirilmiştir. Bu görevini 1949-1955 yılları arasında sürdüren Erel, 28 Şubat 1950'de aynı Enstitünün ordinaryüs profesörlüğüne yükselmiştir. Erel, 1946-1948 yılları arasında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanlığı görevinde de bulunmuştur. Muhittin Erel, İzmir'de kurulması planlanan Ege Üniversitesi Tıp Fakültesinin kurucu Dekanı olarak görevlendirilmiş, Ege Üniversitesinin ilk Rektörü olarak Ord. Prof. Dr. Muhittin Erel seçilmiştir. 30 Mayıs 1958 tarihinde Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Hijyen Enstitüsü Ordinaryüs Profesörlüğüne naklen atanan Erel'in Rektörlük görevi 10 Mart 1960 tarihinde sona

ermiş, 65 yaşını doldurması nedeniyle emekliye ayrılması gerekirken, Senato kararları ile görev süresi dört kez uzatılan ve bu arada Efes Eczacılık Yüksekokulu Müdürlüğü de yapan Ord. Prof. Dr. Muhittin Erel, 43 yılı devlet hizmetlerinde olmak üzere toplam 48 yıl eğitim-öğretim, araştırma, yayın ve sağlık hizmeti vererek, 07.07.1973 tarihinde Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Koruyucu Hekimlik ve Halk Sağlığı Kürsüsü Başkanı iken emekli olmuştur. Ege Üniversitesi'nin ve özellikle Tıp ve Fen Fakültelerinin kuruluşunda Rektör ve öğretim üyesi olarak hizmetler veren Erel bunlara ek olarak Türkiye'de ilk defa üniversite bünyesi içinde Hemşirelik Yüksekokulu ve Sağlık Koleji kurulmasındaki çabalarından ötürü de Hizmet Ödülü almıştır. Erel, 18 Mart 1986 tarihinde vefat etmiştir (Üstün, 2010).

Prof.Dr. Muhterem Süleyman Gökmen

1902 yılında İstanbul'da dünyaya gelen Muhterem Gökmen, 1924 yılında İstanbul Darülfunun Tıp Fakültesi'ni bitirmiştir. Tıp İhtisasını Viyana ve ardından 1930 yılında Almanya'da Radyoloji eğitimini tamamlayarak Türkiye'ye dönen Gökmen, 1931-1932 yılları arasında mecburi hizmeti dolayısıyla hükümet tabibi olarak çalışmıştır. 1933 Üniversite reformu ile İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Radyoloji Kürsüsü'nde doçent ve kurucu üyesi olarak görev alan Gökmen, 1940 yılında profesör olmuştur. 1948 yılında enstitünün başkanı olan Gökmen, 1963 yılında Radyodiyagnostik Kürsüsü başkanı olarak tayin edilmiştir. Gökmen, derinde daha fazla ışın verebilebilmesi için "rotation" metodunu geliştirmiş ve bu konudaki çalışmasını Viyana Uluslararası Tıp Kongresi'nde tebliğ etmiştir. Çok sık görülen saç dibi hastalıklarının tedavisinde kullanılmak üzere "kafa tespit ve ışınlamaya yarayan" küçük bir aygıt yaparak Berlin'de kendi adına patentini almıştır. Gökmen, akciğer muayenesi için "röntgen ekran topografisi" yöntemini Türkiye'de ilk kez geliştirerek enstitüde yaptırdığı cihazda kullanmış ve Türkiye'ye ilk kobalt tedavi cihazının alınmasını sağlamıştır. 1973 yılında yaş haddinden emekli olan Gökmen, 3 Mart 1997 yılında vefat etmiştir (Kunter, 2011).

Doç.Mukbil Özyörük

Mukbil Özyörük, 1920 yılında İzmir’de doğmuştur. Galatasaray Lisesi’ni bitirdikten sonra 1944 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nden mezun olan Özyörük, 1945 yılında İdare Hukuku asistanı olarak Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nde göreve başlamıştır. “Kamulaştırma Hukuku” teziyle 1948 yılında Hukuk Doktoru unvanı alan Özyörük, “Devlet memurlarının hürriyetleri” teziyle 1953 yılında doçent olmuştur (Fişekçi, 1977). Özyörük, 10 Eylül 1994’te vefat etmiştir (Cumhuriyet, 11 Eylül 1994).

Prof. Mustafa Santur

1905 yılında Selanik’te dünyaya gelen Mustafa Santur, 1930’da Robert Koleji Mühendislik bölümünden mezun olmuştur. ABD.’de Case Institute of Applied Sciences (Cleveland)’dan 1931’de ve University of Illinois (Urbana-Champaign)’den 1932’de iki Master of Science derecesi alarak mezun olan Santur, kazandığı Victor Royal Bursu ile Stanford Üniversitesi (Kaliforniya)’nde doktora çalışmasına başlamıştır. 1933’de bu üniversiteden doktor derecesini alarak ülkesine geri dönen Santur, göreve Yüksek Mühendis Mektebi’nde fizik kürsüsünde müderris muavini olarak başlamıştır. 1944’de İTÜ Elektrik Fakültesi Yüksek Frekans Tekniği Kürsüsü profesörlüğüne getirilen Santur, 1948-50 yıllarında Elektrik Fakültesi Dekanlığı ve 1954-55 yıllarında İTÜ Rektörlüğü yapmıştır. Prof. Dr. Mustafa Santur emekli olduğu 1975 yılına kadar görev yaptığı ve 1973 yılına kadar başkanlığını yürüttüğü Yüksek Frekans Tekniği Kürsüsü’nde verdiği dersler ve kurduğu laboratuvarlarla Elektronik ve Haberleşme disiplininin kurulup gelişmesi konusunda katkılar bulunmuş ve bu hizmetleri nedeni ile anısına 1983 TÜBİTAK Hizmet Ödülü verilmiştir. Santur, İTÜ’deki hizmetleri yanında Robert College ve Yıldız Teknik Okulu’nda dersler vermiş, Atom Enerjisi Komisyonu, Genel Kurmay Başkanlığı Ar-Ge Kurulu ve ODTÜ Mütevelli heyeti üyeliklerinde bulunmuştur. Santur, 1981 yılında vefat etmiştir (<http://www.ee.itu.edu.tr/fakulte.php?dil=1&hangi=hatirlanacak>).

Ord. Prof. Muzaffer Esat Güçhan

1902 yılında Ürdün Kerak'ta dünyaya gelen Muzaffer Esat Güçhan, İstanbul Darülfünun Tıp Fakültesi'ni 1922 yılında bitirmiştir. 1930 yılında Müderris Muavinliğine getirilen Güçhan, 1937 yılında profesör ve 1950 yılında ordinaryüs profesörlüğe yükselmiştir. Kardiyoloji konusunun Türk Tıbbında gelişmesinde rol oynadığı gibi endokrinoloji konusunda da çalışmalarda bulunan Güçhan, Türk Kardiyoloji Derneği'nin kurucularından olup ayrıca Onursal Başkanı'dır (www.tkd.gov.tr). Güçhan'ın eserleri arasında "Mide ve duodenum hastalıkları-1944", Primer Karaciğer Kanseri ve bunların sirozlarla ilgisi-1959", Kalp ve Damar Hastalıkları Klinik Semiyolojisi-1964" vardır. Güçhan, 9 Ekim 1963'te İstanbul'da vefat etmiştir (Büyük Larousse, 4816).

Prof.Dr. Müfide Küley

1904 yılında Sakız adasında dünyaya gelen Müfide Küley, önce Fen Fakültesi'nde öğrenim görmüş, 1922 yılında Tıp Fakültesi'ne ilk kez kabul edilen 10 kız öğrenci arasına girerek 1929-1933 yılları arasında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi II. Dahiliye Kliniği'nde ihtisas yapmıştır. Bir süre özel muayenehanesinde hasta bakan ve lise biyoloji öğretmenliği yapan Küley, 1936-1942 yılları arasında Haydarpaşa Numune Hastanesi Dahiliye Kliniği'nde İç Hastalıkları uzmanı olarak çalışmıştır. 1942 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde açılan III. Dahiliye Kliniği'ne doçent olarak atanan Küley, 1949 yılında ülkenin ilk ve önder kadın üniversite mezunları tarafından kurulan Türk Üniversiteli Kadınlar Derneği'nin kurucu üyeleri arasında yer almıştır. 1952 yılında profesör olan Küley, 1963 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nin İç Hastalıkları Kliniği'nde Gastroenteroloji Seksiyonu'nu kurarak yönetmeye başlamış ve 1973 yılında emekliye ayrılmıştır. "Zehirlenmeler", "Sindirim Sistemi Hastalıkları", "İç Hastalıklarında Diyetle Tedavi" adlı kitapları bulunan Küley, İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü, 1993 yılında Prof. Küley'e onursal doktor "doctor honoris causa" şeref payesini vermiştir. Küley, 1995 yılında vefat etmiştir (Öncel ve Namal, 2009).

Prof. Münir Mustafa Ülgür

1333 (1913) İstanbul'da doğan Münir Ülgür, 1941'de Yüksek Mühendis Mektebi'nin Elektromekanik şubesini Yüksek Mühendis olarak bitirmiş ve aynı tarihte Ölçme ve Elektrik Makinaları Laboratuvarına asistan olarak atanmıştır. 1944 yılında İTÜ Elektrik Fakültesi'ne asistan olarak atanan Ülgür, 1946 yılında İTÜ Elektirik Dairesi doçentliğine, 1952 yılında profesörlüğe yükselmiştir. 1953-1955 yılları arasında İTÜ İnşaat Fakültesi Dekanlığı yapan Ülgür, ülkemizin ilk Meteoroloji Mühendisliği bölümünü, otomatik kontrol laboratuvarlarını fakültede kurmuş ve açtığı servomekanizm dersi, MIT ve Stanford Üniversitesi'nden sonra dünyada üçüncü olarak açılmıştır. Münir Ülgür, Prof. Dr. Kerim Erim ve Dr. Adnan Adıvar'dan sonra, Albert Einstein ile görüşme yapmış olan üçüncü bilim insanımızdır. Ülgür, 2 Ocak 1985'te yaş haddinden emekliye sevk edilmiştir (İTÜ Arşiv, 2012). Ülgür, 22 Mart 2007'de vefat etmiştir (Cumhuriyet, 23 Mart 2007).

Doç. Münir Aktepe

Münir Aktepe, 7 Eylül 1917 günü İzmir İkiçeşmelik'te dünyaya gelmiştir. Şemsü'l-Maarif Mektebi'nde başladığı ilk eğitimini, İstiklal İlkokulu'nda tamamladıktan sonra Karataş Ortaokulu ve Erkek Lisesi'ni bitirmiştir. Maddi sıkıntılar nedeniyle eğitimine ara vermek zorunda kalan Aktepe, Karataş Ortaokulu'nda vekil öğretmenlik yapmış, daha sonra İzmir PTT idaresinde çalışmıştır. İzmir Valiliği'nin yardımıyla 1937 yılında dört yıllık yüksek öğrenim bursu verilen Aktepe, 1937 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'ne girerek buradan mezun olmuştur. 1945'te asistan olarak görev yapan Aktepe, 1949 yılında doktorasını bitirmiş, 1950'li yıllardan başlayarak İzmir camileri, hanları, çarşıları, su ve su yolları, çeşmeleri, medreseleri hakkında uzun süren araştırmalar yapmıştır. Aktepe, 1953 yılında doçent, 1963 yılında Yeniçağ Tairihi kürsüsüne profesör olarak atanmıştır. 1961 yılında Kurucu Meclis üyeliği de yapan Aktepe, 1983'te emekli olmuştur (Büyük Larousse, 1986;301). Aktepe, 26 Haziran 1996 tarihinde vefat etmiştir (Akşam, 13 Şubat 2005).

Ord.Prof.Dr. Naci Bengisu

Naci Bengisu, 1901 yılında İstanbul'da doğmuştur. Beykoz İlkokulu, Vefa Ortaokulu ve Lisesini bitiren Bengisu, Tıp Fakültesinden 1925 yılında mezun olmuştur. Bengisu, Paris'te doktorasını yaptıktan sonra İÜ Tıp Fakültesi Göz Hastalıkları Kliniğinde gelmiş ve 1937'de doçent olmuştur. 1942'de profesör seçilen Bengisu, 1952'de ordinaryus profesör olmuştur. Bengisu, 1963-1973 yılları arasında Çapa Tıp Fakültesi'nde Göz Kliniği Başkanlığı yapmış ve 1973'te emekli olmuştur. Behçet Hastalığının Tıp literatürüne girmesinde katkısı olan Bengisu, Türk Kanser Araştırma ve Savaş Derneği'nin kurucularındandır. 1973 yılında emekli olan Bengisu, 10 Eylül 1978'de vefat etmiştir (Milliyet, 12 Eylül 1978).

Prof. Nafiz İsmail Alkan

Ankara Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili bölümü öğretim üyelerindendir.

Ord.Prof.Dr. Naşit Erez

1901 yılında dünyaya gelen Naşit Erez, Galatasaray ve Bern Liseleri'nde okumuştur. Lozan Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni 1924 yılında bitiren Erez, 1925 yılında Kadırga Doğum Kliniği'nde çalışmaya başlamış, İstanbul Tıp Fakültesi'nde asistan, kadın hastalıkları ve doğum uzmanı olmuştur. Erez, bir süre Ankara ve İstanbul'da çeşitli hastanelerde çalıştıktan sonra 1936 yılında İstanbul Tıp Fakültesi'nde doçentliğe atanmıştır. 1943 yılında İstanbul Üniversitesi Kadın Doğum Kliniği direktörlüğü'ne getirilen Erez, (Kahya ve Erdemir, 2000; Unat, 1990) 1957'de ordinaryus profesör olmuş ve 23 Aralık 1981 günü vefat etmiştir (Milliyet, 24 Aralık 1981).

Ord.Prof. Necati Engez

13 Haziran 1330 (1910) tarihinde İstanbul'da dünyaya gelen Necati Engez, 1931 yılında Yüksek Mühendis Mektebi'nden mezun olmuştur. 1942 yılında doktor ünvanını alan Engez, 1931 yılında Sular Umum Müdürlüğü'nde İstikşaf Mühendisi olarak göreve başlamış, 1933 yılında Yüksek Mühendis Mektebi Yollar ve Hidrolik Muallim Muavini olarak atanmıştır. Engez, 1944 yılında Yüksek Mühendis Mektebinin Teknik Üniversite haline getirilmesi ile profesör olmuş ve 1956 yılında ordinaryus profesör unvanı almıştır. Engez, 19 Ekim 1963 tarihinde vefat etmiştir (İTÜ Arşiv, 2012).

Prof. Necati Acun

2 Ocak 1334 (1914) yılında İstanbul'da dünyaya gelen Necati Acun, 1943 yılında Berlin Yüksek Mühendislik Okulu'ndan mezun olmuştur. 1944 yılında Berlin Yüksek Mühendislik Okulu'nda doktor ünvanı alan Acun, 1944 yılında İstanbul Erkek Sanat Enstitüsü Öğretmenliği görevine getirilmiştir. 1944 yılında İTÜ İnşaat Fakültesi'nde asistanlığa atanan Acun, 1946 yılında doçent, 1960 yılında profesör olmuştur. 1985 yılında yaş haddinden emekliye ayrılan Acun, 15 şubat 2008'de vefat etmiştir (İTÜ Arşiv, 2012).

Doç. Necibe Saraçoğlu Çakıroğlu

1337 (1917) yılında Gelibolu'da dünyaya gelen Necibe Saraçoğlu'na, 1944 yılında Almanya Stuttgart İleri Teknoloji Okulu Mimarlık Mühendisliğini bitirmesine istinaden Yüksek Mühendislik verilmiştir. 1948 yılında yeterlilik imtihanını veren Saraçoğlu, 1943 yılında Mesleki ve Teknik Öğretim Yapı İşleri Sürveyanlığına, 1946 yılında İTÜ Mimarlık Fakültesi'ne asistan olarak atanmıştır. 1960 yılında eylemli doçent olarak atanan Saraçoğlu, 1962 yılında İTÜ Teknik Okulu Mimarlık Şubesi Yapı Projesi dersi öğretmenliğine, 1962 yılında İTÜ Mimarlık Fakültesi doçentliğine atanmıştır. Mimarlar Odası'nın ilk kadın üyesidir. Saraçoğlu, 01 Temmuz 1988 tarihinde yaş haddinden emekliye ayrılmıştır (İTÜ Arşiv, 2012).

Doç.Dr. Necip Aziz Berksan

Necip Berksan, 1915 yılında İstanbul'da dünyaya gelmiştir. 1939 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden mezun olan Berksan, Klinik Mikrobiyoloji alanında ihtisas yapmıştır. 1955 yılında Ankara Üniversitesi'nde "Hava İntanlarının Sirayetindeki Hususiyetler, Hava Yoluyla Bulaşmaya Karşı Profektif Tedbirler ve Nisbi Rutubetin Değeri" isimli teziyle doktorasını vermiştir. 1957 yılında Gülhane Askeri Tıp Akademisi Hijyen ve Koruyucu Tıp Enstitüsü'nde direktörlük görevine atanan Berksan, 1973 yılında GATA'dan Albay olarak emekli olmuştur. Berksan, UNESCO Türkiye Milli Komisyonu Halk Sağlığı Eğitimi Milli Komitesi Onursal Başkanıdır. Berksan, 30 Mart 2012 tarihinde vefat etmiştir (SGK Arşiv, 2012). (<http://www.gata.edu.tr/dahilitipbilimleri-/halksaglgad/halk-salii-tarhce-yen-1045.asp>)

Doç. Necmettin Berkin

Necmettin Berkin, 1918 yılında dünyaya gelmiştir. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi İcra ve İflas Hukuku kürsüsünde profesörlüğe yükselmiştir. (SGK Arşiv, 2012).

Prof. Necmettin Polvan

1907 yılında Sinop'ta dünyaya gelen Necmettin Polvan, ilk ve orta öğreniminden sonra İstanbul Tıp Fakültesi'ni 1932 yılında bitirmiştir. 1935-1938 yılları arasında Gülhane Askeri Tıp Akademisinde Akliye ve Asabiye ihtisasını tamamlayan Polvan, 1940 yılına kadar Van ve Çanakkale'de askeri hastanelerinde akliye ve asabiye mütehasıslığı görevlerini yapmıştır. Polvan 1940'tan 1942'ye kadar Gülhane Askeri Tıp Akademisinde Nöropsikiyatri başasistanı olarak çalışmış ve bu tarihten sonra doçentlik payesini kazanarak İstanbul Tıp Fakültesi Nöroloji kürsüsüne geçmiştir. Bu Fakültede profesör olan Polvan, Cerrahpaşa Nöropsikiyatri kürsüsünün başkanlığına getirilmiş ve 1967-1974 yılları arasında Nöroloji Anabilim Dalı başkanlığı görevini yürütmüştür. 1977'de Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Nöroloji kürsüsünden emekli olan Polvan, 1946-1949 yılları arasında Newyork Nöroloji ve Galveston Histoloji

Enstitülerinde eğitim ve öğretim görevlerinde bulunmuş ve 1969 yılından itibaren de 5 yıl süreyle Missouri Psikiyatri Enstitüsünde misafir profesör olarak Nöropsiko-Farmakoloji araştırmalarına katılmıştır. 6 Temmuz 1980'de İstanbul'da vefat etmiştir (Songar, 1980).

Ord.Prof. Nurettin Çuhadar

1321/1323 yılında İstanbul'da dünyaya gelen Nurettin Çuhadar, 1939 yılında Almanya Dresden Technische Hochschule'den mezun olmuş, 1932 yılında Devlet Demiryolları Servisinde Mühendis olarak göreve başlamıştır. 1939 tarihinde İstanbul Belediyesi Fen İşleri Müdürlüğüne Makine Şubesi Müdürü olarak atanan Çuhadar, 1939 yılında Teknik Okul Makine Şubesi Fabrika İşletme Grubu ve Tatbikatları muallimliğine atanmış, 1946 yılında İTÜ Makine Fakültesi Teknoloji Kürsüsü doçentliğine, 1950 yılında profesörlüğe yükselmiştir. 1954-1956 yılları arasında İTÜ Makine Fakültesi Enstitü Müdürlüğü yapan Çuhadar, 1956-1958 yılları arasında İTÜ Makine Fakültesi Dekanlığı yapmıştır. 1959 yılında ordinaryüs profesör olan Çuhadar, 1975 yılında yaş haddinden emekli olmuş (İTÜ Arşiv, 2012), 10 Mayıs 1977 vefat etmiştir (Milliyet, 11 Mayıs 1977).

Prof. Nusret Abdalbaki Hızır

1899'da İstanbul'da doğan Nusret Abdalbaki Hızır, Almanya'da fizik, matematik ve felsefe öğrenimi görmüştür. 1934'te İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nde Hans Reichenbach'ın asistanı olan Hızır, 1937-1942 arasında Türk Tarih Kurumu'nda uzman olarak çalışmıştır. 1942'de dışarıdan doçentlik sınavı vererek Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü'nde öğretim üyesi olan Hızır, 1941-1948 yılları arasında Dünya Klasikleri'nin çevrilmesinden sorumlu kurulda bulunmuştur. 1963'te Paris'te Yüksek Öğretmen Okulu'nda (École Normale Supérieure) felsefe dersleri veren Hızır, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'ndeki derslerini ve Türk Tarih Kurumu'ndaki danışmanlığını, emekliye ayrıldığı 1968 yılına kadar sürdürmüştür. Daha sonra Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın Yayın Yüksekokulu'nda, Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde Hacettepe Üniversitesi

Felsefe Bölümü'nde felsefe ve mantık dersleri veren Hızır, Türkiye'de mantık ve bilgi felsefi üzerine kurulu bir felsefe anlayışının yerleşmesinde katkıları olmuş, Erasmus, Leibniz, Nietzsche gibi bazı düşünürlerin yapıtlarını Türkçe'ye çevirmiştir. Dergi yazılarının bir bölümünü 1976'da Felsefe Yazıları'nda toplayan Hızır, bu yapıtıyla 1977'de Türk Dil Kurumu Deneme Ödülü'nü almıştır. Nusret Hızır 8 Mart 1980'de İstanbul'da vefat etmiştir (Demir ve Atılgan, 2008).

Asistan Olcay Kansu Bilge

Olcay Kansu, 1935 yılında dünyaya gelmiştir. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden mezun olan Kansu, burada asistan olarak göreve başlamıştır. 114 sayılı kanunla üniversite ile ilişkisi kesilen Kansu, Dış İşleri Bakanlığı'nda çalışmaya başlamış ve burada Daire Başkanlığı görevini yürütmüştür (SGK Arşiv, 2012).

Asistan Orhan Duru

18 Aralık 1933 tarihinde İstanbul'da dünyaya gelen Orhan Duru, 1956 yılında Ankara Üniversitesi Veterinerlik Fakültesi'nden mezun olmuştur. Mezuniyetten sonra bir süre aynı fakültede, asistan olarak görev yapan Duru, 114 sayılı kanunla üniversiteden uzaklaştırılınca gazeteciliği kendine meslek olarak seçmiştir. Ulus, Cumhuriyet, Milliyet, Güneş ve Hürriyet gazetelerinde çalışan Duru, birçok televizyon kanalında haber müdürlüğü yapmıştır. Orhan Duru, İngilizce "science-fiction" sözünü Türkçe'ye bilim-kurgu olarak tercüme eden, kullanan ve bu sözcüğü Türkçe'ye kazandıran kişidir. Öykü ve deneme yazarlığının yanı sıra tiyatro uyarlamaları da bulunan Duru'nun ilk öyküsü, 1953 yılında Küçük Dergi'de yayımlanmıştır. Duru, 'Ağır İşçiler' adlı öyküsüyle, 1970 TRT Sanat Ödülleri Yarışması'nda başarı ödülü kazanmıştır. Duru, 25 Ocak 2009'da İstanbul'da vefat etmiştir (Cumhuriyet, 26 Ocak 2009).

Doç. Orhan Bolak

Balıkesir’de 1921 yılında dünyaya gelen Orhan Bolak, 1943 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi’ni bitirmiştir. İTÜ’de 1946 yılında asistan olarak çalışmaya başlayan Bolak, 1957 yılında doçent, 1967 yılında profesör olmuştur. Bolak, İzmir ve Eskişehir Merkez Bankası yarışmalarında birincilik ödülü almıştır. 1953 yılında Ankara Ulus İşhanı’nın mimarı olan Bolak, İmar ve İskân Bakanlığı binası, Florya’da (İstanbul) Dr. Necmettin Hakkı İzmirli’nin evi, vb. birçok yapı gerçekleştirmiştir. Bolak, 1967-1970 yılları arasında Karadeniz Teknik Üniversitesi İnşaat-Mimarlık Fakültesi Dekanlığı, 1981 yılında İTÜ Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü Başkanlığı, 1982 yılında Uludağ Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Dekanlığı yapmıştır. Bolak, 20 Aralık 2001 tarihinde vefat etmiştir (İTÜ Arşiv, 2012).

Prof. Orhan Safa

Orhan Safa, 1911 yılında Bükreş’de dünyaya gelmiştir. 1929 yılında Galatasaray Lisesi’ni bitiren Orhan Safa, Güzel Sanatlar Akademisi Yüksek Mimarlık Şubesi’nde eğitimine başlayarak, 1935 yılında akademiden mezun olmuştur. Yüksek Mühendis Mektebi’nde Prof. Debes’in asistanı olarak akademik kariyerine başlayan Safa, 1937’de Y. Mimar Rana Zıpcı ile Karaköy’de bir mimari büro açmıştır. Aynı zamanda Yıldız’da yeni kurulan Teknik Okulu’nda yapı bilgisi dersleri vermeye de başlayan Safa, 1940’tan itibaren Yüksek Mühendis Mektebi’nde de binalar bilgisi ve mimari proje muallim muavinliğine atanmıştır. 1944 yılında atandığı Yıldız Teknik Okulu Mimarlık Şubesi şefliğinden 1946 yılında istifa ederek ayrılmış ve o sırada İstanbul Teknik Üniversitesi’ne dönüştürülen Yüksek Mühendislik Mektebi’ne doçent olarak atanmıştır. 1950’de profesör unvanı alan Safa, 1963 yılından itibaren İTÜ’deki esas görevi yanında o zamanlar yeni açılan özel mühendislik ve mimarlık yüksek okullarında geçici olarak öğretmenlik yapmıştır. 1981 yılında emekliye ayrılan Safa’nın yapıtları arasında birçok konut ve apartman projesinin yanı sıra Taksim Meydanı’nda Taksim Sarayı İş Hanı (M. Binan’la), Eskişehir Tren Garı, Kadıköy Kuşdili Caddesi’nde İş Hanı, Ödemiş ve Bandırma İmar Planları (Kemal Aru ile), Ankara’da Emekli Sandığı İş Hanı ve Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü ilk binası (R. Kafesçioğlu ve A. Sarı ile) vardır (Safa, 1995:78-96). Safa, 1996 yılında vefat etmiştir.

Başasistan Orhan Ternar

1927 yılında dünyaya gelen Orhan Ternar, 1951 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden mezun olmuş ve 1955 yılında İstanbul Üniversitesi'nde göreve başlamıştır. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Kardiyoloji Bölümünde uzmanlaşmıştır (Kalyoncuoğlu, 1951).

Prof. Orhan Ünsaç

Orhan Ünsaç, 1917 yılında Üsküdar'da doğmuştur. 1933 yılında girdiği Yüksek Mühendis Mektebinin Yol Şubesinden 1939 yılında mezun olmuştur. 1942 yılında Yüksek Mühendis Mektebi'ne asistan atanan Ünsaç, Mukavemet ve Yapı Statiği dersleri veren Prof. Fikri Santur'un yardımcısı olarak çalışmıştır. 1945 yılında doçent olan Ünsaç, 1947 yılında Amerika Birleşik Devletleri'ne gönderilmiş ve California'daki Stanford Üniversitesi'nde Prof. Timoshenko ile iki yıl boyunca çalışmıştır. Bir yıl da University of Illinois' da Prof. Langhaar ile çalışan Ünsaç, 1951' de Teknik Mekanik ve Genel Mukavemet doçentliğine atanmıştır. Ünsaç, 1953'de aynı kürsüde profesör olmuş ve 1958-59 yıllarında Rhode Island'daki Brown Üniversitesinde Fullbright Profesör'ü olarak bulunmuştur. 1967 yılından emekliye ayrıldığı 1983 yılına kadar kürsünün ve 1982'de dönüştüğü Mekanik Anabilim Dalı'nın başkanlığını yapmıştır. Prof. Orhan Ünsaç, 5 Mart 1995 tarihinde vefat etmiştir (TMMOB İMO İstanbul Bülteni, 1995).

Prof. Ömer Özek

1902 yılında İstanbul'da dünyaya gelen Ömer Özek, 1923 yılında Askeri Tıbbiye Okulu'nu bitirmiştir. Çeşitli askeri birliklerde ve hastanelerde çalışan Özek, Mikrobiyoloji ve Parazitoloji Enstitüsünde ihtisas yapmıştır. Aynı enstitüde 1940'da doçent, 1949 yılında profesör ünvanını alan Özek, mikrobiyoloji ve parazitoloji alanında yaptığı çalışmalar ve incelemelerle tanınmıştır. 1941 yılında Batı Berlin Üniversitesi'nde yabancı profesör olarak ders vermiştir. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde 1962 yılından itibaren adı "Mikrobiyoloji, Tropikal Hastalıklar ve Parazitoloji" olan kürsüyü yönetmeye başlayan Özek, çeşitli konularda birçok araştırma

yapmış, özellikle “salmonello” isimli bir tür bağırsak enfeksiyonu alanındaki çalışmalarıyla dünya tıp literatürüne geçmiştir. Özek, 114 sayılı kanunla görevinden uzaklaştırıldığı dönem 1959-1960 yılları arasında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi’nde Dekanlık görevini yürütmüştür. Özek 2 Ağustos 1973 yılında emekli olmuş, 1986 yılında vefat etmiştir. 1988 yılından bugüne Kasım ayının 29’unda “Ömer Özek ve Ziya Öktem Mikrobiyoloji Günü” her yıl etkinliklerle kutlanmaktadır (Büyük Larousse, 9072).

Asistan Özer Ozankaya

Özer Ozankaya, 1937 yılında Diyarbakır’da dünyaya gelmiştir. Ozankaya, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi’ni 1959’da bitirdikten sonra Sosyoloji Bölümü’nde asistan olmuş, yüksek lisansını ABD’de Syracuse Üniversitesi’nde “Türk Japon Çağdaşlaşma Deneyimlerinin Karşılaştırması” teziyle tamamlamıştır. Ozankaya, kariyerinde Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi’nde 1966 yılında “Üniversite Öğrencilerinin Siyasal Yönelimleri” teziyle doktor, 1970 yılında “Köyde Toplumsal Yapı ve Siyasal Kültür” konulu araştırmasıyla doçent ve 1978’de “Türk Devrimi ve Yüksek Öğretim Gençliği” konulu çalışmasıyla profesör olmuştur. Ozankaya, çeşitli üniversitelerde verdiği lisans ve yüksek lisans derslerini, 1990’da emekli olmasından sonra da sürdürmüştür (Ozankaya, 1999).

Doç. Rahmi Çobanoğlu

Rahmi Çobanoğlu, 1945 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi İdare Hukuku’na asistan olarak atanmış, 1964’te İstanbul Üniversitesi Hukuk Sosyoloji bölümünde profesör olmuştur (Cumhuriyet, 29 Mart 1964).

Prof. Rahmi Ören

1908 yılında İstanbul'da dünyaya gelen Rahmi Ören, 1931 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden mezun olmuştur. Mülkiye'den mezuniyeti sonrası Gümrük ve İnhisarlar Vekaleti Müfettişliği ardından İktisat Vekaleti Müfettişliği ve İktisat Vekaleti Maadin Umum Müdür Yardımcılığı, Toprak Mahsülleri Ofisinde Umum Müdür Yardımcılığı görevlerinde bulunmuştur. Ören, Siyasal Bilgiler'de "İçtimai İktisat ve Ekonomi Politik" dersini okutmuştur (Çankaya, 1954;1021).

Doç.Dr.Rana Kartal

1929 yılı doğumlu olan Rana Kartal, İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Nöropsikiyatri Kürsüsünde uzman olarak görev yapmıştır. Kartal, 1960 yılında üniversiteden uzaklaştırılmasının ardından Almanya'ya yerleşmiştir. Kartal, 23 ağustos 2012 tarihinde Almanya'da vefat etmiştir (Cumhuriyet, 25 Ağustos 2012).

Ord. Prof. Ratip Berker

Ratip Berker, 1909'da İstanbul'da doğmuştur. İlk ve orta öğrenimini Saint Joseph'de 1926 yılında tamamlayan Berker, Yükseköğrenimini Fransa'nın Nancy ve Lille Üniversitelerinde yapmıştır. 1933 üniversite reformundan sonra doçent olarak İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi'ne atanan Berker, 1943 yılında Fen Fakültesi Matematik Enstitüsü profesörlüğüne atanmıştır. 1946 yılında çıkarılan bir yasayla profesörlerin ikinci bir üniversitede çalışması yasaklandığından hem İstanbul Üniversitesi hem de İstanbul Teknik Üniversitesi'nde çalışmakta olan Ratip Berker, İstanbul Teknik Üniversitesi'ndeki görevini tercih ederek İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi'ndeki görevinden ayrılmıştır. Kasım 1997'de İstanbul'da vefat eden Berker adı İTÜ Gümüşsuyu yerleşkesindeki kütüphaneye verilmiştir (İshakoğlu, 1998:201).

Doç.Dr. Rauf Saygın

Prof. Dr. Rauf Saygın, 29 Temmuz 1914 yılında İstanbul'da doğmuştur. 1939'da İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden mezun olan Saygın, 1954'te te doçent, 1963'te profesör olmuştur. 1964'te İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Pnömo-Fitizyoloji Kürsüsü Başkanı olan Saygın, İstanbul Üniversitesi Senato üyesi, Adli Tıp Kurumu Başkanlığı'nda Kurul Üyesi olmuştur. Saygın, 1967-1981 yılları arasında Göğüs Hastalıkları Anabilim Dalı başkanlığı yapmıştır. Saygın, 1970 yılında Prof. Dr. Meliha Terzioğlu ve ileri gelen akademisyenlerle birlikte solunum alanında akademik çalışmalar yapmak amacıyla Türkiye Solunum Araştırmaları Derneği kurucusu olmuş ve ilk yönetim kurulunda ikinci başkan olarak görev almıştır. 1981 yılında Yükseköğretim Kurulu'na (YÖK) Üniversitelerarası Kurul kontenjanından üye olarak getirilen Saygın, 1983 yılında görevinden ayrılmıştır. Saygın, 2003 yılında vefat etmiştir (Sarı, Özaydın ve Akgün, 2009; Yenel 2000).

Ord.Prof. Recai Galip Okandan

Recai Galip Okandan, İstanbul ve Strassbourg Üniversitelerinde eğitim görmüştür. 1934 yılında İstanbul Üniversitesi Umumi Amme Hukuku kürsüsünde göreve başlamıştır. 1946 yılında profesörlüğe yükselen Okandan (Cumhuriyet, 14 Haziran 1946), 1950 yılında Hukuk Tarihi kürsüsünü yönetmiştir. Ağustos 1955'te ordinaryüs profesörlüğe yükselen Okandan, 27 Ekim 1955'te Dekanlık görevine getirilmiştir. Okandan 18 Eylül 1986'da vefat etmiştir. Yazdığı kitaplar arasında "Amme Hukukumuzun Anahatları", "Umumi Hukuk Tarihi", "Eser Tahlil ve Tenkitleri" vardır (Milliyet, 19 Eylül 1986).

Ord.Prof.Dr. Remzi Tefvik Kazancıgil

1894 yılında dünyaya gelen Remzi Tefvik Kazancıgil, 1918 yılında Tıbbiye-i Şahane-i Askeriye'yi birincilikle bitirmiş, devlet tarafından tıbbi fizik tahsili için Avrupa'ya gönderilmiştir. Kazancıgil, Cenevre'de Prof. Beuthner'in yanında Kadın

Hastalıkları Kliniğinde asistan, başasistan ve klinik şefi olarak 6 sene çalışmıştır. Dresden Üniversitesi'nde incelemelerde bulunan Kazancıgil, 1924'te Türkiye'ye dönerek Kadırga Seririyatı Veladiye ve Nisaiye Müderris Muavinliği (Doçentlik) sınavını kazanarak Kadırga'ya tayin edilmiş, daha sonra da Haydarpaşa Tıp Fakültesi'ne geçmiştir. 1925 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi içinde ilk patoloji laboratuvarının kurulması ve 1926 yılında kollum kanserinde ilk radyum uygulaması Kazancıgil tarafından başlatılmıştır. 1933 yılında Üniversite Reformu ile Haseki Hastanesi Doğum Kliniğinde Prof. Lipman ile çalışan Kazancıgil, 1938 yılında Lipman ölünce kliniğin direktörlüğüne getirilmiş, 1948 yılında ordinaryus profesör olmuştur. Kazancıgil, 1967-1969 yılları arasında Kadın Hastalıkları ve Doğum Anabilim Dalı Başkanlığı da yapmıştır. 160'a yakın yerli ve yabancı dilde tebliğ ve yayını bulunan Kazancıgil, 1952 yılında Fransız Tıp Akademisi'ne seçilmiştir. Fransa, Kazancıgil'e "Legion d'Honneur" nişanı vermiştir. Kazancıgil, 19 Ocak 1969 tarihinde vefat etmiştir (Milliyet, 20 Ocak 1989).

Prof. Reşat Nalbantoğlu

Reşat Nalbantoğlu, 1909 yılında Akhisar'da doğmuştur. 1929 yılında İzmir Lisesi'ni bitiren Nalbantoğlu, 1932 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuştur. Münih Üniversitesi'nde İktisat eğitimi görmüş ve 1936 yılında Münih Üniversitesi'nden doktor unvanını almıştır. 1937 yılında Yüksek Mühendislik Mektebi'ne asistan olarak girmiş, 1940 yılında ise Yüksek Mühendis Mektebi İktisat Kürsüsü doçentliğine atanmıştır. 1944 tarihinde Yüksek Mühendis Mektebi'nin üniversite haline getirilmesiyle, İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi İktisat ve İdare Hukuku Kürsüsü profesörlüğüne getirilmiştir. 1958-1960 tarihleri arasında İTÜ İnşaat Fakültesi Dekanlığında bulunan Nalbantoğlu, Ekim 1961-Eylül 1962 tarihleri arasında Almanya'da Frankfurt Üniversitesi İktisat ve Sosyal Bilimler Fakültesinde misafir profesör olarak çalışmıştır. 1971 tarihinde İTÜ Temel Bilimler Fakültesi'nin kurulmasıyla, bu fakültenin İktisadi Gelişme Kürsüsü Başkanlığını üstlenmiştir. 1972 yılından sonra İTÜ İşletme Fakültesinin kuruluş çalışmalarını yürüten Nalbantoğlu, Fakülte kurulduktan sonra Temmuz 1978 tarihinde İTÜ İşletme Fakültesi Dekanlığına seçilmiştir. 1980 yılında aktif öğretim üyeliğinden ayrılan Nalbantoğlu, 10 Kasım 2000 günü vefat etmiştir (Günçavdı, 2000).

Doç. Dr. Saadet Ergene Bayramoğlu

14 Mart 1914 yılında İstanbul'da dünyaya gelen Saadet Ergene, 1933'te İzmir Kız Lisesi'nden mezun olduktan sonra Maarif Vekaleti (Milli Eğitim Bakanlığı) sınavını kazanarak Almanya'ya gitmiştir. 1973'te Nobel Ödülü alan Avusturyalı etolog (davranış bilimci) Prof. Dr. Karl Von Frisch'in danışmanlığında 1939 yılında doktorasını bitirerek, aynı yıl İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi'nde görevine başlamıştır. 1948'de doçent, 1952'de eylemli doçent olmuştur. 1965'te profesörlüğe yükselen olan Saadet Bayramoğlu, Ord.Prof.Dr. Curt Kosswig'in önerisi ile Türkiye'nin ilk ornitoloji kitabı olan ve 1945'te yayınlanan Türkiye Kuşları ile adını duyurmuştur. 1982'de emekli olan Ergene, 9 Temmuz 1997'de vefat etmiştir (İshakoğlu, 1998:194).

Prof. Sabahattin Eyüboğlu

Sabahattin Eyüboğlu, 1908 yılında Akçabat'ta dünyaya gelmiştir. İlköğrenimini Kütahya'da, ortaöğrenimini Trabzon'da tamamlamış, yüksek öğrenimini Atatürk'ün talimatıyla Avrupa'ya eğitime gönderilecek gençler arasında sınava girerek, Dijon, Lyon ve Paris Üniversiteleri, filoloji, edebiyat ve estetik alanlarında yapmıştır. İstanbul Üniversitesi Fransız Dili ve Edebiyatı bölümünde doçent olarak akademik kariyerine başlayan Eyüboğlu, Ankara'da eğitim müfettişliği ve Talim Terbiye Kuruluğu üyeliği yapmış, 1943-1947 yılları arasında Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü'nde Kültür Tarihi dersleri vermiştir. 1939-1947 yılları arasında Hasan Ali Yücel tarafından kurulan Tercüme Bürosu'nda çalışmıştır. 1947-1948 yıllarında ikinci kez Fransa'ya gitmiş, dönüşünde yine İstanbul Üniversitesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde karşılaştırmalı Türk-Fransız Edebiyatı, 1951-1958 yılları arasında Teknik Üniversite ve Tatbiki Güzel Sanatlar Okulu'nda Sanat Tarihi dersleri okutmuştur. Eyüboğlu, Hakimiyet-i Milliye ve Tan gibi gazetelerde, Kültür Haftası, İnsan, Varlık gibi dergilerde yazıları yayımlanmıştır. Eyüboğlu, Orhan Veli Kanık, Nurullah Ataç, Melih Cevdet Anday ile birlikte Tercüme dergisini çıkarmıştır. Kendi denemeleri ve ünlü Montaigne ve Ömer Hayyam çevirilerinin yanı sıra Vedat Günyol ile birlikte Jean Paul Sartre ve daha birçok ünlü yazardan çeviriler yapmıştır. Eyüboğlu, Mehmet Ali Cimcoz ile birlikte yaptığı, Eflatun'un "Devlet" çevirisi ile 1959

yılında Türk Dil Kurumu Çeviri Ödülü, 1960 yılında Mavi ve Kara adlı deneme kitabıyla Ataç Armağanı'nı kazanmıştır. Eyüboğlu, 13 Ocak 1973 yılında İstanbul'da vefat etmiştir (Larousse, 1986:4182).

Prof. Sabri Oran

1904 (1323) yılında Bulgaristan'da dünyaya gelen Sabri Oran, 1931 yılında Almanya Stuttgart Technische Hochschule Yüksek Mimarı olarak mezun olmuştur. 1931 yılında öğreniminden sonra Almanya'da Mimari bürolarda çalışan Oran, 1933 yılında İstanbul Belediyesi İmar Bürosu Mütahassıs Mimarı olarak göreve başlamıştır. 1953 yılında İTÜ Mimarlık Fakültesi 2. Bina Bilgisi doçentliğine atanan Oran, 1960 yılında profesörlüğe yükselmiştir. 114 sayılı kanunla uzaklaştırıldıktan sonra 28 Nisan 1962 tarihinde İTÜ Teknik Okulu Mimarlık Şubesi Yapı Projesi dersi öğretmeni olarak atanan Oran, 6 Temmuz 1972 tarihinde vefat etmiştir (İTÜ Arşiv, 2012).

Başasistan Selim Baruh

Selim Baruh, 1921 yılında dünyaya gelmiştir. İstanbul Tıp Fakültesi Dahiliye Kliniğinde ihtisas yapmış, Gureba Hastanesi 2. Dahiliye Kliniği'nde görev yapmıştır. Baruh, 114 sayılı kanunla görevden uzaklaştırıldığı dönem doçentlik imtihanlarını kazanarak Aralık 1960'da doçent olmuş, yurtdışında çalışmalarına devam etmiştir (Milliyet, 13 Aralık 1960).

Prof. Selim Palavan

Selim Palavan, 1919'da Kars'ta doğmuş, 1943 yılında Rusya'dan ailesi ile birlikte Türkiye'ye yerleşmiştir. İTÜ Makine Fakültesi Motorlar Kürsüsü'nde doçent olarak göreve başlayan Palavan, 1954 yılında profesör unvanını almıştır. 1987 yılına kadar çeşitli üniversitelerde öğretim üyeliği görevini sürdüren Palavan, birçok teknik esere imza atmıştır. Türkçe yazılmış ilk satranç kitabını 1943 yılında "Modern Satranç" adıyla hazırlayan Palavan, 1946 yılında ilk defa düzenlenen İstanbul Satranç

Birinciliği'nde açık farkla İstanbul birincisi olmuştur. Emekliliğinden sonra zamanının büyük bir bölümünü satranç ile ilgili kitaplar yazmaya ayıran Palavan, 24 Aralık 1995 yılında vefat etmiştir (Palavan, 1993).

Prof. Süheyla Bayrav

1913 yılında doğan Süheyla Bayrav, Notre Dame De Sion Fransız Kız Lisesi ve 1935 yılında girdiği İstanbul Üniversitesi Romanoloji bölümünden mezun olmuştur. Aynı fakültede asistan olarak çalışmaya başlayan Bayrav, 1946'da Chanson de Roland (Edebiyat ve Uslup Tahlili) teziyle doktor, 1949 yılında doçent 1960 yılında ise profesör olmuştur. Hitler zamanında Almanya'dan Türkiye'ye gelen Mimesis yazarı ünlü Auerbach'ın yanında yetişmiştir. 1962'de dönüşünden sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fransız Filolojisini yirmi yıl yöneten Bayrav, aynı bölümde kırkdört yıl süreyle dilbilim, eski Fransızca, ortaçağ Fransız Edebiyat, Anlambilim dersleri vermiştir. Bayrav'ın önemli yapıtları arasında, Yapısal Dilbilimi, Filolojinin Oluşumu, Dilbilimsel Edebiyat Eleştirisi sayılabilir (Senemoğlu, 1999).

Doç. Şerif Mekki Baştav

1913 yılında Konya'nın Beyşehir ilçesinde dünyaya gelmiştir. Baştav, eğitim ve öğretimine doğduğu yer olan Beyşehir'de başlamıştır. 1926 yılında Beyşehir Merkez İlkokulunu bitirmiş, ülkenin ve ailesinin içerisinde bulunduğu şartlar nedeniyle ara verdiği eğitime 3 yıl sonra Konya Erkek Öğretmen Okulu'na parasız yatılı öğrenci olarak girmek suretiyle gerçekleşmiştir. Mekki Şerif, 1929 yılından 1934 yılına kadar 5 yıl Konya Öğretmen Okulu ve İstanbul Öğretmen Okulu'nda da eğitim görmüş ve 1935 yılında mezun olmuştur. Şerif Baştav, 1935 yılında İstanbul Öğretmen Okulunda okurken henüz yeni kurulan Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'nin 1935 yılındaki sınavına girerek, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin ilk öğrencileri arasında yerini almıştır. Baştav, hem bu fakültenin hem de fakülte bünyesinde kurulan Hungaroloji, Ortaçağ Tarihi kürsüsünün ilk mezunları arasındadır. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nden mezuniyetinden hemen sonra fakülte yönetimi tarafından Macaristan'a gönderilmek istenmişse de savaş nedeniyle gönderilememiş ancak, 1942 yılında özel bir

Bakanlar Kurulu kararı çıkarılarak Macaristan'a doktora çalışmaları yapmak üzere gönderilmiştir. 1942 yılında Macaristan'a giden Baştav, "Fatih'in saray ve ordu teşkilatına" dair 15. Yüzyıl sonuna ait anonim bir Yunanca metin üzerinde çalışarak "Yunan filolojisi doktoru" unvanını almıştır. Baştav, 1948 yılı Ekim'inde DTCF'de Hungaroloji Kürsüsü'nde öğretim görevlisi olarak göreve başlamıştır. 1948-51 yılları arasında Baştav, Macar Dili, Macar Tarihi ve Macar Edebiyat Tarihi derslerini vermiş, 1955'te tarih doçenti olmuş ve Ortaçağ Tarihi Kürsüsü'ne tayin edilmiştir. 1961 yılı başında ise, Gazi Eğitim Enstitüsü'ne tayin edilen Baştav, aynı yıl Bavyera İlimler Akademisi'nden kazanmış olduğu bir yıllık araştırma bursu ile tekrar Almanya'ya gitmiştir. 1962 yılında Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Ortaçağ Kürsüsü'nde yeniden göreve başlayan Baştav, bu görevi ile birlikte Hungaroloji Kürsüsü'nde de ders vermeye devam etmiştir. 1973'te profesör olan Baştav, 1974 yılında da kürsü başkanlığına seçilmiştir. Bu tarihten sonra kürsüde tek başına kalan Baştav, Macar Dili, Macar Tarihi ve Macar Edebiyat Tarihi derslerini vermiştir. 1982 yılında emekli olan Baştav, 1991 yılından 2006 yılına kadar Gazi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nde Bizans Tarihi dersleri vermiştir. Almanca, Fransızca, Macarca, Yunanca, Rusça ve İngilizce bilen Baştav, 8 Ağustos 2010 tarihinde Ankara'da hayata veda etmiştir (Kuşçu, 2010).

Eylemsiz Doçent Servet Güvener

Servet Güvener, 1909 yılında Bulgaristan'da dünyaya gelmiştir. 1935 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirmiş ve Kadın Doğum Kliniği'nde Liepmann'ın asistanı olmuştur. Güvener, 1943 yılında uzman, 1951 yılında eylemsiz doçent olmuştur. 1960 yılında 114 sayılı kanunla uzaklaştırılınca Hamburg'a giderek kanser tarama merkezinde çalışmıştır. 1964 yılında eylemli doçent olan Güvener, 1965 yılında profesör olmuştur. Uzun yıllar Cerrahpaşa Üniversitesi Kadın Doğum Kliniği Patoloji Laboratuvarını yöneten Güvener, rutin muayene metodu olarak "vajinal stoloji"nin yerleşmesine öncülük etmiştir. Güvener, 1993 yılında vefat etmiştir (Büyük Larousse, 1986:5289).

Asistan Slavço Yanço

1927 doğumlu olan Slavço Yanço, İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Kimya Bölümünde asistan olarak görev yapmıştır. 1958 yılında 2. Kimya Enstitüsü'nde "Trietilalkil amonyum bromit homolog sırasının elde edilmesi ve erime noktalarının tetkiki" tez,yle doktorasını vermiştir (Dölen, 2007: 512).

Doç Dr. Suat Nigar

1907 yılında İstanbul'da dünyaya gelen Suat Nigar, 1927 yılında Galatasaray Lisesi'nden mezun olmuştur. Hkümet bursuyla Fransa'ya gönderilen Nigar, Lyon Üniversitesi Fen Fakültesi'nde Tabiiye Lisansı ile mezun olmuştur. Burada Zooloji, Botanik ve Jeoloji sertifikaları almıştır. 1933'de Türkiye'ye dönen Nigar, Gazi Eğitim Enstitüsü'ne stajyer olarak girmiş, 1933 Üniversite reformu ile İÜ Fen Fakültesi Hayvanat Enstitüsü doçentliğine tayin edilmiştir. Nigar, Kopenhag ve Viyana'da çalışmalarda bulunmuş ve 3 Mayıs 1972'de vefat etmiştir (İshakoğlu, 1998:276-277).

Prof.Dr. Şevket Salih Soysal

Şevket Salih Soysal, 1900 yılında dünyaya gelmiştir. 1933 Üniversite Reformuyla İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalına doçent olarak atanmış, 1957-1960 yılları arasında kürsünün başkanlığını yapmıştır (Vatan, 1 Aralık 1960). 1973 yılında emekli olan Soysal, 3 Ocak 1992 yılında vefat etmiştir (Milliyet, 4 Ocak 1992).

Asistan Dr. Şevkiye İnalçık

Şevkiye İnalçık, 1923 yılında Kastamonu'da dünyaya gelmiştir. 1941'de İstanbul Kandilli Lisesi, 1945 yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Klasik Şark Dilleri Bölümünden mezun olmuştur. Aynı kürsüye asistan olarak atanan İnalçık, "Arap Kaynaklarında Osmanlılara Dair Kayıtlar" adlı doktora

tezini Prof. Necati Lugal'in gözetiminde tamamlamıştır. 1960'ta Kays ibn al-Mulavvah'ın Arapça Divanını yayıma hazırlayan İnalçık, doçentlik unvanına hak kazanmıştır. DTCF Doğu Dil ve Edebiyatları Kürsüsünde Arap Dili ve Edebiyatı Bölümü başkanlığı görevinde bulunan İnalçık, 1972'de eşi Halil İnalçık'ın, Chicago Üniversitesi Tarih Bölümü Osmanlı Tarihi Bölümüne çağrılması sebebiyle, fakültedeki görevinden ayrılarak onunla birlikte ABD'ye gitmiş ve 1989 yılında ölene kadar (on yedi yıl) Chicago'da yaşamıştır
(<http://www.eskieserler.com/YazarDetay.asp?LID=AR&ID=2003>).

Doç. Dr. Şinasi Güçhan

1913 yılında dünyaya gelen Şinasi Güçhan, 1937 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden mezun olmuş ve Cerrahi alanında da uzmanlaşmıştır. İngiltere ve Almaya Üniversitelerinde de çalışan Güçhan, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Cerrahi Kliniğinde profesörlüğe kadar yükselmiştir (Vatan, 1 Aralık 1960). Güçhan, 20 Mart 1981'de vefat etmiştir.

Prof.Dr. Şinasi Hakkı Erel

1901 yılında İstanbul'da dünyaya gelen Şinasi Hakkı Erel, orta öğrenimini Galatasaray Lisesi'nde tamamlamış, 1925'te Tıp Fakültesi'nden mezun olduktan sonra çeşitli görevlerde bulunmuş ve 1929-1932 yılları arasında Strasburg Üniversitesi Tıp Fakültesi Profesörü Leriche Kliniğinde Cerrahi Formasyonunu tamamlamıştır. 1933'de doçentlik imtihanını veren Erel, daha sonra profesör olmuş ve Birinci Çapa Cerrahi Kliniğinde Direktörlüğe seçilmiştir. İstanbul Üniversitesi öğretim üyelerinden Şinasi Hakkı Erel'e Fransız hükümeti tarafından Lejyon Donör Nişanı verilmiştir. Erel, 1973 yılında emekli olmuş, 1991 yılında vefat etmiştir (Cumhuriyet, 13 Şubat 1969).

Doç.Dr. Tahsin Artunkal

1913 yılında dünyaya gelen Tahsin Artunkal, (SGK Arşiv, 2012) 1945 yılında İstanbul Üniversitesi Kadın Hastalıkları ve Doğum Bölümünde “Lokal hormon tedavisinin portie erosion'larına tatbiki üzerinde çalışmalar” teziyle uzmanlığını vererek çalışmaya başlamıştır. Artunkal, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Kadın Hastalıkları ve Doğum bölümünde 1975 yılında profesörlüğe yükselmiştir (Kazancıgil ve Aksu, 2001).

Prof. Takiyettin Mengüşoğlu

Takiyettin Mengüşoğlu, Malatya'nın Hekimhan Kazası'nda 1905 yılında doğmuştur. 1928 yılında Sivas Lisesi'ni bitirmiş, aynı yıl Avrupa'da eğitim göreceklein katıldığı sınavda başarılı olarak Almanya'ya gitmiştir. 1929 yılında Göttingen Üniversitesi'nde Geiger rehberliğinde fizik ve kimya dersleri almıştır. Berlin'de Nicolai Hartmann'ın yanında bilgi teorisi, mantık (umumi felsefe ve mantık; kendi ifadesi) derslerini alırken aynı zamanda psikolog Prof. Köhler, diğer bir mantıkçı olan Prof. Maier, kültür felsefecisi Prof. Spranger'in derslerini de takip etmiştir. Mengüşoğlu, mantık, bilgi teorisi, tarih felsefesi, etik ve tabiat felsefesi konularında çalışmış, yine Hartmann'ın tavsiyesi üzerine yardımcı olarak fizik ve kimya dersleri almıştır. Fizyoloji, bilgi teorisi için gerekli görülen tecrübî psikoloji ve idrak psikolojisi derslerini de izlemiştir. Felsefe doktorası için zorunlu olan Latinceyi buna ek olarak Grekçe'yi de öğrenmiştir. 1933 yılında, “Husserl ve Scheler'de Bilginin Hududu” adlı doktora çalışmasını, 1937 yılında bitirmiştir. Bu çalışma Berlin Üniversitesi tarafından yayınlanmıştır. 1937'de Umumi Felsefe ve Mantık asistanı olarak İÜ Edebiyat Fakültesi'ne girmiştir. Mengüşoğlu, 1942 yılında “Nicolai Hartmann'ın 20. Asır Felsefesi'ndeki Yeri” adlı çalışmasıyla doçent, 1953 yılında profesör olmuş ve Sistematik Felsefe Kürsüsü'nün başına geçmiştir. 1959 yılında İÜ Edebiyat Fakültesi Dekanı seçilmiş olan Mengüşoğlu, 1961-62 yıllarında Tubingen Üniversitesi'nde misafir profesör olarak çalışmıştır. 1968 yılında Sistematik Felsefe ve Mantık Kürsüsü'nü kurmuştur. 1978 yılında, 70 yaşında emekli olmuş olan Mengüşoğlu, 1984 yılında İstanbul'da vefat etmiştir (Özer, 2011).

Prof. Tarık Zafer Tunaya

7 Şubat 1916'da İstanbul'da doğan Tarık Zafer Tunaya, Galatasaray Ortaokulu ve Saint Benoit Fransız Lisesi'ni bitirmiştir. 1940'da İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olarak Esas Teşkilat Hukuku kürsüsünde asistanlığa başlayan Tunaya, "Müessese Teorisinde Fikir Unsuru ve bazı Hususiyetleri" konulu teziyle doktor, "Amme Hukukumuz Bakımından İkinci Meşrutiyet'in Fikir Cereyanları" çalışmasıyla doçent olmuştur. 1959'da profesör olarak Anayasa Kürsüsü'ne atanan Tunaya, İktisat Fakültesi ile Gazetecilik Enstitüsü'nde ayrıca dersler vermiştir. 1953-54'te Avrupa ve Amerika'da mesleki incelemeler yapan Tunaya, 27 Mayıs askeri darbesinde askerlerin meşruiyetini kaybetmiş bir iktidara karşı haklılığını belirten 28 Mayıs 1960 tarihli raporu imzalayan 7 kişilik bilim heyetinde yer almıştır. 6 Ocak 1961-25 Ekim 1961 yılları arasında Kurucu Meclis İstanbul İli Temsilciliği ile 1961 Anayasasının hazırlanmasında komisyon üyeliği yapan Tunaya, MBK tarafından Paris'te NATO emrinde görevlendirilmiştir. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi ve kurucusu olduğu İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Dekanlığı görevini yapan Tunaya 1983 yılında yaş haddinden emekli olmuştur. Tunaya, 1980 yılında Legion d'honneur nişanı almış, 1983 yılında Balıkesir Barosu'nca "Anıtlaşmış On Hukukçudan Biri" seçilmiştir. 1989 yılında Sedat Simavi Sosyal Bilimler Ödülü'nü kazanan Tunaya, 29 Ocak 1991'de vefat etmiştir (Alkan, 1992).

Prof. Turgan İbrahim Sabis

Turgan İbrahim Sabis, 1327/1329 yılında İstanbul'da doğmuş, 1931 yılında Galatasaray Lisesi'nden, 1937 yılında Berlin Yüksek Teknik Okulu'ndan mezun olmuştur. 19 Haziran 1393 tarihinde Güzel Sanatlar Akademisi Betonarme ve Mukavemet Öğretmeni olarak göreve başlayan Sabis, 1942 yılında Yüksek Mühendis Okulu Mukavemet ve Muvazemet Tersimiye Kürsüsü doçenti olmuştur. 1945 yılında İTÜ İnşaat Fakültesi Ahşap ve Çelik Yapıları doçentliğine, 1948 yılında İTÜ İnşaat Fakültesi Yapı Sistemleri Kürsüsü profesörlüğüne atanmış, 1956-1958 yılları arasında İTÜ İnşaat Fakültesi Dekanlığı yapmıştır. 1974 yılında emekli olan Sabis, 1994 yılında vefat etmiştir (İTÜ Arşiv, 2012).

Doç.Dr. Türkan Erbenği

Erenköy Kız Lisesi'ni bitiren Türkan Erbenği, İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Biyoloji Bölümünden 1946 yılında mezun olmuştur. 1947 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Histoloji ve Embriyoloji Enstitüsünde çalışmaya başlayan Erbenği, 1951 yılında “Deniz memelilerinde böbreğin arkitektonu üzerinde incelemeler” teziyle doktora tezini vermiştir. 1957-1958 yılları arasında Cambridge’de Doku Kültürü ve yeni başlayan Elektron mikroskopu üzerinde çalışmalar yapan Erbenği, 1959 yılında Histoloji ve Embriyoloji alanında sınav vererek Üniversite Doçenti olmuştur. 1961 yılında Hamburg Saarlaandes Üniversitesi’nde, 1962 yılında Heiderberg Üniversitesi, 1963 yılında Dusseldorf Tıp Akademisi’nde mesleki çalışmalarda bulunmuştur. 1966 yılında Histoloji ve Embriyoloji Profesörü olan Erbenği, 1973 yılında Histoloji ve Embriyoloji kürsüsü başkanlığına getirilmiştir. 1991 yılında yaş haddinden emekli olan Erbenği, 2008 yılında vefat etmiştir.

(<http://www.emp.anadolu.edu.tr/haber-1.html>)

Ord.Prof.Dr. Üveis Maskar

Üveis Maskar, 17 Kasım 1900 tarihinde İstanbul’da dünyaya gelmiştir. 1906-1916 yılları arasında ilk, orta ve lise tahsillerini Ravza-ı Terakki, İttihad-ı Terakki Numune Mektebi ile İttihat İdadisi’nde yapmıştır. 1916-1920 yılları arasında Askeri Baytar Mektebi’nden tahsil gören Maskar, 1923 yılında Ankara Askeri Veteriner Bakteriyolojisi ve Seroloji Enstitüsü asistanlığına tayin edilmiş, ordunun ihtiyacı olan aşı ve serumların hazırlanmasında çalışmıştır. 1924 yılında Almanya’da ihtisas yapmak için açılan sınavı kazanan Maskar, Münih ve Leipzig Üniversiteleri’nde çalışmış, 1926 yılında doktor ünvanını alarak ülkesine dönmüştür. Askeri Veteriner Akademisi Patolojik Anatomi ve Et Kontrolü şubesinde asistan olarak çalışmaya başlayan Maskar, 1928 yılında doçent olmuştur. 1939 yılında İÜ Kanser Enstitüsü laboratuvar şefliğine tayin edilen Maskar, 1944 yılında İstanbul Tıp Fakültesi Histoloji ve Embriyoloji profesörlüğüne atanmış, 1952 yılında ordinaryüs profesör olmuştur. Maskar, 1948-1955 yılları arasında İÜ Yönetim Kurulu üyeliği yapmış, 1946-1973 yılları arasında İstanbul Üniversitesi Histoloji ve Embriyoloji Anabilim Dalı Kürsüsünü yönetmiştir. UNESCO

Genel Kurul üyeliği yapmış olan Maskar, muhtelif ilim cemiyetleri üyesi olup İstiklal Madalyası vardır. Maskar, üniversite hizmet plaketi olarak 1973 yılında emekli olmuştur. 25 Aralık 1982’de vefat etmiştir (Kazancıgil, 2003:138-140).

Prof. Vefik Vassaf Akan

1893 Aydın’ın Söke kazasında doğan Vefik Vassaf Akan, ilk tahsilini Aydın, ortaokulu Yanya’da, liseyi Manastır, Selânik ve İzmir’de okuduktan sonra, 1917 senesinde Askeri Tıbbiye’den mezun olmuştur. Guraba Hastanesine zsistan olarak göreve başlayan Akan, İstanbul Tifüs mücadelesinde çalıştıktan sonra Haleb’e gönderilmiş ve Hıfzıssıhha Müşaviri Zimmann’ın muavini olmuştur. Milli Mücadelede Aydın cephesinde bulunduktan sonra 51 inci Alay 3. üncü Tabur Tabipliğinde, İkinci Orduda bir hastanenin Bakteriyologluğunda vazife görmüş ve intani hastalıkların tedavisi ile uğraşmıştır. 1925 yılında Almanya’ya giden Akan, Hamburg Hıfzıssıhha Müessesesinde, Tropa Institut de, Berlinda Koch Enstitüsünde, Wirhov Hastanesi intani kısmında, Frankfurt da Erlich Enstitüsünde, Paris’te Vern’in Profilaksi Enstitüsünde, Prag Devlet Hıfzıssıhha Müessesesinde serum ve aşı işlerinde dört sene kadar çalıştıktan sonra Türkiye’ye dönmüştür. 1929-1933 yıllarında Ankara Hıfzıssıhha, İstanbul Bakteriyoloji Mütihazıslığında, salgın hastalıklar ile mücadele için çalışmıştır. Akan, Üniversite kurulduktan sonra iki sene Tıp Fakültesi Mikrobiyoloji doçentliğini yapmış, Ankara Refik Saydam Hıfzıssıhha Enstitüsüne mutihazsıs olarak tayin edilmiştir. Akan, 1946 senesinde (Hıfzıssıhha Okulu) Müdürlüğüne tayin edilmiş ve 1951’de profesör olmuştur. Ankara Üniversitesi Mikrobiyoloji ve Parazitoloji kürsüsünde vefat ettiği 1963 yılına kadar kürsü başkanlığı yapmıştır. Akan, 13 Temmuz 1963 yılında vefat etmiştir.

(http://www.rshm.gov.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=49)

Asistan Dr. Yani İstamatiadis

Yani İstamatiadis, İstanbul Tıp Fakültesi Anatomi Kürsüsünde 1956 yılında uzmanlaşmış ve 1976 yılında Doçent olmuştur. “Paratroid Bezlerinin Arter Dolaşımı”

bilinen çalışmasıdır. İstamatiadis, 1980 yılında Anatomi kürsüsünden emekli olmuştur (Kahya ve Erdemir, 2000).

Prof. Yavuz Abadan

1905 yılında Kırım'da dünyaya gelmiş olan Yavuz Abadan, 1929'da İstanbul Darülfunun Hukuk Fakültesi'ni bitirmiş ve doktorasını Almanya'da Heideberg Üniversitesi'nde yapmıştır. İstanbul'da çeşitli okullarda Türkçe ve tarih dersleri veren Abadan, akademik kariyerine İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde devam etmiş ve 1942'de profesörlüğe yükselmiştir. Akademik yaşamının yanısıra Eminönü Halkevi Başkanlığını üstlenen Abadan, Cumhuriyet, Son Havadis, Ulus, Vatan, Yeni Gün, Yeni İstanbul gazetelerinde yazarlık yapmıştır. 1943-1946 yılları arasında CHP Eskişehir Milletvekili olarak TBMM'de görev yapan Abadan, Milletvekilliği görevi tamamlanınca Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde görev almıştır. 1952-1954 yılları arasında fakültenin dekanlığını yapan Abadan, bu görevi sırasında fakülteye bağlı Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü'nü kurmuş ve Genel Müdürlüğünü yapmıştır. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde ve Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'nde görev alan Abadan, 1963'te Milletlerarası Hukuk ve Toplum Felsefesi Derneği başkan vekilliğine, 1965'te de Milletlerarası Siyasi İlimler Derneği yönetim kurulu üyeliğine seçilmiştir. Abadan, 1967'de Ankara'da hayatını kaybetmiştir (Tunçay, 1969).

Prof. Yusuf İzzettin Berdan

22 Nisan 1918 yılında Tarsus'ta dünyaya gelen Yusuf Berdan, 1936 yılında liseden mezun olmuş, 1937-1943 yılları arasında Almanya'da Berlin Teknik Üniversitesi'nde İnşaat Mühendisliği öğrenimi görmüş ve 1943 yılında Berlin Yüksek Mühendis Okulunun Yüksek Mühendisliğini bitirmiştir. 1944 yılında Yüksek Mühendis Okulu Betonarme ve Mukavemet Dersleri asistanlığına atanan Berdan, 1944 yılında Yüksek Mühendis Okulu'nun Teknik Üniversite haline gelmesiyle İnşaat Fakültesi Betonarme asistanlığına atanmıştır. 1946 yılında İTÜ İnşaat Fakültesi Betonarme başasistanlığına yükselen Berdan, 1947 yılında İTÜ İnşaat Fakültesi Betonarme ve

Yüksek Mukavemet doçentliğine, 1960 yılında ise profesörlüğe yükselmiştir. Berdan, 1985 yılında emekli olmuştur. Türkiye’de ilk betonarme kitabı olan “LÖSER”i Almanca’dan Türkçe’ye çeviren Berdan, 24 Nisan 2006 vefat etmiştir (İTÜ Arşiv, 2012).

Eylemsiz Doçent Yusuf Keçeciöglu

Yusuf Keçeciöglu, 10 Nisan 1919 tarihinde Isparta’da (SGK Arşiv) dünyaya gelmiştir. 1953 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Kadın Hastalıkları ve Doğum uzmanı olmuş, 1969 yılında profesörlüğe yükselmiştir. Kadın hastalıkları ve doğum konusunda yurtdışında yazılan birçok kitabın çevirisini de yapan Keçeliöglu, 1986 yılında emekli olmuştur (Sarı, Özaydın ve Akgün, 2009).

Prof. Zafer Paykoç

1915 yılında Aydın’da dünyaya gelen Zafer Paykoç, 1939 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi’ni bitirmiştir. Ankara Numune Hastanesi İç Hastalıkları servisinde çalışmaya başlayan Paykoç, 1943 yılında İngiltere’ye gönderilmiştir. 1946 yılında dönüşünde iç hastalıkları uzmanlık sınavını veren Paykoç, Ankara Numune Hastanesi’ne atanmıştır. Ankara Tıp Fakültesi 2. İç Hastalıkları Kliniğinde 1949 yılında doçent, 1955 yılında profesör olmuştur. Gastroentoloji alanında yaptığı çalışmalarla tanınan Paykoç, Türkiye’de ilk gastroentestinal endoskopi servisini geliştirerek 1959 yılında Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Gastroentoroloji kürsüsünün kurulmasındaki önemli isimlerdendir ve bu kürsüye başkanlık yapmıştır. Paykoç, 1958-1960 yılları Ankara Tıp Fakültesi Dekanlığı görevinde bulunmuştur. Gastroentoroloji kliniğinin direktörlüğü yapan Paykoç, bu sahadaki araştırma ve tetkiklerle tanınmış ve gastroentorolojinin Türkiye’de bu şubenin müstakil bir dal olarak kurulmasında öncülük etmiştir. Paykoç ayrıca Ankara Hastanesi ve Ankara Yüksek İhtisas Hastanesi’nin kurucularındandır. 1962 yılı Münih’te Dünya Gastroenteroloji Kongresi’nde iki, 1966 Tokyo’da iki tebliğ sunmuştur. Türk Gastroenteroloji Derneğinin de kurucusu olan Paykoç, Dünya Gastroenteroloji Derneği Araştırma Komitesinde üyelik yapmış ve Asya Bölgesi Endeskopi Müşavirliği görevlerini yürütmüştür. 1986 yılında TÜBİTAK’tan

hizmet ödülü almış olan Paykoç, 1986 yılında Ankara’da vefat etmiştir (Büyük Larousse, 9236).

Doç. Zahit İmre

1916 yılında İstanbul’da dünyaya gelen Zahit İmre, ilk, orta ve lise tahsilini Galatasaray Lisesi’nde yapmış, 1937 yılında mezun olmasıyla birlikte İstanbul Hukuk Fakültesi’ni kazanmış ve 1941 yılında mezun olmuştur. 1942 yılında Medeni Hukuk kürsüsüne asistan olarak atanan İmre, 1947 yılında Hukuk Doktoru, 1951 yılında doçent, 1963 yılında profesör olmuştur. İmre’nin “Türk Miras Hukuku” , “Şahsın Özel Hayatının ve Gizliliklerinin Korunması”, “Hak ve Özgürlükler” üzerine çalışmaları vardır. 1985 yılında emekli olan İmre, 1982-1985 yılları arasında Medeni Hukuk Anabilim Dalı ve Özel Hukuk Bölüm başkanlığı görevini yürütmüştür. 12 Ekim 1989’da vefat etmiştir (Erman, 2009:9).

Prof.Dr. Zeki Zeren

Zeki Zeren, 1900 yılında İstanbul’da dünyaya gelmiş, ilk öğrenimini Aksaray’da, ortaöğrenimini St.Joseph Fransız Lisesi’nde bitirmiştir. 1917 yılında girdiği İstanbul Darülfunun’u 1923 yılında bitiren Zeren, 1927 yılında uzmanlık sınavını vererek, Çankırı ve Zonguldak Hastanesi’nde görev yapmıştır. 1933 yılında Üniversite Reformuyla İstanbul Üniversitesi’ne dönen Zeren, Anatomi Enstitüsü doçentliğine atanmıştır. 1941 yılında profesörlüğe yükselen Zeren, 1952 yılında ordinaryus profesör olmuştur. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Anatomi Anabilim Dalı Başkanlığı görevini yapmış olan Zeki Zeren, sistematik ve topografik anatomi ile ilgili kitaplar yazmış ve tıp dilinin Türkçeleşmesi konusunda yoğun çalışmalarda bulunmuştur. Zeki Zeren, 1946 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Yayınları arasından çıkardığı Latince-Türkçe-Osmanlıca Anatomi Sözlüğü ve Türk Anatomi Terimleri adlı eseri ile tıp dilinin Türkçeleştirilmesi çalışmalarında önemli bir yere sahiptir. Zeren’in hazırladığı ve önemli bir örnek teşkil eden bu eserde, kısa bir Latince gramerin yanı sıra binlerce Latince anatomi teriminin Osmanlıca ve Türkçe karşılıkları bulunmaktadır. Zeki Zeren, ayrıca Saygısızlıkla Mücadele Derneği isimli bir dernek kurmuştur. Başlıca

yapıtları arasında “Sistemik Anatomik Kitabı”, “Anatomi Sözlüğü ve Anatomi Terimleri”, “Topografik Anatomi”, “Anatomi ve Atlas” yer almaktadır. Zeren, 19 Kasım 1973 yılında vefat etmiştir (Cumhuriyet, 27 Kasım 1973).

Prof. Dr. Ziya Osman Öktem

Ziya Osman Öktem, 1890 yılında dünyaya gelmiştir. 1926 yılında Darülfunun Tıp Fakültesi'ne müderris muavini olarak atanmıştır. 1929 yılında Nekator mücadelesi için ayrılmış olan Öktem, 1933 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde “Mikrobiyoloji ve Salgınlar Kürsüsü”nün kuruluşunda doçent olarak göreve başlamıştır. Öktem, Mikrobiyoloji kürsüsünü 1950-1960 yılları arasında yönetmiş ve ordinaryüs profesörlüğe atanmıştır (Kahya ve Erdemir, 2000). Öktem, New York İlimler Akademisi üyesi olup, ayrıca 1948-1950 yılları arasında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanlığı görevini yürütmüştür. 1962 yılında vefat etmiştir (Unat, 1990).

Doç.Dr. Ziya Üstün

1 Nisan 1903 tarihinde Bursa'da dünyaya gelen Ziya Üstün, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Kadın Hastalıkları ve Doğum kürsüsünde 1944 yılında doçent, 1963 yılında profesör olmuştur. Üstün, İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nin ilk kadrosu arasında yer almıştır. Ziya Üstün'ün 1933 yılında yazdığı “Doğum Analjezisinde Pernokton” adlı yazılar, anestezi tarihinin önemli belgelerini oluşturmaktadır. Üstün, Federal Almanya tarafından en büyük bilimsel liyakat nişanına layık görülmüştür. 1973 yılında emekli olan Üstün, 19 Ocak 1981 tarihinde vefat etmiştir (Milliyet, 20 Ocak 1981).

Ek-2 28. Ekim 1960 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan 114 ve 115 sayılı kanunlar

Sayfa: 2426

(Resmî Gazete)

28 EKİM 1960

maddelerinde yazılı suçlar. Ancak kaçırılmak, evlenmek maksadıyla yapılmış ve kaçırılan kimsenin ırzına geçilmemişse birinci madde hükmü uygulanır.

Ç) Türk Ceza Kanununun 448, 449 ve 450 nci maddeleri ile diğer kanunlarda yazılı aynı mahiyetteki adam öldürme suçları,

D) Türk Ceza Kanununun 495, 496, 497, 498 ve 499 uncu maddelerinde yazılı suçlar,

E) 4237 sayılı fevkalâde zamanlarda haksız mal iktisap edenler hakkındaki kanun ile 5816 sayılı Atatürk aleyhinde işlenen suçlar hakkındaki kanunların şümulüne giren suçlar,

F) Askerî Ceza Kanununun 55, 56, 59, 94, 97, 100, 101, 102, 103 ve 104 üncü maddeleri ile 148 inci maddenin (B) bendi ve yukarıdaki bentlerde Türk Ceza Kanununun maddelerine atf suretiyle cezalandırılan fiiller,

G) Millî Koruma suçlarının affına dair 79 sayılı kanunun birinci maddesinin ikinci fıkrası gereğince afftan istisna edilen şahısların işledikleri suçlar,

H) 6831 sayılı Orman Kanununda yazılı suçlar ile Türk Ceza Kanununun 369, 370, 373 üncü maddesinin 1 inci fıkrası ve 374 üncü maddesinde yazılı suçlarla bunların 411, 412 ve 413 üncü maddelerinde gösterilen şekilleri,

İ) Kaçakçılık Kanunu ile Türk Parasının Kıymetini Koruma hakkındaki Kanuna aykırı fiillerden sanık veya mahkûm olanlar,

Şu kadar ki :

Her ne suretle olursa olsun resmî makamların muvafakatiyle haricte bulunan dövizlerini memleketeye getirmiş olanlar birinci madde hükmünden istifade ederler.

J) Türk Ceza Kanunu ile diğer kanunlarda yazılı ölümlü ve müebbet hapis cezasını müstahzım suçlar,

K) Mükerrirler,

L) Geçici 1 sayılı kanunun 6 ncı maddesinde gösterilen şahısların işledikleri suçlar,

M) 45 sayılı kanun hükmüne tabi memurlarla bunların şeriklerinin memuriyet sıfat ve vazifelerini suiistimal suretiyle işledikleri suçlar,

N) 2559 ve 6761 sayılı kanun hükümlerinin tatbikinde bu kanunun tanıdığı vazife ve sahlîyetlerini suiistimal etmek suretiyle müstahzır fiil ve sahr suretlerle suç işleyenler.

Madde 4 — Bu kanunun birinci maddesinin (B) ve (C) bentlerinden faydalanan hükümlüler kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren mahkûm oldukları cezanın zaman aşımı süresi içinde ve her halde beş yıl zarfında aşağı haddi altı aydan az olmıyan hürriyeti bağlayıcı cezayı müstahzım aynı cinsten diğer bir cürüm işledikleri takdirde evvelce haklarında hükmedilmiş bulunan cezanın infaz edilmiyen kısmı aynen çekilir.

Madde 5 — Bu kanun hükümleri kanunen kullanılması, yapılması, taşınması, bulundurulması, satılması, alınması ve memleketeye sokulması suç teşkil eden veya inhisara tabi bulunan eşyanın müsadereğine karar vermeye mâni değildir.

Yukarıki fıkra haricinde kalan eşya gümrük ve diğer Devlet ve belediye vergi ve resmlerinin ödenmesi halinde sahiplerine verilir.

Madde 6 — Firar halinde olup da bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç ay zarfında cumhuriyet savcılıklarına veya konsolosluklara müracaatla teslim olmaları birinci madde hükmünden istifade edemezler.

Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte asker kaçağı, izinsiz, bakaya, yoklama kaçağı ve sahlî bulunanlar ve askerlikten kurtulmak için hile yapanlar kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren iki ay içinde resmî mercilere teslim olmak şartıyla af olunmuşlardır.

Madde 7 — Bu kanun hükümlerinin «Taksirli suçlar hariç» Hâkimler ve Memurlar Kanunları ile bunlara ek kanunlara ve sahr hususî kanunlara tevfikkan verilmiş ve verilecek idarî ve inzibatî karar veya yapılmış ve yapılacak işlemlere ve subay, askerî memur ve astsubayların cezalarının hukukî neticelerinden olan rütbenin kaybedilmesi ve orduya sıhbay, askerî memur, astsubay olarak kabul olunmaması ve askerî nispetin kesilmesi işlemlerine şümulü yoktur.

Hususî kanunlara göre mercilerince verilmiş olan ve bu kanunun neçri tarihinde infaz edilmiş bulunan para cezaları da birinci madde hükmüne tabidir, vergi cezaları ve misli zamları bu hükümden hariçtir.

Madde 8 — Bu kanun hükümlerinden faydalanacak tutuk ve hükümlülerin salıverme işleri kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren 15 gün içinde tamamlanır.

Madde 9 — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 10 — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

27/10/1960

Üniversiteler öğretim üyelerinden bazılarının vazifelerinden affına ve bazılarının diğer fakülte ve yüksek okullara nakline dair Kanun

Kanun No : 114

Kabul tarihi : 27/10/1960

Madde 1 — Ekli (1) sayılı cetvelde ad ve soyadları ile kariyer unvanları gösterilen Ankara, İstanbul, İzmir ve Atatürk Üniversiteleriyle İstanbul Teknik Üniversitesi mensupları öğretim üyeliği veya öğretim yardımcılığı vazifelerinden affedilmiştir.

Madde 2 — Ekli (2) sayılı cetvelde ad ve soyadları gösterilen öğretim üyeleri ile öğretim yardımcıları, hızarlarında gösterilen üniversite, fakülte ve yüksek okullara naklen tayin olunmuşlardır.

Bu cetvelde gösterilenlerden yeni görevlerine bir ay içerisinde başlamayan hakkında 1 inci madde hükmü tatbik olunur.

Madde 3 — Bu kanuna ekli (1) sayılı cetvelde ad ve soyadları gösterilenlerle 2 nci madde gereğince haklarında 1 inci madde hükmü uygulanacaklar için 3335 sayılı kanunla muaddel Memurlar Kanununun 85 inci maddesi hükmü tatbik olunur.

Madde 4 — Bu kanun hükmüne tabi üniversite mensuplarından arzu edenler hemen, arzu izhar etmiyenler de kanunun mer'iyetinden itibaren geçecek 6 ay içinde bir başka göreve tayin edilmezlerse haklarında, 5434 sayılı kanun hükümleri gereğince emeklilik işlemleri uygulanır.

Madde 5 — İşbu kanunla görevlerinden affedilenler bir daha üniversite öğretim üyeliği veya yardımcılığı vazifesi ile görevlendirilemezler.

Madde 6 — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 7 — Bu kanunu Millî Eğitim Bakanı yürütür.

27/10/1960

(1) SAYILI CETVEL

Ord. Prof. Dr. Tevfik Remzi Kazancıgil
Ord. Prof. Kâzım İsmail Gürkan
Ord. Prof. Dr. Fahri Arel
Ord. Prof. Dr. Naci Bengisu
Ord. Prof. Muzaffer Esat
Ord. Prof. Dr. Ekrem Şerif Egeli
Ord. Prof. Dr. Naşit Erez
Ord. Prof. Dr. İhsan Şükrü Aksel
Ord. Prof. Dr. Cevat Kerim İncedayı
Ord. Prof. Dr. Osman Cevdet Çubukçu
Ord. Prof. Ekrem Behçet Tezal
Ord. Prof. Dr. Zeki Zere
Ord. Prof. Dr. Üvels Maskar
Ord. Prof. A. Kemal Yörük
Ord. Prof. Ali Fuat Bağlı
Ord. Prof. F. Hakkı Şaymen
Ord. Prof. Kemalettin Birsen
Ord. Prof. Halil Arslanlı
Ord. Prof. Mazhar Nedim Göknil
Ord. Prof. Recal Galip Okandan
Ord. Prof. Ali Tanoğlu
Ord. Prof. Mazhar Şevket İpsiroğlu
Ord. Prof. Nurettin Çuhadar
Ord. Prof. Emin Onat
Ord. Prof. Feridun Arsan
Ord. Prof. Ratıp Berker
Ord. Prof. Hilmi İleri
Ord. Prof. Ahmet Tevfik Berkman
Prof. Dr. Kâmil Akol
Prof. Dr. Şevket Soysal
Prof. Dr. Kenan Tüker
Prof. Dr. Müfide Küley
Prof. Dr. Muhterem Gökmen
Prof. Dr. Şinasi Hakkı Erel
Prof. Ömer Özek
Prof. Ziya Öktem
Prof. Necmettin Polvan
Prof. Hıfzı Tlmur
Prof. Tarık Zafer Tunaya

Prof. Takiyettin Mengüşoğlu
 Prof. Affî Erzen
 Prof. Mina Irgat
 Prof. Fuat Sezgin
 Prof. M. Sabahattin Eyüpoğlu
 Prof. Süheylâ Bayrav
 Prof. Kudret Mavitan
 Prof. Bekir Dizioğlu
 Prof. Orhan Safa
 Prof. Muhittin Binan
 Prof. Sabri Oran
 Prof. Kemal Ahmet Aru
 Prof. Necatî Engez
 Prof. Necatî Acun
 Prof. Yusuf Berdan
 Prof. Orhan Ünsaç
 Prof. Turgan Sabit
 Prof. Reşat Nalbantoğlu
 Prof. Yavuz Abadan
 Prof. Bülent Nuri Esen
 Prof. Rahmi Ören
 Prof. Dr. Hamit Sadî Selen
 Prof. Muhittin Erel
 Prof. İzzet Birant
 Prof. Aziz Köküllü
 Prof. Fadıllı Hakkı Sur
 Prof. Dr. İbrahim Hakkı Karafaki
 Prof. Zehra Halet Çambel
 Prof. Hikmet Belbez
 Prof. Dr. Hasan Eren
 Prof. Emin Bilgiç
 Prof. Feridun Nafiz Uzluk
 Prof. Zafer Paykoç
 Prof. Hamî Koçaş
 Prof. Behçet Kamay
 Prof. Kâzım Aras
 Prof. Vefik Vassaf Akan
 Prof. İzzet Kantemir
 Prof. Celâl Ertuğ
 Prof. Abdülhakî Nusret Hızır
 Prof. İsmail Nafiz Alkan
 Prof. Selim Palavan
 Prof. Mustafa Santur
 Prof. Münir Ulgür
 Prof. Enver Berkmen
 Prof. Celâl Saraç
 Doç. Dr. İbrahim Berkan
 Doç. Dr. Ziya Üstün
 Doç. Dr. Tahsin Arıunkal
 Doç. Dr. Cihat Gürsan
 Doç. Dr. Baha Sezer
 Doç. Dr. Rauf Saygın
 Doç. Dr. Erçüment Bora
 Doç. Dr. Merih Odman
 Doç. Dr. Şinasi Güçhan
 Doç. Dr. Ferhan Berker
 Doç. Dr. Türkân Erbenli
 Doç. Dr. Halit Kayah
 Doç. Rana Kartal
 Doç. Rahmi Çobanoğlu
 Doç. Dr. Bülent Köprülü
 Doç. Zahit İmre
 Doç. Halit Kemal Elbir
 Doç. Ferih Tongsir
 Doç. Necmettin Berkin
 Doç. İsmet Giritli
 Doç. Münir Aktepe
 Doç. Abdülkadir Karahan
 Doç. Cevdet Ferin
 Doç. Adnan Benk
 Doç. İsmail Yalçınlar
 Doç. Haldun Taner
 Doç. Aran Ersümer
 Doç. Eyüp Kömürcüoğlu
 Doç. Orhan Bolak

Doç. Necîbe Saraçoğlu
 Doç. İsmail Utkular
 Doç. Dr. Mehpare Heilbronn
 Doç. Dr. S. Bayramoğlu
 Doç. Dr. S. Nigâr
 Doç. Memduh Yasa
 Doç. Mukbil Özyörük
 Doç. Şerif Başlav
 Doç. Enver Bostancı
 Doç. Belma Çakmur
 Doç. Dr. Necip Berkcan
 Doç. Alâattin Orhon
 Eylemsiz Doç. Dr. Servet Güvener
 Eylemsiz Doç. Dr. Yusuf Keçeci
 Eylemsiz Doç. Dr. Arsan Zarfı
 Başasist. Dr. İhsan Ünlüer
 Başasist. Dr. Fikret Avunduk
 Başasist. Kemal Aydınoglu
 Başasist. Dr. Orhan Ternar
 Başasist. Dr. Selim Baruh
 Başasist. Dr. Mehmet Dinçöz
 Asist. Dr. Yanı Stomadiyadiz
 Asist. Aristidi Karyofill
 Asist. Ayhan Onder
 Asist. Aydın Aydınca
 Asist. Slavço
 Asist. Özer Özkaya
 Asist. Olcay Kansu
 Asist. Dr. Ahmet Akdoğan
 Asist. Dr. Şevkiye İnalçık
 Asist. Orhan Duru
 Öğretim görevlisi Dr. Fikret Ozansoy
 Asist. Atilla Tolun

(2) SAYILI CETVEL

Ord. Prof. Hilmi Ziya Ülgen (İlahiyat Fakültesine devir)
 Prof. Süreyya Tanay (İzmir Tıp Fakültesine)

Doç. Dr. Ali Rıza Özbek (Matematikçi Zonguldak Maden Teknik O.)
 Doç. Celâl Erkan (Fizikçi Zonguldak Maden Teknik Okulu)

13/6/1946 tarih ve 4936 sayılı Üniversiteler Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna madde eklenmesi hakkında Kanun

Kanun No : 115

Kabul tarihi : 27/10/1960

Madde 1 — 13/6/1946 tarih ve 4936 sayılı Üniversiteler Kanununun 5, 6, 7, 8, 10, 12, 13, 14, 15, 17, 18, 19, 21, 24, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 38, 39, 40, 43, 45, 46, 48, 52, 54, 58, 60, 61, 62, 63, 64, 66, 69, 71, 72 nci maddeleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 5 — Fakülte Genel Kurulları, profesör ve doçentlerle profesörül veya doğrudan doğruya öğretime memur doçenti bulunmayan derslerin öğretim görevlilerinden kurulur.

Genel Kurul, fakültelerin akademik çalışmalarını ilgilendiren hususlar hakkında kararlar verir. Fakülteyi ilgilendiren kanun, tüzük tasarıları hakkında düşüncelerini bildirir. Yönetmelik tasarılarını ve programları hazırlayıp Senato'ya sunar.

Genel Kurul, her yılın başında ve sonunda toplanır. Gündemdeki maddeler bir oturumda karara bağlanamazsa sonraki günlerde gerektiği kadar oturum yapılarak gündem tamamlanır. Yönetim Kurulu gerekli görürse veya Genel Kurul üyeleri tam sayısının üçte biri yazılı olarak isterse; Dekan, Genel Kurulu olağanüstü toplantıya çağırır.

Madde 6 — Profesörler Kurulu, Fakültenin profesörlerinden, bir dersin öğretimi ile bağımsız olarak görevlendirilen doçentlerle, profesörül bulunmayan bir kürsünün yönetimi ile görevlendirilen doçentlerden ve ayrıca profesörler adedinin yarısı kadar doçentten kurulur. Profesörlerin sayısı tek ise, oran tesbit edilirken buçuklar bire yükseltilir. Profesörler Kuruluna profesörler sayısının yarısı oranında katılacak doçentlerin sırasının tesbitinde eylemlilik kademi esas tutulur. En son sıradakiler eşit kademli ise, kurula katılacak doçentler bunlar arasından her ders yılı başında kura ile seçilir.

Fakültenin bütçe işleri, seçimler, özel kanun ve tüzüklerle fakülteye verilmiş olan veya fakülte yönetim kurulunca gönderilen işler, profesörler kurulunda görüşülüp karara bağlanır.

Fakülteelerde kürsü ve enstitülerin kurulması, kaldırılması veya birleştirilmesi hakkındaki teklifleri Profesörler Kurulu yapar. Bunlardan yeni ödenek ve kadroya ihtiyaç gösterenler için genel usullere uyulur.

Madde 7 — Yönetim Kurulu, dekanın başkanlığında, öğretim görevi başında bulunan önceki dekanla, profesörler kurulunca profesörler arasından seçilecek üç profesör ve profesörler kurulunda üçe olan doçentler arasından aynı kurulca seçilecek iki doçent olmak üzere yedi öğretim üyesinden iki yıl için kurulur.

Yönetim Kurulu fakülte tüzük ve yönetmelikleri hükümlerinin ve kurul kararlarının yerine getirilmesini sağlayacak karar ve tedbirleri alır. Dekanın göreceği bütün işlerde kendisine yardım eder.

Öğrencilerin her türlü işlemleri Fakülte Yönetim Kurulunca incelenir. Bunlardan yazılma, çıkarılma, disiplin, öğretim ve imtihanlara ait olaylar hakkında takdire bağlı ve kesin kararlar verir. Ancak, çıkarılma kararlarına karşı ilgililere bildirildiğinden başlayarak beş gün içinde Senatoya itiraz olunabilir. Yönetim Kurulu ile Senatounun bu kararlarına karşı başka hiçbir mercie başvurulamaz.

Öğretim yardımcılarını veya öğrencileri ilgilendiren konuların görüşülmesinde Yönetim Kurulu bunlardan ikiser temsilciyi davet ederek bilgilerine müracaat edebilir. Ayrıca her sömestr başında öğrenciler ve öğretim yardımcıları kendi ortak problemlerini temsilcileri vasıtasıyla Yönetim Kuruluna bildirirler. Öğretim yardımcılarının temsilcileri her ders yılı başında fakültenin bütün öğretim yardımcıları tarafından, öğrenci temsilcileri ise fakülte öğrencileri tarafından seçilir. Bu temsilcilerin seçim tarzları, kendileri ile ilgili üniversite yönetmeliklerinde gösterilir.

Madde 8 — Dekan, iki yıl için Profesörler Kurulu tarafından fakültenin aylıklı profesörleri arasından salt çoklukla seçilir. Dönem süresi biten dekan bir dönem için tekrar seçilebilir. Ancak, görev süresi biten dekan dört yıldan önce tekrar dekan seçilemez. Dekan, seçim süresi dolmadan görevinden ayrılsa, onun seçim süresini doldurmak üzere aylıklı profesörler arasından yeni bir dekan seçilir.

Dekan, fakülte tüzelkişiliğinin ve fakülteye bağlı kurumların tüzelkişiliklerinin temsilcisidir; fakülte kurullarına başkanlık eder, bunların kararlarını uygular.

Dekan işi başında bulunmadığı zaman fakülte Yönetim Kurulunun aylıklı üyelerinden bir profesörü kendisine vekil seçer. Vekillik ile idare altı aydan fazla sürerse yeni bir dekan seçilir.

Dekan, fakültenin genel yönetimi, kürsü, enstitü, laboratuvar, fakülteye bağlı okul ve diğer kurumların intizamlı çalışmasını ve öğretim üyelerinin derslere, seminerlere ve imtihanlara devamlarını ve yönetmeliklerle öğretim üyelerine ve yardımcılarına yükletilmiş olan görevlerin gereği gibi yerine getirilmesini sağlar ve bunun için her zaman gerekli denetimleri yapar. Bütün bu işlerin yerine getirilmemesinden dekan, ilgili öğretim üyesi ile birlikte sorumludur. Dekan denetimleri sırasında göreceği aksaklıkları Profesörler Kuruluna doğrudan doğruya bildirecek gereken tedbirlerin alınmasını sağlar. Bir öğretim üyesi hakkında Profesörler Kurulunca verilecek karara karşı öğretim üyesinin Senatoya müracaat hakkı vardır.

Dekan Fakülte Genel Kurulunun ve Profesörler Kurulunun kararlarını her yarı yıl başında çoğaltarak bütün öğretim üyelerine gönderir.

Madde 10 — Senato, Rektörün başkanlığında, öğretim görevi başında bulunan önceki rektörden, dekanlardan, her Fakülte Profesörler Kurulunun kendi üyeleri arasından iki yıl için seçeceği ikiser profesörden ve doğrudan doğruya üniversiteye veya fakülteye bağlı her okulun profesörleri ve doçentlerinin yine kendi aralarından iki yıl için seçecekleri üniversite profesörü unvanını taşıyan birer temsilcisinden kurulur.

Senato, üniversitenin bütününe ilgilendiren kanun tasarılarını hazırlayabileceği gibi aynı nitelikteki tüzük tasarılarıyla yönetmelikleri de hazırlar. Üniversite işleri hakkında kararlar verir. Fakülte Genel Kurullarının kanun ve tüzük tasarıları hakkında tekliflerini, yönetmelikler hakkındaki kararlarını, Profesörler Kurullarının bütçe, seçim, kürsü ve enstitülerin kurulması, kaldırılması veya birleştirilmesi hakkındaki karar ve tekliflerini inceleyip işleme kor. Kanun ve tüzüklerle kendisine verilen görevleri yapar. Bir imtihana bağlı olmayan fahri akademik paye ve unvanları verir.

Fakülte kurullarının, senato tarafından onanmış olarak bozulmuş işlemler ve kararları ilgili kurullarca yeniden incelenir; ikinci defa Senatoya gelen Fakülte Kurulu kararları Senato tarafından kesin karara bağlanır.

Yönetmelikler Senatounun onamasından sonra yürürlüğe girer. Senatolarca hazırlanan kanun ve tüzük tasarıları gerekçeleriyle birlikte Millî Eğitim Bakanına sunulur.

Fakülte Kurullarının 7 nci maddenin 3 üncü fıkrası hükmünce kesin olanları dışındaki işlem ve kararlarına yapılacak itirazlar, Senato tarafından incelenir ve bir karara bağlanır.

Senatounun öğretim üyeleri hakkındaki disiplin kararlarından başka kararları kesin olup bunlara karşı başka bir mercie başvurulamaz.

Madde 12 — Rektör, Fakülte profesörler kurullarının bir arada yapacakları toplantıda iki yıl için, aylıklı profesörler arasından, her seçim döneminde başka bir fakülteden olmak üzere, salt çoklukla seçilir. Her fakültenin seçim sırası tamamlandıkça gelecek seçimlerde bu sıraya uyulur.

Rektör Üniversite tüzelkişiliğinin temsilcisidir; Üniversite kurullarına başkanlık eder, bunların kararlarını uygular, fakülteler arasında düzenli çalışmayı sağlar.

Rektör işi başında bulunmadığı zaman dekanlardan birini vekil seçer. Vekillikle idare altı aydan fazla sürerse veya rektör seçim süresi dolmadan görevinden ayrılsa, onun seçim süresini doldurmak üzere aynı fakülte profesörleri arasından yeni bir rektör seçilir.

Rektör bütün fakülteler üzerinde genel bir denetleme yetkisine sahip olup, bu kanunda dekanla verilmiş olan yetkilerin kullanılmasını ve böylece üniversitenin yönetim ve öğretim ve bilimsel araştırma işlerinin gereği gibi yürütülmesini sağlar ve bunun için gerekli denetimleri yapar. Gördüğü aksaklıkları senatoya bildirir ve bu aksaklığa sebep olanlar hakkında gerekli kararların alınmasını teklif eder. Rektör kendi yetkisinde olan işleri yerine getirmediği takdirde, ilgili dekan ve öğretim üyeleriyle birlikte sorumlu olur. Senato üyelerinden her biri rektöre bu hususta yazı ile soru sormak yetkisine sahiptir. Rektör bu soruya en geç onbeş gün içinde yazı ile cevap vermek zorundadır.

Madde 13 — Üniversitelerarası Kurul her üniversitenin rektör ve dekanlarıyla, her üniversite senatosunun kendi üyeleri arasından iki yıl için seçeceği birer temsilciden kurulur. Bu kurula sıra ile her üniversitenin rektörü başkanlık eder. Kurulun toplantı yeri Ankara'dır. Bu kurul raporortülüğünü Ankara Üniversitesi Genel Sekreteri yapar ve kurul tutanaklarını ve kararlarını saklar; bunların birer örneğini üniversite rektörlüklerine gönderir.

Kurul her yıl en az bir defa Kasım Ayının İkinci yarısında toplanır. Ayrıca gerekli hallerde üniversite rektörleri arasında yazışma suretiyle varılacak anlaşmaya göre toplanabilir. Anlaşma hususunda çoğunluk sağlanamazsa en kadim öğretim üyesi olan rektörün oyuna uyulur.

Kurul bu kanun gereğince yapması gereken ve kendisine verilen işleri kesin karara bağlar.

Madde 14 — Üniversitelerin Hükümetle teması, Senatolarca ve Üniversitelerarası Kurulca verilecek kararların Millî Eğitim Bakanına bildirilmesiyle sağlanır.

Bakanın bu kararları onama veya ret hususunda bir yetkisi yoktur. Ancak uygun bulmadığı kararları yeniden incelenmek üzere Senatoya veya Üniversitelerarası Kurula 15 gün içinde geri gönderbilir. Senato ve Üniversitelerarası Kurul bir ay içinde aynı konu üzerinde alacağı kararı Millî Eğitim Bakanına bildirir. Bu karar, ilgililerin yetkili yargı mercilerine başvurmak hususundaki hakları saklı kalmak üzere, kesindir.

Öğretim üyelerinin tayinleri ve maaşları ile ilgili hükümler saklıdır.

Madde 15 — Üniversite öğretim üyeleri; üniversite doçentleri ile üniversite profesörleridir.

I

Üniversite doçentliği

Madde 17 — Üniversite öğretim üyeliğinin başlangıcı olan «Üniversite doçentliği» sıfatı bu kanunda gösterilen imtihanı başarmakla kazanılır.

Madde 18 — Üniversite doçentliği imtihanına girebilmek için adaydan Devlet memurlarında aranan genel şartlardan başka şunlar istenir :

a) Öğretim görevi alacağı bilim koluyla ilgili bir yüksek öğretim diplomasından başka, memlekette Üniversite bilim doktorası yapmış bulunmak veya yabancı memleketlerde almış olduğu doktora diploması Millî Eğitim Bakanlığı tarafından usulüne göre onanmış bulun-

mak veya tıp doktoru diplomasını aldıktan sonra usulüne göre uzmanlık kollarından birinde uzman yetkisini kazanmış olmak;

b) Doktor unvanını ve tıpta uzman yetkisini aldıktan sonra kendi bilim veya meslek kolu ile ilgili bir işte en az dört yıl eylemli olarak çalışmış bulunmak.

Madde 19 — Doçentlik imtihanı adayın ilgili olduğu bilim kolunun profesörlerinden Üniversitelerarası Kurulca tertiplenecek Üniversitelerarası jüriler tarafından yılda bir defa açılır. Doçentlik imtihanından önce aday yabancı bilim dillerinin birinden imtihan edilir. (Bu yabancı dil, adayın kendi dahı dolayısıyla bilmesi gerekli ve tabii olan dillerden başkadır.) Bunu başaranlar girecekleri bilim kolunun doçentlik imtihanına alınır. Yabancı dil ve doçentlik imtihanlarının nasıl yapılacağı özel yönetmeliğinde gösterilir. Yabancı dil imtihanında başarı sağlamayan adayın ismi üzerine imtihan kâğıdı jüri başkanı tarafından kendisine gösterilir. Aday imtihan sonucuna yazılı olarak itiraz ederse bu itiraz Üniversitelerarası Kurulca incelenip kesin karara bağlanır.

Doçentlik imtihanını başaranlar «Üniversite doçenti» unvanını alırlar. İmtihanı başaramayanlar gelecek yılların imtihanlarına girebilirler.

Yabancı memleketlerde doçentlik yetki ve unvanını veren imtihanları başarmış olanlar da ilgili fakültelerin düşünceleri alındıktan sonra Üniversitelerarası Kurul kararıyla üniversite doçenti sayılırlar.

Yukarıki fıkralar uyarınca üniversite doçenti unvanını kazanmış olanların üniversite öğretim üyeliğine tayinlerinde aykır dereceleri, kadro maaşları ne olursa olsun 3656 sayılı kanuna göre almaya müstahak oldukları derecenin bir üstüne yükseltilir ve bu suretle tayin olunanların bir alt derecede geçmiş oldukları hizmet süreleri ilk yükselme sürelerinden indirilir.

Madde 21 — Doçentlerin görevleri; üniversite öğretim kurullarında, enstitü ve laboratuvarlarla iş yerlerinde bilimsel araştırmalar ve yayımlar yapmak, kürsü profesörünün göstereceği dersi okutmak, pratik çalışmaları uygulamak, proje hazırlamalarını ve seminerleri yönetmektir.

II

Üniversite Profesörlüğü

Madde 24 — Üniversite profesörleri, üniversite doçentleri arasındaki tüzüğü gereğince seçilirler. Üniversite profesörlüğüne seçileceklerde aranacak şartlar şunlardır:

a) En az beş yıl eylemli olarak üniversitelerde doçentlik yapmış veya üniversite doçenti unvanını kazandıktan sonra yedi yıl uzmanlığı ile ilgili bir bilim veya meslek işinde çalışmış bulunmak, (Dışarda bir süre çalıştıktan sonra üniversitede görevlendirilen doçentler için bu süre üniversitede geçmiş gibi hesabolunur, ancak bu sürenin en az bir yılının üniversite içinde eylemli doçentlikte geçmiş olması şarttır.)

b) Bilimsel erkini ve öğretim yeteneğini, doçentlik imtihanını kazandıktan sonraki yayımları ve çalışmaları ile tanıtmış olmak.

Her hangi bir ders için profesör bulunamazsa Fakülte Profesörler Kurulu kararıyla o üniversite doçentlerinden biri geçici olarak bu dersle görevlendirileceği gibi diğer üniversitelerin doçentlerinden biri bu görevi geçici olarak yapmak üzere kadrosu ile naklolunabilir. Bu kanunun 22 nci maddesine dayanarak bu dersle açıktan görevlendirilecek üniversite doçentlerinin aylıkları genel hükümlere göre düzenlenir.

Üniversite profesörlüğü yeteneğini yukarıki fıkralara göre ispat etmiş olan üniversite doçentlerine, kadroya bağlı olmaksızın, kanun ve tüzük hükümleri uyarınca; «Üniversite profesörü» unvanı verilir. Bu gibi profesörler maaşlarını doçentlik kadrosundan almakla beraber, profesörlük kadrosundan maaş alan üniversite profesörlerinin bütün hak ve yetkilerine sahiptirler. Ancak, bunlar Rektör olamazlar ve bağlı olduğu kürsüde profesörlük kadrosundan maaş almakta olan bir üniversite profesörü varsa, o kürsünün «Kürsü profesörlüğüne» seçilemezler.

Madde 26 — Profesörlerin tayinleri; Fakülte Profesörler Kurulunun seçimi ve Senatunun uygun bulması üzerine müşterek kararla yapılır.

Madde 27 — Sözleşme ile üniversitelerde görevlendirilecek yabancı profesörler veya uzmanlar, Fakülte Profesörler Kurulunun teklifi, Senatunun kararı ve Millî Eğitim Bakanının onamı ile tayin olunurlar. Sözleşme sürelerinin bitmesi dolayısıyla veya başka sebeple işlerine son verilmesi de aynı usule bağlıdır. Bunlar öğretim görevleri bakımından bu kanunla aylıklı öğretim üyeleri için konulmuş olan hükümlere bağlıdır.

III

Kürsü kurulları

Madde 28 — Her kürsü, kürsü profesörünün başkanlığında, o kürsüye bağlı bütün öğretim üyelerinden oluşmuş bilimsel bir kuruldur.

Kürsü profesörü, evvelce ordinaryüs profesör unvanını almış olanların hakları saklı kalmak üzere, Fakülte Profesörler Kurulu tarafından tüzüğü gereğince seçilir.

Kürsü kurulları her yılın başında ve sonunda olmak üzere yılda en az dört defa toplanarak kürsünün öğretim ve bilimsel araştırma işlerini görüşür. Kürsü profesörü bu hususta kürsü öğretim üyelerini ve yardımcıların belli ödevlerle görevlendirebilir. Bu toplantılardan en az ikisine öğretim yardımcıları da katılır.

Üniversite öğretim üyeleri ve yardımcıların adları, üniversitedeki özel odaları müstesna olmak üzere, enstitü, klinik, laboratuvar, şantiye gibi yerlere asılmaz ve bunlarla ilgili resmî kâğıtlara bastırılmaz.

Kürsü profesörlüğünden ayrılanlar «Kürsü profesörü» unvanını kullanamayıp sadece «Üniversite profesörü» unvanını muhafaza ederler.

Madde 29 — Kürsü profesörlerinin görevleri şunlardır:

a) Üniversite öğretim kurullarında bir kürsüyü idare etmek ve ders okutmak;

b) Pratik çalışmaları ve seminerleri yönetmek;

c) Bilimsel araştırmalar ve yayımlar yapmak ve yaptırmak;

d) Kürsüsüne bağlı öğretim, bilim ve araştırma işlerinde ilgilileri görevlendirmek ve gerekenleri işbirliği yapmak ve bu alandaki çalışmaları düzenlemek ve denetlemek;

e) Kürsüsüne bağlı öğretim üyelerinin ve yardımcıların çalışmalarını izlemek ve yetismeleri için gerekli tedbirler almak.

Her hangi bir kürsüde profesör bulunmazsa o kürsünün en kıdemli doçenti, eğer o kürsüde doçent de yoksa o üniversitenin profesörlerinden veya bu kanun gereğince üniversite profesörü unvan ve yetkisine sahip olanlardan biri Profesörler Kurulunun teklifi ve Senatunun kararı ile o kürsünün yönetimyle görevlendirilir. Diğer üniversitelerin profesörlerinden biri de, bu görevi geçici olarak yapmak üzere kadrosuyla naklolunabilir. Üniversiteler dışında bulunan üniversite profesörleri arasından görevlendirilecekler verilecek aylıklar genel hükümlere bağlıdır.

Her kürsünün öğretim, seminer ve ilmi araştırma ve yayım faaliyetleri her yılın Nisan ayı içinde kürsü profesörü tarafından, kürsü öğretim üyelerinin yazılı mütalâası alındıktan sonra bu mütalâalarla birlikte bir raporla dekanlığa bildirilir. Bu raporlar Mayısın ilk yarısı içinde yapılacak Genel Kurul toplantılarında okunur. Bilimsel çalışmalarında yeterli görülmeyen kürsülerin durumu dekan tarafından Senatoya bildirilir.

IV

Üniversite dışında çalışma ve üniversite tazminatı

Madde 30 — Her üniversite öğretim üyesi, Devlet memurları için kabul edilmiş olan belli çalışma saatlerinde öğretim, bilimsel araştırma ve inceleme görevlerinin gerektirdiği yerlerde (Klinik, laboratuvar, enstitü, atelye, şantiye, resmî, özel veya zati kitaplıklar, bilimsel arşivler) bulunmakla ve bağlı olduğu bilim ve uzmanlık kolunda öğretim, araştırma, çalışma ve yayımlar yapmak ve yardımcılarına yaptırmakla, imtihanları düzenlemek ve yapmakla, fakülte ve üniversite kurulları tarafından kendilerine verilen işleri görmekle, üniversite ve fakültelerde kurulacak komisyonlarda bulunmakla veya kendilerine verilecek başka geçici görevleri yapmakla ve öğretim yapılan aylarda haftanın en az iki günü belli saatlerde, kendi fakültelerinde öğrencileri kabul ederek onlara gerekli alanlarda yardım etmek ve yol göstermekle ödevlidir. Bu kabul saatleri öğretim üyeleri tarafından, her yıl Kasım ayı içinde Dekanlığa bildirilir ve fakültede ilan olunur.

Tıp fakültelerinde stajyer öğrencilerin kliniklerde yetiştirilmeleri tarzını gösteren bir yönetmelik hazırlanır ve ilgili öğretim üyeleri bu yönetmelik uyarınca hazırlayacakları bir programı her staj döneminde Dekanlığa bildirirler.

Öğretim üyelerinin görevlerine devamları bakımından denetlenmeleri, aşağıdaki şekilde düzenlenecek imza cetvelleriyle gerçekleştirilir: Her dekan kendi fakültesinde yapılan derslerin ve aşağıda yazılı diğer çalışmaların saatlerini ve bunları yapan öğretim üyelerinin adlarını gösteren genel bir programı her öğrenim dönemi başında fakülte ve fakültelere bağlı okul ve kurumlarda ilan eder; ayrıca ilgili öğretim

Üyesinin mütalâasına göre, ders, seminer, doktora kur'u, laboratuvar, atelye, çantiye, uygulama, staj saatlerini ve genel programa göre bunları yapacak öğretim üyesinin ve yardımcılarına adlarını gösteren günlük cetveller hazırlar. Her öğretim üyesi ve yardımcısı dersine veya bu fıkırdaki yazılı çalışmalara başlamadan önce, o saatteki ders ve çalışma konusunu belirterek, bu cetveli ve imtihan günlerinde Dekanlıkça hazırlanacak imtihan cetvellerini imzalar. Günlük cetveller Dekanlıkta özel bir dosyada saklanır.

Öğretim üyelerinin bilimsel bakımdan denetlenmeleri onların yayınları üzerinde olur: Her öğretim üyesi bilimsel araştırmalarının sonuçlarını, ders notlarını, bilim ve müracaat kitaplarını, yurt içinde veya dışındaki bilimsel kongrelerde yaptığı tebliğ veya ilmi müdahaleleri, bağli olduğu fakültenin yayınları arasında veya özel olarak yayımlamak ve bunlardan birer nüshasını dekanlığa ve rektörlüğe vermek zorundadır. Mali imkânsızlık yüzünden yayımlanamayan eserlerin daktiloyla yazılmış birer kopyası verilir. Eser sahibine Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun tanıdığı haklar saklıdır.

Her öğretim üyesinin bilimsel yayınları için, ilgili fakülte dekanlığında ve rektörlükte özel birer arşiv tutulur.

Madde 31 — Üniversite öğretim üyelerinden istiyenler, belli çalışma saatlerinden haftada 10 saat aşmamak ve üniversitedeki görevlerine dokunmamak şartıyla, mesleklerine uygun olan bilim ve uzmanlıklarına girer serbest işleri yapabilirler. Bu takdirde ek görev tazminatı gerektiren hizmetleri ve 3656 sayılı kanununun 18 nci maddesi esaslarına göre adı geçen maddede yazılı görevlerden yalnız birini alabilirler.

Üniversite dışında serbest meslek icra eden öğretim üyeleri bu mesleklerinin icrasında adlarının başında akademik unvanlarını kullanamazlar.

Üniversite dışında çalışan öğretim üyeleri, ne gibi işler yapmakta olduklarını veya yapmak istediklerini her öğretim yılı başında bir bildiri kâğıdı ile kendi fakülteleri yönetim kuruluna bildirirler.

Yönetim Kurulu bu bildiri kâğıdında gösterilen işleri, mahiyet ve zaman bakımından bu kanun hükümlerine aykırı bulursa, buna itiraz eder. Böyle bir itiraz yapıldığı zaman, üyenin bağlı bulunduğu Fakülte Profesörler Kurulu sebeplerini açıklayarak, bu yolda karar verir. Profesörler Kurulu bu kararda, yönetim kurulu kararını uygun bulmadığı veya rektör başka fakültelerin benzer işlerdeki kararlarını farklı gördüğü takdirde, iş senatocia incelenerek karara bağlanır. Senatonun kararına rektör katılmazsa o iş Üniversitelerarası Kurulca incelenir ve kesin karara bağlanır.

30 uncu maddedeki görevlere dokunmamak ve gereken denetimler yapılmak şartıyla dışarıda görülebilecek serbest işler için ayrılmak zaman, haftanın ilk beş gününde, her gün iki saat olmak üzere düzenlenir ve bu saatler ilgili öğretim üyesi tarafından dekanlığa bildirilir. Bu suretle üniversite dışında çalışan öğretim üyeleri ve Devlet memurları için konulmuş olan belli çalışma saatleri içinde veya dışında kazanç sağlıyan bir serbest meslek işini gördükleri için Vergi Usul Kanununa göre defter tutmak zorunda olan profesör ve doçentler, bu kanunun yayımı tarihinden başlayarak bir ay içinde durumlarını, bağlı oldukları fakültelerin dekanlığına bildirirler ve bu bir aydan sonra 32 nci maddede yazılı üniversite tazminatını alamazlar.

Madde 32 — Bu kanun hükümlerine göre üniversitelerde veya üniversitelere bağlı öğretim kurumlarında eylemlil olarak öğretim görevinde bulunan ve 31 inci maddede göre ayrıca resmî veya özel bir işi bulunan öğretim üyelerine, ayhklarından ve rektörlük, dekanlık, enstitü müdürlüğü, laboratuvar şefliği gibi üniversite içinde alınan ücretli yönetim hizmetlerine ait ek görev tazminatlarından ve devrim tarihi dersi konferansı ücretlerinden başka, üniversitedeki klinik, laboratuvar, seminer, atelye ve çantiyedeki çalışmalarına ve alacağı kitap, bilimsel dergi ve sair araçların masraflarına karşılık «Üniversite tazminatı» adı ile her ay aşağıdaki miktarlar üzerinden ayrı bir para verilir.

	Lira
Doçentlere	600
Profesörlere	1000

Madde 33 — Üniversite asistanları Üniversite öğretim mesleki için her kürsünün gerektirdiği şartlara ve asistanlık yönetmeliğine göre seçilir. Üniversite asistanları, kürsü profesörünün veya bu görevi yapan öğretim üyesinin aynı kürsüdeki diğer öğretim üyelerinin yazılı mütalâalarını aldıktan sonra yapacağı teklif üzerine Fakülte Yönetim Kurulunun onamı ile rektör tarafından aday olarak tayin edilirler. Bununla birlikte asitliklerinin onanması da en az bir yıl aday olarak çalıştıktan

sonra aynı usulle yapılır. Gerekli görülürler adaylık süreleri aynı usulle bir yıl uzatılabilir.

Doktora yapmamış veya tıpta uzmanlık yetkisi kazanmamış üniversite asistanları asitliklerinin onandığı tarihten başlayarak dört yıl içinde doktora veya uzmanlık imtihanını vermekle ödevlidirler. Bu ödevi vaktinde yerine getirmiyen asistanların durumları kürsü profesörünün teklifi üzerine profesörler kurulunda incelenir ve gerekli görülürler süreleri bir defaya mahsus olmak üzere bir yıl aşmamak üzere uzatılabilir. Bunu bu süre içinde sağlamayanların veya Üniversitede asistan olarak çalışmakta devamları gerekli görülürler sürelerinde usule uyularak üniversite asistanlığı ile ilgileri kesilir.

Asitliği onanmış ve doktora yapmış yahut tıpta uzmanlık imtihanını başarmış olan asistanlara, doçentlik imtihanı için yapacağı bilim araştırmalarına başladığı ilgili fakülte profesörler kurulu tarafından belirtildiği tarihten başlayarak bu araştırma ve çalışmalarının gerektirdiği süre için dört yıl aşmamak üzere, aylıklarından başka her ay 300 lira verilir.

Asistanlık yönetmeliğine asistanların her kürsünün özelliğine göre yetiştirilme tarzını gösteren ve teorik ve pratik bilgilerinin artırulmasını sağlayan hükümler konulur.

Madde 39 — Üniversite öğretim mesleğinin tabii kaynağı olan üniversite asistanlığına tayin edilebilmek için Devlet hizmetine girmekte aranan genel şartlardan başka şunlar istenir:

- Göreve alacağı bilim kolu ile ilgili bir yüksek öğrenim diploması almış olmak;
- Yabancı bilim dillerinden birini çalışacağı dalda gerekli bilimsel incelemeleri ve araştırmaları yapacak derecede bilmek;
- Fakülte Profesörler Kurulunca seçilecek bir jüri tarafından asistan olmak istediği bilim dalından yazılı bir imtihanda başarı göstermek.

Madde 40 — Üniversite asistanlarının görevleri şunlardır:

- Fakülte profesörler kurulunca yanına verildiği profesör veya doçentin lüzum göstereceği öğretim ve uygulamalarında hazır bulunmak;
- Kendisine verilen göreviyle ilgili tercüme, inceleme, araştırma, uygulama ve yayım vazifelerini vaktinde ve düzenli yapmak;
- Yanında bulunduğu öğretim üyesinin göstereceği yolda öğrencilerin çalışması, araştırma ve uygulamalarına yardım etmek.

Madde 43 — Üniversite genel sekreteri ile zat işleri, yazı işleri ve kitaplık müdürleri üniversite öğretim mesleki üyeleri dışında olmak üzere üniversite yönetim kurulu kararı, fakülte sekreterleri, fakülte yönetim kurulu kararı üzerine rektörün teklifi ile Millî Eğitim Bakan tarafından tayin olunurlar. Üniversite genel sekreteri ile fakülte sekreterlerinin yüksek öğrenim diplomasına sahip olması şarttır.

Saymanlık işleri müdürleriyle memurları Maliye Bakanlığınca tayin edilirler. Diğer aylıklı memurların tayinleri fakültelerde dekanların, üniversite merkez örgütünde genel sekreterin teklifi üzerine rektör tarafından yapılır.

Hizmetlilerden rektörlüğe bağlı olanları genel sekreterin inhası üzerine rektör, fakültelere bağlı olanlardan klinik ve enstitüler hizmetlerini kürsü profesörü veya enstitü müdürlerinin inhasıyla, diğerlerini doğrudan doğruya dekanlar tayin ederler.

Madde 45 — Her üniversitede öğretim üyelerinin ve öğretim yardımcılarının disiplin işlerinde bu kanun hükümlerine göre dekan, rektör ve senato yetkilidir.

Madde 46 — Üniversite öğretim üyelerinden bu kanun ile belirtilen üniversite eğitim ve öğretim görevlerinden kendilerine düşenleri uygun yolda yerine getirmiyenlere veya meslek vekar ve haysiyetine uymayan hareketlerde bulunanlara, fakülte veya üniversite yönetim kurullarına teklifi üzerine hareketlerinin senatocia kestirilecek ağırlığına veya aşağıdaki fıkralarda belirtilen hallerde göre şu disiplin cezaları verilir:

- Göreve dikkati çekme;
- Kusur bildirme; görevi yahut meslek vekar ve haysiyetini ilgilendiren hallerden dolayı kusurlu sayılmaktır.
- İşten çekilmiş sayma; tayin edildiği göreve mazeretsiz 15 gün içinde başlamayan, sürekl olarak sekiz gün veya bir öğretim yılı içinde topu yirmi gün özürsüz olarak iş başına gelmeyen veya bu kanun gereğince yükümlü olduğu ödevleri yerine getirmede, hususiyile, öğretim, bilimsel araştırma ve inceleme yapma ve bunların sonuçlarını açıklama işlerinde yetersizliği profesörler kurulunca tesbit edilen öğretim üyeleri hakkında uygulanır.

d) Üniversite öğretim meslekinden çıkarma; üniversite öğretim mesleğinde kalmasına yer bırakmayacak kadar şeref ve haysiyet kırıcı bir suçtan ötürü mahkemeye hüküm giyenlerin üniversite öğretim mesleğinden çıkarılmasıdır. Bu sebeple meslekten çıkarılanlar akademik unvanlarını taşıyamazlar.

Bu cezalar kütüğe geçirilir ve yazı ile doğrudan doğruya ilgiliye bildirilir.

(a) ve (b) fıkralarında yazılı ceza, doğrudan doğruya dekan veya rektör tarafından verilir. Bunlara karşı senatoya itiraz edilebilir. (c) ve (d) fıkralarındaki cezalar senatoca karar altına alınır.

Madde 48 — Senatoca onanan göreve dikkati çekme ve kusur bildirme cezalarına karşı bildirme tarihinden başlayarak on gün içinde ilgili ülere itiraz edilebilir. Bu itirazlar Üniversitelerarası Kurulda incelenir. Bu Kurulun kararları takdire bağlıdır. Son ve kesindir. Başka hiçbir merciye başvurulamaz.

Madde 52 — Üniversiteler ve bunları oluşturan fakültelerden ve 2 nci madde uyarınca tüzelkişiliğe sahip enstitü ve kurumlardan herbirine bağlı ve vasiyet kabulüne, istikraz ve benzerlerinden başka her türlü hukuki işlemler yapmaya yetkilidirler ve kendilerine bağışlanan veya vasiyet edilen taşınmaz mallarla bağışlanan veya vasiyet edilen paralar karşılığında iktisabetlikleri taşınmaz mallar, adlarına tapu kütüğüne kaydolunur.

Madde 54 — Üniversitelerin ve bunları oluşturan fakülte ve kurumların gelir kaynakları şunlardır:

- Genel bütçeden verilecek ödenek;
- Özel idare ve belediyelerce ve başka kurumlarca yapılacak yardımlar;
- Üniversite, fakülte ve bunlara bağlı kurumlarda alınan harçlar ve ücretler;
- Üniversite ve fakültelerle bunlara bağlı enstitü ve kurumlarda yapılacak araştırma ve danışmalar karşılığı olarak ilgili kuruluş veya kişilerden alınacak paralar;
- Yayın satış gelirleri;
- Üniversite, fakülte ve bunlara bağlı kurumların taşınır ve taşınmaz mallarının gelirleri;
- Enstitü, laboratuvar, klinik ve poliklinik gelirleri;
- Döner sermayeli işlerden elde edilecek kârlar;
- Bağışlar ve vasiyetler.

Madde 58 — Üniversite ve fakültelerle bunlara bağlı enstitü ve kurumlardan gerekli görülenler için kullanılmak üzere her üniversiteye 500 000 ve bir üniversiteye bağlı olmayan her fakülteye 100 000 liraya kadar bütçeye konulacak ödeneklerinden döner sermaye verilebilir.

Bu döner sermayelerin fakülte, enstitü ve kurumlar arasında dağıtılması ve gerektiğinde birinden ötekine aktarılması üniversite yönetim kurullarınca yapılır.

Madde 60 — Üniversite senatoları, bütçedeki ödeneginden lisans ve doktora öğrencilerine yapılacak her türlü yardımlarda uygulanacak esasları koymaya ve haklarında 2919 sayılı kanunun 4 üncü maddesi hükümleri uygulanmak şartıyla lisans öğrencileri için ayda 150, doktora öğrencileri için ayda 200 liraya kadar fakülteler emrine burslar ayırmaya yetkilidirler. Senatoların bu konudaki kararları fakülte yönetim kurullarınca uygulanır.

Madde 61 — Kendilerine ek görev olarak döner sermaye saymanlığı ve memurluğu verilen, üniversitenin aylıklı memurlarına döner sermayeli işin gelirinden ödenmek üzere ayda 100 liradan 300 liraya kadar ücret verilebilir.

Madde 62 — Doçent ve profesörleri; bilimsel çalışmalarının memleket içinde ve dışında gerektirdiği inceleme gezilerini yapmak, çalışmaya veya araştırmalar için belli yerlerde incelemelerde bulunmak; belli bir işi doğrudan doğruya yapmak veya yapılmasını yönetmek gibi bilim ve meslek hizmetleri için, Fakülte Profesörler Kurulu kararı ile bağlı oldukları üniversite dışında, geçici olarak görevlendirmeye rektörler yetkilidirler. Bu yolda görevlendirilenler aylıklarını kendi üniversitelerinde almakla beraber başka yerlere gönderilmiş iseler geçici görev yolluklarını üniversite hesabına gönderdikleri takdirde kendi üniversitelerinden, başka daire ve idarelerce istenmişlerse o daire veya idareden alırlar. Üniversite hesabına memleket dışına gönderilmeleri halinde kendilerine verilecek yolluklar, hakiki yol masrafları ödenmek ve gündelikleri memleket içi gündeliklerinin üç mislini aşmamak üzere senatolarca belirlenir. Çalışmalarının gerektirdiği her çeşit idari ve teknik harcamalar, işin ilgili bulunduğu bütçeden ödenir. Bu kanunun 30 ve 32 nci maddeleri bunlar hakkında da uygulanır.

Gerek bu maddeye göre, gerek kongrelere katılmak üzere üniversite hesabına dış memleketlere gönderilecek öğretim üyelerinin gönderilme şartları, usulleri ve sırası senatoca bir yönetmelikle düzenlenir. Bu yönetmeliğe, 4489 sayılı Kanuna göre dış memleketlere gönderilecek öğretim yardımcıları hakkında da aynı suretle hükümler konulur.

Üniversite öğretim üyelerinden her hangi birini ilgili fakülteler profesörler kurullarının teklif ve kararlarıyla başka üniversite veya fakültelerin öğretim hizmetlerinde en çok iki yıl aşmamak üzere kendi kadroları ile nakledilmek suretiyle görevlendirmeye rektörler yetkilidir.

Madde 63 — Üniversite profesörleri her türlü protokol işlerinde Yargıtay, Danıştay ve Sayıştay üyeleri için uygulanan usullere bağlıdır.

Madde 64 — Bu kanun hükümleri dışında kimseye «Üniversite Doçenti» ve «Üniversite Profesörü» unvanı verilemez.

Yetkili olmaksızın üniversite öğretim üyelerine mahsus akademik unvanları veya üniversite, fakülte ve bunlara bağlı kurumlara mahsus unvan ve alametleri kullanmak yasaktır. Bu yasağa aykırı hareket edenler bundan menolunacakları gibi haklarında Türk Ceza Kanunu hükümleri de uygulanır.

Madde 66 — Üniversite profesörlerinden öğretim görevini yapabilecek durumda buldukları ilgili üniversite senatosunca kabul olunanlar, emeklilik bakımından, yaş tahdidi hükümlerinden ayrı tutulur.

Madde 69 — Bu kanunda sözü geçen jüri ve kurullarla fakülte ve üniversite kurullarında ve senatoda her üye oyunu kabul veya ret yolunda vermekle ödevlidir. Çekimser oy ret sayılır.

Madde 71 — Üniversite öğretim üyeleriyle yardımcılarının ve memurlarının izin işleri Memurlar Kanununun genel hükümlerine bağlıdır. Bunlardan Memurlar Kanununun 79 uncu maddesi gereğince verilecekleri, üniversite merkez örgütünde çalışanlara rektörler, fakültelere bağlı olanlara dekanlar verir. Bundan yukarı izinler rektörlükçe verilir.

Rektör istediği iznini senatonun muvafakati ile Millî Eğitim Bakanından alır. Üniversiteyi temsilen dış memleketlere yaptığı seyahatlerde seyahatinin gayesi ve seyahat dönüşünde sonuçları hakkında senatoya bilgi verir.

Madde 72 — Bu kanun gereğince üniversitelerde eylemli öğretim görevi alacak doçent, profesörlerin seçimlerinin ne yolda yapılacağı ve nitelikleri ile kendi alanlarında bilim araştırmaları için gerekli derecede hangi eski veya yeni dilleri bilmeleri icabettiği bir tüzükle belirlenir.

Doçentlerin profesörlüğe seçilebilmeleri için 18 nci madde uyarınca imtihanını verdikleri yabancı bilim dillerinden başka bir yabancı bilim dilinde inceleme ve araştırma yeterliğinde bulduklarını da bir imtihanla belirtmeleri şarttır. Bu imtihan, yabancı dilde ilgili bilim dalında yazılmış bir metnin Türkçeye çevrilmesi suretiyle yapılır. Doçentlik dil imtihanlarında ilgililere tanınmış olan itiraz hakkına dair hükümler profesörlük için yapılan dil imtihanlarında da uygulanır.

Madde 2 — 4936 sayılı kanuna aşağıdaki maddeler eklenmiştir:

Ek Madde 1 — Bu kanunun yayımından önce 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu gereğince kazanılmış olan «Ordinaryüs Profesörlük», «Üniversite Profesörlüğü» ve «Üniversite Doçentliği» unvanları, yetkileri ve hakları saklıdır.

Ek Madde 2 — Üniversitelerin ilmi araştırma ve inceleme masraflarının karşılanması için bir fon tesis edilmiştir. Bu fona aktarılacak para 1961 bütçe yılından itibaren bütçede açılacak yeni bir fasla konacak tahsisatla karşılanır. Bu fasla konulacak tahsisat her üniversite için bir milyon lirayı geçemez. Bu fonun fakülteler arasında paylaşılması Senatoca yapılır. Bu fonun yapılacak harcamaları 1050 ve 2480 sayılı kanun hükümleri ile Sayıştay denetnine tabi olmayıp Senatonun görevlendireceği bir kurulca denetlenir.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Geçici hükümler

Geçici Madde 1 — Bu kanun hükümlerine uymayan tüzük ve yönetmelikler bu kanunun yayımı tarihinden başlayarak en geç üç ay içinde bu kanuna uydurulur.

Geçici Madde 2 — Bu kanunun yürürlüğe girmesi tarihinde üniversitelerde rektör bulunanlar, eylemli üniversite profesörü kaldıkça, bu tarihten başlayarak üç yıl daha rektörlük görevlerine devam ederler. Bundan sonraki rektör seçimlerinde şimdiki kadar belirlenmiş olan sıra gözetilir.

Üniversite ve fakülte organlarının ve dekanların seçimleri kanunun yayımı tarihinden başlayarak bir hafta içinde yapılır. Bu kanunun ya-

yımı tarihinde dekan olan öğretim üyeleri yeniden dekan seçilebilirler. Dekanlar, yenisi seçilinceye kadar görevlerine devam ederler.

Geçici Madde 3 — Bu kanunun yayımı tarihinde asistan olanların doktora ve uzmanlık imtihanları hususunda hakları saklıdır ve süreleri bu kanun hükümlerine bağlıdır.

Madde 3 — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 4 — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

27/10/1960

No.	Başlık	Dünya Tarihi	Ölç.	Sahife	Resmî Gazete Seri
Halk Kanunları :					
4926	Üniversiteler Kanunu	18/6/1948	8	27	1323 6336
3224	Üniversiteler Kanununa ek Kanun	7/7/1948	8	29	1134 6951
6185	Üniversiteler Kanununa 44 nci maddesine (d) fıkrasına değiştirilmesi hakkında Kanun	28/7/1953	8	84	1693 8469
4817	Üniversiteler Kanununa 35 nci maddesine bir fıkra ilavesi hakkında Kanun	24/6/1957	8	38	1531 9641

1960 mali yılı Muvazenei Umumiye Kanununa bağlı (A/1) İşaretli Cetvelde Devlet Plânlama Teşkilâtı bütçesinin ilâvesi hakkında Kanun

Kanun No : 116

Kabul tarihi : 27/10/1960

Madde 1 — 1960 Mali yılı Muvazenei Umumiye Kanununa bağlı (A/1) İşaretli cetvelde Devlet Plânlama Teşkilâtı bütçesi için ilişik (1) sayılı cetvelde yazılı yeniden açılan tertiplere ceman (996 404) liralık olağanüstü ödenek konulmuştur.

Madde 2 — 1960 Mali yılı Muvazenei Umumiye Kanununa bağlı (R) İşaretli cetvelde Devlet Plânlama Dairesi adı ile yeniden açılan ilişik (2) sayılı cetvelde yazılı formül eklenmiştir.

Madde 3 — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 4 — Bu kanunu Maliye Bakanı yürütür.

27/10/1960

[1] SAYILI CETVEL

Devlet Plânlama Teşkilâtı

F. M.	Tahsisatın nev'i	Tutarı	İcmal
İKİNCİ KISIM			
Personel masrafları			
1 - Maaşlar ve ücretler			
201	Maaşlar		
10	Memurlar maaşı	220 000	220 000
202	Hizmetliler ücreti		50 000
203	Geçici hizmetliler ücreti		12 000
204	Ecnebi uzman ve hizmetlilerle bunlara yardımcı personelin ücretleri		72 000
II - Başka haklar			
206	4178 ve 4598 sayılı kanunlar gereğince yapılacak zam ve yardımlar		1 601
10	Çocuk zammı	1 200	
20	Doğum yardımı	400	
30	Ölüm yardımı	1	
207	Ecnebi dil bilenlere 3656 sayılı kanunun 5 inci maddesi gereğince ödenecek para mükâfatı		1
209	5434 sayılı kanununun 14 üncü maddesinin (d) fıkrası ile 34, 38, 39 uncu maddeleri gereğince T. C. Emekli Sandığına yapılacak ödemeler		17 600
210	Temsil tahsisatı		2 000
210	99 sayılı kanununun 3 üncü maddesi gereğince tahsisat		80 000
ÜÇÜNCÜ KISIM			
201	Merkez daireleri büro masrafları		191 000
11	Kirtasiye	4 000	
21	Dışişleri	186 000	

F. M.	Tahsisatın nev'i	Tutarı	İcmal
31	Demirbaş	80 000	
41	Öteberi	2 000	
51	Aydınlatma	3 000	
61	Isıtma	2 000	
303	Basılı kâğıt ve defterler		2 000
304	Posta telgraf ve telefon ücret ve masrafları		8 000
11	Posta ve telgraf ücretleri	2 000	
21	Telefon masrafları	6 000	
306	Giyecekler		3 200
307	Harcırahlar		77 000
10	Daimî vazife harcırahi	3 000	
20	Muvakkat vazife harcırahi	4 000	
40	Ecnebi memleketler harcırahi	50 000	
50	Ecnebi uzman ve hizmetlilerle bunlara yardımcı personelin harcırahi ve başka masrafları	15 000	
308	4598 sayılı kanun gereğince ödenecek tedavi masrafları ve harcırahlar		2 000
309	Taşıt masrafları		2
11	İşletme masrafları	1	
12	Onarma masrafları	1	

DÖRDÜNCÜ KISIM

403	Temsil ve ağırlama masrafları		10 000
409	30/9/1960 tarih ve 91 sayılı kanununun 17 nci maddesi gereğince mukaveleli yerli personel ücret ve sair istihkakları ile harcırah		45 000
420	Araştırma ve inceleme her çeşit masrafları		100 000
451	Yayın masrafları		23 000
10	Satınalma ve abone	20 000	
20	Çeşitli yayın masrafları	3 000	
452	Teknik yardımdan faydalanmak suretiyle ecnebi memleketlere gönderileceklerin harcırah ve masrafları		40 000
453	Milletlerarası münasebetlerin gerektirdiği masraflar		40 000

YEKÜN

996 404

[2] SAYILI CETVEL

Devlet Plânlama Teşkilâtı

Faâl : 420 — Araştırma ve İnceleme ile ilgili her çeşit masraflar. Devlet Plânlama Teşkilâtının kanunla kendisine mevdu vazifeleri yerine getirebilmesi için plânlama mevzuunda yapacağı her türlü araştırma ve incelemelerde muayyen işin devam müddetince istihdam edeceği personelin yevmiye ve 6245 sayılı kanuna göre tahakkuk edecek harcırahları; plânlama ve plânlamın uygulanması mevzuuna giren araştırma ve incelemelerin teşkilât dışındaki yerli ve yabancı hakiki ve hükmi şahıslara yaptırılması dolayısıyla ödenecek proje bedeli veya bununla alakalı ücret ve her türlü istihkakları; plânlama ve plânlamın uygulanması ile alakalı konularda tertiplenecek ilmi toplantı ve seminerler dolayısıyla davet edilen eşhasın her türlü zaruri yol masrafları ile ikamet masrafları, Devlet Plânlama Teşkilâtı Kanunu gereğince toplanacak özel ihtisas komisyonlarına iştirak edeceklerin 6245 sayılı kanuna göre tahakkuk edecek harcırahları; araştırma ve inceleme ile alakalı makina ve malzemenin ithalinde alınan her türlü vergi, resmi nakliye, ardiye ve komisyon ücretleriyle bunların montaj bakım ve tamir masrafları bu tertipten ödenir.

Faâl : 409 — 30/9/1960 tarih ve 91 sayılı kanununun 17 nci maddesi gereğince mukaveleli yerli personel ücret ve saire istihkakları ile harcırahları.

Devlet Plânlama Teşkilâtı Kanununa bağlı bir sayılı cetvelde yazılı kadrolarda aynı kanununun 17 nci maddesine göre mukaveleli istihdam edilecek yerli personelin mukavele hükümlerine göre işlerine tahakkuk eden ücret ve sair istihkakları ile harcırahları bu tertipten ödenir.

Ek-3. 18 Nisan 1962 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan 43 sayılı kanun

T.C. Resmî Gazete

Kuruluş tarihi : 7 Ekim 1336 - 1920

İdare ve yazı işleri için Başbakanlık Neşriyat ve Müdevenat Genel Müdürlüğüne müracaat olunur	18 NİSAN 1962 ÇARŞAMBA	Sayı : 11086
--	---------------------------	--------------

KANUNLAR

7238 sayılı Ordu mensupları ile Emniyet Genel Müdürlüğü ve gümrük muhafaza ve muamele sınıfı kadrolarında çalışanlara verilen tayin istihkaklarının artırılması hakkındaki kanunun 2 nci maddesinin değiştirilmesine dair Kanun

Kanun No : 42

Kabul tarihi : 12/4/1962

Madde 1 — 7238 sayılı kanunun 2 nci maddesi aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir :

Madde 2 — 4367 sayılı kanunun 3 üncü maddesinin (B) fıkrası gereğince Emniyet Genel Müdürlüğü kadroları ile 7046 sayılı kanunun 2 nci maddesinde yazılı gümrük muhafaza merkez ve iller kuruluşundaki muhafaza ve muamele sınıfı kadrolarına dâhil memurlara ve muhafaza teşkilâtında hizmetli olarak görevli gemi adamlarına tayin bedeli olarak (165) lira verilir.

Madde 2 — 7238 sayılı kanunun 1 inci maddesinin III numaralı bendi yürürlükten kaldırılmıştır.

Madde 3 — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 4 — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

16/4/1962

No.	Başlık	Düster Tarih	Cilt	Sabife	Resmî Gazete Sayı
7238	İstihkak Kanunu : Ordu mensuplarıyla Emniyet Umum Müdürlüğü ve gümrük muhafaza ve muamele sınıfı kadrolarında çalışanlara verilen tayin istihkaklarının artırılması hakkında Kanun 3/3/1958	3	49	291	10149

Üniversite öğretim üyelerinden bazılarının vazifelerinden affına ve bazılarının diğer fakülte ve yüksek okullara nakline dair 27/10/1960 tarihli ve 114 sayılı kanunun bazı maddelerinin kaldırılması ve yeni hükümler eklenmesi hakkında Kanun

Kanun No : 43

Kabul tarihi : 12/4/1962

Madde 1 — 27 Ekim 1960 tarihli ve 114 sayılı kanunun 1, 2, 3 ve 4 üncü maddeleri kaldırılmıştır.

Madde 2 — 114 sayılı kanun eklil 1 ve 2 sayılı cetvellerde ad ve soyadları ile akademik unvanları gösterilip adı geçen kanunun 1 ve 2 nci maddeleri gereğince üniversitelerdeki öğretim üyeliği veya öğretim

yardımcılığı görevlerinden affedilen veya başka fakülte veya yüksek okullara nakledilen Ankara, İstanbul, Ege «İzmir» ve Atatürk Üniversiteleri ile İstanbul Teknik Üniversitesi mensupları (Emekliye ayrılanlar veya başka göreve atanmış olanlar dâhil) eski akademik unvanları ve dereceleri saklı tutulmak şartıyla ve senatoların uygun görmesinden başka herhangi bir işleme ihtiyaç olmaksızın öğretim üyeliğine veya yardımcılığına kabul ve tayin olunurlar.

Senatoların, bu öğretim üyeleri ve yardımcılarından görevlerine dönmeleri uygun görülmiyenler hakkında verecekleri kararların kanuni gerekliliği olması gerekir; bu kararlar aleyhine Danıştayda açılacak dâvalar en geç 3 ay içinde hükme bağlanır.

Madde 3 — Ankara, İstanbul, İstanbul Teknik Üniversiteleri kadrolarına ilişkin cetvellerdeki kadrolar eklenmiştir.

Madde 4 — 27 Ekim 1960 tarihinden bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar geçen süre içinde ikinci maddede adları geçenlerden açıkta kalmış ve emeklilikle ilgili kesilmiş olanların borçlandırılması suretiyle emeklilik ve terfi süreleri tamamlanır ve herbirine iki aylık maaş ve ödenekleri tutarında tazminat ödenir.

Geçici Madde — 2 nci maddenin şumulüne giren öğretim üyeleri ve yardımcıları hakkında mezkûr maddeye göre gereken işlemler, üniversite senatolarınca, bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç 30 gün içinde yapılır.

Ancak, bunlardan, Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyesi olanların bu sıfatları sona erene ve herhalde bu devre nihayetine kadar; ve dışarda mukaveleli olarak çalışanların bu kanunun yürürlüğe girmesinden önce yaptıkları mukavelelerin sona ermesine kadar hakları saklı tutulur.

Madde 5 — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 6 — Bu kanunu Millî Eğitim Bakanı yürütür.

16/4/1962

114 sayılı kanunu tadil eden kanun teklifine göre Ankara Üniversitesi'nde ihtiyaç duyulan kadrolar

D.	Görevin çeşidi	Sayı	Aylık
Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi			
a) Öğretim üyeleri			
3	Profesör	1	1 500
4	>	1	1 250
5	>	1	1 100

D.	Görevin çeşidi	Sayı	Ayık	D.	Görevin çeşidi	Sayı	Ayık	İ Z A H A T
6	Doçent	2	950					
7	"	1	800					
	b) Öğretim yardımcıları							
8	Asistan	1	700					
9	"	2	600					
	Hukuk Fakültesi							
	a) Öğretim üyeleri							
1	Profesör	2	2 000	1	Profesör	5	2 000	3 aded 200, 1 aded 100 lira tazminat
3	"	2	1 500	2	"	2	1 750	
6	Doçent	1	950	3	"	2	1 500	
	Siyasal Bilgiler Fakültesi			5	Doçent	6	1 100	
	a) Öğretim üyeleri			7	"	1	800	
1	Profesör	2	2 000					
2	"	3	1 750					
3	"	1	1 500					
4	"	1	1 250					
5	Doçent	1	1 100					
	b) Öğretim yardımcıları							
7	Asistan	2	800					
8	"	3	700					
	Tıp Fakültesi							
	a) Öğretim üyeleri							
1	Profesör	3	2 000	1	Profesör	3	2 000	1 aded 200, 1 aded 100 lira tazminat
2	"	1	1 750	3	"	2	1 500	
3	"	2	1 500	4	"	3	1 250	
4	"	2	1 250	5	Doçent	5	1 100	
5	Doçent	1	1 100	6	"	2	950	
	b) Öğretim yardımcıları							
7	Asistan	2	800					
8	"	3	700					
	Fen Fakültesi							
	a) Öğretim üyeleri							
5	Doçent	3	1 100					
	b) Öğretim yardımcıları							
9	Asistan	1	600					
	İktisat Fakültesi							
	a) Öğretim üyeleri							
4	Profesör	1	1 250					
	114 sayılı kanunu tadil eden kanun teklifine göre İstanbul Teknik Üniversitesinde ihtiyaç duyulan kadrolar							
D.	Görevin çeşidi	Sayı	Ayık	İ Z A H A T				
	Mimarlık Fakültesi							
	a) Öğretim üyeleri							
1	Profesör	1	2 000	100 lira tazminat				
2	"	2	1 750					
3	"	1	1 500					
5	Doçent	4	1 100					
	İnşaat Fakültesi							
	a) Öğretim üyeleri							
1	Profesör	3	2 000	1 aded 200, 2 aded 100 lira tazminat				
	Makina Fakültesi							
	a) Öğretim üyeleri							
1	Profesör (Kadro mevcuttur)	3	aded 100 lira tazminat					
2	"	1	1 750					
	Elektrik Fakültesi							
	a) Öğretim üyeleri							
1	Profesör	1	2 000					
2	"	1	1 750					
	114 sayılı kanunu tadil eden kanun teklifine göre İstanbul Üniversitesinde ihtiyaç duyulan kadrolar							
D.	Görevin çeşidi	Sayı	Ayık	İ Z A H A T				
	Tıp Fakültesi							
	a) Öğretim üyeleri							
1	Profesör	19	2 000	3 aded 200, 7 aded 100 lir tazminat				
2	"	2	1 750					
3	"	2	1 500					
5	Doçent	9	1 100					
6	"	2	950					
	b) Öğretim yardımcıları							
7	Asistan	4	800					
8	"	1	700					
10	"	1	500					
7	Uzman	1	800					
No.	Başlığı	Düzenleme Tarihi	Gilt	Sayfa	Resmî Gazete Sayı			
114	İlgili Kanun : Üniversiteler Öğretim Üyelerinden Bazılarının Vasfelerinden Affına ve Bazılarının Diğer Fakülte ve Yüksek Okullara Nakline dair Kanun	28/10/1960	4	1	10643			

Ek-4. Ankara Üniversitesi'nin Olumsuz Cevabı

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Personel Daire Başkanlığı

24.12.2012* 32399

Sayı : B.30.2.ANK.0.71.03.00-903.99
Konu : Dosya inceleme talebi

49852

GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : 12.11.2012 tarihli ve B.30.2.GÜN.0.72.01.38/4241-22277 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitimin Sosyal Tarihi ve Temelleri Bilim Dalı yüksek lisans programı öğrencisi Derya KAYACAN'ın Prof.Dr.M.Çağatay ÖZDEMİR'in danışmanlığında yürüttüğü "1960 Askeri Darbesinin Üniversitelere Müdahalesi ve 147'ler Olayı" konulu tez çalışması kapsamında ilgide kayıtlı yazınız eki listede isimleri belirtilen Üniversitemiz eski öğretim üyelerinin dosyalarını inceleme talebi ile ilgili yazınız alınmıştır.

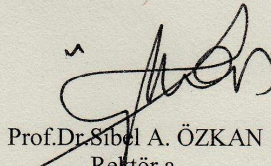
Her ne kadar, bilimsel bir çalışma için izin istenilmekte ise de, istemin konusu adı geçen öğretim üyelerinin özel hayatı ile ilgilidir.

Bu çerçevede, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması hususu hüküm altına alınmış olup, incelenmesi talep edilen bilgiler kişisel bilgilerdir.

Ayrıca, 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun "Özel hayatın gizliliği" başlıklı 21. maddesinde "Kişinin izin verdiği haller saklı kalmak üzere, özel hayatın gizliliği kapsamında, açıklanması halinde kişinin sağlık bilgileri ile özel ve aile hayatına, şeref ve haysiyetine, mesleki ve ekonomik değerlerine haksız müdahale oluşturacak bilgi veya belgeler, bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır." hükmü yer almaktadır.

Kişisel Bilgilerin Gizliliğini Koruma ilkesi uyarınca, kişilerin açık rızası olmadan söz konusu dosyaları yüksek lisans programı öğrencisi Derya KAYACAN'ın inceleme talebi uygun görülmemiştir.

Bilgilerinize saygı ile arz ederim.

Prof.Dr.Sibel A. ÖZKAN
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Ek-5. İstanbul Üniversitesi'nin Olumsuz Cevabı

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Personel Daire Başkanlığı

18.12.12
5411

T.C. İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
0475 Kr
F POSTA

17.12.2012 • 80971

Sayın Derya KAYACAN

İlkyerleşim Mah.Prof.Dr.Ergin Arıç Sok.
1904 Cad. Sular Sitesi
Batkent/ANKARA

İlgi : 05.12.2012 tarihli yazınız.

1960 Askeri Darbesinin Üniversitelere Müdahalesinde 114 sayılı Kanunla Üniversitelerden uzaklaştırılan ve ilgi de kayıtlı yazınız ekinde Üniversitemizde görev yaptığı bildirilen ilgi de kayıtlı yazınız eki listede isimleri yazılı öğretim üyelerinin bilgilerine ulaşma isteğiniz hakkındaki ilgi yazınız incelenmiş olup, 4982 sayılı Bilgi Edindirme Hakkı Kanunu özel hayatın gizliliği başlığını taşıyan 21.maddesinde "Kişinin izin verdiği haller saklı kalmak üzere, özel hayatının gizliliği kapsamında, açıklanması halinde kişinin sağlık bilgileri ile özel ve aile hayatına, şeref ve haysiyetine, mesleki ve ekonomik değerlerine haksız müdahale oluşturacak bilgi veya belgeler, bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır. Kamu yararının gerektirdiği hallerde, önceden haber verilerek yazılı rızası alınmak koşuluyla açıklanabilir" hükmü düzenlendiğinden sözkonusu öğretim üyelerinin bilgilerine ulaşma isteğiniz uygun görülmemiştir.

Bilgi edinilmesini rica ederim.

Prof.Dr.Ayşe AYÇİÇEĞİ DİNİ
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü Merkez Bina 34452 Beyazıt / İSTANBUL Ayrıntılı bilgi için irtibat: Ş.TANTUR, Memur
Telefon: 0 (212) 440 00 00 Dahili: 10349 Faks: 440 00 35
e-posta: personel@istanbul.edu.tr